ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

Nr zespołu: **47**
Nazwa zespołu: **Urząd Wojewódzki Białostocki 1920-1939**
Sygnatura: **64**

Miesięczne sprawozdania sytuacyjne wojewody białostockiego za 1932 r.

Spis zawartości:

1. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 2 za miesiąc styczeń 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

2. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 3 za miesiąc luty 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

3. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 4 za miesiąc marzec 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

4. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 5 za miesiąc kwiecień 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

5. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 6 za miesiąc maj 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

6. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 7 za miesiąc czerwiec 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

7. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 8 za miesiąc lipiec 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

8. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 9 za miesiąc sierpień 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
   V. Ruch wyznaniowy
   VI. Mniejszości narodowe

9. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 10 za miesiąc wrzesień 1932 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
V. Ruch wyznaniowy
VI. Mniejszości narodowe

10. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 11 za miesiąc październik 1932 r.**
I. Sytuacja ogólna
II. Przegląd prasy
III. Polski ruch polityczny
IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
V. Ruch wyznaniowy
VI. Mniejszości narodowe

11. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 12 za miesiąc listopad 1932 r.**
I. Sytuacja ogólna
II. Przegląd prasy
III. Polski ruch polityczny
IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
V. Ruch wyznaniowy
VI. Mniejszości narodowe

12. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 1 za miesiąc grudzień 1932 r.**
I. Sytuacja ogólna
II. Przegląd prasy
III. Polski ruch polityczny
IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne
V. Ruch wyznaniowy
VI. Mniejszości narodowe

Urząd Wojewódzki Białostocki
Wydział Bezpieczeństwa Publicznego

miesięczne sprawozdania sytuacyjne

1932

64

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.RP.494/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2 za miesiąc styczeń 1932 r.

Białystok, dnia 11 lutego 1932 roku

1

TAJNE - PILNE!

B

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc styczeń 1932 rok.-

Za Wojewodę
Modliński
/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10/ " " " " w Warszawie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Ref.Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

H.F.

II

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 2/III 1932 r.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.I-494/32.T.
Białystok 10 lutego 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Zasadniczymi momentami w działalności polskich stronnictw politycznych były kryzys gospodarczy, wyrok w procesie przeciwko przywódcom Centrolewu i związany z nim wniosek stronnictw opozycyjnych o wyrażenie votum nieufności Rządowi, projekt nowego prawa małżeńskiego i wygłoszone w Sejmie przemówienia przez Panów Ministrów Spraw Wewnętrznych i W.R. i O.P. Wyrok w procesie brzeskim oświetlany był przez PPS, Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację jak to akt zemsty politycznej Rządu na swych przeciwnikach, który obciąża sumienia polskie i stwarza przesłanki do najróżnorodniejszych wniosków co do bezstronności wyrokujących w tym procesie sędziów. Sytuacja gospodarcza w kraju stanowiła nadal główną niemal płaszczyznę działalności propagandowej stronnictw opozycyjnych, które prawie zgodnie przekonywały społeczeństwo, że sytuacja ta jest wprost katastrofalną i jako taka prowadzi kraj do ruiny, czemu zapobiec można tylko na drodze likwidacji pomajowego systemu rządowego. Zróżniczkowanie propagandy wspomnianych stronnictw w odniesieniu do sytuacji gospodarczej polegały jedynie na tem, że kiedy PPS interesowała się przedewszystkiem zagadnieniem bezrobocia, to Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja podkreślały rzekomą ruinę rolnictwa. PPS w dalszym ciągu prowadziła akcję przeciwstawną w odniesieniu do Wojewódzkiego i Powiatowych Komitetów do Spraw Bezrobocia, podnosząc, że Rząd cały ciężar utrzymania bezrobotnych przerzucił na warstwy pracujące i usiłuje rozwiązać zagadnienie bezrobocia na drodze poczynań o charakterze filantropijnym, zamiast organizowania robót publicznych dla zatrudnienia bezrobotnych. Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja ze swej strony skoncentro-

wały swą uwagę na samorządach, mianie przy układaniu i uchwalaniu budżetów samorządów gminnych i powiatowych domagały się zupełnego zniesienia bądź też wydatnego zmniejszenia pozycyj na pomoc dla organizacyj P.W.i W.F., utrzymanie instruktorów oświaty pozaszkolnej i rolnych, subwencje dla społecznych organizacyj prorządowych itp., dowodząc, że pozycje te przeznaczane były dotychczas całkowicie na polityczne umacnianie obozu rządowego bez jakiejkolwiek korzyści dla rolnictwa. W niektórych wypadkach w gminach, w których działacze Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji tworzą większość w radach udało się im wydatnie obniżyć traktowane pozycje a nawet skreślić je całkowicie. Działacze ci ponadto na gruncie sejmików rozpoczęli w myśl znanego Ministerstwu okólnika Stronnictwa Narodowego do grup samorządowych kampanję przeciwko przyznaniu starostom jako przewodniczącym sejmików dodatków w dotychczasowej wysokości, i utrzymywaniu samochodów osobowych. W ciągu miesiąca trwała niewybredna nierzadko pod względem formy i treści kampanja Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, który oceniany był przez nie jako szkodliwy dla Państwa i społeczności katolickiej. Podkreślić należy, że ogół społeczeństwa do kampanji tej ustosunkował się obojętnie, jeżeli pominąć wystąpienia inspirowanych przez duchowieństwo i działaczy politycznych organizacyj, bractw kościelnych itp. Podobne ustosunkowanie się społeczeństwa polskiego do podjętej przez stronnictwa opozycyjne od Stronnictwa Narodowego do PPS włącznie przeciwko rządowemu projektowi zmian w ustroju szkolnictwa powszechnego i średniego. Wygłoszone w Sejmie przemówienie Pana Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie stosunków Rządu do zagadnień mniejszości narodowych nie znalazło rzeczowej oceny w opozycyjnej prasie lokalnej, która po tem przemówieniu twierdziła nadal, że Rząd dopuszcza do pomniejszania polskiego stanu posiadania w Małopolsce Wschodniej na rzecz Ukraińców, a ogólnie w Polsce na korzyść żydów, których

nieuzasadnione i niczem nieuzasadnione żądania są przez Rząd respektowane.

W działalności polskich związków i stowarzyszeń dominowała walka podstawowych dla Akcji Katolickiej organizacyj społecznych ze Związkiem Strzeleckim i zjednoczeniem Związków Włościaty Wiejskiej i Ludowej, przybierająca coraz ostrzejsze formy naskutek nastawiania jej przez duchowieństwo, zwłaszcza w djecezji łomżyńskiej, oraz powiatach białostockim, wołkowyskim i grodzieńskim, należących do archidjecezji wileńskiej. Pozatem działalność polskich związków i stowarzyszeń polegała głównie na współdziałaniu z Wojewódzkim i Powiatowymi Komitetami do Spraw Bezrobocia.

W dziedzinie ruchu narodowościowego poważniejsze wydarzenia nie zaszły.

Na podkreślenie zasługuje żywszy w styczniu, niż w poprzednich miesiącach udział społeczeństwa żydowskiego w akcji Wojewódzkiego i Powiatowych Komitetach Bezrobocia, akcja prasy żydowskiej, oraz żydowskich organizacyj społecznych i gospodarczych - przeciwstawna w odniesieniu do akcji bojkotowej, prowadzonej przez Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację, i kampanja prasy żydowskiej przeciwko rzekomemu upośledzeniu żydów, zarówno w dziedzinie gospodarczej, jakoteż rozwoju kulturalnego. W akcji antybojkotowej podnoszono nadal, że Rząd winien wystąpić przeciwko bojkotowi gospodarczemu żydów również stanowczo, jak i przeciwko aksesom antyżydowskim, zaś w kampanji przeciwko rzekomemu upośledzeniu żydów, że Rząd nie wydaje wprawdzie ustaw i rozporządzeń wyraźnie antyżydowskich, ale wykazuje dziwną bezsilność w tych wypadkach, kiedy chodzi o interesy ludności żydowskiej, aczkolwiek umie być silnym - jeżeli chodzi o rozprawianie się ze swymi przeciwnikami politycznymi z pośród społeczeństwa polskiego.

Ze spraw białoruskich na specjalną uwagę zasługuje odbyty w Białymstoku zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, omówiony dokładnie w szczegółowej części sprawozdania. Zjazd ten prze-

konał Urząd Wojewódzki, że wpływy elementów radykalnych w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej na terenie Województwa Białostockiego zmalały za ostatni rok widocznie i, że jest możliwość dalszego ich pomniejszania. Sytuacja gospodarcza na terenie wiejskim zmianom nie uległa, nadal bowiem istnieje represja cen na produkty wytwórczości rolnej i związany z nią głód gotówki, poprawiła się natomiast dość znacznie w ośrodkach uprzemysłowionych, a szczególnie w Białymstoku wskutek zaistnienia lepszej konjunktury dla przemysłu włókienniczego, który w Białymstoku w porównaniu z grudniem zwiększył stan zatrudnienia robotników o 10% i uruchomienia państwowych zakładów przemysłu drzewnego.

oooooooooo

oooooo

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.494/32.P.
Dnia 10 lutego 1932 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1932 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Charakteryzując wydarzenia w roku 1931 w skali międzynarodowej, podkreślał odporność organizmu gospodarczego Polski i dalszą stabilizację wewnętrznych stosunków politycznych w kraju. Pismo uważa miniony rok za okres próby nowej struktury, nowej konfiguracji w polskiem życiu parlamentarnem. Zauważa on, że zmorą trzech pierwszych Sejmów był brak większości przy ich równoczesnem zróżniczkowaniu partyjnem, z czego wynikała dla Rządu konieczność stałego zdążania po linji kompromisu zarówno wtedy, kiedy szło o uchwalenie potrzebnych dla Państwa ustaw, jako też wykaniania rządów. Powstawały przypadkowe i chwilowe większości, który były okupowane za przepaszczeniem żywotnych interesów społeczeństwa i Państwa. W takim stanie rzeczy władza wykonawcza w Państwie była tylko ekspozyturą kilku przywódców partyjnych, Rząd zaś - niewolnikiem na usługach partyj. W tego rodzaju warunkach Polska dawała koszmarny widok Państwa, w którem współpraca trzech zwierzchnich władz właściwie nie-istniała. Dopiero ostatnie wybory wyprowadziły kraj z chaosu, dając Państwu jednolitą, świadomą swych celów i zadań większość sejmową. Stabilizacja życia publicznego, wzmocnienie władzy wykonawczej, normalny bieg pracy ustawodawczej - wszystko to są, jak podkreśla pismo, rezultaty istnienia większości parlamentarnej. Omawiając rządowy projekt ustawy samorządowe, pismo stwierdzało, że projekt ten wysuwa zagadnienie jednolitej gminy wiejskiej na czoło najbliższych reform w ustroju samorządu i usiłuje rozwiązać je w sposób życiowy i praktyczny

Dziennik Białostocki"i [illegible] Oba pisma nie zamieściły artykułów, kwalifi-
owy Dziennik Kresowy" kujących się do omówienia w sprawozdaniu.-

b/ Prasa opozycyjna.

Życie i Praca". Charakteryzując rok ubiegły, pismo oceniało go pod każdym względem ujemnie i twierdziło, że jakiś powiew śmierci unosi się nad całą ziemią polską i szczególnie dotkliwie daje się we znaki rolnikom, którzy, uginając się pod ciężarem różnorodnych podatków, nie mogą być przecież zbudowani, gdy dowiadują się, że Rząd wydaje pochodzące z podatków pieniądze na rzeczy zbytku lub na olbrzymie pensje dla swych ludzi.-

Zdaniem pisma najbardziej ujemnie na wewnętrznych i zewnętrznych stosunkach Polski odbiła się sprawa brzeska, która "zwaliła się kamieniem ciężkim na polskie sumienia". Przechodząc do wysnuwania prognostyk dla roku nowego pismo dowodziło, że "Gdy naród nasz połączy pobożność z pracowitością, gdy będzieny trzeźwi i oszczędni w każdym dniu i w każdej sprawie, gdy wszyscy przejmiemy się tą myślą, że polak-katolik tylko swoich popiera i swoim chleb daje, to miejmy nadzieję, że w tym nowym roku przełamiemy kryzys i poprawimy swą dolę.-

Przy omawianiu projektu prawa małżeńskiego - nazywało go "bolszewickim", a członków komisji kodyfikacyjnej bezbożnikami, którzy chcieliby rozbić świętą instytucję rodziny, a zaprowadzić powszechną rozpustę i powszechny nierząd. Nawiązując do wygłoszonej przez Pana Ministra W.R. i O.P. na posiedzeniu komisji budżetowej Sejmu enuncjacji na temat gwałtownej krytyki, na temat nowego projektu prawa małżeńskiego pismo skcertowało, że stałoby się dobrze, gdyby Pan Minister zamiast udzielać [illegible] katolikom, jasno i otwarcie wyznał, że Rząd wyrzeka się niechrześcijańskiego prawa

tu komisji kodyfikacyjnej, potępia go i dołoży wszelkich starań, aby małżeństwo w Polsce opierało się zawsze na prawie bożem.-

Traktując o wyroku w procesie przeciwko 11-tu posłom Centrolewu, pismo zaznaczało, że na wieść o skazaniu tych posłów jęknął cały naród i ból wielki szarpnął każdem sercem szczerze polskiem, a potem zaznaczeniu dodawało, że nie godziło się z programem i działalnością stronnictw które posłowie ci reprezentowali i prowadziło nawet walkę z nimi za ich radykalne w odniesieniu do religji poglądy, niemniej jednakże fakt skazania nazwanych posłów na więzienie jest dlań bolesny.-

Pozatem pismo propagowało usilnie Akcję Katolicką.

"Nowe Życie".

Propagowało Akcję Katolicką i w związku z tem wiele miejsca poświęcało działalności Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przeciwstawiając je Związkowi Strzeleckiemu.-

Zagadnienia natury politycznej z własnego punktu widzenia nie oświetlało, a ograniczało się niemal wyłącznie do przedrukowywania artykułów z prasy stołecznej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

[illegible] BIAŁOSTOCKI
Nr. BP.494/32.P.
dnia 10 lutego 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 2.
za miesiąc styczeń 1932 rok.

5

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Poza powiatami łomżyńskim i augustowskim, w których nastąpiło pewne ożywienie w działalności BBWzR. pod względem organizacyjnym i propagandowym, ogólnie w Województwie działalność BBWzR. była słaba i w niczem nie odpowiadała nasileniu akcji antyrządowej stronnictw opozycyjnych, zwłaszcza zaś Stronnictwa Narodowego i PPS. Stwierdzono to zresztą w skali powiatowej na zebraniach informacyjnych w powiecie augustowskim, gdzie podkreślano konieczność skłonienia posłów BBWzR. do żywszego, niż dotychczas zainteresowania się terenem. Także i w innych powiatach na zebraniach społecznych organizacji prorządowej zwracano uwagę na niedocenianie ze strony posłów BBWzR. sprawy ciągłej i systematycznej pracy w terenie, co w skutkach doprowadza do tego, że BBWzR. odrywa się od mas i odsłania te masy poprostu dobrowolnie na działanie wpływów stronnictw opozycyjnych.-

owiat Augustowski. Zebrania zamknięte.

W Augustowie dnia 16 stycznia b.r. na walnem zebraniu członków Komitetu Miejskiego BBWzR. prezes tegoż Komitetu, burmistrz Eugenjusz Olejniczakowski omówił obecną sytuację polityczną i gospodarczą w kraju. Po jego przemówieniu postanowiono urządzać często zebrania dyskusyjno-informacyjne z udziałem posłów, zwrócić posłom BBWzR. uwagę na konieczność żywszego niż dotąd interesowania się powiatem augustowskim, zwrócić się do Rady Miejskiej m. Augustowa z prośbą o powzięcie przez nią uchwały co do przemianowania jednej z ulic w Augustowie na ulicę ks. biskupa Bandurskiego z racji

25-ciolecia jego sakry biskupiej i podjąć pracę organizacyjną w powiecie.

Tamże dnia 22 stycznia b.r. na zebraniu zarządu Komitetu Miejskiego BBWzR powtórnie powzięto uchwałę w sprawie spowodowania zainteresowania się powiatem przez posłów i senatorów BBWzR. celem silniejszego przeciwdziałania akcji stronnictw opozycyjnych i poczynaniom Akcji Katolickiej.-

Powiat Łomżyński.

Ruch organizacyjny.

Powstały koła lokalne BBWzR. w Piątnicy i w majoracie Piątnica oraz w Łomży koło BBWzR. pracowników dróg kołowych powiatu łomżyńskiego.-

Zgromadzenie publiczne.

W Łomży dnia 24 stycznia b.r. odbył się sprawozdawczy wiec senatorów i posłów BBWzR. Walerego Romana, Poczętowskiego, Godlewskiego, Łazarskiego i Dabulewicza, na których obecnych było ponad 1000 osób.- Pierwszy przemawiał senator Walery Roman, który zapoznał zgromadzonych z istotnymi przyczynami przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego, podkreślając, że źródło tego kryzysu leży w nieodpowiadającym obecnemu stanowi rzeczy w układzie stosunków politycznych i społecznych w całym świecie. Zdaniem senatora Romana kryzys może być przełamany tylko wtedy, jeżeli nastąpi w płaszczyźnie gospodarczej porozumienie wszystkich państw . Do czasu tego porozumienia, które zresztą jest wątpliwe Polska zmuszona jest dążyć do osiągnięcia samowystarczalności gospodarczej. Drugi z kolei mówca senator Poczętowski omawiał sposoby zwalczania kryzysu gospodarczego, wskazując jako jeden z zasadniczych postulatów w skuteczności walki z kryzysem - lojalną współpracę całego społeczeństwa z Rządem. Następnie posłowie Godlewski, Łazarski i Dabulewicz oświetlali poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym. Po wiecu odbyła się konferencja prezydjów komitetów miejskich i gminnych BBWzR. na której omówiono sprawy organizacyjne i wybrano do prezydjum rady powiatowej BBWzR. Jana Lewandowskiego, vicepre-

zesa Sądu Okręgowego w Łomży, Włodzimierza Biskowackiego, dyrektora państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Łomży, Piotra Targońskiego, prezesa O.T.O. i K.K. Łomża, Konstantego Piotrowskiego, redaktora "Przeglądu Łomżyńskiego" i Bolesława Kochańskiego, nauczyciela państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Łomży.-

...at Wołkowyski. Zebrania zamknięte.

Odbyły się w Podoroscu i we wsi Werejki. W obu wypadkach w wyniku zebrań powołano do życia komitety lokalne BBWzR.-

...t Wysoko-Mazow. Zebrania zamknięte.

W dniach 7 i 9 stycznia b.r. w Wysokiem-Mazowieckiem - zebranie rady powiatowej BBWzR. w sprawie działalności na gruncie samorządowym i społecznym.-

Tamże dnia 10 stycznia b.r. zjazd instrukcyjny delegatów poszczególnych kół BBWzR. z powiatu Wysoko-Mazowieckiego w sprawach organizacyjnych, społecznych i gospodarczych.-

Dnia 2 lutego b.r. - walne zebranie członków komitetu Gminnego BBWzR. w Wysokiem-Mazowieckiem, na którem postanowiono zwrócić uwagę czynników rządowych na konieczność niedopuszczania do kolportażu druków i pism antyrządowych, podburzających ludność do niepłacenia podatków.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Nadal wspólnie z duchowieństwem prowadziło kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, oświetlając ten projekt jako godzący w podstawy rozwoju społeczności katolickiej pod każdym względem a także najżywotniejsze interesy Państwa, oraz działało w kierunku rozbudowy Akcji Katolickiej. Rozbudowa ta szła po linji organizowania oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, zwłaszcza w ośrodkach o silniejszemi ogniwami organizacyjnemi Związku Strzeleckiego i dywizji moralnej w odniesieniu do tego Związku.

W agitacji terenowej działacze Stronnictwa oceniali w dalszym c sytuację gospodarczą w kraju w tym sensie, że graniczy ona bezp rednio z katastrofą, której zapobiec może jedynie rychła likwid pomajowego systemu rządzenia. W związku z opracowywaniem budżet samorządów gminnych, miejskich i powiatowych przedstawiciele St nictwa Narodowego w tych samorządach po myśli znanego Ministerst okólnika Stronnictwa Narodowego w sprawie działalności jego gru samorządowych domagali się bądź całkowitego zredukowania bądź te wydatnego zmniejszenia dotacyj na cele P.W. i W.F., utrzymania in- struktorów rolnych i na akcję o charakterze społecznym, motywuj swe stanowisko tem, że pozycje te idą wyłącznie na popieranie organizacyj prorządowych i przeciwstawianie ich stronnictwom opo zycyjnym.-

owiat Łomżyński.

owiat Łomżyński. Zgromadzenie publiczne.

W Zambrowie dnia 24 stycznia b.r. poseł Witold Staniszkis zw żał w domu parafjalnym wiec sprawozdawczy, na który przybyło okoł 300 osób.- Ponieważ ten nie został zgłoszony Starostwu, przeto Komenda miejscowego posterunku P.P. rozwiązał go jako zwołany ni legalnie.-

iat Szczuczyński.

iat Szczuczyński. Zebranie zamknięte.

W Grabowie dnia 17 stycznia b.r. w sali domu parafjalnego - branie za zaproszeniami, na którem poseł Choromański omawiał kryz gospodarczy w kraju w oświetleniu Stronnictwa Narodowego.- Istot- nych przyczyn tego kryzysu poseł doszukiwał się w rozrzutnej rzek mo gospodarce Rządu w latach ubiegłych, etatyźmie, braku zaufani zagranicy do Polski i t.p. /150/

W Rajgrodzie dnia 24 stycznia b.r. wyłącznie za zaproszenia zebranie sprawozdawcze posłanki Eweliny Pepłowskiej na plebanji. Posłanka stwierdzała, że kryzys gospodarczy w Polsce nie jest wyn kiem ogólnego światowego kryzysu gospodarczego, a tylko skutkiem niedołęstwa rządów pomajowych, które faworyzują żydów i handel

żydowską poddawała wątpliwość bezstronność wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie przeciwko przywódcom Centrolewu, oświetlała projekt nowego prawa małżeńskiego jako wegodzący w interesy kościoła i Państwa i podnosiła, że Rząd obciąża ludność nadmiernymi i zgoła niepotrzebnymi podatkami samorządowymi, które idą na popieranie prorządowych organizacyj politycznych./200/

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W powiatach łomżyńskim, ostrołęckim i suwalskim powstały cztery placówki młodych Obozu Wielkiej Polski, co do których szczegóły zostaną podane Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu. Ożywiła się znacznie w styczniu działalność Wydziałów Powiatowych Młodych Obozu Wielkiej Polski w Łomży i Wysokiem-Mazowieckiem.

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W formie oględnej propagowało nadal konieczność podjęcia przez społeczeństwo polskie bojkotu gospodarczego żydów w sensie realizowania hasła "swój do swego" i w formie retorsji na realizowanie tegoż hasła już od-dawna przez żydów. Ponadto prowadziło, podobnie jak Stronnictwo Narodowe kampanję protestacyjną przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, domagało się przez swych przedstawicieli w samorządach zmniejszenia pozycyj budżetowych na organizacje P.W. i W.F., instruktorów rolnych i na dodatki samorządowe dla Starostów, a także oświetlało sytuację gospodarczą w kraju jako katastrofalną. Szczególnie silna była działalność Stronnictwa na odcinku organizowania Akcji Katolickiej.-

Białystok-Miasto.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 24 stycznia b.r. - zebranie sprawozdawcze posła Macława Bitnera. Szczegóły tego zebrania zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu dnia 26 stycznia b.r. Nr.BP.287/32/pf.

e/ Stronnictwo Ludowe.

W powiatach augustowskim i suwalskim sekretarz Stronnictwa na oba te powiaty, Antoni Trochim prowadził niezmazną akcję organizacyjną przeważnie w formie nielegalnej, gdyż nie zgłaszał władzom administracji ogólnej zwoływanych zebrań, akcja ta jednakże nie dała Stronnictwu żadnych efektów organizacyjnych.-

Uniewinniony w procesie brzeskim poseł Adolf Sawicki zapowiada, uruchomienie w najbliższym czasie sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa w Białymstoku i podjęcie przezeń pracy politycznej, od której zasadniczo dotychczas pozostawał na uboczu.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność jej ześrodkowywała się wyłącznie na gruncie klasowych związków zawodowych w Białymstoku, białostockim okręgu przemysłowym, bielskim okręgu przemysłu drzewnego i w Grodnie.- Działalność ta, wiążąca się ściśle z ruchem zawodowym, zostanie omówiona w oddzielnem sprawozdaniu. Pod koniec miesiąca bawił na terenie województwa Białostockiego poseł Stanisław Dubois, który wygłosił odczyty o sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju i kryzysie kapitalizmu dnia 22 stycznia b.r. w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 23 stycznia b.r. w Grodnie, oraz dnia 24 stycznia b.r. w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego i w Białymstoku. Szczegółowe sprawozdanie o tych odczytach zostało wysłane Ministerstwu dnia 26 stycznia b.r. za Nr.BP.294/32.P.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODZKA BIBLIOTECKI
Nr.BP.494/32.T.
Białystok, 20 lutego 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1932 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

owe oddziały.

Powstały w osadzie Sudawa /12/ i we wsi Miklewszczyzna/19/ w powiecie grodzieńskim, oraz we wsi Niećko /15/ w powiecie szczuczyńskim.-

Komenda Powiatowa Związku Strzeleckiego w Augustowie przystąpiła do formowania Strzeleckiego Oddziału cyklistów i oddziału maryzarzy.-

Towarzystwo przyjaciół Związku Strzeleckiego w Augustowie urządziło tąże i w osadzie Raczki, powiatu augustowskiego akademję ku uczczeniu zasług ks.biskupa Bandurskiego w związku z 25-leciem jego sakry biskupiej. Na akademji w osadzie Raczki przemawiał miejscowy wikarjusz, ks.Dąbkowski, który w sposób demagogiczny starał się pomniejszyć zasługi ks.biskupa Bandurskiego. Przemówienie jego wywołało tak wielkie oburzenie wśród zgromadzonych, że tylko dzięki taktownemu stanowisku organizatorów akademji nie doszło do przykrych scen.-

Pozatem akademje ku czci ks.biskupa Bandurskiego odbyły się staraniem Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego w Sokółce i Suwałkach.-

W styczniu b.r. nastąpiło dalsze zaostrzenie walki duchowieństwa katolickiego i Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przeciwko Związkowi Strzeleckiemu. Świadczą o tem fakty, gwałtów fizycznych, popełnionych przez członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej na członkach Związku Strzeleckiego w powiatach białostockim, ostrowskim i wołkowyskim. Poszczególni księża, zwłaszcza we wspomnianych powiatach odmawiają spowiedzi rodzicom, których

synowie względnie córki należą do Związku Strzeleckiego, co spowodowało - ubiegłym działaniu rozpowszechnienie się 4-ch oddziałów Związku Strzeleckiego. Pozatem na porządku dziennym jest wyklinanie z ambon Związku Strzeleckiego i należących do niego osób, a przeciwstawianie Związkowi Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Jeśli doda się do tego urządzanie przez duchowieństwo z dużem nakładem pracy i środków finansowych świetlic, herbatek, wieczorków tanecznych, zabaw i t.p. dla celów organizacyjnych i propagandowych Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, to powstanie dopiero pełny obraz wszechstronnej walki ze Związkiem Strzeleckim.

b/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Miejskiej i Ludowej. Zwi

Nowy oddział. Powstał w Czerwinie, powiatu ostrołęckiego /24/.

W Suwałkach w dniach od 19 do 26 stycznia trwał kurs społeczno oświatowy dla przodowników kół Zjednoczenia Związków Młodzieży Miejskiej i Ludowej./36/

c/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe oddziały. Powstały we wsi Smogorówka/21/ i Izbiszcze /25/ w powiecie białostockim oraz we wsi Kiewłaki /32/ w powiecie bielskim. Szczegóły działalności Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, wiążącej się ściśle z Akcją Katolicką podawane są Ministerstwu w opracowaniach specjalnych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 434/32 T.
Dnia 10 lutego 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2.
za miesiąc styczeń 1932 rok.

9

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W styczniu trwała jak już zaznaczono na wstępie sprawozdania, akcja protestacyjna duchowieństwa katolickiego przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego. Akcja ta streszczała się do urządzania zebrań protestacyjnych, zbierania podpisów na protestach i wygłaszania specjalnych kazań, których traktowany projekt nazywano wymysłem żydowskim, uderzeniem w kościół i Państwo i t.p.-

Wystąpieniami przeciwko rządowi zaznaczyli się specjalnie ksiądz Małynicz-Malicki, proboszcz parafji w Jasionówce, Oleszczuk, proboszcz parafji w Krypnie, Szapel, proboszcz parafji w Dolistowie, powiatu białostockiego i wikarjusz Choromański w Zarębach-Kościelnych, powiatu ostrowskiego.-

Ordynarjusz djecezji łomżyńskiej, ks.biskup Łukomski zakazał odprawienia dnia 30 stycznia b.r.z racji przypadających na dzień 1 b.m. imienin Pana Prezydenta Rzeczypospolitej ogólnego dla młodzieży szkolnej nabożeństwa w katedrze łomżyńskiej. Szczegóły w tej sprawie zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu telefonicznem z dnia 9 b.m. Nr.BP. 92/32.P. -

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

We wsi Dziewiątkowce w powiecie wołkowyskim psalmista miejscowej cerkwi Kamiński zabiega o utworzenie parafji Kościoła Narodowego Obrządku Wschodniego. Wspomniany Kamiński powołuje się osobistą urazą do miejscowego proboszcza prawosławnego, ks.Petelskiego. Wzrost wpływów Kościoła Narodowego, który zaznaczył się silnie w ubiegłym roku w kilku ośrodkach powiatu wołkowyskiego, został obecnie zahamowany z tej racji, że proboszczowie zagrożonych

parafij katolickich i prawosławnych zmniejszyli wydatnie opłaty za usługi kościelne.

c/ Kościół Prawosławny.

Dnia 24 stycznia b.r. duchowny prawosławny Jo Ajewicz w Cichowoli, gminy Masiewo w powiecie bielskim podczas wygłaszania nauki użył obraźliwych wyrazów w odniesieniu do parafjan , co wywołało wśród nich oburzenie, wskutek czego nabożeństwo zostało przerwane.

d/ Kościół Ewangelicko-Augsburgski.

Na dzień 10 stycznia b.r. zostały wyznaczone w Białymstoku wybory nowej rady kościelnej i nowego pastora, na które przybyli biskupi Burschе i Ditrich z Łodzi. Wybory te nie odbyły się z powodu silnej opozycji byłej rady i jej zwolenników. Szczegóły zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 12 stycznia b.r. Nr.BP. 100/32.P.

e/ Sekta baptystów.

Odbyły się zebrania sekty w Rogawce /30/ i Krupicach /10/,powiatu bielskiego oraz w Łyskowie, Hryniewiczach, Jelcowszczyźnie, Mikłaszewie, Grodzisku,Wiechnotnicy i Sobolkach /200, 50, 50, 20, 30, 80, 30/ w powiecie wołkowyskim.-

f/ Sekta Adwentystów.

We wsi Krasna-Bieś w powiecie bielskim starszy Zboru sekty Ferdynand Dzik z Wilna odprawił modły dnia 7 stycznia b.r.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

16

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.494/32.P.
Dnia 10 lutego 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2
za miesiąc styczeń 1932 rok. 10

VI. Mniejszości narodowe.

Zainteresowanie ludności żydowskiej i białoruskiej szło głównie w kierunku gospodarczym. Dla ludności żydowskiej nie przestały jeszcze być aktualnymi jako przesłanki do różnych wniosków i żądań listopadowe roku ub. wystąpienia antyżydowskie. Jakkolwiek nawet samo wrażenie tych wystąpień na terenie Województwa zmalały do minimum, a same wystąpienia nie wywołały bynajmniej, jakby się można było tego spodziewać, jakiejkolwiek bojowej akcji bojkotowej ze strony społeczeństwa polskiego, a nawet skonsolidowanej propagandy bojkotowania żydów, to jednakże zarówna klasa żydowska, jako też żydowskie organizacje gospodarcze i społeczne podkreślały nadal konieczność bezwzględnego przeciwdziałania przez czynniki państwowe wszelkim przejawom akcji bojkotowej w równie stanowczy sposób, jak ekscesy antyżydowskie. Głosowanie w Sejmie nad wnioskiem opozycji polskiej o wyrażenie votum nieufności Rządowi dało asumpt lokalnej prasie żydowskiej do rozważania rzekomego upośledzenia żydów w Polsce i przekreślania ich uprawnień, nabytych przez pokolenia żydowskie, które stworzyły w Polsce ośrodki handlu i przemysłu. Traktując o tem upośledzeniu, wspomniana prasa zaznaczała, że Rząd wykazuje dziwną bezsilność tam, gdzie chodzi o zagadnienia żydowskie i,że ta bezsilność pozostaje w rażącej sprzeczności z bezwzględnością Rządu na odcinku jego walki z przeciwnikami politycznymi z pośród społeczeństwa polskiego. Z życia innych mniejszości narodowych zasługuje na podkreślenie odbyty w Białymstoku dnia 17 stycznia b.r. zjazd delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego przebieg uwypuklił, że skuteczne były dotychczas poczynania władz administracji ogólnej w Województwie Białostockiem zmierzające do utrzymania działalności Towarzystwa w ramach statutowych.

20

a/ Życie.

Życie polityczne.

Sjoniści.

W Grodnie dnia 23 stycznia b.r. - akademja jubileuszowa z okazji 50-ciolecia istnienia organizacji sjonistycznej. Przemawiał poseł Izaak Grünbaum, który wzywał zgromadzonych do organizowania się w szeregach sjonistycznych.- /900/

W Augustowie dnia 16 stycznia b.r. zwołane przez Ligę Pomocy Pracującym w Palestynie zebranie dyskusyjne. Przemawiał miejscowy działacz sjonistyczny, Celjow Chłupicki, który krytykował ostro program sjonistów-rewizjonistów i powzięte przez nich uchwały na ostatniej konferencji w Warszawie./100/

W Białymstoku dnia 23 stycznia b.r. walne zebranie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Przyjęto do wiadomości sprawozdanie z działalności zarządu, wybrano nowy zarząd i powzięto uchwały w sprawie zapowiedzianego zjazdu sjonistycznego w Warszawie dnia 23 lutego b.r.

W Bielsku-Podlaskim w dniach 22, 23 i 24 stycznia b.r. odbył się zlot młodzieży sjonistycznej, należącej do organizacji Hechaluc-Pionier. Udział w zlocie brali członkowie tej organizacji z Orli, Brańska, Narwi, Bociek i Siemiatycz, oraz jako delegaci z Warszawy Hersz Rozensztajn i Gricmacher. Podczas zlotu wygłoszono kilka odczytów i pogadanek na temat życia politycznego, gospodarczego i kulturalnego żydów w Palestynie.

Zlot spowodował znaczne tarcia wśród społeczeństwa żydowskiego w Bielsku, w których wyniku nastąpił rozłam w Związku Rzemieślników Żydowskich. W związku z tem sjoniści posiadali przeważające wpływy i korzystając z tego po zlocie usiłowali wykorzystać go całkowicie do akcji politycznej. Wywołało to reakcję ze strony mniejszości bundowskiej, która wystąpiła ze Związku.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 22 stycznia b.r. na walnem zebraniu członków miejscowej organizacji sjonistycznej wybrano delegatów na 10-ty zjazd sjonistyczny w Warszawie.-

W Sokółce dnia 14 stycznia b.r. poseł Izaak Grünbaum wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w sjonizmie. Podkreślał on m.in. , że społeczeństwo żydowskie musi domagać się pełni praw do bytowania materjalnego i rozwoju kulturalnego, a także zerwania przez czynniki kierownicze w Państwie z dotychczasową polityką antysemityzmu /150/.

W Suwałkach dnia 23 stycznia b.r. - obchód dziesięciolecia istnienia organizacji sjonistycznej i "Miłośników Sjonu". W dniu tym we wszystkich synagogach odbyły się nabożeństwa żałobne za zmarłych pionierów sjonizmu, wieczorem zaś została urządzona akademja, na której wygłoszono szereg przemówień o Palestynie /400/.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 20 stycznia b.r. - odczyt dr. Fogelmana z Warszawy na temat 50-ciolecie sjonizmu /100/.-

Sjoniści-rewizjoniści.

W Suwałkach dnia8 stycznia b.r. na walnem zebraniu miejscowej organizacji sjonistów rewizjonistów omawiano V.Krajowy Kongres sjonistów rewizjonistów /80/.-

B u n d .

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 9 stycznia b.r. - odczyt dra Erlicha z Warszawy na temat kryzys gospodarczo-kapitalistyczny. Prelegent zanalizował stan gospodarczy i zagadnienie bezrobocia w poszczególnych państwach Europy, przyczem stwierdzał, że przyczyny katasrofalnego stanu gospodarczego w Polsce poza przesłankami ogólno-swiatowemi tkwią również w systemie rządzenia. Zdaniem prelegenta polityka Rządu w stosunku do mniejszości narodowych, przejawiająca się w formie zamykania szkół litewskich i pacyfikacji Małopolski Wschodniej, zabija atmosferę zaufania do pomajowego systemu rządzenia Państwem. Dr.Erlich wskazywał że winę tego ponosi otoczenie Marszałka Piłsudskiego,najbardziej zasłużonego [illegible] w Polsce.-

Tamże dnia 29 stycznia b.r. Chaim Miller z Węgrowa wygłosił odczyt o różnicach ideowych w obozie proletarjatu. Zanalizował on różnice programowe poszczególnych partyj politycznych i ich stosunek do rządu, podkreślając szczególnie działalność Bundu i jego współpracę z PPS.CKN. Ponieważ Miller wystąpił dość ostro przeciwko uciskowi klasy robotniczej w Rosji Sowieckiej, przeto obecni na sali komunizujący działacze żydowscy kilkakrotnie przerywali jego przemówienie bądź okrzykami, bądź też tego rodzaju pytaniami jak np."Powiedźcie towarzyszu ile tysięcy robotników w Polsce znajduje się w więzieniach", na które Miller odpowiedział dosłownie "to są komuniści, a przecież powiedzieliście sami, że zdrajców trzeba wieszać".-

Podobnie występowali komuniści podczas odczytu dra Erlicha, którego zapytywano, ile dostał za obronę faszyzmu.-

W Łomży dnia 23 stycznia b.r. - wiec sprawozdawczy frakcji bundowskiej w Radzie Miejskiej.-

Poalej-Sjon Prawica.

W Białymstoku dnia 16 stycznia b.r. - odczyt o sytuacji politycznej Europy przed wybuchem wojny światowej.-

W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego dnia 10 stycznia b.r. odczyt Notka Kona z Warszawy o sytuacji politycznej i gospodarczej w poszczególnych państwach Europy.-

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 22 stycznia b.r. - odczyt o rozłamie w obozie sjonistycznym.-

Tamże dnia 29 stycznia b.r. wieczór dyskusyjny, poświęcony sprawie kryzysu gospodarczego i bezrobociu.-

W Ostrołęce dnia 15 stycznia b.r.-odczyt o dziesiątym zjeździe sjonistycznym.-

Ortodoksi.

Zebranie w sprawach religijnych w Wysokiem-Mazowieckiem dnia 23 stycznia b.r.

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne organizacje żydowskie urządziły 24 odczyty i zebrani w sprawach kulturalno-oświatowych, w tem Zjednoczenie Szkół Żydowskich - 8, zebrań i Kultur-Liga - 10.-

Życie gospodarcze.

W ciągu stycznia żydowskie organizacje gospodarcze odbyły ponad 20 zebrań, na których ogólnie podkreślano nadmierne obciążanie handlu i rzemiosła żydowskiego podatkami i konieczność rewizji dotychczasowego systemu podatkowego.-

S p o r t.

Kluby sportowe "Kraft" w Białymstoku i Grodnie odbyły walne zebrania, na których wybrane zostały nowe zarządy.-

Sprawy wyznaniowe.

Rada wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku uchwaliła budżet, zamykający się cyfrą pół miljona złotych. Oceniając ten budżet, prasa lokalna stwierdzała, że jest on nierealny po stronie dochodów i, że na ułożenie go mieli decydujący wpływ ortodoksi, którzy czwartą część budżetu przeforsowali na cele religijne, odsuwając na bok tego rodzaju zagadnienie, jak pomoc biednym.-

Dnia 2o stycznia b.r. plenum rady gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku wybrało rabina Fajansa na przewodniczącego rady rabinackiej. Za Fajansem opowiedzieli się przedstawiciele prawicy, przeciwko zaś niemu - przedstawiciel Bundu. Bezpośrednio po wyborze rabina Fajansa frakcje prawicy zgłosiły deklaracje, że opowiadają się całkowicie za głównym rabinem dr.Rozenmanem, na którego podczas wyborów nie głosowały tylko z tej racji, że nie były zorjentowane dokładnie o istotnych funkcjach rabina głównego.-

Dnia 25 stycznia b.r. na plenarnem posiedzeniu rady gminy wyznaniowej żydowskiej wybrano 4 podrabinów dla Białegostoku i jednego rabina dla Choroszczy. Dane co do tych podrabinów zostaną przedstawione Ministerstwu równocześnie z wnioskiem do Ministerstwa WR. i OP. o ich zatwierdzenie.

P R A S A .

"Der Grodner Moment" w kilku artykułach ocenisał krytycznie działalność zarządu wyznaniowej gminy żydowskiej w Grodnie, podkreślając, że rada tej gminy nie umie, czy też nie może wywiązać się należycie z włożonych na nią zadań. Jako konkretny zarzut pismo wysuwało, że rada gminy wyznaniowej grodzieńskiej przez swą niezdolność i nieliczenie się z istotnemi potrzebami szerokich warstw żydowskiej ludności grodzieńskiej zaprzepaściła ideę reprezentacji autonomicznej chociażby w tej formie, w jakiej powinna była pracować w myśl obowiązujących ustaw. Pismo wyrażało przekonanie, że ideę tej reprezentacji można będzie uratować tylko drogą rozwiązania rady i powołania komisarza.-

Pozatem pismo nawoływało społeczeństwo żydowskie do składania ofiar na rzecz bezrobotnych na ręce powiatowego komitetu do spraw bezrobocia, podkreślając przytem brak ofiarności na ten cel wśród przemysłowców, kupców wśród nieruchomości, oraz domagało się od władz państwowych, ażeby przeciwdziałały propagandzie bojkotowania żydów, prowadzonej przez grodzieńską młodzież akademicką i chrześcijańską demokrację.-

"Unzer Lebn". W związku z odbytym w Białymstoku dnia 5 stycznia b.r. zebraniu protestacyjnem akademickiej młodzieży żydowskiej przeciwko wprowadzeniu "numerus clausus" na wyższych uczelniach, pismo podkreślało, że żydowska młodzież akademicka jest awangardą narodu żydowskiego w jego walce o równouprawnienie i jako taka "wielką misję wykona chociażby z narażeniem życia dla dobra swojego narodu". Omawiając wyrok w procesie brzeskim, nie wypowiadało wprawdzie w sposób wyraźny swego sądu, niemniej jednakże przez swoisty układ przedruków z opozycyjnej prasy stołecznej pośrednio nasuwało społeczeństwu żydowskiemu w myśl, że wyrok ten był aktem rozprawy politycznej rządu z przeciwnikami.

Traktując o sprawach żydowskich, pismo wzywało przywódców partyj żydowskich do energicznego przeciwstawienia się spychaniu żydów przez społeczeństwo żydowskie do roli "niewolników", według podkreśleń pisma [illegible] przywódcy mieli rozpocząć energiczną walkę

o prawa ludności żydowskiej i w walce tej odrzucać wszelkie tłumaczenia przedstawicieli społeczeństwa polskiego, że społeczeństwo to również znajduje się w złych warunkach gospodarczych, skoro bowiem żydzi spełnili doniosłą rolę w dziejach Polski, tworząc jej handel i wznosząc miasta, będące dziś ośrodkami życia gospodarczego Państwa, to mają niezaprzeczone prawo, aby być w całym tego słowa znaczeniu równouprawnionymi obywatelami kraju, dla którego dobra pracują. Równouprawnienie to, podkreślało pismo, winno się wyrażać w przyjmowaniu żydów na wszystkie stanowiska w urzędach państwowych i samorządowych czego dotychczas niema. W oświetleniu pisma, sytuacja żydów przedstawia się w ten sposób, że żyd nie może myśleć nawet o otrzymaniu posady w żadnej z instatucyj podlegających władzom państwowym.-

Nawiązując do wniosku opozycji Sejmowej o wyrażenie votum nieufności Rządowi, pismo zaznaczało, że Sejmowe koło żydowskie podczas dyskusji nad tym wnioskiek musiało siedzieć ze spuszczonymi rękoma, "achkolwiek jego ręce rwały się także do góry". Pismo widzi w ten stanowisku żydowskiegom koła sejmowego brak zdecydowania i bojaźliwo w odniesieniu do Rządu. Stwierdzało ono dalej, że żydzi mają dostateczną ilość powodów, ażeby względem Rządu zająć stanowisko bardziej zdecydowane. Rząd jego zdaniem nie wydaje wprawdzie wyraźnie antyżydowskich ustwa i rozporządzeń, ale niema odwagi naprawić krzywd, które dusza żydów ze wszystkich stron. Rząd ma dość siły i stanowczości w tych wypadkach, kiedy podejmuję walkę przeciwko filarom obojga opozycyj, staje się natomiast bezsilny, traci odrazu rozmach i wpada w bezczynność w tych wszystkich wypadkach, kiedy chodzi o kwestję żydowską.-

b/ B i a ł o r u s i n i .

Na styczeń b.r. przypadła dość ożywiona działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, obliczona na rozbudowanie jego sieci organizacyjnej.

Wykładnikiem tej działalności był odbyty dnia 17 stycznia b.r. w Białym oku zjazd okręgowy delegatów TsB. z Białegoszoku oraz

powiatów białostockiego, bielskiego i wołkowyskiego. Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku w piśmie do Urzędu Wojewódzkiego prosił o zezwolenie na wzięcie udziału w zjeździe także delegatów z powiatu sokólskiego, na co jednak Urząd Wojewódzki nie zgodził się z uwagi na to, że powiat sokólski w myśl uchwał Zarządu Głównego TSB. należy do grodzieńskiego okręgu Towarzystwa, którego zarząd okręgowy prawomocną decyzją Urzędu Wojewódzkiego został zamknięty w roku 1929. Na zjazd przybyło 92 delegatów, w tem 84 z prawem głosu. Zarząd Główny TSB. delegował jako swego przedstawiciela Steckiewicza z Wilna. Zjazd został obesłany głównie przez powiat białostocki i miasto Białystok. Z powiatu wołkowyskiego przybyło jedynie trzech delegatów, zaś powiat bielski na zjeździe nie był reprezentowany. Do prezydjum zjazdu zostali powołani Stackiewicz z Wilna, oraz Szymon Kuźmin i Aleksander Sienkiewicz z Zaczerlan. Przewodniczył obradom zjazdu Steckiewicz. Po otwarciu obrad Steckiewicz odczytał pismo sekretarza Zarządu Głównego TSB. w Wilnie, Szyrmy, który ze względu na branie udziału w jakiejś imprezie kulturalnej w Wilnie w dniu 17 b.m. na zjazd przybyć nie mógł. W piśmie swem Szyrma scharakteryzował trudne warunki pracy TSB., wyraził przekonanie, że TSB. nietylko nie zamrze, jakby sobie życzyli jego prteciwnicy, lecz rozwinie się w przyszłości silną organizację kulturalno-oświatową, gdyż w narodzie białoruskim drzemią niespożyte siły, które pozwolą mu dorzucić do skarbnicy dorobku duchowego i kulturalnego narodów także swój, duży dorobek duchowy i kulturalny. Po odczytaniu omawianego pisma Steckiewicz złożył sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego TSB. i poinformował zebranych o stanie organizacyjnym Towarzystwa. Podkreślił on przedewszystkiem, że wskutek aresztowań w roku ubiegłym Zarząd Główny TSB. został tak dalece zdekompletowany, iż obecnie tworzą go Szyrma, Steckiewicz, Szymon Kuźmin z Białegostoku i Filip Kiziewicz z Grodna, z których tylko Szyrma Kuźmin i Steckiewicz faktycznie pracują w zarządzie. W chwili obecnej istnieją 4 zarządy okręgowe, a mianowicie w Białymstoku, Mirze, Baranowiczach i Brześciu. Według ewidencji tych za-

dów i Zarządu Głównego TSB. - Towarzystwo liczy około 10.000 członków, z których minimalna ilość opłaca składki członkowskie. Z tej racji działalność Zarządu Głównego i zarządów okręgowych jest nikła, zarządy te bowiem nie mają pieniędzy na rozjazdy, utrzymywanie lokali, opłacanie instruktorów i tym celem ożywienia działalności Towarzystwa Zarząd Główny na posiedzeniu w dniu 2 września ub.r. postanowił zwołać do Wilna w roku 1938 zjazd walny delegatów. Ponieważ jednakże zwoływane przezeń kilkakrotnie zjazdy walne nie dochodziły do skutku z tego powodu, że władze w ostatniej chwili odmawiały zezwolenia na odbycie się tych zjazdów, wskutek czego delegaci narażeni byli na zbyteczne koszty zbędnych przejazdów do Wilna, przeto Zarząd Główny postanowił wyjaśnić sprawę ustosunkowania się Pana Wojewody Wileńskiego do przyszłego zjazdu. Pan Wojewoda Wileński oświadczył delegacji Zarządu Głównego TSB., że zezwoli na odbycie się zjazdu, zaś co do samego zjazdu ustosunkuje się w zależności od jego obliczu i przebiegu obrad. Na podstawie tego oświadczenia Zarząd Główny wezwał zarządy kół i okręgowe do odbycia zebrań przedzjazdowych i wybrania delegatów na zjazd walny, -którego termin zostanie ustalony po otrzymaniu sprawozdań przez Zarząd Główny od zarządów kół i okręgowych.-

Następnie został odczytany protokuł z odbytego dnia 21 lutego 1931 roku zjazdu okręgowego delegatów w Białymstoku. Podczas odczytywania tego protokułu obecny na zjeździe przedstawiciel Urzędu Wojewódzkiego stwierdził, że treść protokułu i zawarte w nim poszczególne rezolucje nie są zgodne z uchwałami, rezolucjami i przebiegiem wspomnianego zjazdu. Po przyjęciu traktowanego protokułu dotychczasowy prezes zarządu okręgowego, Włodzimierz Oziębło złożył sprawozdanie z działalności tego zarządu. Ze sprawozdania tego wynika, że działalność zarządu okręgowego, złożonego przeważnie z członków TSB mieszkających poza Białymstokiem była nikła i ograniczała się niemal wyłącznie do odbycia kilku zebrań, których uchwały nie były realizowane. Dalej składali sprawozdania delegaci poszczególnych kół, z których czynnościami i posiadającemi znaczną ilość członków są

koła w Michałowie, Gródku, Topilcu, Zaczerlanach i Piaszczanikach, powiatu białostockiego w Białymstoku i w Jelcowszczyźnie, powiatu wołkowyskiego. Koła te posiadają bibljo[illegible] liczące od 300 do 700 tomów książek, zgromadzonych przeważnie drogą zbiórek, już przeczytanych i nie stanowiących żywotnego materjału bibljotekarskiego. Istnienie swoje traktowane koła opierają na urządzanych przedstawieniach, wieczorkach tanecznych, zabawach i dochodach z bibljotek. Wpływy z opłat członkowskich są bardzo małe. Tak np. z pośród 60-ciu członków koła w Michałowie płaci składki członkowskie zaledwie kilkunastu. Koła utrzymują luźny kontakt z zarządem okręgowym i nie są przez ten zarząd instruowane. Najżywotniejsze koło w Michałowie posiada własny lokal, sekcję teatralną, sekcję chóralną, muzyczną i sportową. Pod koniec roku 1931 zarząd koła kupił radjoodbiornik i począł urządzać audycje publiczne. Ponieważ nie uzyskał na to zezwolenia władzy administracyjnej, przeto zezwolenie na utrzymywanie wspomnianego radjoodbiornika zostało mu cofnięte. Delegaci kół uskarżali się na czynione Towarzystwu przeszkody ze strony organów policyjnych. Podane przez nich w tej materji konkretne fakty zostaną przez Urząd Wojewódzki zbadane. W dyskusji nad sprawozdaniami Zarządu Głównego i delegatów kół podkreślano bezczynność zarządu okręgowego, konieczność wymiany bibljotek pomiędzy poszczególnemi kołami, zaangażowania płatnego sekretarza zarządu okręgowego i nawiązania ściślejszego kontaktu pomiędzy kołami i zarządem okręgowym, zwracano uwagę na potrzebę urządzania przez zarząd okręgowy i koła odczytów, referatów, dyskusyj i t.p. oraz żywszego instruowania kół przez zarząd okręgowy, a także zainteresowania się przez Towarzystwo sprawą szkolnictwa białoruskiego.-

Ogólnie wskazywano, że do nowego zarządu powinni być powołani ludzie energiczni, ideowi i czynni, którzy mogliby zapewnić Towarzystwu należyty rozwój. W wyborach jawnych zostali powołani do zarządu okręgowego Aleksander Sołowiej z Białegostoku - 61 gł., Aleksander Sienkiewicz ze wsi Zaczerlany w powiecie białostockim - 57 gł., Helena Budnik z Supraśla, powiatu białostockiego - 57 głosów, Józef

11 24

Grześ z Pieszczanik, powiatu białostockiego - 55 głosów, Wasyl Lebiedziński ze wsi Jelcowszczyzna w powiecie wołkowyskim - 46 głosów, Konstanty Czaban, zamieszkujący we wsi Borki, gminy Dzudziałowo w powiecie sokólskim - 45 gł., Włodzimierz Oziabło z Michałowa w powiecie białostockim - 57 głosów. Do Rady Nadzorczej weszli Aleksander Grześ, syn Romana z Pieszczanik - 39 gł., Szymon Kuźmin z Białegostoku - 38 gł., Dymitr Kowalewski z Zaczerlan - 21 gł., Włodzimierz Hutnik z Michałowa - 54 gł. i Włodzimierz Kondraciuk z Gródka - 38 gł. Jako delegaci na zjazd walny zostali wybrani Aleksander Borowski z Gródka, wszyscy z powiatu białostockiego. Po wyborach Helena Buśnik i Włodzimierz Oziabło usiłowali przeforsować rezolucję protestu przeciwko stosowaniu przez władze administracyjne i policję teroru względem TSB., do czego jednakże nie doszło.- Po wyjaśnieniach przedstawiciela Urzędu Wojewódzkiego, na wniosek przewodniczącego Steckiewicza i Szymona Kuźmina uchwalono rezolucję następującej treści: "Przyjmując do wiadomości oświadczenie przedstawiciela władzy co do zbadania wskazanych na zjeździe konkretnych faktów niewłaściwego ustosunkowania się do statutowej działalności TSB. ze strony poszczególnych organów państwowych, zjazd wzywa swych członków do przestrzegania i obrony statutowych praw Towarzystwa. Rezolucja ta została uchwalona 69-ma głosami przy 14-tu wstrzymujących się. Przeciwko rezolucji głosował jedynie Włodzimierz Grycuk z Białegostoku. Za wnioskiem co do rezolucji głosowali także Helena Buśnik i Włodzimierz Oziabło, z których pierwsza prosiła jednak o zaprotokułowanie, że przedstawiciel władzy zabrania uchwalenia rezolucji według pierwotnego wniosku. Żądanie Buśnikówny przewodniczący uchylił. W wolnych wnioskach naskutek wyjaśnień Steckiewicza postanowiono przesyłać Zarządowi Głównemu TSB. 10 groszy od każdego członka miesięcznie, zaangażować płatnego sekretarza okręgowego, urządzać intensywniej przedstawienia, zabawy, odczyty i pogadanki, a także rozwinąć akcję samokształcenia się członków Towarzystwa w poszczególnych kołach. Nad sprawą samokształcenia się członków TSB. rozpinęła się dłuższa

dyskusją, w której poszczególni mówcy podkreślali, że policja nie pozwala zbierać się w lokalach kół T.B. członkom Towarzystwa w celu odbywania nauki czytania i pisania. W wyniku dyskusji wydano zarząd okręgowy do przeprowadzenia akcji na rzecz szkolnictwa białoruskiego wobec właściwych władz państwowych. W uzupełnieniu wniosku wypowiadano się za zamianą szkół polskich na szkoły utrakwistyczne i zabieganiem u władz w sprawie otwarcia szkół z wykładowym językiem białoruskim. Nadto zlecono zarządowi okręgowemu wyjaśnienie u władz administracyjnych i szkolnych, czy i w jaki sposób może się odbywać w lokalach kół T.B. akcja samokształcenia się członków Towarzystwa bez przeszkód ze strony policji. Zjazd zakończył się odśpiewaniem pieśni "Od wieków my spali" w dozwolonej redakcji. Przebieg zjazdu był spokojny. Unaoczanił on, że wpływy elementów wywrotowych w Towarzystwie nie są znaczne, że Towarzystwo nie stanowi organizacji zbyt silnej i u niemniej jednakże zachodzi konieczność izolowania go od zewnętrznych wpływów wywrotowych. Wskazuje na to, tego rodzaju np.fakt, że zarząd okręgowy i koła T.B. otrzymują bezpłatnie w znacznej ilości egzemplarzy takie legalne wydawnictwa KPP., jak "Głos Chłopski", wydawany w Krakowie, "Wiadomości", wydawane we Lwowie i inne. Otrzymują one także bezpłatnie egzemplarze wydawanego w Cieszynie tygodnika "Chłopska Przyszłość". Ze złożonych na zjeździe sprawozdań kasowych wynika, że ogólny budżet T.B. na terenie województwa dochodził w wydatkach za rok 1931 do 6 tysięcy złotych, a w dochodach został zamknięty cyfrą 6.175 złotych. Lwią część tego budżetu w dochodach stanowiły pozycje zabaw, przedstawień i innych imprez dochodowych, zaś w rozchodach pozycje kosztów urządzenia tych imprez.-

PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

c/ L i t w i n i .

Powiat Grodzieński. Oddziały Towarzystwa św.Kazimierza odbyły 6 zebrań w sprawach organizacyjnych i wyborów nowych zarządów. Zarząd oddziału Towarzystwa św.Kazimierza w Orucie, gminy druskienicki otrzymał pismo Zarzą-

du Głównego z żądaniem nadesłania wykazu członków i podania charakterystyki tych czynników, które uniemożliwiają rozwój oddziału, który uchwałą z grudnia 1931 roku rozwiązał się własną wolą, a także wyjaśnień o przyczynach rozwiązania się oddziału. Zarząd oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Puchacze, gminy Marcinkańce rozpoczął agitację na rzecz litewskiej szkoły powszechnej tejże wsi. Agitacje te prowadzą głównie prezes wspomnianego zarządu i nauczyciele prywatnych szkół litewskich, utrzymywanych przez Towarzystwo "Ritas".-

We wsi Jeziory dnia 30 stycznia delegat Zarządu Głównego Towarzystwa Św.Kazimierza, Adam Butrym wygłosił odczyt o charakterze dydaktycznym.-

t Suwalski. Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły 6 zebrań i 4 wieczory sceniczne.-

Oddział Towarzystwa Św.Kazimierza w Wojtukiemiach, gminy Sejwy postanowił zorganizować tamże wieczorowe kursy dokształcające w językach polskim i litewskim dla członków Towarzystwa. Prowadzenie nauki języka polskiego na tych kursach zarząd oddziału zaproponował nauczycielowi szkoły miejscowej szkoły powszechnej.-

d/ U k r a i ń c y .

Oddział Ukraińskiego Komitetu Centralnego w Białymstoku wezwał swych członków do popierania L.O.P.P.-

Pozatem oddziały wspomnianego Komitetu zwołały dnia 24 stycznia b.r. zebrania dla uczczenia 14-tej rocznicy ogłoszenia Niepodległości Ukraińskiej Republiki Ludowej.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

17

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 7 m a r c a 1932 r.

Nr.BP.926/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3 za miesiąc luty 1932 roku.-

T A J N E - P I L N E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrrktor Departamentu II.

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3 za miesiąc luty 1932 roku.-

Za W o j e w o d ę

/S.Modlinski/

Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Brześciu n-Bugiem,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Tarnopolu,
6/ " " w Stanisławowie,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10/ " " " " w Warszawie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
15/ " " " DOK.IX. w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " DOK.I. w Warszawie,
18/ K.O.P."Brygada Grodno", w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-
22/ Pan Kierownik Placówki Wywiadowczej KOP.Nr.I. w Suwałkach.
23/ Pan Komendant Policji Państwowej w miejscu.-

T.

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 30 / 3 1932 r.

Z.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.926/32.T.

dnia 10 marca 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3, za miesiąc luty 1932r.

I. Sytuacja ogólna.

Ważniejszymi momentami w działalności polskich stronnictw politycznych były kryzys gospodarczy, projekt nowego prawa małżeńskiego, sesja budżetowa Sejmu i poszczególne projekty rządowe ustaw, wniesione do Sejmu. Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji prowadziły nadal kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego i w kampanji tej wykorzystały specjalnie obchód 10-lecia pohtyfikatu Papieża Piusa XI. Co do tego obchodu należy zauważyć, że był on organizowany w takiej formie, iż brały w nimhudział czynniki społeczno-prorządowe, aczkolwiek jego charakter polityczny był zgoła wyraźny. Oba te stronnictwa propagowały Akcję Katolicką i współdziałały silnie z duchowieństwem w organizowaniu tej Akcji. Intensywną była działalność obu stronnictw na gruncie samorządowym, gdzie ich przedstawiciele przy uchwalaniu budżetów powiatowych związków komunalnych domagali się zmniejszenia pozycyj na cele P.W.i .WF., utrzymanie instruktorów rolnych i oświaty pozaszkolnej, oraz na dodatki dla starostów. W dyskusji nad zgłaszanymi wnioskami co do zmniejszenia wspomnianych pozycyj przedstawiciele nazwanych stronnictw zastrzegali się demagogicznie, że uznają potrzebę popierania przez samorządy organizacyj przysposobienia wojskowego, ale nie mogły zgodzić się z tem, ażeby przeznaczona na ten cel fundusze szły na popieranie Związku Strzeleckiego, który według ich oświadczeń jest organizacją polityczną, nie mającą nic wspólnego z przygotowywaniem sił ogromnych Państwa. Wnioski te były oczywiście odrzucane. Pozatem Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja zwalczały bar-

dzo energicznie projekt ustawy o ustroju szkolnictwa, wysuwając jako jeden z argumentów przeciwko temu projektowi, że zamyka on drogę do szkół młodzieży wiejskiej, a otwiera - żydom. Stronnictwo Narodowe nadto nawoływało ludność do powstrzymywania się od spożywania wyrobów Państwowych Monopoli spirytusowego i tytoniowego, wyjaśniając, że picie wódki i palenie tytoniu przynosi tej ludności olbrzymie szkody materjalne. Nawoływanie to jest w istocie pewnego rodzaju akcją bojkotowania rzeczonych Monopolów Państwowych ze względów opozycyjnych. W tym względzie Stronnictwo Narodowe ucieka się do metod walki opozycyjnej praktykowanych przez Stronnictwo Ludowe, które jeszcze w roku ubiegłym podjęło akcję bojkotu tych monopolów. Wreszcie Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja propagowały w dalszym ciągu akcję bojkotowania żydów i usiłowały ją przenieść na grunt szkolny. W okresie sprawozdawczym obserwowana była ożywiona działalność organizacyjna Stronnictwa Ludowego. Działalność ta wiąże się przyczynowo z zabiegami posła Sawickiego o utrzymanie pozycji w Zarządzie Głównym Stronnictwa, zachwianej poważnie wyrokiem w procesie przeciwko przywódcom Centrolewu. Na ten okres przypadła także intensywna akcja PPS. w ośrodkach przemysłowych, zmierzająca do wywołania zatargów na tle płac i warunków pracy w celu wykorzystania jej następnie dla umocnienia wpływów partji i klasowych związków zawodowych. Miało to miejsce szczególnie w powiecie bielskim, gdzie PPS doprowadziła do strajku robotników tartaków w Nurcu, Hajnówce i Białowieży. Strajk ten, wywołany częściowo znaczną rozpiętością pomiędzy stawkami płac robotniczych w tartakach w dwuch sąsiednich powiatach, bielskim i białostockim, należących każdy do innej dyrekcji Lasów Państwowych, został wykorzystany całkowicie przez PPS.

19 3

dla umocnienia wpływów Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego , którego liczba członków po tym strajku wzrosła w Hajnówce i Białowieży z 300 do 1000.

Życie społeczne wyczerpywała działalność organizacyj społecznych w płaszczyźnie współpracy z wojewódzkim i powiatowymi komitetami dla spraw bezrobocia, obchód 25-lecia sakry biskupa ś.p. ks.biskupa Bandurskiego bez udziału duchowieństwa, które do tego obchodu ustosunkowało się wręcz nieprzychylnie, obchód 10-lecia pontyfikatu Papieża Piusa XI.,wykorzystany przez to duchowieństwo dla celów politycznych i poczynania prorządowych organizacyj społecznych,zmierzających do skonsolidowania myślącego państwowemi kategorjami społeczeństwa na gruncie lojalności względem Rządu.Orjentujące się na Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji organizacje społeczne skoncentrowały swą działalność niemal wyłącznie w kierunku walki ze Związkiem Strzelecki i rozbudowy Akcji Katolickiej.

Ze spraw mniejszości narodowych zasługują na podkreślenie akcja prasy żydowskiej i żydowskich organizacyj społecznych, politycznych i gospodarczych w obronie zagrożonych żydowskich interesów ludności żydowskiej wskutek pogłębiającego się kryzysu gospodarczego i brakiem jakiegokolwiek zainteresowania się Rządu tą ludnością, która skutki kryzysu odczuwa nierównie silniej niż ludność polska,ożywiona działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie białostockim i Towarzystwa Litewskiego Św.Kazimierza w powiatach grodzieńskim i suwalskim,omówione bliżej w części szczegółowej sprawozdania.

Sytuacja gospodarcza na Terenie Województwa nie uległa poprawie,nadal bowiem istnieje depresja cen na produkty wytwórczości rolnej,pogarszająca położenie ludności wiejskiej,co powoduje dalszy zastój w handlu i przemyśle. Odzwierciadleniem tej sytuacji są uchwalane budżety samorządów w wysokości 60-70%

Sytuację tę pogarsza jeszcze często bezwzględne egzekwowania nale
ności przez państwowe instytucje finanasowe z tytułu zaciągniętych
w latach poprzednich przez włościaństwo pożyczek. Zaznaczyć wypada,
że pożyczki te udzielane były nierzadko bez głębszego przemyślenia
możliwości ich spłaty przez dłużników w zakreślonym terminie, zwła
oza jeżeli chodzi o wsie scalone.

wspólnie z innemi stronnictwami rządziło Stronnictwo Narodowe i, że ówczesny Minister Sprawiedliwości, Zychliński, był obecny na posiedzeniu Komisji Kodefikacyjnej w dniu 5 grudnia 1924 r., na którem autor projektu nowego prawa małżeńskiego prof. Lutostański projekt ten odczytał, a także, że wówczas ani wspomniany Minister, ani też nikt ze Stronnictwa Narodowego /Związku Ludowo-Narodowego/ nikt przeciw projektowi nie protestował.

Oceniając pracę Sejmu w czasie bieżącej sesji, pismo podkreślało, że w szeregu zasadniczych oświadczeń członków i przedstawicieli Rządu dała ona Państwu wyjątkowo dużo momentów, które należy zaliczyć do programowych. Momenty te odnoszą się do polityki zagranicznej i wewnętrznej, których kierunki zostały zupełnie jasno sprecyzowane.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca". Pismo przy omawianiu X-lecia pontyfikatu Papieża Piusa XI zaznaczało, że z pośród jego wskazań i zaleceń zarysowuje się wyraźnie program akcji katolickiej, którego realizacja zmierzać będzie do tego, ażeby wszystkie odłamy społeczeństwa katolickiego zjednoczyły się do walki z przeciwnikami kościoła rzymsko-katolickiego.

Dalej pismo nawoływało do wstrzymywania się od spożywania wyrobów Państwowych Monopolów Spirytusowego i Tytoniowego, wyjaśniając zarazem, że czyni to w interesie ludności, która rujnuje się materjalnie spożywaniem wspomnianych wyrobów. Następnie pismo informowało o czynionych przez Kurję Biskupią w Łomży przygotowaniach do uruchomienia dwudniowego kursu Akcji Katolickiej w Łomży w dniach 10 i 11 maja, apelując zarazem do proboszczów, ażeby werbowali

wśród parafjan kandydatów na ten kurs.

W sprawie ustawy o ustroju szkolnictwa pismo twierdziło, że podzielenie szkół na dwie kategorje - miejskie typu wyższego i wiejskie typu niższego zamknęło ludności wiejskiej drogę do szkół średnich i wyższych, czyniąc tem samem więcej w nich miejsca dla żydów.

W związku z okresem uchwalania budżetów samorządów gminnych i powiatowych podzielało słuszmość przeznaczania w tych budżetach pewnych sum na obronę Kraju, zastrzegało się jednakże, że wydatkowanie tych sum na związek Strzelecki nie powinno mieć miejsca i, że wogóle na cele Związku Strzeleckiego samorządy nie powinny dawać ani grosza.-

"Nowe Życie"

Samodzielnie nie omawiało zagadnień natury ogólnopaństwowej uciekało się natomiast do przedruków z prasy stołecznej. Pozatem propagowało usilnie Akcję Katolicką i klerykalne organizacje, szczególnie zaś Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.926/32.T.

Dnia 10 marca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.

za miesiąc luty 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie żywsza była niż dotąd pod względem organizacyjnym, słaba zaś jak dotąd - pod względem organizacyjnym. Jednym z jej przejawów był zjazd organizacyjny Rady Wojewódzkiej w Białymstoku, który niewątpliwie nie pozostanie bez wpływu na dalszy bieg pracy BBWzR. w poszczególnych powiatach. Biorąc ogólnie, słabość działalności BBWzR. i brak w niej nastawienia na przeciwdziałanie stronnictwom opozycyjnym są bezpośrednim skutkiem nikłego zainteresowania się terenem w ten sposób, co zresztą stale podkreślane jest przez społeczne czynniki prorządowe. Jako fakt konkretny w tej materji można przytoczyć, że w okresie długotrwałego strajku robotników państwowych przedsiębiorstw przemysłu drzewnego w powiecie bielskim - BBWzR. nie zdobył się na urządzenie chociażby jednego zebrania w ośrodkach tym strajkiem objętych i na jakąkolwiek akcję przeciwstawną w płaszczyźnie tego strajku w odniesieniu do PPS. Tego rodzaju bierne ustosunkowanie się BBWzR. do zagadnień terenowych, jak już podkreślono w poprzednich sprawozdaniach doprowadza do tego, że odrywa się od mas i odsłania je poprostu dobrowolnie na wpływy czynników opozycyjnych.-

Powiat Augustowski.

Zebrania zamknięte.

W Augustowie dnia 21 lutego b.r. zebranie zarządu Komitetu miejskiego - między innymi w sprawach zorganizowania uroczystości dnia 19 marca i akcji pomocy bezrobotnym.

22 9

W Bargłowie dnia 7 lutego zebranie koła gminnego w sprawac społeczno-oświatowych.

W Jaminach dnia 28 lutego zebranie komitetu gminnego w sprawach sytuacji politycznej i gospodarczej w Kraju.-

iałystok-Miasto. Dnia 28 lutego pod przewodnictwem senatora Walerego Romana odbył się przy udziale Wojewody Kościałkowskiego, Pułkownika Walerego Sławka, senatora Poczętowskiego, posłów Dabulewicza, Walewskiego i innych zjazd organizacyjny Rady Wojewódzkiej BBWZR., na którem pułkownik Sławek wygłosił przemówienie o zadaniach BBWzR. i jego członków, poseł Walewski o polityce wewnętrznej i zagranicznej Państwa, senator Poczętowski o sytuacj gospodarczej i poseł Dabulewicz-referat organizacyjny. /Na zjeź dzie wybrano radę wojewódzką BBWR./-

owiat Białostocki Zgromadzenie publiczne.

W Dobrzyniewie dnia 14 lutego wiec posła Jana Walewskiego, który omawiał sytuację gospodarczą i polityczną w kraju. Na wie ten przybyła znaczna grupa członków i sympatyków Stronnictwa Ludowego z b.posłem Dominikiem Łosiem, wiceprezesem wojewódzkiego zarządu tego Stronnictwa na czele, jednakże zachowała si spokojnie mimo ostrej krytyki poczynań Stronnictwa Ludowego przez posła Walewskiego.-

owiat Bielski. Bielsku-Podlaskim dnia 14 lutego posiedzenie Rady Powia towej BBWR. w sprawach organizacyjnych i samorządowych.-

owiat Grodzieński W Krynkach dnia 7 lutego zebranie członków koła gminnego z udziałem posła Terlikowskiego, który omówił sytuację polityc ną i gospodarczą w Kraju.-

Powiat Łomżyński — W Miastkowie dnia 22lutego zebranie członków koła gminnego w sprawach organizacyjnych i społeczno-oświatowych.-

Powiat Sokólski — Zebranie zamknięte.

W Sidrze dnia 28 lutego zebranie koła gminnego, na którem sekretarz powiatowy, Franciszek Natu[illegible]wicz omówił sytuację polityczną i gospodarczą w Kraju, oraz zadania BBWzR.i jego członków. Na zebraniu wybrano nowy zarząd koła.-

Powiat Szczuczyński — W Szczuczynie dnia 28 lutego zebranie koła gminnego w sprawach politycznych, społecznych i gospodarczych.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Współdziałało ściśle z duchowieństwem w pracy organizacyjnej i propagandowej na rzecz Akcji Katolickiej, prowadziło kampanję przeciwko projektowi nowego prawa małżeńskiego, oświetlając ten projekt jako godzący w podstawy rozwoju społeczności katolickiej pod każdym względem i w najżywotniejsze interesy Państwa, oraz bezpośrednio rozbudowywało Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, przeciwstawiając go Związkowi Strzeleckiemu. Akcja Stronnictwa przeciwko Związkowi Strzeleckiemu zyskała szczególnie na intensywności w związku z uchwalaniem budżetów powiatowych związków komunalnych. Działacze Stronnictwa podkreślali bodaj na każdym kroku, że nie negują potrzeby przeznaczania przez samorządy pewnych sum na cele obrony Państwa, niemniej jednakże, uważają, że wydatkowanie tych sum na cele Związku Strzeleckiego jest marnotrawieniem pieniędzy, gdyż Związek Strzelecki przestał być organizacją PW., stał się natomiast bojową organizacją polityczną. Pozatem, jeżeli chodzi o działalność Stronnictwa Narodowego na gruncie samorządowym to szła ona całkowicie po linji wytycznych władz centralnych Stronnictwa dla jego grup samorządowych, a w szczególności

23 11.

w kierunku - pomniejszania pozycyj budżetowych na utrzymywanie samochodów dodatki dla starostów pozycyj na opłacanie instruktorów oświaty pozaszkolnej, instruktorów rolnych i na cele P.W. i W.F. Efektywne wyniki jej były minimalne, a właściwie żadne, gdyż nigdzie nie doszło do skreślenia tych pozycyj naskutek wniosków przedstawicieli Stronnictw Narodowych. Ważniejszymi momentami działalności propagandowej Stronnictwa Narodowego były również - kampanja przeciwko projektowi rządowemi o ustroju szkolnictwa, w której Stronnictwo podkreślało że projekt ten zamyka dostęp do szkół ludności wiejskiej, otwiera zaś go szerzej niż dotąd mniejszości żydowskiej i akcja bojkotowa w odniesieniu do państwowowych Monopolów Tytoniowego i Spirytusowego. Na uwagę zasługuje, że w obu wypadkach działalność Stronnictwa Narodowego miała wiele styczności z działalnością Stronnictwa Ludowego, które na terenie Województwa Białostockiego już w roku ubiegłym nawoływało ludność do powstrzymywania się od spożywania wyrobów Państwowych Monopolów Spirytusowego i tytoniowego, a obecnie projekt rządowy o ustroju szkolnictwa oświetla jako godzący w interesy mas włościańskich.-

Powiat Ostrołęcki

Zebranie zamknięte

We wsiach Suchocin /40/ i Piski /300/ odbyły się wiece posła Jana Choromańskiego, który omawiał sytuację polityczną i gospodarczą w kraju, podkreślając, że jedną z przyczyn kryzysu gospodarczego w Polsce jest rozrzutność Rządu, wyrażającą się w tem że płace niektórych urzędników dochodzą do wysokości 11 tysięcy złotych miesięcznie.-

Powiat Łomżyński

Zebranie zamknięte.

W Szumowie dnia 21 lutego - zebranie członków Stronnictwa z udziałem posła Jana Choromańskiego /20/.-

12

owiat Suwalski

W dniach 14 i 15 b.m. bawił w Suwałkach poseł Witold Staniszkis, który odbył dwie poufne konferencje z działaczami Stronnictwa Narodowego. Tematem tej konferencji był udział przedstawicieli Stronnictwa Narodowego w pracach nad budżetem sejmiku powiatowego po myśli wytycznych Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego.-

c/ Obóz Wielskiej Polski.

Wydziały Powiatowe Młodych Obozu Wielkiej Polski w Wysokiem-Mazowieckiem, Łomży i Ostrowi-Mazowieckiej rozważały projekt zorganizowania dnia 19 marca akcji przedwstawnej w odniesieniu do obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego. Przejawami tej akcji miałyby być odrębne obchody imienin Generała Józefa Hallera, których organizowaniem nazewnątrz miało się zająć starsze społeczeństwo przy pomocy tego rodzaju organizacyj, jak Sokół i Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Ostatecznie projekt ten został zaniechany. Wspomniane wydziały zwróciły się jedynie do sekretarjatu generalnego Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w Łomży o wydanie zarządzenia oddziałom, aśeby nie brały udziału w obchodach imienin Marszałka Piłsudskiego.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Nadal w oględnej formie propagowało akcję bojkotowania Żydów i starało się ją przenieść na grunt małomiasteczkowy i wiejski. Występowało dość gwałtownie przeciwko projektowi rządowemu ustawy o ustroju szkolnictwa, zaznaczając, że brak w nim ustalonych zasad wychowania religijnego, które zostały zastąpione pojęciem świeckiem moralności. Pozatem, podobnie jak Stronnictwo Narodowe na gruncie samorządowym dążyło do zmniejszenia pozycyj budżetowych na organizacje P.W.i W.F., instru-

24 13

kborów rolnych i na dodatki samorządowe dla starostów. Szczególnie silną była działalność Stronnictwa na odcinku organizowania Akcji Katolickiej i organizacyjnego rozbudowywania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.-

Powiat Sokólski

Zebranie zamknięte.

W Nowym-Dworze dnia 21 lutego w sali parafjalnej zebranie członków i sympatyków Stronnictwa, na którem poseł Pułjan wygłosił referat o projekcie nowego prawa małżeńskiego, oraz o sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju, którą przedstawiał w oświetleniu prasy opozycyjnej jako katastrofalną. Naogół przemówienie posła utrzymane było w tonie umiarkowanym.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Proces przeciwko przywódcom Centrolewu, a zwłaszcza wyrok w tym procesie zachwiał poważnie pozycję posła Adolfa Sawickiego w Stronnictwie Ludowem. Starając się naprawić tę pozycję, poseł Sawicki rozpoczął w lutym żywszą działalność organizacyjną w powiatach suwalskim i augustowskim, w których mogła ona dać doraźne rezultaty. Jak dotychczas poczynania jego w tym kierunku pozostały bez większych wyników.-

Powiat Augustowski

Zgromadzenie publiczne.

W Augustowie dnia 1 b.m. w lokalu zamkniętym - zgromadzenie publiczne z udziałem posłów Michała Roga i Adolfa Sawickiego. Pierwszy z nich scharakteryzował światowy kryzys gospodarczy i omawiał przyczyny tego kryzysu w Polsce, przyczem podkreślał, że jedną z nich jest wadliwa gospodarka Rządu. Zdaniem posła sytuację gospodarczą w Kraju pogarsza masowe przenoszenie ze względów politycznych na emeryturę młodych urzędników państwowych i oficerów W.P. Oświetlając projekt ustawy samorządowej

poseł Róg zaznaczał, że jest on przekreśleniem samorządu i oddaniem go w ręce państwowej administracji ogólnej. Przy omawianiu polityki zagranicznej Rządu, poseł Róg podkreślał, że w wypadku dojścia w Niemczech do władzy Hittlera Polska stanie w obliczu grożącego jej niebezpieczeństwa, którego rozmiary będą tem większe, że Rząd nie będzie mógł opanować sytuacji i obronić granic państwa przed naporem niemieckim, gdyż gnębiony przez niego lud polski może nie stanąć w obronie tych granic. Ponieważ od tego momentu przemówienie posła Roga nabrało charakteru wybitnie antypaństwowego, przeto przedstawiciel starosty zgromadzenie rozwiązał. Zaznaczyć należy, że podczas przemówienia posła Roga z pośród zgromadzonych padały okrzyki dla obu posłów nieprzyjemne /250/.-

Powiat Sokólski

Zebranie zamknięte.

W Sokółce dnia 25 lutego zebranie członków stronnictwa z udziałem posła Adolfa Sawickiego, który podkreślał istnienie w Polsce dyktatury /26/.-

Powiat Suwalski

Zebranie zamknięte.

We wsi Krzywólka dnia 15 lutego - zebranie organizacyjne koła lokalnego, zwołane przez sekretarza wojewódzkiego Stronnictwa, Antoniego Trochima. Z pośród obecnych 34 osób na członków koła zapisało się 11.-

Powiat Suwalski.

Z j a z d.

W Suwałkach dnia 28 lutego - zjazd ppwiatowy delegatów kół Stronnictwa z udziałem posła Adolfa Sawickiego, który dowodził, że ludność wiejska została już dawno pozbawiona wpływu na kształtowanie się losów Państwa, zaś obecnie Rząd chce ją pozbawić wpływu na sprawy samorządowe. Na zjeździe wybrano zarząd powiatowy złożony z 15 osób /100/.-

25/15

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność partji prawdopodobnie jak w poprzednich miesiącach, ześrodkowywała się niemal wyłącznie na gruncie ruchu zawodowego w Białymstoku, Grodnie, białostockim okręgu przemysłowym i bielskim okręgu przemysłu drzewnego. Zmierzała ona do wykorzystania każdego konfliktu w przemyśle celem uaktywnienia klasowych związków zawodowych i rozszerzenia ich wpływu. Wykorzystując znaczną rozpiętość w stawkach zarobkowych robotników tartaków państwowych w powiatach białostockim, należącym do Dyrekcji Lasów Państwowych w Siedlcach i bielskim, należącym do Dyrekcji Lasów Państwowych w Białowieży, PPS. wywołała strajk robotników wspomnianych tartaków w powiecie bielskim /Nurzec, Hajnówka i Białowieża/. Strajk ten został zdyskontowany przez PPS. o tyle, że liczba członków Związku Zawodowego Robotników Przemysłu Drzewnego po wygranym strajku wzrosła z 360 do 1000, co umocniło niebywale pozycje i wpływy posła Dubois w tym powiecie. Sam poseł Dubois, poza kierowaniem omawianym strajkiem pośrednio i bezpośrednio, prowadził nadal rozpoczętą w styczniu akcję odczytową. Wygłosił on mianowicie odczyty o sytuacji politycznej i gospodarczej w Kraju i kryzysie kapitalizmu dnia 7 lutego w Bielsku-Podlaskim i Białowieży /50 i 140/ dnia 14 lutego w Hajnówce /180/, dnia 15 lutego w Nurcu i Czeremsze /30 i 40/ powiatu bielskiego, dnia 27 lutego w Grodnie /80/, dnia 28 lutego w Porzecznu, powiatu grodzieńskiego /80/ i dnia 29 lutego w Czarnej-Wsi, powiatu białostockiego /150/.

Dnia 7 lutego w Łapach powiatu wysokomazowieckiego i Białymstoku senator Dorota Kłuszyńska wygłosiła odczyty o projekcie nowego prawa małżeńskiego. Stwierdzała ona, że projekt ten jest wprawdzie liberalnym w odniesieniu do dotychczasowego stanu rzeczy w Polsce, ale natomiast wstecznym w zestawieniu z obowią-

zującemi prawami w innych państwach. Przeciwko projektowi występuje gwałtownie kler katolicki bynajmniej nie z uwagi na interes kościoła, któremu projekt nie zagraża, a tylko ze względów natury materjalnej. Opozycja kleru i sfer klerykalnych zdaniem senatorki zastraszyła tak dalece Rząd, że projekt nowego prawa małżeńskiego prawdopodobnie nie prędko wnstanie wniesiony do Sejmu, tembardziej, że nie ulega wątpliwości, iż ustosunkowałaby się do niego negatywnie konserwatywna grupa BBWzR., co w konsekwencji mogłoby spowodować rozłam w stronnictwie rządowem /120 i 15

Podczas pobytu w Białymstoku senatorki Kłuszyńskiej odbyło się posiedzenie OKR.PPS., na którem rozważanno sprawę wydziału kobiecego. Zdecydowano, że Wydział ten będzie instruowany przez Warszawę.

W Białymstoku dnia 24 lutego odbył się wiec PPS. w sprawie przedłużania okresu zasiłkowego na bezrobotnych z 13 do 17 tygodni, na którym uchwalono rezolucję, stwierdzającą, że kryzys gospodarczy w Polsce zaostrza się woraz bardziej, że na uruchomienie fabryk w Białymstoku w najbliższym czasie niema żadnej nadziei, że zasiłki dla bezrobotnych są wyczerpane lub na wyczerpaniu i, że z działalności komitetu do spraw bezrobocia jako instytucji filantropijnej robotnicy korzystać nie chcą, oraz domagają się przedłużenia czasokresu zasiłków ustawowych do 17 tygodni /400/.-

------o-----

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.926/32.T.

Dnia 10 marca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1932 r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Poszczególne oddziały Związku inicjowały organizowanie komitetów obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego i organizowały obchody z racji 25-lecia sakry biskupiej ks.biskupa Bandurskiego.

W Grodnie dnia 9 lutego odbył się powiatowy zjazd delegatów oddziału Związku Strzeleckiego, na którym wygłoszono kilka referatów, poruszających zagadnienia wychowania obywatelskiego społeczeństwa i wybrano nowy zarząd. Ze złożonej na zjeździe sprawozdań wynika, że w powiecie grodzienskim istnieje 45 oddziałów Związku, zorganizowanych w 8 kompanjach i posiadających 28 świetlic, w których ogniskuje się inicjowane przez Związek Strzelecki życie kulturalno-oświatowe.-

b/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Nowy oddział

Powstał we wsi Łubin, powiatu bielskiego /35/.-

Oddziały Związku odbyły 8 walnych zebrań, poświęconych sprawom kulturalno-oświatowym przysposobienia rolniczego.

W Zambrowie powiatu łomżyńskiego odbył się zjazd rejonowy delegatów kół, poświęcony pracom oświatowym i przysposobienia rolniczego Związku /200/.

W Suwałkach - zjazd powiatowy delegatów - w tych samych sprawach /200/.-

c/ P. O. W.

W Białymstoku dnia 20 lutego odczyt na temat"Pomorze i Prusy Wschodnie", po ukończeniu którego przyjęto rezolucję, stwierdzającą konieczność propagowania tezy, że interes gospodarczy

Prus Wschodnich wymaga przyłączenia ich do Polski /50/.-

d/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

W Sokołowie - powiatu łomżyńskiego - dnia 21 lutego walne zebranie członków lokalnego oddziału stowarzyszenia, na którem wygłoszono referat o zadaniach i pracy oficerów rezerwy i b.wojskowych.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 14 lutego - zebranie sprawozdawcze miejscowego Koła Stowarzyszenia.

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Bardziej niż w poprzednich miesiącach intensywnie prowadziło walkę ze Związkiem Strzeleckim i angażowało się w działalności politycznej Stronnictwa Narodowego i Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji. M.in. wykorzystało ono obchody 10-lecia pontyfikatu Papieża Piusa XI dla Akcji Katolickiej w tym sensie, że obchodom tym nadało charakter pozornie obchodów kościelnych względnie religijnych, iż w obchodach tych brały nawet udział społeczne czynniki przyrządowe.-

f/ Koła Gospodyń Wiejskich.

Nowe Koło. Powstało we wsi Sytki, powiatu bielskiego /21/.-

g/ Legjon Młodych.

W Łomży dnia 14 lutego odbyło się zebranie organizacyjne Legjonu Młodych przy udziale delegata Komendy Głównej Grupy Wschodniej, Stanisława Bagińskiego. Wybrano zarząd i zaproszono przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych jako senjorów organizacji.

27 19

h/ Związek Inwalidów Wojennych.

W Augustowie dnia 28 lutego - zebranie koła miejscowego, na którem wybrano nowy zarząd.

W Łomży dnia 7 lutego walne zebranie członków Okręgowego Związku. Uchwalono rezolucję, domagającą się wprowadzenia w życie całości ustawy inwalidzkiej, przywrócenia cofniętych dodatków inwalidom wojennym, zniżek kolejowych, ulg przy nabywaniu budulca i drewna opałowego, przyznania ulg istotnych przy uzyskiwaniu posad w urzędach państwowych, samorządowych, w handlu i przemyśle wszystkim inwalidom wojennym, bez względu na wysokość procentową utraty zdrowia do pracy zawodowej, oraz protestującą przeciwko wprowadzeniu w życie projektu P.Wiceministra Skarzyńskiego co do cofnięcia renty inwalidom lżej poszkodowanym do 30% /80/.-

Życie gospodarcze.

W Łomży dnia 28 lutego odbyła się konferencja rzemieślników chrześcjan z Łomży i powiatu łomżyńskiego, zwołana przez Towarzystwo Rzemieślnicze "Rozwój". Na konferencji tej po referacie prezesa Zarządu Centralnego wspomnianego towarzystwa, posła Franciszka Marjańskiego /Ch.D./ uchwalono następującej treści rezolucję: "Zebrani najkategoryczniej protestują przeciw ograniczeniu praw mistrzów do trzymania terminatorów, co sprzeczne jest z ustawą przemysłową i przynieść może jedynie szkodę Państwu, społeczeństwu i rzemiosku, nie dając wzamian żadnych korzyści. Nową ustawę o opodatkowaniu rzemiosła na fundusz izb rzemieślniczych, wprowadzoną wbrew woli opinji całego zorganizowanego rzemiosła, zebrani uważają za szkodliwą i obarczającą rzemiosło w chwili obecnie straszliwego kryzysu gospodarczego nowym zbędnym ciężarem. Wobec projektów zmiany ustawy przemysłowej zebrani pro-

testują przeciw zamierom zniszczenia samorządu rzemieślniczego przez wprowadzenie do izb członków z nominacji, a głównie przeciw zasadzie cechów przymusowych, które łącząc razem chrześcijan i żydów, przyczyniłyby się do zniszczenia samodzielności organizacyjnej polskiego rzemiosła. Projekt noweli podatku przemysłowego, przynosząc minimalne obniżenie stawki procentowej podatku od obrotu nakłada na najsłabszych gospodarczo rzemieślników obowiązek opłacania podatku obrotowego i nabywania świadectw przemysłowych, co łącznie zez znacznym powiększeniem podatku dochodowego oraz praktyką, stosowaną przez urzędy skarbowe, obciąży wegetujące warsztaty rzemieślnicze ponad ich zdolność płatniczą, przyczyniając się do ich ruiny. Ponieważ warsztaty więzienne, nieopłacające żadnych podatków i świadczeń, wykonywują cały szereg prac, wchodzących w zakres rzemiosła, konkurując z warsztatami rzemieślniczemi, zebrani domagają się ograniczenia pracy warsztatów więziennych, jedynie do wewnętrznych ich potrzeb, jak również domagają się by warsztaty prowadzone w szkole Rzemiosł i Przemysłowo-Leśnej nie zalewały swoim wyrobem rynku, oraz by Magistrat m. Łomży nie konkurował mając swoją betoniarnię, gdyż powyższe szkoły opłacane są za pieniądze podatkowe, wpłacane przez rzemieślników".-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.926/32.T.

Dnia 10 marca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W Łomży dnia 14 lutego z racji 10-ej rocznicy pontyfikatu Papieża Piusa XI odbyła się akademcja papieska, na której przemawiał ks.biskup Łukomski. W przemówieniu swem ks.biskup zaznaczył, że Polska istnienie swoje zawdzięcza tylko papiestwu, a szczególnie obecnemu Papieżowi Piusowi XI, który uważa się za biskupa polskiego, oraz nadmienił, że opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną projekt nowego prawa małżeńskiego winien być zwalczany przez katolików jako godzący w prawo kościelne i podstawy rodziny chrześcijańskiej.

Szczegóły działalności poszczególnych księży zostaną uwzględnione w oddzielnem sprawozdaniu.-

b/ Kościół Prawosławny.

Świat Bielski We wsi Dubicze-Cerkiewne ,gminy Orla ludność prawosławna ujawnia tendencje przejścia na unję i przekształcenia miejscowej cerkwi prawosławnej na unicką. Agitację w tym kierunku prowadzi Onofryjuk Paweł, który pozyskał dla siebie 80 włościan. Przeciwdziałała mu miejscowy proboszcz prawosławny, który wajaśnia ludności, że unja popierana jest przez władze państwowe dla celów polonizowania białorusinów.-

c/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

W powiecie wołkowyskim kolportowana była ulotka "dwutygodniowy naczelny organ Kościoła Katolickiego - polsko-narodowego w Polsce" podpisana przez biskupa Farona, obrazująca stan gospodarczy Kraju i wzywająca kler katolicki do dobrowolnego oddania części docho-

du i dóbr kościelnych na rzecz bezrobotnych.-

d/ Sekta Baptystów.

We wsiach Pawłowszczyzna, Jelcowszczyzna, Koziejkowce, [illegible] tronie i Izabelinie, gminy Izabelińskiej w powiecie wołkowy[illegible] bawili misjonarze sekty Mozes H. Gitlin, obywatel amerykańsk[illegible] Izaak Sifer i Henryk Kolirus, zamieszkali stale w Radości, po[illegible] wiatu warszawskiego. Odprawili oni we wspomnianych wsiach na[illegible] bożeństwa misyjne, na których obecnych było łącznie około 40[illegible] osób.-

0-0-0-0-0

WOJEWODA BIALOSTOCKI

Nr.BP.926/32.T.

Dnia 10 marca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3.
za miesiąc luty 1932 r.

VI. Mniejszości Narodowe.

Podobnie jak w poprzednich miesiącach, zainteresowanie mniejszości narodowych szło głównie w kierunku gospodarczym i mniej kulturalno-oświatowym. Dotyczy to zwłaszcza ludności żydowskiej, która stale podkreśla, że przeżywany obecnie kryzys gospodarczy obciąża ją silniej, niż ludność polska. Prasa żydowska w ciągu miesiąca stwierdzała, że sesja budżetowa Sejmu nie dała ludności żydowskiej żadnych pozytywnych rezultatów, wskutek czego położenie tej ludności uległo dalszemu pogorszeniu. Zaznaczała ona przytem, że wprawdzie i ludność polska cierpi z racji pogłębiającego się kryzysu gospodarczego, jednakże nie w takim stopniu, jak ludność żydowska. Dlatego też żydzi według podkreśleń wspomnianej prasy, muszą stale domagać się praw korzystania z tych możliwości egzystencji, jakie jeszcze w Polsce istnieją - narówni z ludnością polską. Możliwości te zaś, zdaniem jej zostały tak ograniczone, że młodzież żydowska niema poprostu dokąd iść, gdyż nawet szkoły zostały dla niej zamknięte nową ustawą o ustroju szkolnictwa. Po przytoczeniu całego szeregu tego rodzaju przesłanek, traktowana prasa dowodziła, że rządy pomajowe nie wydały wprawdzie ustaw o charakterze antyżydowskim, niemniej jednakże pozostawiają ludność żydowską jej własnemu losowi, który staje się coraz bardziej tragicznym. Podobnie oceniana była sytuacja ludności żydowskiej na zebraniach poszczególnych organizacyj politycznych, społecznych i gospodarczych. Ze spraw białoruskich należy podkreślić silniejszą działalność organizacyjną Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie białostockim, gdzie w poszczególnych kołach Towarzystwa ścierają się stale grupy umiarkowane, stojące na gruncie statutowej dzia-

łalności TSB. i grupy radykalne, względnie komunizujące, dążące do stworzenia ze wspomnianych kół legalnych przybudówek lokalnych instancyj partji komunistycznej. Pomimo wszelkie wysiłki tych ostatnich grup, wpływy komunistyczne w Towarzystwie Szkoły Białowuskiej wprawdzie powoli, lecz stale maleją.

Życie mniejszości litewskiej bard[illegible] charakterystycznych uwag nie nastręczyło, jeżeli pominąć [illegible]ującą na intenpywności działalność Litewskiego Towarzystwa [illegible]ziemierza, które zwłaszcza w powiecie grodzieńskim staje się coraz wyraźniej organizacją prokowieńską.-

a/ Z y d z i.

Życie polityczne.

S j o n i ś c i.

W Grajewie w dniach 12, 13 i 14 lutego "Jehuda Mełamed wygłosił odczyty o metodach kolonizacji Palestyny, roli kobiety żydowskiej w ruchu sjonistycznym i widokach na polepszenie się warunków pracy w Palestynie. Dowodził on m.in., że akcja palestyńska, prowadzona przez sjonistów daje coraz pozytywniejsze rezultaty i jako taka musi być uznana przez całe społeczeństwo żydowskie.

W Wysokiem-Mazowieckiem - dnia 20 lutego odczyt o życiu ludności żydowskiej w krajach Ameryki Północnej i Południowej i możliwościach emigracji żydów z Polski do tych krajów.-

Poalej-Sjon-Prawica.

W Białymstoku dnia 6 lutego Chaim Farber wygłosił odczyt n.t."Droga do odbudowy Palestyny", w którym stwierdzał, że drogą tą jest obudzenie ofiarności całego społeczeństwa żydowskiego na cele palestyńskie.-

25

30

W Białymstoku Jakób Zelwiński dnia 19 lutego wygłosił odczyt n.t. "Czego pozytywnego można oczekiwać od Konferencji Rozbrojeniowej w Genewie". Dowodził on, że przy obecnym układzie stosunków międzynarodowych konferencja ta pozytywnych rezultatów dać nie może.

W Bielsku dnia 27 lutego - miejscowy działacz Dawid Mełamdowicz wygłosił odczyt o ideologji sjonistów-rewizjonistów, których oskarżał o rozbijanie ruchu sjonistycznego.

W Krynkach, powiatu grodzieńskiego dnia 14 lutego Jocman Morgensztern z Warszawy wygłosił odczyt o wojnie światowej i jej skutkach.

W Stawiskach, powiatu kolneńskiego dnia 25 lutego i w Kolnie dnia 27 lutego Mełamed z Warszawy wygłosił odczyty n.t."co nam daje Palestyna", propagandowe dla akcji palestyńskiej.

W Zambrowie,powiatu łomżyńskiego dnia 5 lutego - akademja palestyńska z udziałem delegata organizacji sjonistycznej w Palestynie Mełacha Najsztada, który wygłosił dłuższe przemówienie o emigracji żydów do Palestyny.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 19 lutego odczyt o aktualnych problemach sjonistycznych.

W Sokółce dnia 10 lutego zebranie organizacyjne z udziałem Morgensztern z Warszawy.-

Sjoniści Rewizjoniści.

W Augustowie dnia 8 lutego dr.A.Lipman z Warszawy wygłosił odczyt o obecnej sytuacji politycznej w rewizjonizmie. Treść odczytu wywołała ożywioną dyskusję i reakcję ze strony sjonistów ogólnych, licznie zgromadzonych na odczycie.

W Suwałkach w dniach 9 i 10 lutego bawił wspomniany wyżej dr.A.Lipman, który wygłosił odczyty o XVI i XVII kongresach sjonistycznych. Treścią odczytów była ostra krytyka polityki Zabotyńskiego i Sokołowa, którzy zdaniem prelegenta nieudolni i

26

wadliwie postawili sprawę odbudowy Palestyny. Dowodził on nadto że XVIII kongres sjonistyczny przyniesie niewątpliwie zwycięstwo kierunkowi rewizjonistycznemu, który zmusi Anglję do liczenia się z żydami, ich kulturą i kapitałem. Zaznaczał on także, że sjoniści-rewizjoniści organizują w Pols kooperatywę przyszłych emigrantów, która liczy już obecnie około 10.000 członków, opłacających składki członkowskie w wysokości 5 zł. miesięcznie.

Tamże dnia 26 lutego odbyło się zebranie dyskusyjne, na którem dyskutowano nad odczytami dra Lipmana. Ogólnie godzono się z jego wywodami.

Wspomniany dr. Lipman dnia 7 lutego wygłosił w Grajewie odczyt o rozwoju pracy żydowskiej w Palestynie.-

B u n d.

W Białymstoku dnia 6 lutego Lew Icko wygłosił odczyt n.t. "Sjonizm a Palestyna".

W Białymstoku dnia 14 lutego odczyt Szoela Goldmana i Lwa Herczeła o konieczności przeciwdziałania klasy robotniczej wszelkim przygotowaniom do wojny. Pierwszy z nich stwierdzał, że trwały pokój nastąpi wówczas, kiedy zwycięży klasa robotnicza, drugi zaś dowodził, że klasa robotnicza niema nic wspólnego z jakimikolwiek przygotowaniami do wojny. Po ich przemówieniach - Benjamin Reszański mówił o olbrzymich wydatkach w Polsce na cele wojskowe. Podkreślał on m.in., że zadaniem uświadomionych robotników jest uświadamiać młodzież, ażeby nie wstępowała do szeregów P.W. i nie ćwiczyła się w strzelaniu. Ponieważ przemówienie Reszańskiego Benjamina zawierało cechy przestępstw karanych z Kodeksu Karnego, przeto skierowane zostało przeciwko niemu dochodzenie do Prokuratora.

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne organizacje urządziły w ciągu miesiąca 63 zebrania i odczyty w sprawach kulturalno-oświatowych.-

Życie gospodarcze. W Białymstoku dnia 28 lutego - na walnem zebraniu członków Kupieckiego Banku kolonjalno-spółdzielczego wybrano nowy zarząd i uchwalono rozdział zysków.

W Białymstoku - walne zebranie członków Banku Żydowskich Właścicieli Nieruchomości. określiło wysokość zobowiązań, jakie Bank będzie mógł zaciągać do 800 tysięcy złotych i wysokość kredytu dla członków do 10 tysięcy złotych.-

R ó ż n e.

Na posiedzeniu budżetowem rady miejskiej w Szczuczynie liczący 15 członków klub żydowski wszystkimi głosami przeciwko 9 głosom klubu polskiego uchwalił znaczne subsydja dla ortodoksyjnych instytucyj żydowskich pomimo wyjaśnień inspektora samorządu gminnego, że przy utrzymaniu tych subsydjów budżet miasta będzie nierealny.-

b/ L i t w i n i.

Powiat Suwalski Oddziały Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły cztery wieczory publiczne i odbyły 8 zebrań.-

Powiat Grodzieński Stwierdzono, że nauczyciele szkół litewskich, utrzymywanych przez T-wo "Rytas", prowadzą cichą agitację przeciwpolską wśród miejscowej ludności litewskiej. Agitacja ta wymierzona jest przedewszystkiem przeciwko szkolnictwu polskiemu.

Oddziały T-wa Św.Kazimierza w powiecie urządziły 9 zebrań w sprawach oświatowych, organizacyjnych i wyborów nowych zarządzeń.

We wsi Gruta, gminy Marcinkańce kierownik szkoły litewskiej Maciej Bigiel na zwołanem przezeń nielegalnie zebraniu oświadczył, że Wilno wcześniej, czy później zostanie przyłączone do Litwy, i, że ludność litewska zamieszkała w Polsce winna się uważać za obywateli litewskich. Przeciwko Bigielowi wdrożono dochodzenie.

Działający w powiecie grodzieńskim z ramienia Zarządu Głównego Towarzystwa Św.Kazimierza w Wilnie Adam Butrym w dwuch wypadkach urządził po odczytach zabawy publiczne, na których odśpiewano hymny litewskie.

Nieżywotne od dłuższego czasu Koło Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Szklary ostatnio wznowiło swą działalność.-

c/ B i a ł o r u s i n i.

Powiat Białostocki

Silne liczebnie i żywotne koła TSB. w Gródku i Michałowie prowadziły dość intensywną akcję organizacyjną, której wynikiem jest powstanie nowych kół we wsiach Mieleszki /22 członków/, Zarzeczany /19 członków/, Załuki /12 członków/ i Waliły /42 członków/.

W kole TSB.w Michałowie powstały tarcia pomiędzy odłamem umiarkowanym i grupą komunizującą. Wskutek tych tarć wielu członków zamierza wystąpić z koła.

Dnia 28 lutego na walnem zebraniu członków Koła TSB. w Gródku wybrano zarząd gminny TSB. i rozpatrywano kwestję przeniesienia siedziby zarządu Okręgowego TSB. z Białegostoku do Gródka. Ogólnie wypowiadano się, że przeniesienie to jest konieczne chociażby z tego względu, iż koło TSB w Gródku posiada odpowiedni lokal, a także, że Gródek położony jest w pobliżu granicy powiatów wołkowyskiego, sokólskiego i grodzieńskiego, wobec czego Zarząd Okręgowy będzie mógł łatwiej komunikować się stąd z kołami TSB. we wspomnianych powiatach.-

321

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 19 kwietnia 1932 roku

Nr.BP.1399/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4 za miesiąc marzec 1932 roku.

TAJNE - PILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Pana Dyrektor Departament II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4. za miesiąc marzec 1932 r.

Z a

/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu nad Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Referat Informacyjne DOK.III. w Grodnie,
16/ " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.
22/ Pan Kierownik Placówki Wywiadowczej KOP,Nr.I. w Suwałkach,
23/ Pan Komendant Policji Państwowej w miejscu.-

J

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Dnia 1/V 1932 r.

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1359/32.T.

Białystok,dn.10 kwietnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 4
za miesiąc marzec 1932r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych w marcu była daleko słabsza, niż w miesiącach poprzednich. Do ważniejszych jej momentów zaliczyć należy ocenę sytuacji gospodarczej w kraju, którą stronnictwa opozycyjne oświetlały nadal jako wręcz katastrofalną, przejawy ustosunkowania się do sprawy pełnomocnictw dla Rządu, w żądaniu których opozycja widziała chęć niedopuszczenia jej przedstawicieli parlamentarnych do krytykowania z trybuny sejmowej poczynań Rządu i zapobieżenia rysującym się rzekomo rozłamem w Klubie BBWzR. podnoszenie kwestji odroczenia zaległości podatkowych i długów gospodarstwom rolnym i konieczności konsekwentnego działania, obliczonego na podniesienie cen na produkty wytwórczości rolnej, zagadnienie bezrobocia i inne. Ze stronnictw opozycyjnych - Stronnictwo Narodowe nie prowadziło zupełnie zewnętrznej pracy w terenie, którą zastępowało cichą agitacją i wykorzystywaniem duchowieństwa katolickiego, Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji zabiegało w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym o rozszerzenie wpływów chrześcijańskich związków zawodowych, Stronnictwo Ludowe ograniczyło się do nieznacznych poczynań organizacyjnych, które nie przyniosły mu większych efektów i wreszcie PPS. penetrowała w dalszym ciągu na gruncie ruchu zawodowego. Najważniejszem bowiem wydarzeniem politycznem w ciągu miesiąca był strajk protestacyjny dnia 16 marca, który ogół społeczeństwa traktował jako przegląd możliwości PPS., którymi może ona rozporządzać, względnie może na które liczyć w ewentualnym decydującej rozgrywce z Rządem Traktując z tego punktu widzenia przebieg i rozmiary strajku dnia 16 marca, należy podkreślić, że wypadł on zgoła dla PPS. niepomyślnie, nie przystąpili bowiem do strajku

robotnicy i pracownicy tych zakładów, przedsiębiorstw przemysłowych, instytucyj, urządzeń technicznych itp., których unieruchomienie mogłoby spowodować zahamowanie normalnego życia ogółu ludności. Na odcinku życia społecznego ważnym momentem był obchód imienin Marszałka Piłsudskiego. Zasługuje na uwagę, że w roku bieżącym Kurja Biskupia Łomżyńska zaleciła proboszczom odprawienie w dniu 19 marca nabożeństw z racji imienin Marszałka Piłsudskiego, co stanowi pewnego rodzaju punkt zwrotny w dotychczasowym ustosunkowaniu się wspomnianej Kurji do jednej z ważniejszych form uzewnętrzniania przez ogół społeczeństwa żywionego kultu dla Marszałka Piłsudskiego. Oczywiście nie ulega najmniejszej wątpliwości, że zalecając proboszczom odprawienie nabożeństw, Kurja powodowała się głównie dążeniem do zapobieżenia wypadkom, jakie miały miejsce w latach ubiegłych, reagowania przez ludność na negatywne ustosunkowanie się duchowieństwa do obchodu dnia 1 marca, gdyż zdaje sobie ona sprawę, że wypadki te bynajmniej nie podnoszą autorytetu duchowieństwa i nie powiększają jego wpływów wśród ludności, a przeciwnie usposabiają ludność krytycznie względem kleru. Ze spraw mniejszości narodowych należy podkreślić negatywne ustosunkowanie się politycznych ugrupowań żydowskich do sprawy pełnomocnictw dla Rządu i dodatnie wrażenie, jakie na pewne odłamy ludności żydowskiej wywarł fakt nadania praw gimnazjum hebrajskiemu w Białymstoku, silniejszy rozrost Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiatach wołkowyskim i bielskim i wzrastające pod wpływem agitacji antypolskiej wśród ludności litewskiej tendencje do rozbudowy prywatnego szkolnictwa litewskiego.

Sytuacja gospodarcza na terenie Województwa nie uległa poprawie zwłaszcza na terenie wiejskim, gdzie zaznaczył się dalszy spadek wpływów podatkowych, zarówno skarbowych jak i samorządowych.

Poważna jest również sytuacja w ośrodkach przemysłowych, gdyż nie nastąpiło spodziewane ożywienie się przemysłu włókienniczego i drzewnego i nie zaistniały poważniejsze możliwości rozpoczęcia

takich robót sezonowych, które dałyby zatrudnienie większej ilości bezrobotnych. Szczególnie krytycznie przedstawia się sytuacja w Grodnie oraz w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, w których bezrobotni wyczerpali już zasiłki ustawowe.

Zauważyć zaś trzeba, że samorządy z powodu redukcji budżetów nie rozporządzają prawie żadnemi możliwościami przyjścia z pomocą bezrobotnym w formie zatrudniania ich przy robotach publicznych.-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1359/32.T.
Dnia 10 kwietnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1932 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński" — Omawiał obszernie życie i działalność śp. księdza biskupa Bandurskiego, ukonstytuowanie się rady wojewódzkiej BB. w Białymstoku i działalność, oraz wyniki pracy prorządowych organizacyj społecznych i gospodarczych, propagując zarazem ich ideologję.-

Na dzień 19 marca b.r. wydał numer, poświęcony specjalnie Marszałkowi Piłsudskiemu.-

"Dziennik Białostocki", "Nowe Echo Białostockie" i "Nowy Dziennik Kresowy". — Zagadnień natury politycznej nie poruszały, a ograniczały się natomiast do podawania lokalnej kroniki społeczno-politycznej.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca" — W związku z wprowadzeniem 10%-owego podatku od zużytego prądu elektrycznego czasopismo podkreślało ujemne skutki obarczania konsumentów nowemi podatkami i nazywało taką politykę podatkową "urządzaniem kpin z własnych obywateli". Pozatem w dalszym ciągu pismo omawiało projekt prawa małżeńskiego, przyczem podkreślało, że Rząd zaniepokoił się tak dalece przeciwnem temu projektowi stanowiskiem opinji publicznej, że złożył w Sejmie oświadczenie, w którem wyparł się współudziału w opracowaniu tego projektu i stwierdził, że projekt ten nie jest projektem rządowym.-

W Nr.13 z dnia 27 marca b.r. zamieściło krótki opis uroczystości obchodu w Łomży Imienin Pana Marszałka

Piłsudskiego. Ze względu na dość charakterystyczne ujęcie tematu Urząd Wojewódzki opis ten przytacza w całości: " Obchód imieninowy marszałka Piłsudskiego. W ubiegłą sobotę obchodzono imieniny Marszałka Piłsudskiego, bawiącego obecnie w Heluanie w Egipcie. W katedrze odprawił mszę św. Ks.Infułat Szczęsnowicz. Dla wojska odbyła się msza św. w kościele Matki Boskiej przy placu Sienkiewicza. Na tę mszę św. zaprowadzono także organizacje przysposobienia wojskowego i młodzież szkolną. Następnie urządzono defiladę.-

Z kół obywatelstwa wyrażono niezadowolenie z zachowania się młodzieży i osób starszych, stojących poza świątynią na placu Sienkiewicza. Podczas, kiedy oddziały wojskowe zachowały się odpowiednio, wielu z młodzieży i osób starszych cywilnych podczas nabożeństwa zabawiało się rozmową i śmiechem a byli nawet tacy, którzy palili papierosy lub mieli czapki na głowie nawet podczas Podniesienia.-

Zapytywano nas, dlaczego na nabożeństwa dla żołnierzy wtłacza się organizacje cywilne i młodzież tylu szkół w tak szczupłym kościele, kiedy Łomża posiada jeszcze inne świątynie? Odpowiadamy, że to nienormalne stosunki w Łomży są dalszym ciągiem zatargu wywołanego przed kilku miesięcami przez dyrektorów p.Liskowackiego i p.Chmiela za poparciem miejscowych władz na tle nabożeństw dla szkół. Przypominamy, jak to dwukrotnie dyrekcje szkół przeciwstawiły się nabożeństwom przez Kurję Biskupią zarządzonym, a Władze szkolne tego zatargu dotąd nie usunęły. Skutek jest taki, że na nabożeństwach wojskowych żołnierze stoją poza kościołem, aby w kościele było miejsce dla tych, którzy w innych świątyniach mogliby się modlić. A jeszcze gorszy jest skutek taki, że młodzież, mając przed oczyma

35

gorszące zachowanie się osób starszych, uczy się lekceważenia nabożeństw kościelnych. Sama fizyczna obecność na nabożeństwie kościelnem jest bezcelowa, a obecność przy nieodpowiedniem zachowaniu się jest nawet grzeszna. Nie powinni tego lekceważyć ci, którzy ponoszą odpowiedzialność za dobre wychowanie młodzieży szkolnej oraz ci, którzy młodzieży pozaszkolnej chcą dać dobre wychowanie państwowe".-

Odpowiadając na przytoczony opis uroczystości, "Przegląd Łomżyński" oświadczał, że trudno sobie zdać sprawę, czy podane w tym opisie zarzuty są zwyczajnem oszczerstwem czy też podniesiono je jedynie dlatego, ażeby zwrócić uwagę kilku kleryków na ich niewłaściwe zachowanie się w czasie wspomnianego nabożeństwa, gdy , stojąc na balkonie gmachu seminarjum duchownego, wywoływali zgorszenie swemi ironicznemi śmiechami i rozmowami, co robiło wrażenie rozmyślnej prowokacji.

Nadto "Zycie i Praca" propagowało Akcję Katolicką i klerykalne organizacje społeczno-polityczne, podkreślało konieczność odroczenia dla rolnictwa wszelkich zaległości podatkowych i krótkoterminowych i zajęcia się usilnie podnoszeniem cen na płody rolne i hodowlane w rolnictwie w celu ratowania zwłaszcza drobnych gospodarstw rolnych od kompletnej ruiny, przekonywało, że uzdrowienie obecnego kryzysu gospodarczego może nastąpić tylko pod warunkiem poddania przez społeczeństwo rewizji swego stosunku do Boga i wierzeń religijnych, prowadziło kampanję przeciwko Związkowi Strzeleckiemu i przekonywało, że kryzys gospodarczy w kraju pogłębia się coraz bardziej.-

"Nowe Życie"

Zamieszczało niemal wyłącznie przedruki artykułów politycznych z opozycyjnej prasy stołecznej i podawało przemówienia Sejmowe posłów Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji.- Popierało Akcję Katolicką i Stowarzyszenia, pozostające pod wpływami Chrześcijańskiej Demokracji.-

"Wspólna Praca"

Przytoczyła kilka bardziej charakterystycznych artykułów projektu prawa małżeńskiego i na ich osnowie udawadniała bezzasadność wystąpień kleru przeciwko temu projektowi, podkreślając, że polski projekt prawa małżeńskiego jest wstecz w odniesieniu do prawa małżeńskiego, obowiązującego w byłym zaborze pruskim. Wywody swoje na temat wspomnianego projektu autor artykułu, Dr.M.Czarnecki zakończył następująco:"Kleruje się jeszcze średniowieczna władza nad duszami i ciałami ludzkiemi. Nie wystarcza im przekonanie i wiara w słuszność religji. Oni chcą siłą trzymać w zależności od siebie równie i tych, którzy dość mają trzymania się czarnej sukienki, zaciemniającej słoneczne światło sprawiedliwości i wolnego ducha. Zbawiajcie ludzi, którzy chcą, byście ich zbawiali, lecz dajcie spokój tym, którzy nie chcą waszego pośrednictwa do Boga. Wchodzi też tu w grę i sprawa materjalna, gdyż za akt ślubu ma być naznaczona taksa 5-ciu złotych. Ktoś na tem bardzo dużo straci.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1359/32.T.
Dnia 10 kwietnia 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

W porównaniu z działalnością BBWzR. w lutym działalność jego w marcu była słaba, zarówno pod względem propagandowym, jako też organizacyjnym. Na uwagę zasługuje odbyte dnia 20 marca w Hajnówce, powiatu bielskiego przez posła Dabulewicza zebrania w związku z imieninami Marszałka Piłsudskiego. Przebieg tego zebrania i liczba na nim obecnym dowodzą słuszności podkreśleń Urzędu Wojewódzkiego w poprzednich sprawozdaniach, że BBWzR. ze szkodą dla pozytywnej pracy społecznej i politycznej nie wykorzystywał dotąd tych możliwości, jakie istnieją w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, gdzie od czasu wyboru do Sejmu w roku 1930 prorządowy czynnik polityczny nie starał się nawet dotąd przeciwdziałać antyrządowej akcji PPS.OKW.

Powiat Bielski.

Zgromadzenie publiczne.

W Hajnówce dnia 20 marca b.r. - zebranie publiczne w związku z obchodem imienin Marszałka Piłsudskiego. Przemówienie okolicznościowe wygłosił poseł Dabulewicz /1000/.-

Zebranie zamknięte.

W Drohiczynie n/Bugiem dnia 10 marca b.r. zebranie członków koła BBWzR. w sprawach bieżących i organizacyjnych/12/.-

Powiat Łomżyński.

Zebrania zamknięte.

W Zambrownie dnia 7 marca b.r. - zebranie członków i sympatyków BBWzR., na którem poseł Godlewski złożył sprawozdanie z prac Sejmu podczas ubiegłej sesji budżetowej /200/.-

W Łomży dnia 13 marca b.r. zebranie członków i sympatyków koła gminnego BBWR. gminy Łapiski w sprawach organizacyjnych /200/.-

Powiat Mołkowyski. Ruch organizacyjny.

W Jaźłowce - powstało koło lokalne BBWR.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Zewnętrznej działalności w terenie nie prowadziło, współdziałało natomiast w pracy organizacyjnej i propagandowej na rzecz Akcji Katolickiej, zwalczało w cichej agitacji Związek Strzelecki i umacniało Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej. Ważniejszymi momentami w cichej agitacji Stronnictwa Narodowego były - kampanja przeciwko projektowi rządowemu o ustroju szkolnictwa, zobrazowana w poprzedniem sprawozdaniu, akcja bojkotowa w odniesieniu do Państwowych Monopolów Tytoniowego i Spirytusowego, znajdująca w dalszym ciągu wiele stycznych z taką samą akcją Stronnictwa Ludowego, zwalczanie projektu nowego prawa nadleśnego i propagowanie konieczności odroczenia dla rolnictwa wszelkich zaległości podatkowych i długów terminowych.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Dostrzegane było w powiatach, należących do djecezji łomżyńskiej intensywniejsze się działalności Młodych Obozu Wielkiej Polski. Szczegóły w tej materji uwzględniają specjalne opracowania Urzędu Wojewódzkiego dla Ministerstwa.-

Poszczególne placówki Młodych Obozu Wielkiej Polski w okresie feryj świątecznych, wykorzystując obecność na miejscu przybyłych na te ferje do swych rodzin akademików usiłowały przeprowadzić akcję bojkotową drogą propagowania haseł, wzywających do walki ekonomicznej z ludnością żydowską, do czego jednakże

niedopuściły organa bezpieczeństwa publicznego.

Wspomniani akademicy przywieźli z sobą, zwłaszcza do powiatu Łomżyńskiego większą ilość egzemplarzy ulotki O. .P. p.t.: "Do społeczeństwa polskiego ", którą Starosta Powiatowy w Łomży skonfiskował.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Propagowało akcję bojkotowania żydów, występowało przeciwko projektowi ustawy o ustroju szkolnictwa, współdziałało z duchowieństwem w organizowaniu Akcji Katolickiej i zwalczaniu Związku Strzeleckiego i w białostockim okręgu przemysłowym dążyło do zmocnienia pozycyj chrześcijańskich związków zawodowych.-

Białystok-Miasto. W Białymstoku dnia 5 marca b.r. na zebraniu członków Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego poseł Wacław Bitner oświadczył, że w Polsce - zamiast rozbudowywać i wzmacniać demokrację - rozwija się faszyzm, czego dowodem jest ustawa o ustroju szkolnictwa, gorsza, aniżeli za rządów carskich. Na temże zebraniu sekretarz Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego, Mikołaj Korbut scharakteryzował rządowy projekt o scaleniu ubezpieczeń socjalnych, przyczem gwałtownie występował przeciwko temu projektowi /140/.-

Dnia następnego odbyło się w Białymstoku przy udziale posła Bitnera zebranie dla członków i sympatyków Stronnictwa, na którem poruszano te same tematy.-

Grodzieński. Zebranie zamknięte.

W Wołpie dnia 4 marca b.r. w sali parafjalnej -zebranie członków i sympatyków Stronnictwa przy udziale posła Romualda Pułjana, który po umówieniu projektu nowego prawa małżeńskiego nawoływał do akcji protestacyjnej przeciwko

wprowadzeniu w życie tego projektu.- /48/

Powiat Sokólski.

Zebranie zamknięte.

W Szudziałowie dnia 13 marca b.r. w lokalu parafjalnym zebranie członków i sympatyków Stronnictwa, na którem poseł Wacław Bitner przedstawił szczegółowo program Ch.D. i jego działalność na gruncie parlamentarnym /25/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Rozpoczęta w styczniu i lutym akcja organizacyjna Stronnictwa Ludowego w marcu załamała się dość widocznie. Istotną tego przyczyną jest niezdecydowane samobójstwo posła Adolfa S wickiego, który z jednej strony unika występowania przeciwko Rządowi i władzom z drugiej zaś zachowuje pozory lojalności względem władz naczelnych Stronnictwa, nie dopuszczając jednocześnie do głosu wiceprezesa Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego, Dominika Łosia /b.posła PSL."Piast"/. Powoduje to, że władze naczelne Stronnictwa nie interesują się specjalnie terenem Województwa Białostockiego, są bowiem przekonane, że praca organizacyjna na tym terenie rozwija się normalnie, w gr cie rzeczy natomiast nadany tej pracy rozmach przez posła Mic ła Roga hamowany jest wskutek tarć we wspomniany Zarządzie W jewódzkim.-

Powiat Grodzieński.

Zebranie zamknięte.

W Wołpie dnia 21 marca b.r. - zebranie zwołane przez cz ka zarządu powiatowego, Juljana Kwiecińskiego w sprawach org zacyjnych. Na zebraniu tem wzniesiono okrzyk "Precz z obecny Rządem" /17/.-

Powiat Suwalski.

Zebranie zamknięte,

We wsi Trzcianne, gminy Kuków dnia 12 marca b.r. - nie

zgłoszone władzom zebranie organizacyjne lokalnego koła. Organizatorzy tego zebrania, Antoni Trochim, sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa i Sobolewski zostali pociągnięci przez Starostę Powiatowego do odpowiedzialności karnej.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Nastawienie działalności PPS. szło w dalszym ciągu głównie w kierunku rozszerzenia wpływów partji na gruncie zawodowym. W bielskim okręgu przemysłu drzewnego PPS. dyskontowała omówiony w poprzedniem sprawozdaniu strajk robotników tartacznych w lutym b.r. , co jej się w znacznej mierze udało, w Białymstoku przeprowadzała konsolidację poszczególnych Klasowych Związków Zawodowych, zagrożonych działalnością Lewicy Związkowej, a w Grodnie dążyła do umocnienia pozycji Okręgowej Komisji Klasowych Związków Zawodowych, której autorytet został zachwiany zarówno wskutek nieudania się strajku demonstracyjnego w dniu 16 marca b.r., jako też posunięć tejże rady zmierzających do zaostrzenia sporu Związku Pracowników Użyteczności Publicznej z Magistratem.-

stok-Miasto.

Zebranie zamknięte.

Dnia 8 marca b.r. zebranie zamknięte, na którem poseł Dubois złożył sprawozdanie z działalności ZPPS. na gruncie parlamentarnym. Podkreślał on, że wyniki dotychczasowych prac Sejmu, w którym Stronnictwo rządowe rozporządza zdecydowaną większością są w skutkach ujemne dla klasy pracującej, czego dowodem jest uchwalenie przez Sejm szereg ustaw, godzących w interesy tej klasy. Specjalną uwagę poświęcił poseł Dubois projektowi rządowemu co do zmiany ustaw o ubezpieczeniach socjalnych /600/.-

14

Powiat Białostocki. Zgromadzenie publiczne.

W Czarnej - Rsi [illegible] wiec sprawozdawczy posła Stanisława Dubois /150/.-

Powiat Bielski. Zebranie zamknięte.

W Bielsku-Podlaskim dnia 23 marca b.r. posiedzenie komitetu powiatowego PPS.CK. poświęcone sprawie ożywienia działalności partji w powiecie i usunięcia z ogniw partyjnych elementów szkodliwych i niepewnych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1359/32.T.
Dnia 10 kwietnia 1932 r.

Bytnacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1932 r.

39

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Wszyskie oddziały Związku Strzeleckiego wzięły czynny udział w uroczystości obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego, odbyły 32 zebrania, urządziły 5 marszów przy udziale ponad 400 członków i około 30 imprez dochodowych.-

Intensywna działalność Związku Strzeleckiego wywoływała w dalszym ciągu akcję przeciwstawną ze strony duchowieństwa katolickiego i klerykalnych stowarzyszeń, zwłaszcza zaś ze strony Stowarzyszenia Młodzieży Chłopskiej.-

W Suwałkach odbył się kurs instrukcyjny dla 23 komendantów oddziału Związku Strzeleckiego.-

Nowe oddziały. Powstały w Smółkach /22/, powiatu bielskiego i Ostrołęce, żeński /32/.-

b/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Działalność Zjednoczenia była nastawiona na pozyskanie jak największej liczby zespołów przysposobienia rolniczego i przygotowania się do rozpoczynającego się okresu konkursów. Koła Zjednoczenia, podobnie jak Związek Strzelecki, wzięły czynny udział w obchodach imienin Marszałka Piłsudskiego. Organizacja jako taka była atakowana przez duchowieństwo katolickie, które przeciwstawia jej Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

N

16

Nowy oddział. Powstał w Siemiatyczach, powiatu bielskiego /25/.-

c/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

W Wołkowysku dnia 22 marca b.r. - zebranie organizacyjne koła powiatowego, na którem wybrano zarząd i wytyczono program pracy.-/200/

d/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat Grodzieński. W Indurze dnia 6 marca b.r. odbyło się zebranie członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, na które zostali zaproszeni także członkowie miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego. Proboszcz miejscowy, ks.Kunicki nawoływał ich do opuszczenia szeregów strzeleckich i wstąpienia do Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej.- Strzelcy ustosunkowali się negatywnie do agitacji ks. Kunickiego i opuścili zebranie /45/.-

Nowy oddział. Proboszcz parafji w Łunnie, powiatu grodzieńskiego zorganizował oddział żeński we wsi Masztalerze./16/

e/ Legjon Młodych.

W Łomży dnia 6 marca b.r. odbyła się inauguracja Legjonu Młodych w obecności przedstawicieli władz cywilnych i wojskowych z udziałem Stefana Mroszkiewicza, zastępcy komendanta głównego Legjonu./200/.-

f/ Związek Osadników b.Wojskowych.

W Augustowie dnia 23 marca b.r. - zebranie Związku z udziałem posła Łazarskiego, który zobrazował sytuację gospodarczą osadników wojskowych.w świetle ujemnem./150/.-

40
17

g/ R ó ż n e.

W Bielsku-Podlaskim dnia 6 marca z inicjatywy Starosty Powiatowego odbył się zjazd delegatów "Ognisk" Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, poświęcony sprawie planowego zwalczania komunizmu przez społeczeństwo przy udziale nauczycielstwa szkół powszechnych. W dyskusji na zjeździe podnoszono fakt destrukcyjnej działalności duchowieństwa katolickiego, które w wielu ośrodkach paraliżuje prorządową i pozytywną dla Państwa pracę społeczną. Podkreślano także że dla ogółu myślącego państwowemi kategorjami społeczeństwa nie zrozumiałe jest przychylne ustosunkowanie się Rządu do duchowieństwa którego stosunek do poczynań rządowych i zagadnień natury ogólnopaństwowej jest wręcz negatywny. Pozatem na zjeździe stwierdzono wyraźnie istniejące wśród nauczycielstwa tendencje do rozpoczęcia otwartej walki z wpływami duchowieństwa katolickiego.-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.1359/32.T.
Dnia 10 kwietnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4
za miesiąc marzec 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Poza nielicznymi wyjątkami duchowieństwo katolickie w roku bieżącym zmieniło gruntownie swój stosunek do obchodu imienin Marszałka Piłsudskiego. Wyrazem tej zmiany jest m.in. zarządzenie biskupa pełnego w djecezji łomżyńskiej, księdza Dembka, który specjalnym okólnikiem zalecił proboszczom tejże djecezji odprawienie w dniu 19 marca nabożeństw z racji wspomnianego obchodu, o ile do tychże proboszczów zwrócą się o to poszczególne organizacje, względnie komitety, organizujące ten obchód.

Stąd też w roku bieżącym miało miejsce mniej wypadków nieprzychylnego ustosunkowania się duchowieństwa do obchodu dnia 1 marca, niemniej jednakże zanotowano takich wypadków 6 w jednej djecezji łomżyńskiej i 4 w archidjecezji wileńskiej.

W dalszym ciągu natomiast trwała destrukcyjna w odniesieniu do prorządowych organizacyj społecznych, a zwłaszcza Związku Strzeleckiego akcja duchowieństwa katolickiego. Szczegóły tej akcji uwzględniane były w oddzielnych sprawozdaniach do Ministerstwa.-

b/ Polski Kościół Narodowy Obrządku Wschodniego.

We wsi Romanów w powiecie wołkowyskim w dniach 12 i 13 marca ksiądz Bergjusz Szwedko odprawuł nabożeństwa według obrządku wschodniego. W nabożeństwach tych w obu dniach wzięło udział około 1300 osób.

Takież nabożeństwo zostało odprawione dnia 12 marca w Zelwianach, powiatu wołkowyskiego przez księdza Antoniego Piroga,

19
41

który po nabożeństwie wygłosił kazanie, poświęcone ostrej krytyce duchowieństwa prawosławnego i propagandzie Polskiego Kościoła Narodowego Obrządku Wschodniego. W tym samym dniu ksiądz Pirog odprawił nabożeństwo i wygłosił analogiczne kazanie we wsi Zarudawie.-

c/ Sekta Baptystów.

W powiecie wołkowyskim w ciągu marca odbyło się kilkanaście nabożeństw baptystów przy udziale specjalnego chóru, utworzonego z 11 osób. Między innemi nabożeństwa te odbyły się we wsiach Hryniewicze, Łapienica-Mała. Hornostajewicze, Jelcowszczyzna i Mitronie. W nabożeństwach tych wzięło udział około 1500 osób.-

---

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1359/32.T.
Dnia 10 kwietnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc marzec 1932 r.

VI. Mniejszości Narodowe.

Zainteresowanie mniejszości narodowych w dalszym ciągu szło głównie w kierunku gospodarczym, niemniej jednakże dotyczyło ono także życia politycznego i kulturalno-oświatowego. Społeczeństwo żydowskie interesowało się pracami Sejmu i wydarzeniami na gruncie parlamentarnym, w zwłaszcza sprawą uchwalenia przez Sejm pełnomocnictw dla Rządu, przyczem sprawa ta przeszła przez różne ugrupowania żydowskie była różnie, przeważnie jednak negatywnie komentowana. Duże wrażenie wywarło na to społeczeństwo nadanie praw gimnazjum hebrajskiemu w Białymstoku. Fakt ten starali się pomniejszyć sjoniści, twierdząc, że jego pozorną doniosłość dla szkolnictwa żydowskiego przekreśla w praktyce ustawa o przebudowie ustroju szkolnictwa wogóle, wymierzona przeciwko temuż szkolnictwu. Pozatem marzec odsłonił wyraźniej podkreślane w poprzednich sprawozdaniach krytyczne ustosunkowanie się ludności żydowskiej w Białymstoku i Grodnie do działalności gmin wyznaniowych żydowskich. Działalność ta oceniana była szczególnie przez grupy lewicowe jako sprzeczna z interesami ogółu ludności żydowskiej i skierowana wyłącznie w wąskie łożysko interesów religijnych i jednostek. Jeżeli chodzi o ludność białoruską, to zarysowały się wśród niej silnie tendencje, zresztą wytworzone naskutek agitacji, do umasowienia Towarzystwa Szkoły Białoruskiej jako jedynego w chwili obecnej legalnego białoruskiego stowarzyszenia kulturalno-oświatowego. Tendencje te dostrzegane były szczególnie wyraźnie w powiecie białostockim i wołkowyskim, w których wzrosła znacznie ilość kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i liczebność ich członków. Omawiane tendencje wykorzystywane były szczętnie przez elementy wywrotowe. Z życia ludności litewskiej zasługuje na podkreślenie dążenie do rozbudowania sieci prywatnych

21
92

szkół litewskich.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści-Rewizjoniści.

W Augustowie dnia 12 marca sjoniści-rewizjoniści urządzili akademję żałobną ku czci Trumpeldora. Podczas akademji wygłoszono szereg przemówień, w których podkreślano niezadowolenie mas żydowskich z ugodowej polityki egzekutywy sjonistycznej względem Anglji i Arabów /200/.

Taka sama akademja odbyła się dnia 20 marca w Suwałkach.-

Bund.

W Łomży dnia 26 marca Szaja Karn z Warszawy wygłosił odczyt n. t. "Kapitalizm, a klasa robotnicza", w którym podkreślał załamywanie się ustroju kapitalistycznego niemal w całym świecie./60/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne organizacje kulturalno-oświatowe urządziły w ciągu miesiąca 22 przedstawienia i ponad 40 odczytów, poświęconych sprawom kulturalno-oświatowym.-

Życie gospodarcze.

W Białymstoku dnia 5 marca - zebranie członków Współdzielczego Banku Rzemieślniczego, na którem wybrano nowe władze i załatwiono sprawy strat i funduszun rezerwowego.

W Grodnie dnia 12 marca na walnem zebraniu Żydowskiego Związku Drobnych Kupców postanowiono wystąpić do władz skarbowych z memorjałem co do obniżenia podatku obrotowego o 30-50%.

W Wysokiem-Mazowieckiem walne zebranie członków Żydowskiego Banku Ludowego zdecydowało przemianować ten bank na Żydowski Spółdzielczy Bank Kupiecki.-

Sprawy wyznaniowe: W Grajewie dnia 5 marca żydzi religijni urządzili wiec protestacyjny przeciwko zarządowi gminy wyznaniowej żydowskiej z racji zamierzonego przezeń obniżenia poborów personelu synagogi głównej. Około 50% zebranych wypowiedziało się za redukcją poborów.

W Tykocinie powiatu wysoko-mazowieckiego dnia 3 marca odbyły się wybory rabina.-

b/ B i a ł o r u s i n i.

Zarząd Okręgowy w Białymstoku i Koła TSB. w powiatach białostockim i wołkowyskim czyniły intensywne przygotowania do udziału w zapowiedzianem na dzień 12 marca zjeździe walnem delegatów TSB. w Wilnie. Na zjazd ten miało wyjechać z terenu województwa Białostockiego ponad 20 delegatów. Przesunięcie terminu zjazdu wywołało wśród członków TSB.we wspomnianych powiatach duże zaniepokojenie, częściowo z racji lansowanej przez elementy wywrotowe wersji, że władze zamierzają zamknąć Towarzystwo Szkoły Białoruskiej. -

Powiat Białostocki W Gródku dnia 28 lutego odbyło się zebranie organizacyjne gminnego koła TSB. jako ogniwa organizacyjnego, które ma kierować działalnością kół TSB. w całej gminie. Do zarządu koła powołano 7 osób, w tem 3 osoby podejrzane o należenie do KPZB.

Na zwołanem przez tenże Zarząd zebraniu delegatów Kół TSB. z gminy Gródeckiej w sprawie zjazdu TSB. w Wilnie postanowiono zwalczać białoruską grupę sanacyjną Łuckiewicza i Ostrowskiego.-

Powiat Wołkowyski Koła TSB: w Jelcowszczyźnie i Romanówce postanowiły zorganizować bibljoteki i sekcje teatralne.-

23
43

c/ L i t w i n i.

owiat Suwalski W Sejnach i Puńsku dnia 4 marca odbyły się uroczyste nabożeństwa z racji przypadającego na ten dzień święta patrona litewskiego Towarzystwa św.Kazimierza. W nabożeństwach tych wzięła liczny udział ludność litewska na czele z członkami wspomnianego Towarzystwa. W Sejnach ponadto w sali Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej odbyła się akademja, na której miejscowy proboszcz, ksiądz Astasiewicz wygłosił odczyt o 10-leciu pontyfikatu Papieża Piusa XI i o św.Kazimierzu. Po akademji odśpiewano pieśni litewskie i narodowy hymn litewski.-

owiat Grodzieński We wsi Szklary dnia 4 marca - zebranie członków oddziału Towarzystwa św.Kazimierza, na którem postanowiono rozwinąć żywszą działalność w kierunku pozyskania większej ilości członków, powiększenia bibljoteki i częstszego urzędzania przedstawień i odczytów. Działalność wspomnianego oddziału staje się coraz bardziej intensywną naskutek zabiegów nauczyciela prywatnej szkoły litewskiej, utrzymywanej przez towarzystwo "Rytas" Stanisława Kozłowskiego.

We wsi Kobele dnia 4 marca zorganizowana przez miejscowego proboszcza księdza Czarlisa akademja ku czci św.Kazimierza.

Tamże dnia 6 marca - zebranie członków oddziału Towarzystwa św.Kazimierza w sprawach organizacyjnych.-

d/ Prasa mniejszościowa.

I/ Żydowska.

Białostocki "Unzer Łebn" poświęcił kilka artykułów w sprawie pełnomocnictw dla Rządu. Powołując się na argumenty stołecznej prasy opozycyjnej pismo podkreślało, że Rządowi potrzebne były szerokie pełnomocnictwa, aby niedopuścić z jednej strony do rozlegania się z trybuny sejmowej głosów krytyki przedstawicieli klubów opozycyjnych, a z drugiej w celu zapo-

bieżenia rozłamu w Klubie BBWZN:

"Unzer Weg" - jednodniówka wydana w Białymstoku dnia 11 marca, traktując o sprawie pełnomocnictw akcentowała negatywne ustosunkowanie się do niej społeczeństwa żydowskiego, które wyniosło już gorzką naukę i rozczarowanie z roku 1926, w którym Rząd uzyskał także szerokie pełnomocnictwa od Sejmu i bynajmniej nie wykorzystał ich dla polepszenia warunków bytowania ludności żydowskiej.

Pozatem prasa żydowska bardzo powściągliwie potraktowała sprawę strajku protestacyjnego w dniu 16 marca, zajmowała się sprawą rzekomej likwidacji Województwa Białostockiego, wypowiadając się zdecydowanie przeciwko tej likwidacji i poświęcała wiele miejsca gospodarce gmin wyznaniowych żydowskich w poszczególnych miastach Województwa Białostockiego.

Duży rozgłos nadawała prasa żydowska sprawie akcji społecznej, zmierzającej do spowodowania obniżenia dotychczasowych cen za anergję elektryczną do oświetlenia i wywierała silny nacisk na samorządy, domagając się wypłacenia żydowskim instytucjom społecznym i opiekuńczym subwencyj nawet w tych wypadkach, kiedy wypłacenie tych subwencyj stawało się poprostu niemożliwością:-

1

44

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.1702/32.T.

ytuacyjne sprawozdanie
iesięczne Nr.5 za mie-
iąc kwiecień 1932 rok.

Białystok, dnia 11. maja 1932 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Pan Dyrektor Departamentu II.

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 rok.

Za Wojewodę

/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

trzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Warszawie,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Stanisławowie,
" " w Tarnopolu,
" " w Lublinie,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Suwałkach,
" " " " w Łomży.
Samodzielny Ref.Informac.DOK.I. w Warszawie.
" " " DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Policji Państwowej w miejscu,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.

5

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 20/V 1932

F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1702/32.T.
Białystok, dnia 10.V.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw politycznych w kwietniu była n
gół słaba. Dotyczy to zwłaszcza Stronnictwa Narodowego i Chrześcij
skiej Demokracji, których poczynania nasuwają przypuszczenie, że o
te stronnictwa jakby celowo unikają zewnętrznej działalności w ter
nie, przesuwając jednocześnie ciężar jej na agitację cichą i dono-
krążną, jak to miało miejsce w okresie wyborów do Sejmu w roku 193
Stronnictwa te pozatem skoncentrowały swą uwagę i energję na wyko-
rzystywane przez nie stałe organizacje oświatowe i stowarzyszenia,
pozostające pod bezpośrednim wpływem duchowieństwa, oraz braky
czynniejszy, niż dotąd udział w organizowaniu Akcji Katolickiej,
której działalność, szczególnie w djecezji łomżyńskiej przyjmuje
charakter planowej i na szeroką skalę zakreślonej akcji organiza-
cyjnej i propagandowej, o czem Urząd Wojewódzki donosił Minister-
stwu w ciągu miesiąca w sprawozdaniach specjalnych. Zaznaczyć poz
tem należy, że zabiegi Stronnictwa Narodowego w terenie idą coraz
wyraźniej w kierunku rozbudowy sieci placówek O. .P. ,któremu nak
zuje się prowadzenie wywiadu w odniesieniu do władz administracji
ogólnej, policji i samorządu, oraz przygotowywanie się do poparci
Stronnictwa Narodowego, względnie obozu narodowego w momencie, ki
obóz ten sięgnie po władze w kraju. Z pozostałych stronnictw opoz
cyjnych - PPS. działała na gruncie ruchu zawodowego, wykorzystuje
i zaostrzając zatargi w przemyśle na tle warunków płacy - i czyni
przygotowania do obchodu dnia pierwszego maja, zaś Stronnictwo Lu
we zdobyło się na nieznaczne zaledwie poczynania organizacyjne w
wiatach suwalskim i augustowskim.-

Głównym momentem w agitacji stronnictw opozycyjnych była sytuacja drobnego rolnictwa, oceniana jako wręcz katastrofalna. Stronnictwa te domagały się zastosowania radykalnych ulg dla drobnych warsztatów rolnych w formie odroczenia zaległych podatków i długów krótkoterminowych, oraz zdecydowanych posunięć Rządu w kierunku podniesienia cen na produkty wytwórczości rolnej, twierdząc, że dotychczasowa polityka Rządu w odniesieniu do rolnictwa daje pewne korzyści tylko większej własności ziemskiej , natomiast nie polepsza sytuacji drobnego rolnictwa. Analogicznie oświetlała sytuację w ośrodkach miejskich Polska Partja Socjalistyczna, której działacze podkreślali, że Rząd idzie na rękę przemysłowcom i kapitalistom, nie troszczy się natomiast o poprawienie sytuacji mas pracujących, a w szczególności bezrobotnych.-

W życiu społecznem ważniejsze wydarzenia nie miały miejsca, jeżeli pominąć gwałtowną kampanję Stronnictwa Narodowego, Chrześcijańskiej Demokracji i organizacyj klerykalnych przeciwko Związkowi Pracy Obywatelskiej Kobiet za jego oświadczenie się w sprawie projektu nowego prawa małżeńskiego i wykorzystywanie przez PPS. Związku Inwalidów Wojennych R.P. dla celów opozycyjnych w związku z nowelą do ustawy inwalidzkiej.-

Ze spraw mniejszości narodowych należy podnieść zainteresowanie się społeczeństwa żydowskiego wyrokiem w procesie wileńskim o zabójstwo studenta Wacławskiego. Wyrok ten oceniany był jako stronniczy i krzywdzący ludność żydowską, która podczas wydarzeń listopadowych w Polsce ogólnie, a w Wilnie w szczególności była stroną krzywdzoną, nie zaś krzywdzącą. Na marginesie tego wyroku prasa żydowska wypowiadała ostre słowa pod adresem Rządu, a zwłaszcza Pana Ministra Sprawiedliwości, któremu zarzucała, że nie zainteresował się formą i treścią oskarżenia, wnoszonego w omawianym procesie przez Prokuraturę Wileńską.-

Na podkreślenie zasługuje także wykaniające się coraz wyraźniej zagadnienia Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego rozrost organizacyjny na terenie Województwa Białostockiego, niebywale silny w lutym i marcu b.r. - w kwietniu został zahamowany. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że Towarzystwo Szkoły Białoruskiej jako jedyna obecnie legalna organizacja białoruska o zabarwieniu radykalnem spychana jest przez organizacje wywrotowe w kierunku partji komunistycznej i, że kierownicze instancje KPZB. dążą przy użyciu dużego nakładu sił i środków finansowych do uczynienia z Towarzystwa tego rodzaju organizacji, jaką w swoim czasie była BWRHromada. Uzewnętrzniło się to zgoła wyraźnie w okresie przygotowywania się kół TSB. do zjazdu walnego delegatów TSB. w Wilnie w drugiej połowie kwietnia. Organizacje wywrotowe dokładały usilnych starań, ażeby zjazd ten został obesłany przez jak największą ilość delegatów z terenu i, ażeby jako delegaci wybierani byli komuniści, względnie komunizujący działacze TSB.

Sytuacja gospodarcza na terenie Województwa nie uległa poprawie. Na terenie wiejskim zaistniały wprawdzie pewne momenty poprawy, jak np. zwyżka cen na produkty rolne , co jednakże nie daje ludności wiejskiej korzyści, gdyż nietylko niema ona tych produktów do zbycia, ale w wielu wypadkach nie posiada ich na przeżycie w okresie przednówku. W kwietniu szczególnie katastrofalnie przedstawiała się sprawa wyżywienia bydła z braku pasz. Liczne były wypadki zrywania pokrycia domów i stodół dla przekarmienia bydła, a także miało miejsce kilka wypadków masowej kradzieży słomy i siana przez włościan /w powiecie grodzieńskim 2 wypadki kradzieży z bronią/. Poprawa pod tym względem nastąpiła z chwilą wypędzenia bydła na paszę. Ogólnie sytuacja drobnego rolnictwa można oceniać jako bardzo ciężką i to tembardziej, że drobne rolnictwo nie posiada dogodnego kredytu /kredyt udzielany przez państwowe instytucje finansowe jest za drogi, gdyż oprocentowanie go dochodzi do 18-19%/ i, że nie otrzymało ono należytej pomocy

siewnej.

Równie poważna jest sytuacja w ośrodkach przemysłowych, gdzie stan zatrudnienia robotników jest nader nikły, a większość bezrobotnych wyczerpała już ustawowe zasiłki. Stan bezrobocia utrzymywał się w kwietniu na poziomie z marca b.r.-

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

6

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1702/32.T.
Białystok, dnia 10.V.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc kwiecień 1932 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński"

W artykule "Przymierza wrogów", powołując się na enuncjacje "Partrobotnika", organu centralnego Komitetu Komunistycznej Partji Zachodniej Białorusi co do Związku Strzeleckiego, zestawiał ustosunkowanie się do Związku Strzeleckiego komunistów i Stronnictwa Narodowego, przyczem podkreślał, że jeden i drugi czynnik dąży do rozbicia Związku Strzeleckiego.- Po takiem stwierdzeniu istotnego stanu rzeczy oświadczał wręcz: "A wobec rozlicznych pogłosek że prowadzona przez kler antystrzelecja kampanja jest wykładnikiem stanowiska Kurji - oczekujemy ztej strony autorytatywnego zaprzeczenia, by nie-prawdopodobne przypuszczenia nie szerzyły się wśród społeczeństwa, nie mogącego zrozumieć przeciwstrzeleckiego ataku ze strony kleru i.. sowietów. W związku z zamknięciem sesji budżetowej Sejmu i swobodnem dysponowaniem czasem przez BBWzR.- pismo podnosiło zagadnienie reformy Konstytucji i nawoływało do podjęcia przez obóz prorządowy pracy w kierunku przygotowania społeczeństwa do zrozumienia konieczności zmian Konstytucji i wyrobienia w tem społeczeństwie przeświadczenia, że reforma Konstytucji jest koniecznością państwową.

W artykule "Brak moralności podatkowej, największą szkodą życia gospodarczego" pismo omawiało obszernie stosunek społeczeństwa do danin publicznych, podkreślało zdarzające się wypadki złośliwego nie-płacenia

47

podatków i w związku z tem wzywało organizacje społeczne do podjęcia energicznej walki z opieszałością i nieuczciwością podatników, narażających Państwo na straty i jeszcze ostrzejszy kryzys. Omawiając stosunek poszczególnych grup społecznych do poczynań Marszałka Piłsudskiego w okresie wojny, przed i po przełomie majowym, pismo podkreślało ideową i ofiarną pracę grupy ludzi, pracującej od początku u boku Marszałka Piłsudskiego, a z drugiej strony destrukcyjną w wielu wypadkach działalność osób, które pod naciskiem konieczności, lub z chęci zrobienia karjery zgłosiły się do obozu prorządowego i zajęły poważne stanowiska w służbie państwowej. Zachowaniem się swojem na zajętych stanowiskach osoby te raczej zrażają do państwowości szersze masy, niż je urabiają. Poczynania tych osób, zdaniem pisma, są jedynie odskocznią do upatrzonych celów osobistych, a nie dobra ogólnego. W konkluzji swych na ten temat wywodów pismo wzywało do demaskowania, oraz usuwania od pracy społecznej i państwowej tego rodzaju ludzi.

Wreszcie pismo omawiało stosunek duchowieństwa do Związku Strzeleckiego i Zjednoczenia Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej. Zasługuje w tym względzie na uwagę artykuł p.t. "Do czego to doprowadzi", zamieszczony w Nr.17 z dnia 24 kwietnia b.r., treści następującej:" Odmowa odprawienia nabożeństw na intencję osób, stojących u steru państwa i klątwy oraz zakazy rzucane z ambon przez "Wielebnych", ks.proboszczów na organizację Strzelecką i Związki Młodzieży Ludowej, to chleb powszedni.-

Wszelkie zakazy wpuszczania strzelców do kościoła i inne szykany obliczone są na to, by osłabić, względnie rozbić pęd organizacyjny młodzieży, która masowo w różnych kątach ziemi Łomżyńskiej garnie się do Zw.Strzeleckiego i Młodzieży Ludowej pomijając zacofane i karkowaciejące szeregi Stow.Mł.Polskiej.

"Życie i Praca" i protektorzy tego pisma w obawie przed koniecznością likwidacji swych organizacyj młodzieżowych, obliczonych na utrzymanie młodzieży w nieświadomości obywatelskiej i społecznej, a stworzonych dla bezmyślnego uwielbiania dygnitarzy kościelnych, - widząc masowy rozwój organizacyj, stojących na gruncie społecznym, państwowo-twórczym, - w myśl wskazań łomżyńskiej kurji biskupiej - prowadzą walkę z wymienionemi organizacjami. Sypią się z ambon klątwy, zakazy wpuszczania młodzieży do kościoła, wezwania rodziców, by nie pozwalali swym dzieciom wstępować do wymienionych organizacyj, przezwiska i złorzeczenia i t.p.

Do czego to doprowadzi?

Twierdzę, że wywiera to ten skutek, iż następuje coraz większy zanik szacunku ze strony młodzieży do duchowieństwa i przyczynia się do wzrastania szeregów organizacyj, stojących na gruncie państwowo-twórczym.-

I czyż nie zdumiewającym musi być fakt, że miejscowi duszpasterze głoszą, jakoby wspomniane organizacje walczyły z Bogiem, gdy jednocześnie Rosja bolszewicka, która burzy kościoły, prześladuje duchowieństwo i tworzy organizacje bezbożników, daje zlecenia swym jaczejkom komunistycznym, aby zwalczały Zw. Strzelecki i inne organizacje, stojące na gruncie ocarstwowej Polski.

Fakty takie muszą nasuwać dalego idące refleksje.".-

"Dziennik Białostocki" "Nowe Echo Białostockie", Nowy Dziennik Kresowy".

Nie zamieściły artykułów, wymagających bliższego omówienia.-

b/ Prasa opozycyjna.

Życie i Praca". Omawiało sytuację gospodarczą rolnictwa, charakteryzując ją jako krytyczną, tembardziej, że, zdaniem pisma - z ulg podatkowych, stosowanych przez Rząd względem rolnictwa, korzysta jedynie większa własność ziemska, gdyż odroczenie licytacji i ustalenie niższych kosztów licytacyjnych bynajmniej małorolnych nie ratuje. Pismo podkreślało konieczność odroczenia rolnictwu wszelkich zaległości podatkowych i długów krótkoterminowych a także radykalnych posunięć Rządu w kierunku podniesienia cen na płody rolne i hodowlane.

W artykule "Niebezpieczeństwo osamotnienia", wyjaśniając stan obecnego naprężenia stosunków politycznych w Europie pismo m.in. zaznaczało dosłownie:"Polska pożyczki nie dostaje, nawet o drugiej transzy, czyli o drugiej racie pożyczki kolejowej która już dawno była omówiona jakoś nie słychać i skończy się pewnie na tem, że jej nie dostaniemy. Czesi dostali pożyczkę do Czechosłowacja warta tego, za "lojalne stanowisko w stosunku do Francji i za doskonały zarząd finansami". Znaczy to, że francuzi dali pożycznę czechom, bo widzą w czechach swych przyjaciół na których mogą liczyć i którzy w dodatku mądrze gospodarzą w swoim skarbie. Polska pożyczki we Francji nie dostała, jeździł w tej sprawie nawet obecny zastępca premjera p.Zawadzki ale wrócił bez pieniędzy. Jest to zły znak, zauważa to nawet sanacyjna gazeta "Dziennik Poznański", pisząc z tego powodu,że "znane nam jest, powtarzane od dawna wśród sfer lewicowych francuskich hasło - ani grosza dla Polski Piłsudskiego - i dalej dodaje ta sama gazeta, siły tego hasła nie możemy lekceważyć .

Pozatem pismo podało w całości znane Ministerstwu artykuł KAP. o związku Pracy Pracy Obywatelskiej Kobiet i jego stosunku do projektu prawa małżeńskiego, oraz przedśmiertny list ś.p.ks. biskupa Łozińskiego.

Wreszcie - podnosiło rzekomo zbytnią tolerancyjność Rządu w odniesieniu do sekt wolnomyślicielskich, które, korzystają z dalego idącej swobody, deprawują społeczeństwo pod względem moralnym i przygotowują grunt dla wywrotowych poczynań wrogich Państwu elementów.

"Nowe Życie".

Stwierdzało, że położenie w Państwie staje się coraz poważniejsze i, że rządy pomajowe, który dotąd niedoceniały należycie tego położenia, zmuszone zostały do zmiany poglądów i do szukania dróg wyjścia. Za taki wstęp do głębszego rozważania obecnego położenia i poszukiwania środków zaradczych uważało pismo odbytą konferencję premjerów rządów pomajowych. Dodawało jednak, że ponieważ wyniki tej konferencji nie zostały podane do wiadomości publicznej, przeto wnosić można, że wyszukanie środków zaradczych napotyka na trudności. Traktując o sytuacji gospodarczej w kraju, pismo przestrzegało przed projektami, lansowanymi przez zbliżone do Rządu pisma ekonomiczne, propagującymi inflację walutową . Oceniając sytuację gospodarczą w kraju jako nadal krytyczną, pismo zaznaczało, że w każdem innem państwie rząd oddałby władze w inne ręce, co w Polsce jednak uważane jest za niemożliwe, Rząd bowiem nie lubi współpracy z parlamentem, którego opozycyjna mniejszość nie ma do Rządu zaufania, a rządowa większość nie jest zdolna do dawania Rządowi odpowiednich rad.

Pozatem, podobnie jak „Życie i Praca" - pismo , wykorzystując artykuł KAP. o Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet i jego stosunku do projektu prawa małżeńskiego, atakowało silnie wspomniany Związek, podkreślając, że jawne wystąpienie w obronie z nauką katolicką projektu prawa małżeńskiego przez Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet wyklucza możliwość, by wierzące kobiety katolickie mogły być członkiniami tej organizacji.

Starosta Powiatowy w Grodnie zajął dnia 13 kwietnia b.r. numer 29 "Nowego Zycia" za artykuł pt."Ani grosza dla Polski Piłsudskiego", w którym dopatrzył się cech przestępstwa, przewidzianego w art. 263 K.K.

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.EP.1702/32.T.
dnia 10 maja 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie była w dalszym ciągu słaba i nosiła przeważnie charakter informowania ludności zarówno o działalności BBWzR. na gruncie parlamentarnym, jako też poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym. Nie miała ona natomiast nastawienia ani w kierunku organizacyjnym, ani też przeciwdziałania poczynaniom stronnictw opozycyjnych.-

Powiat Augustowski. Zebrania zamknięte.

W Augustowie dnia 3 kwietnia b.r. - zebranie sprawozdawcze Rady powiatowej. Postanowiono m.in.utworzyć przy radzie biuro porad prawnych.

W Baranowiczach dnia 5 kwietnia b.r. - zebranie członków i sympatyków BBWzR. z udziałem posła Łazarskiego, który wygłosił referat o sytuacji gospodarczej w kraju./100/.-

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.
Dnia 6 kwietnia b.r. na zebraniu kolejarzy, członków BB., posel Jan Walewski złożył sprawozdanie o pracach Sejmu w czasie ubiegłej sesji.- /150/

Powiat Sokólski. Zebranie zamknięte.

W Sokółce dnia 3 kwietnia b.r. - zebranie sprawozdawczo-poselskie, na którem posłowie Walewski i Łazarski wygłosili referaty o sytuacji gospodarczej rolnictwa, sytuacji gospodarczej w kraju ogólnie i poczynaniach Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej.- /300/.-

Powiat Suwalski. Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 24 kwietnia b.r. - zebranie sprawozdawcze posłów Dębulewicza, Terlikowskiego i Łazarskiego /500/.-

13

Bezpośrednio po tem zebraniu odbyło się posiedzenie sprawozawcze rady powiatowej i prezydjum kół gminnych przy udziale wspomnianym posłów /80/.-

at Wołkowyski. Zebranie zamknięte.

W Międzyrzeczu dnia 17 kwietnia b.r. - zebranie członków i sympatyków koła gminnego w sprawach bieżących.- /350/

owiat Wysoko-Mazow. W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 26 kwietnia b.r. - posiedzenie prezydjum rady powiatowej w sprawach organizacyjnych.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Zewnętrzna działalność w terenie słaba, silna natomiast agitacja cicha, nabierająca nierzadko cech agitacji domokrążnej. W agitacji tej Stronnictwo przedstawiało sytuację gospodarczą w kraju jako wręcz katastrofalną i dowodziło, że jedynie zmiana systemu rządzenia może uratować przed ruiną, której Rząd obecny nie zapobiegnie, gdyż Rząd ten nie ma zaufania zagranicy, czego dowodem jest, że nawet Francja odmawia Polsce udzielenia pożyczki, wówczas, kiedy udzieliła pożyczkę Czechosłowacji.-

Na gruncie wiejskim działacze Stronnictwa przekonywali ludność, że winna się domagać od Rządu odroczenia wszelkich zaległości podatkowych, długów krótkoterminowych, podnosząc w ten sposób wśród tej ludności bierność w odniesieniu do wypełnienia obowiązku podatkowego względem Państwa.-

t Ostrołęcki. Zebranie zamknięte.

W Myszyńcu dnia 17 kwietnia b.r. w sali parafjalnej - zebranie sprawozdawcze posła Witolda Staniszkisa, który oceniał sytuację gospodarczą w kraju w oświetleniu swego Stronnictwa./150/

t Łomżyński. Starosta Powiatowy w Łomży odmówił zezwolenia na urządzenie dnia 17 kwietnia b.r. w Kolnie zebrania sprawozdawczego posła Jana Choromańskiego i posłanki Eweliny Pepłowskiej, którego organizacją

zajmował się m.in. Józef Przybyszewski, kierownik Wydziału Powiatowego Młodych Obozu Wielkiej Polski.

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Szczegóły, dotyczące działalności Młodych Obozu Wielkiej Polski uwzględniane były w oddzielnych sprawozdaniach do Ministerstwa. Z zestawienia tych szczegółów wynika, że Stronnictwo Narodowe podejmuje duże wysiłki w kierunku rozszerzenia sieci ogniw organizacyjnych OWP. i, że jako jedno z zadań dla nich wysuwa - prowadzenie ścisłego wywiadu o działalności władz administracji ogólnej policji i samorządów.

Starosta Powiatowy w Łomży odmówił zezwolenia placówce Młodych OWP. tamże na urządzenie dnia 17 kwietnia b.r. w Łomży odczytów publicznych Jana Mozdorfa i Jerzego Kurcjusza z Warszawy.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W agitacji prasowej i słownej, podobnie jak Stronnictwo Narodowe przedstawiało jako katastrofalną sytuację gospodarczą w kraju, podnosiło konieczność zastosowania radykalnych ulg podatkowych i kredytowych dla rolnictwa i zapowiadało rychły upadek pomajowego systemu rządzenia Państwem. W pracy terenowej dążyło do rozbudowania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i umocnienia Chrześcijańskich Związków Zawodowych.

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 3 kwietnia b.r. w domu parafjalnym zebranie Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich przy udziale posła Romualda Pułjana, który krytykował specjalnie projekt ustawy o zgromadzeniach i zebraniach publicznych.-

Powiat Białostocki. Zebranie zamknięte.

W Supraślu dnia 17 kwietnia b.r. zebranie sprawozdawcze posła Wacława Bitnera, który oceniał krytycznie budżet Państwa, twierdząc

51

15
51

że jest on nierealny, gdyż przekracza możliwości płatnicze społeczeństwa, oraz poruszał sprawę sojuszu polsko-francuskiego, zaznaczając, że ponieważ Francja nie godzi się z obecnym systemem rządzenia w Polsce, przeto spodziewać się należy zerwania tego sojuszu najpóźniej w jesieni /150/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Nieznaczne poczynania organizacyjne Stronnictwa w terenie pozostawały bez efektów organizacyjnych. W poczynaniach tych brał udział poseł Adolf Sawicki, którego pozycja w Stronnictwie, jak sam zaznacza, jest mocno zachwiana. Zasługuje na uwagę, że poseł Sawicki dość niechętnie angażuje się w pracy terenowej Stronnictwa Ludowego i, że wszelkie jego poczynania w tym zakresie mają raczej charakter zabiegów o utrzymanie kontaktów z czynniejszemi jednostkami.-

Płat Augustowski. Zebranie zamknięte.

We wsi Trycze-zebranie informacyjne z udziałem posła Sawickiego który oświadczył, że Sejm zostanie wkrótce rozwiązany /10/.-

Płat Grodzieński. Ruch organizacyjny.

W gminie Hoża w dniach 9 i 10 kwietnia b.r. sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa, Antoni Trochim zorganizował koła we wsiach Gębacze /15/ i Cidowicze /20/.-

Płat Sokólski. Zebranie zamknięte.

Na zebraniu informacyjnem w Sokółce dnia 4 kwietnia b.r. poseł Sawicki omówił sytuację polityczną w Polsce i podkreślał, że praca stronnictw opozycyjnych winna polegać przedewszystkiem na pracy organizacyjnej w terenie /12/.-

Płat Suwalski. W Suwałkach - zebranie zarządu i rady powiatowej w sprawach organizacyjnych /17/.-

Wspomniany Antoni Trochim urządził dnia 11 kwietnia b.r. we wsi Kropiwnice [illegible]

16

władz administracyjnych, za co został pociągnięty do odpowiedzialności karnej.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działała wyłącznie na gruncie ruchu zawodowego i czyniła przygotowania do obchodu dnia 1-go maja.- Pośrednio przez Związki Zawodowe interwenjowała w Białymstoku w sporze pomiędzy przemysłowcami i robotnikami przemysłu włókienniczego co do wysokości stawek zarobkowych, wysuwając żądanie utrzymania cennika z roku 1928, a w bielskim okręgu przemysłu drzewnego w sporze pomiędzy robotnikami tartaków państwowych i Dyrekcją Lasów Państwowych w Białowieży o rozciągnięcie uzyskanej przez tychże robotników po strajku w lutym b.r podwyżki płac także na okres od początku tegorocznej kampanji do chwili wybuchu wspomnianego strajku. Drugi z tych sporów doprowadził do wybuchu w dniu 26 kwietnia b.r. strajku robotników tartaku państwowego w Hajnówce, którego przebieg został przedstawiony Ministerstwu w sprawozdaniach specjalnych. Strajk ten wpłynie niewątpliwie na dalsze umocnienie się PPS. w nazwanym okręgu, gdzie obecnie - w ośrodkach tego rodzaju jak Hajnówka, Białowieża, Milejczyce, Siemiatycze i Nurzec - jest ona bezsprzecznie najsilniejszym czynnikiem politycznym.-

W związku z przygotowaniami do obchodu dnia pierwszego maja Komitety Okręgowe i lokalne PPS. odbyły w drugiej połowie kwietnia b.r. 11 zebrań przy udziale około 3 tysięcy osób.-

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

WODA BIAŁOSTOCKI
BP.1702/32.T.
a 10 maja 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 roku.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

oddział.

Powstał w Goniądzu, powiatu białostockiego /36/.-

W Zabłudowie, Gródku, Bacieczkach, Krynkach, Supraślu, Goniądzu, Mońkach, Trzciannem, Krypnie, Wasilkowie, Juchnowcu i Czarnej-..si w powiecie białostockim odbyły się zawody strzeleckie, w których wzięło udział 355 członków Związku Strzeleckiego.

W Sokółce dnia 12 kwietnia b.r. posiedzenie zarządu Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego w sprawach organizacyjnych i bieżących.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 24 kwietnia b.r. zjazd powiatowy delegatów oddziału Związku Strzeleckiego w sprawach organizacyjnych, P.W. i W.F. i wyborów nowego zarządu powiatowego.-

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

koło.

W Andrzejewie, powiatu ostrowskiego powstało koło lokalne Stowarzyszenia, do którego z pośród 60-ciu obecnych na zebraniu organizacyjnem zapisało się 17 osób.-

W Sokółce dnia 8 kwietnia b.r. posiedzenie zarządu powiatowego w sprawach organizacyjnych.

c/ Związek Podoficerów Rezerwy.

W Łapkowysku dnia 11 kwietnia b.r. doroczne zebranie walne członków Związku Podofice.ów Rezerwy. Opracowano program pracy i wybrano nowy zarząd.

d/ Zjednoczenie Związku Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Nowy oddział.

Powstał w Kamienowie, powiatu ostrołęckiego /36/.

W Rutkach w powiecie Łomżyńskim dnia 10 kwietnia b.r. walny zjazd członków kół z terenu gminy, na którym omawiano sprawy kulturalno-oświatowe i przysposobienia rolniczego/20

Taki sam zjazd w Szumowie, powiatu łomżyńskiego dnia 24 kwietnia b.r. Na zjeździe tym powołano do życia "Związek Sąsiedzki".-

e/ L. O. P. P.

Odbyły się cztery doroczne walne zjazdy powiatowe, kur instruktorski drużyn ratowniczych PCK. i OPS. /52 osoby/ i 13 zebrań kół lokalnych przy udziale około 400 osób.-

f/ Związek Inwalidów Wojennych R.P.

W Białymstoku na walnem zebraniu koła powiatowego dnia 24 kwietnia b.r. wybrano nowy zarząd, złożony z osób orjentują się na BBWzR.

W Łomży dnia 10 kwietnia b.r. na walnem zebraniu koła powiatowego podczas omawiania noweli do ustawy inwalidzkiej sekretarz koła Franciszek Bazydło, czynny działacz PPS.CKW. w sób ostry i demagogiczny krytykował stosunek Rządu do spraw inwalidzkich, co wywołało silną reakcję ze strony zwolenników obozu prorządowego, a następnie doprowadziło do takiego podniecenia na sali, że przewodniczący zmuszony był zebranie rozwiązać /200/.-

W Suwałkach dnia 3 kwietnia 1932 r. - doroczne walne zebranie członków koła powiatowego. Przyjęto sprawozdania starego zarządu i wybrano nowy zarząd, złożony z ludzi, lojalnych wobec Rządu.-

83

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Oddziały Stowarzyszenia odbyły 18 zebrań i urządziły 15 imprez dochodowych, z których dochód został przyznaczony wyłącznie na cele Stowarzyszenia.-

h/ Organizacje rolnicze.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 7 kwietnia b.r. - zjazd delegatów kółek rolniczych OTO. i KR. z powiatu Wysoko-Mazowieckiego, na którym po przyjęciu sprawozdań rocznych wybrano nowy zarząd.w składzie: Szczęsny Stępczyński /BBWzR./- prezes, Stanisław Mystkowski /Stronnictwo Narodowe/- viceprezes, Józef Mystkowski, Władysław Kamiński /BBWzR./ i Wiktor Grodzki /Stronnictwo Narodowe/.-

i/ Organizacje gospodarcze.

Organizacje spółdzielcze odbyły 8 zebrań, z których przebiegu wnosić można, że organizacje te przeżywają ostry kryzys i, że większość z nich znajduje się nadal w trudnej sytuacji finansowej.

j/ R ó ż n e .

Związek Obrony Kresów Zachodnich urządził 7 odczytów na tego rodzaju tematy, jak tendencje rewizjonistyczne Niemiec, Prusy Wschodnie a Polska, zagadnienie umocnienia granic zachodnich Polski i t.p.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

20

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1702/32.T.
Dnia 10 maja 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W Druskienikach, powiatu grodzieńskiego dnia 10 kwietnia b.r. na zebraniu Stowarzyszenia Mężów i Niewiast Katolickich proboszcz miejscowy, ks. Wołejko, omawiając projekt nowego prawa małżeńskiego, wskazywał na jego szkodliwe skutki dla społeczności katolickiej i wzywał do wyrażania protestów przeciwko wprowadzeniu w życie tego projektu.-

W Śniadowie, powiatu łomżyńskiego na zebraniu parafjalnem w dniu 17 kwietnia b.r. miejscowy proboszcz, ks. Władysław Szepietowski nakłaniał zgromadzonych do prenumerowania tygodnika łomżyńskiego "Życie i Praca" jako organu kurji biskupiej.-

b/ Polski Kościół Narodowy Obrządku Wschodniego.

W gminie Izabelin, powiatu wołkowyskiego został utworzony tymczasowy Komitet organizacyjny parafji Polskiego Kościoła Narodowego Obrządku Wschodniego. Na czele komitetu stoi ks. Sergjusz Szwedko, do którego akcji ludność odnosi się z dużą rezerwą.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.1702/32.T.
Dnia 10 maja 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc kwiecień 1932 roku.

54.

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu mniejszości narodowych poważniejsze wydarzenia w kwietniu nie zaszły. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to zainteresowanie jej szło głównie w trzech kierunkach, a mianowicie - spraw gospodarczych, podobne jak w poprzednich miesiącach, uchwalania budżetu przez samorządy miejskie i procesu wileńskiego w sprawie zabójstwa studenta Waczawskiego. Co do spraw gospodarczych, to podkreślić należy, że prasa i organizacje żydowskie w dalszym ciągu biły na alarm z racji rzekomego przerzucania całego ciężaru kryzysu na handlowe i rzemieślnicze warsztaty żydowskie i domagały się daleko idących ulg dla tych warsztatów, a m.in. zmiany dotychczasowych przepisów o przymusowym odpoczynku niedzielnym. M.in. białostocki "Unzer Lebn" w artykule p.t." Przymusowa podwójna sobota" twierdził, że zmuszanie żydów do powstrzymywania się od pracy zarobkowej w niedzielę zabija przemysł i handel żydowski, które pozbawiane są w ten sposób jednej szóstej obrotu tygodniowego.- Sprawa uchwalania budżetów przez samorządy miejskie zaostrzyła się najbardziej w Białymstoku, gdzie jednak ostatecznie z obawy przed konsekwencjami nieuchwalenia budżetu w terminie frakcje żydowskie poszły na względny kompromis z ugrupowaniami polskimi, co doprowadziło, że budżet został niemal już w ostatnim terminie uchwalony. Zaznaczyć trzeba, że w budżecie miasta Białegostoku zostały przeforsowane przez frakcje żydowskie niewspółmiernie wysokie w porównaniu z możliwościami finansowemi miasta subwencje na organizacje żydowskie. Proces wileński był przez społeczeństwo żydowskie śledzony z najwyższem zainteresowaniem, zaś wyrok w tym procesie spotkał się z krytyką prasy i organizacyj żydowskich, które nie mogły się pogodzić z tem, by wyrok ten był

niejako najbardziej autorytatywnem stwierdzeniem, że wina za wywołanie listopadowych roku ubiegłego ekstesów antyżydowskich w Wilnie leży także po stronie pewnych czynników żydowskich.-

Śledzony w marcu b.r. silny rozwój organizacyjny Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, zwłaszcza w powiatach białostockim i wołkowyskim - w kwietniu b.r. został w pewnej mierze zahamowany wskutek niejasności sytuacji co do zjazdu walnego delegatów T.S.B. w Wilnie. Jak stwierdzono, rozwój ten pozostawał w przyczynowym związku z dążeniem elementów wywrotowych do tego, ażeby Towarzystwo Szkoły Białoruskiej wzięło udział w komunistycznych pochodach pierwszomajowych, do czego jednakże nie doszło.- Wszelkie rachuby organizacyj komunistycznych pod tym względem spełzły na niczem, ludność białoruska bowiem ustosunkowała się nagół negatywnie do obchodów pierwszomajowych, samo zaś Towarzystwo Szkoły Białoruskiej w obchodach tych zasadniczo udziału nie brało.-

Z życia ludności litewskiej można podkreślić jedynie ożywioną działalność Litewskiego Towarzystwa św.Kazimierza, nie-pozbawioną często cech działalności antypolskiej.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

W Białymstoku dnia 2 kwietnia b.r. odbył się odczyt b.posła Izaaka Grünbauma, który przemawiał n.t."Bilans mojej działalności politycznej w Polsce w latach 1918-1932 ".-

Grünbaum zastrzegł się przedewszystkiem,że będzie się posługiwał tylko faktami i cyframi. Mówiąc o wyjeździe z Polski i powodach, które do tego go skłoniły, zaznaczał, że Żydzi w Polsce lubują się wprawdzie w ostrych słowach i hasłach, kiedy jednakże przychodzi do czynu względnie składania ofiar-wówczas stają się słabymi. Następnie zobra-

zował swoją działalność podkreślając, że został wychowany w Rosji carskiej, gdzie wspólnie z innymi walczył o obalenie caratu i pomagał tym wszystkim, którzy do tego samego celu dążyli. W tym czasie idea Niepodległości Polski była także cząstką jego programu politycznego. Wykształcone w sobie dążenia do wolności dla wszystkich uciemiężonych narodów zachował do dziś. Dalej Grünbaum oświadczył, że żydzi powinni iść wspólnie tylko z uciemiężonymi i tymi, którzy idą do postępu i wolności. Z Rosji, według dalszego oświadczenia Grünbaum powrócił w r. 1918 z tą myślą, że żydzi nie mogą nadal być w zaułkach ghetta, jak dotychczas i, że jeżeli nie mogą już wyjść z tych zaułków w innych sposób to chociażby za cenę wyrzeczenia się swej narodowości. Rozumiał wówczas, że zmiana życia żydów na obczyźnie może być dokonana tylko na drodze ich konsolidacji i stworzenia Żydowskiej Rady Narodowej. Rada taka została utworzona, poczem rozpoczęła się walka polityczna o prawa dla ludności żydowskiej. Początkowo żydzi marzyli tylko o prawach narodowych, co było złudnem, gdyż niebawem okazało się, że przedewszystkiem należy walczyć o prawa ekonomiczne, o elementarne prawa do życia i pracy, a przeciwko polityce wytrącania żydom tych praw i niedopuszczania ich do pracy. W walce tej, jak wykazało życie, żydzi w Polsce liczyć mogą tylko na siebie, na mniejszości narodowe w samej Polsce i na żydostwo wszechświatowe, które posiada wielkie wpływy. Wpływy te zostały ostatnio trochę osłabione, co wyczuła już endecka "Gazeta Warszawska". W tym czasie jednak, kiedy w Polsce rozpoczęła się walka o egzystencję żydów, wpływy te zagranicą były jeszcze wielkie. Pod naciskiem żydostwa z zagranicy Polska podpisała w Wersalu traktat o mniejszościach narodowych, a podczas ekscesów antyżydowskich musiała się zgodzić na badanie stosunków w Polsce przez żydowskie komisje śledcze, które przybywały z zagranicy. Przechodząc do "wielkiej epopei" bloku mniejszości narodowych na gruncie parlamentarnym, Grünbaum atakował ostro te partje żydowskie, które do bloku mniejszości narodowych nie przystąpiły, oraz tych którzy poszli na politykę umiarkowaną i kompromisy. W równie ostry sposób potraktował Grünbaum politykę posłów ży-

dowskich z Małopolski, akcentując, że nie są oni wprawdzie ustępliwi tak dalece, jak "agudowcy", ale i nie tak bojowymi jak on, Grünbaum. SKłaniali się oni raz na tę stronę, raz na inną, zaś chwiejna ich polityka znalazła swój specyficzny wyraz podczas głosowania nad budżetem, kiedy powstrzymali się od głosowania. Taj ich polityki - Grünbaum nie aprobował i aprobować nie może, stwarza bowiem ona wrażenie, że wszystkie krzyki i pretensje żydów były fałszywe, gdyż nie umieją się oni sami zdobyć na głosowanie przeciwko budżetowi. Polityka ta jest tembardziej fałszywą, że posłowi żydowscy z Małopolski nic wzamian za nią właściwie nie otrzymali. Jedynie może prawa dla gimnazjum hebrajskiego w Białymstoku. Jednak i tutaj wyłaniają się pytania, czy jest to ich wyłączną zasługą i, czy opłaciło się prawa te zdobyć kosztem tak wielkich ofiar. Grünbaum wyjaśnia, że jest kwestją czy maturzyści tego gimnazjum zostaną przyjęci do wyższych uczelni w Polsce, do których żydzi mają wstęp utrudniony i, czy nowa ustawa szkolna nie uniemożliwi zupełnie egzystencje żydowskich gimnazjów prywatnych. Reasumując swoją 14-letnią działalność polityczną w Polsce, Grünbaum oświadczył, że żydzi cóć nie cóś uzyskali na polu kulturalno-oświarowem, jak np. gminy żydowskie, gimnazjach hebrajskich i t.p., nie osiągnęli natomiast nic obsolutnie w dziedzinie ich postulatów ekonomicznych. Przemówienie swoje zakończył Grünbaum z zwrotem "Wyjeżdżam z Polski, jednak jestem przekonany, że zostawiam skonsolidowane przez siebie masy, które i beze mnie będą nadal prowadziły akcję w kierunku przeze mnie wytkniętym". Na odczycie obecnych było około 300-tu osób.-

W Białymstoku dnia 3 kwietnia b.r. z inicjatywy organizacji sjonistycznej odbyło się zgromadzenie protestacyjne białostockich studentów żydowskich przeciwko wniesionemu do Sejmu przez Klub Stronnictwa Narodowego projektowi ustawy o wprowadzeniu numerus clausus na wyższych uczelniach. Przemawiali studenci Izaak Bekier, Lejb Bekier i magister praw Rachmiel Nochimowski. Negowali oni słuszność twierdze-

nia Stronnictwa Narodowego, że żydzi korzystają z przywilejów na wyższych uczelniach w Polsce i twierdzili, że Stronnictwo Narodowe w odniesieniu do żydowskich kwestyj kulturalnych opiera się na teorjach średniowiecznych. Zdaniem ich - dzisiejszy ustrój państwowy w Polsce oparty jest na skrystalizowanych stosunkach pomiędzy jednostką i Rządem z wyłączeniem grup religijnych i narodowościowych. Dowodzili dalej, że faktycznie numerus clausus na wyższych uczelniach w Polsce istnieje i, że źródło jego tkwi w wybujałym antysamityźmie, który za przedpole strategiczne uważa teren akademicki. Zdaniem mówców społeczeństwo żydowskie winno wszelkimi legalnymi środkami walczyć z antysemityzmem i odwoływać się, do większości parlamentarnej, mającej zobowiązania w stosunku do żydów - o poparcie go w tej walce/200/.

W Krynkach, powiatu grodzieńskiego dnia 9 kwietnia b.r. - odczyt działacza sjonistycznego Dra Tuchera Berensztejna z Warszawy, który zobrazował histcrję Palestyny, jej rozwój kulturalny oraz stosunki między żydami i arabami w Palestynie, nawołując zarazem do składania ofiar na fundusz odbudowy Palestyny /120/.-

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego - dnia 22 kwietnia b.r. - odczyt Icchoka Kopelewicza z Palestyny na temat "Słowo budującej się Palestyny" /60/.-

Poalej-Sjon Prawica.

W Białymstoku dnia 1 kwietnia b.r. student U.S.B. Ruwin Wysocki wygłosił odczyt o sytuacji politycznej w Rosji Sowieckiej, w którym wykazał, że polityka sowietów pod naciskiem codziennych zjawisk życia ulega ciągłym zmianom. Zdaniem prelegenta - robotnicy przekonali się, że dyktatura w Rosji Sowieckiej nie jest dyktaturą proletarjatu lecz Stalina i jego kliki. Cytując różne artykuły z oficjalnej prasy sowieckiej, Wysocki stwierdzał, że zarówno robotnicy, jak i chłopi z Rosji Sowieckiej doznali ogólnego rozczarowania i, że rzekomy ustrój socjalistyczny w Rosji załamał się, a wobec tego polityka sowiecka

musi w najkrótszym czasie ulec radykalnym zmianom /100/.-

B u n d .

W Białymstoku dnia 23 kwietnia b.r. - zebranie sprawozdawcze z działalności frakcji bundowskiej w Radzie Miejskiej. Sprawozdawcy Goldman i Flomenbaum wzywali obecnych do poparcia Bundu przy wyborach do wspomnianej rady, które według ich przekonania odbędą się nawet rychło./500/.-

W Łomży dnia 23 kwietnia b.r. - Zygelbaum z Warszawy wygłosił odczyt n.p."Obecny kryzys a klasa robotnicza w Stanach Zjednoczonych"

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne organizacje kulturalno-oświatowe urządziły w ciągu miesiąca 21 przedstawień i 35 odczytów, poświęconych sprawom kulturalno-oświatowym.-

Życie gospodarcze.

Żydowskie organizacje gospodarcze odbyły 12 zebrań sprawozdawczych i w sprawach bieżących. Przebieg tych zebrań wskazuje, że wspomniane organizacje uległy skutkom kryzysu w mniejszym stopniu, niż analogiczne organizacje polskie.-

Sprawy wyznaniowe.

W Suwałkach dnia 4 kwietnia b.r. odbyły się wybory do zarządu wyznaniowej gminy żydowskiej. Zgłoszone zostały dwie listy - bloku prorządowego i bloku sjonistyczno-ortodoksyjnego. Obydwie listy zdobyły po 5 mandatów.-

P R A S A .

Białostocki "Uzner Łebn" prowadził niezwykle ostrą kampanję przeciwko prezydentowi miasta Białegostoku, który zgłosił swoje veto co do uchwały Magistratu, postanawiający wypłacić instytucjom społecznym uchwalone w budżecie subwencje z uwagi na to, że nie pozwalał

na wypłacenie tych subwencyj stan finansowy miasta. W rezultacie omawianej kampanji prezydent cofnął swoje veto i subwencje zostały wypłacone.

To samo czasopismo występowało gwałtownie przeciwko stosowaniu względem żydów przepisów ustawy o odpoczynku niedzielnym i domagało się kategorycznie uchylenia tych przepisów, twierdząc, że godzą one w żydowskie warsztaty handlowe i przemysłowe i przynoszą uszczerbek ogółowi społeczeństwa żydowskiego. Przy sposobności pismo akcentowało że utrzymanie tych przepisów świadczyłoby o nieprzychylnem ustosunkowaniu się Rządu do żydów.

Wyrok w procesie wileńskim o zabójstwo studenta Wacławskiego posłużył prasie żydowskiej jako asumpt do twierdzenia, że stosunki polsko-żydowskie ulegają stałemu zaostrzeniu. Omawiając ten wyrok, "Unzer Łebn", dowodził,że nie było w listopadzie w Polsce wogóle, a w Wilnie w szczególności wystąpień antypolskich ze strony żydów, miał natomiast miejsce gwałty, popełniane na ludności żydowskiej. Zdaniem pisma wszelkie wystąpienia studentów żydów przeciwko studentom polakom wypływały z sytuacji obrony koniecznej. Stąd też pismo zaatakowało oskarżającego we wspomnianym procesie Prokuratora, twierdząc, że tylko dzięki jego nieuzasadnionym oskarżeniom zapadł wyrok skazujący. Dla pisma dziwnem jest "stosunek Ministra Sprawiedliwości do tendencyj Prokuratury wileńskiej i to tembardziej, że w gorących dniach listopadowych kolega Ministra Sprawiedliwości, Minister Spraw Wewnętrznych Pieracki złożył w Sejmie uroczyste oświadczenie, że endeckie ekscesy przeciwko żydom będą w sposób zdecydowany zlikwidowane. Według pisma - mowa Prokuratora, oskarżającego w procesie wileńskim - w zestawieniu z oświadczeniem Pana Ministra Spraw Wewnętrznych w Sejmie uwypukla jeszcze raz niejasność polityki Rządu w stosunku do żydów, a sam wyrok w procesie wileńskim rzuca tragiczne światło na stosunki żydowsko-polskie i dowodzi niepewności podstaw życia codziennego 3 miljonów ludności żydowskiej w Polsce - obecnie w roku

1932.

"Unzer Łebn" porównywał proces wileński z procesem paryskim Szwarcbarda i dowodzi, że aczkolwiek Szwarcbard nie znalazł się sytuacji koniecznej obrony, to jednak Sąd paryski wziął pod uwa jego uczucia narodowe i uwolnił go od odpowiedzialności za zabójs Petlury, czego nie uczynił Sąd Wileński w stosunku do oskarżone Wulpina, aczkolwiek Wulpin działał w sytuacji obrony koniecznej Po takich omówieniach procesu wileńskiego, "Unzer Łebn" dochodz wniosku, że w procesie tem zapadł wyrok skazujący li tylko dla aby zew przelanej krwi o wyszukanie ofiary nie rozpłynął się w Grodz pismo wyrażało przekonanie, że Sąd Apelacyjny po objektywnem ro trzeniu wypadków wileńskich uchyli wyrok Sądu Okręgowego, nie mo bowiem za działalność w sytuacji obrony koniecznej, za samoobron karać więzieniem.

Pozatem lokalna prasa żydowska zastanawiała się, jaki będzie praktyczny program działania nowopowstałej grupy politycznej w W szawie, Łodzi i innych miastach pod nazwą narodowych socja wzorujących się na Hitlerowcach niemieckich . W grupie tej prasa żydowska dopatrywała się " starych znajomych z pod znaku Narodow Partji Robotniczej".-

b/ B i a ł o r u s i n i .

W powiatach białostockim i bielskim dostrzegano przejawy tacji za zakładanie tajnych szkół białoruskich. Agitacja ta była udziałem także niektórych duchownych prawosławnych.-

W powiecie białostockim powstało liczące 18 członków koło w Nowosiółkach, gminy Gródek.

W tymże powiecie stwierdzono udział TSB. w komunistycznej antypodatkowej we wsiach Waliły, Nowosiółki, Zarzeczany, Bielewi Pieszczaniki, Mielczki i w Gródku, a także zwalczanie przez koła tego rodzaju społecznych organizacyj polskich, jak ochotnicze str ogniowe. Tak np. w Nowosiółkach pod wpływem agitacji działaczy ko

TSB. wystąpiło z miejscowej ochotniczej straży ogniowej 11-tu członków.-

c/ L i t w i n i

W powiatach suwalskim i grodzieńskim dostrzegana była ogólnie intensywnionaagitacja Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza, obliczona na rozszerzenie jego sieci organizacyjnej i zwiększenie liczby członków.

Grodzieński. We wsi Jaśkiele.wicze - nauczyciel miejscowej szkoły Towarzystwa "Aytas", Maciej Bingiel na zwołanym przezeń bez zezwolenia władz zebraniu oświadczył, że litwini zamieszkali w Polsce, winni konsekwentnie dążyć do"połączenia się z Litwą". /60/.-

Pozatem oddziały Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w powiecie odbyły 5 zebrań w sprawach bieżących i dla dokonania wyboru nowych zarządów.-

ki. Oddziały Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza urządziły dwa przedstawienia i odbyły 4 zebrania dla dokonania wyborów nowych zarządów.

Na zebraniu oddziału Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Burbiszki postanowiono urządzić poświęcenie wzniesionego w roku ubiegłym krzyża pamiątkowego z racji 500-letniej rocznicy śmierci Wielkiego Księcia Witolda.-

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

59 1

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 14 czerwca 1932 r.

Nr.BP.2132/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc maj 1932 roku.-

T A J N E - P I L N E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc maj 1932 roku.-

Za Wojewodę

Modliński

/S. Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezp.Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

5

Do przyjęcia do wiadomości

A. A.

Dnia 20/VI 1932

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Warszawie,
3/ " " w Nowogródku,
4/ " " w Brześciu n/Bugiem,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Suwałkach,
14/ " " " " w Łomży,
15/ Samodzielny Referat Informacyjny D.O.K.I w Warszawie,
16/ " " " " IIIw Grodnie,
17/ " " " " IX w Brześciu n/Bugiem,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Policji Państwowej w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w /m.-

Z.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.B.2132/32.T.
Białystok, dnia 10 maja 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc maj 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność polskich stronnictw opozycyjnych nastawiona była głównie na generalizowanie zarzutów przeciwko Rządowi z dziedziny życia gospodarczego, obarczanie Rządu całkowitą odpowiedzialnością za skutki przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego i przekonywanie ludności, że sytuacja gospodarcza i polityczna Polski jest tak dalece katastrofalną, że uratować Państwo od katastrofy może jedynie niezwłoczna likwidacja pomajowego systemu rządzenia Państwem.

Pod tym względem nie różniły się niczem Stronnictwo Narodowe, Chrześcijańska Demokracja i PPS. Pierwsze z nich oświadczało wręcz, że przygotowuje się do rychłego objęcia rządów w Państwie i organizuje społeczeństwo, a zwłaszcza młodzież w szeregach stronnictwa i Obozu Wielkiej Polski dla celów walki o władzę. Chrześcijańska Demokracja nie stawiała sprawy tak wyraźnie, niemniej jednakże widziała zbliżającą się katastrofę kraju i możność zapobieżenia jej przez dojście do władzy grup politycznych będących całkowitem przeciwstawieniem w odniesieniu do obozu rządowego. Oba te stronnictwa niemal całkowity ciężar walki z rządem i obozem rządowym przesunęły na płaszczyznę wychowania młodzieży i na grunt szkolny. Państwowemu wychowaniu młodzieży przeciwstawiały one wychowanie religijne, dążeniu do tego, ażeby młodzież szkolna uczyła się w szkole myśleć państwowemi kategorjami - kryterja myślenia na modłę Stronnictwa Narodowego, czy też Chrześcijańskiej Demokracji, Związkowi Strzeleckiemu i innym organizacjom PW.i WF., cieszącym się opieką władz - Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, sodalicje itp. Należy podkreślić, że walkę na tym odcinku z obozem prorządowym prowadzona jest przy czynnym

3
60

udziale duchowieństwa i zaostrza się w miarę wzrostu wpływów obozu prorządowego izolowania młodzieży od wpływów czynników destrukcyjnych. W walce tej zarówno Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańska Demokracja jak też duchowieństwo nie przebierają w środkach, czego dowodem jest nap. fakt, że w Wiżajnach, powiatu suwalskiego, gdzie powinien być jak najściślej przestrzegany postulat pracy państwowej budowania zgodnego współżycia ludności litewskiej i polskiej, miejscowy proboszcz, ksiądz Witold Balukiewicz urządził odrębny obchód dnia 3 maja, ażeby tylko zaznaczyć swój stosunek do czynników prorządowych które pierwsze wystąpiły z inicjatywą urządzenia obchodu w takiej formie, ażeby mogli wziąć w nim udział Polacy i Litwini.

Jeżeli chodzi o PPS., to działalność jej koncentrowała się niemal wyłącznie na gruncie ruchu zawodowego i jako taka zostanie omówiona w oddzielnem sprawozdaniu.

Polski ruch społeczny wyczerpywała - obchód dnia 3 maja, w którym brały liczny udział mniejszości narodowe, tydzień Czerwonego Krzyża, akcja pomocy bezrobotnym i kolonijna, oraz poczynania poszczególnych organizacyj społecznych, orjentujących się na BBWR, zmierzające do konsolidacji polskiego ruchu społecznego na platformie lojalnego ustosunkowania się do Rządu. Poczynania te oczywiście spotykały się z reakcją ze strony opozycyjnych czynników politycznych.

Ze spraw mniejszości narodowych zasługują na uwagę - osłabienie działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, dostrzegana propaganda prokowieńska wśród ludności litewskiej i wysuwane przez żydowskie organizacje gospodarcze postulaty co do przyznania żydowskim warsztatom pracy znacznych ulg podatkowych i zniesienia przepisów o przymusowym odpoczynku świątecznym dla żydów.

Sytuacja gospodarcza na terenie Województwa była nadal ciężka. Wprawdzie zwyżka cen na produkty wytwórczości rolnej stworzyła możliwości pewnej poprawy położenia gospodarstw rolnych, jednakże możli-

wości te są znikome, gdyż ludność wiejska najczęściej nietylk
niema już produktów do zbycia, ale stoi wobec braku środków d
życia w okresie przednówku. Sytuację gospodarstw rolnych i l
ności wiejskiej pogarszają bezwzględne egzekucje wierzytel-
ności Banku Gospodarstwa Krajowego i Banku Rolnego. Taka sam
mniej więcej sytuacja istniała w miastach i ośrodkach uprzem
słowionych, gdzie powszechnem zjawiskiem było zmniejszanie
płac zarobkowych robotnikom i zmniejszanie stanu zatrudnian
robotników przy równoczesnem kurczeniu się pomocy dla bezrob
tnych.-

---------ooooo---------

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2132/32.T.
Dnia 10 maja 1932r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc maj 1932 r.

5
61

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński"

Podkreślał niebezpieczeństwo, wypływającego z powiększania się rozpiętości nożyc cen na produkty wytwórczości rolnej i przemysłowej i wypowiadał się za koniecznością przełamania polityki kartel, wymierzonej przeciwko wszelkim próbom zmniejszenia cen na produkty wytwórczości przemysłowej.

Polemizował z "Gazetą Warszawską" n.t. stawianych przez nią zarzutów Staroście Powiatowemu w Łomży i stwierdzał, że winą wspomnianego Starosty jest, iż uniemożliwił bojówkom endeckim swobodne rozbojanie przechodniów na ulicach miasta, prowadzenie agitacji antypaństwowej wśród młodzieży szkolnej, doprowadzenie tej młodzieży do tego, że przestawała ona myśleć kategorjami państwowemi i plwanie na bohaterów narodowych.

Specjalny artykuł poświęcił omówieniu stosunków kościoła do Państwa. W artykule tym podkreślał, że na przestrzeni lat niepodległego bytu Odrodzonej Polski stosunek duchowieństwa katolickiego do życia państwowego i społeczeństwa wyrastał głównie z przesłanek natury politycznej, a wznikmej tylko części z kryterjów etycznych w ramach filozofji etycznej. Stąd też doszło do tego, że progu dnia jutrzejszego stoi konflikt, którego siłą motoryczną jest dramat w duszach olbrzymich zastępów ludzi, potępianych przez kościół za ideową służbę dla swego państwa. Konflikt ten, zdaniem pisma, może być zlikwidowany tylko przez wejście duchowi

stwa katolickiego z areny walk partyjno-politycznych i powrócenie do roli stróży norm etyki chrześcijańskiej. Z tego punktu widzenia pismo oceniało list pasterski księdza prymasa Hlonda jako ogólną enuncjację, nakazującą nadużywania powagi kościoła dla tego lub innego odłamu politycznego.

Bilansując sześciolecie rządów pomajowych, pismo stwierdzało, że tylko dzięki tym rządom Polska opiera się silniej niż inne państwa kryzysowi gospodarczemu i, że rządy pomajowe stworzyły silny front Polski wobec dramatycznej rzeczywistości Świata.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Dowodziło, że główną przyczyną ostrości kryzysu gospodarczego w Polsce jest nieoględne zaciąganie przez rządy pomajowe pożyczek zagranicznych, wymagających spłacania odsetków w wysokości około 400 miljonów złotych rocznie. Drugą tego rodzaju przyczyną - według określeń pisma jest szkodliwa polityka eksportowa rządu, do której Państwo dopłaca.

Specjalną uwagę pismo poświęcało sprawom wychowania państwowego młodzieży. Starało się ono dowieść, że wychowanie państwowej młodzieży będzie istotnem tylko wtedy, jeżeli młodzież ta będzie miała świadomość, że Państwo jest rządzone właściwie, i że losy jego, spoczywają w ręku ludzi, którzy odnoszą się sprawiedliwie do wszystkich bez różnicy obywateli.

Po różnych na ten temat wywodach pismo wskazywało na potrzebę zastąpienia wychowywania państwowego młodzieży wychowywaniem religijnem.-

"Nowe Życie".

W artykułach wstępnych powstarzało wyłącznie argumenty stołecznej prasy opozycyjnej. Pozatem propagowało akcję Kato-

licką.

"Wspólna Praca" - omawiała wyłącznie lokalne sprawy gospodarcz
bez specjalnego oświetlenia politycznego.-

000000000000000

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2132/32.T.

Dnia 10 maja 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR w terenie była cokolwiek silniejsza, niż w miesiącach poprzednich i niepozbawiona cech niezwłocznego reagowania na poważniejsze wystąpienia stronnictw opozycyjnych. Nie nosiło jednak w dalszym ciągu charakteru pracy podstawowej i organicznej, a przeto w minimalnym zaledwie stopniu uważać je można za akcję przeciwstawną w odniesieniu do działalności wspomnianych stronnictw. Zarówno na gruncie miejskim, jakoteż wiejskim jest nie dostateczność propagandy i zainteresowaniem się życiem protządowych organizacyj społecznych, zaś na gruncie miejskim niedocenianie pracy w kierunku pomniejszania wpływów stronnictw opozycyjnych w związkach zawodowych, które, przynajmniej na terenie Województwa Białostockiego, stanowią ośrodki akcji politycznej i stają się coraz wyraźniejszym aparatem wykonawczym partyj politycznych.-

Powiat Augustowski

Zgromadzenia publiczne

W osadzie Sztabin dnia 15 maja wiec sprawozdawczy posła Michała Łazarskiego w sprawie ogólnej sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju. Pozatem poseł Łazarski oświetlił negatywne ustosunkowanie się proboszcza parafji w Sztabinie, ks.Różkowskiego do Związku Strzeleckiego /100 osób/.

W osadzie Sopoćkinie dnia 18 maja wiec sprawozdawczy posła Michała Łazarskiego /150/.-

Powiat Łomżyński

Zebrania zamknięte

W Łomży walne zebranie członków koła miejskiego i wybrano no

63

wy zarząd i postanowiono dążyć do opanowanie pozostającego kowicie pod wpływami Stronnicta Narodowego - Towarzystwa Po skiej Czytelni Publicznej /150/.

Ruch organizacyjny

W Zambrowie dnia 9 maja zebranie organizacyjne komitet miejskiego BBWzR., zakończone referatem kierownika miejscow szkoły powszechnej n.t."Co zrobił Rząd w dziedzinie gospoda czej i ubezpieczeń socjalnych"" /70/.-

Powiat Ostrowski

Zgromadzenie publiczne

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 29 maja odczyt senatora Ju Poczętowskiego o sytuacji gospodarczej w Polsce. Prelegent określił niekorzystne położenie geopolityczne Polski ,znajd się jakby w kleszczach i dwuch olbrzymich organizmów państ wrogo względem niej usposobionych. Rozkład niemieckich part politycznych, spowodował, że w Niemczech w życiu politycznym wysunęły się dwie radykalne partji - narodowych socjalistów komunistów, które wprawdzie zwalczają się wzajemnie na wiel płaszczyznach, jednakże przeciw Polsce występują zwartym fr tem. Hitleryzm w Niemczech, zmierzający do obalenia Traktat Wersalskiego - to zarzewie przyszłej wojny i ciągła zgroza wokowania jej w perfidny sposób. Z drugiej strony Rosja bol wicka, związana z Niemcami traktatem zaczepno-odpornym, dyk nienawiścią do Polski i przygotowuje się intensywnie do inw zji. Według podkreśleń prelegenta, społeczeństwo polskie wi doceniać i rozumieć grozę niebezpieczeństwa, oraz konsolidr się pod egidą silnego rządu dla dania odporu barbarzyńskim ku jeźdźcom. Następnie prelegent. Następnie perelegent omówił w acją gospodarczaą i finansową w Państwie, podkreślając, że j

ogólno-światowy kryzys gospodarczy dotknął także Polskę, która jednak odczuwa go mniej, niż inne organizmy państwowe. Rząd w Polsce przez umiejętne posunięcia zdołał częściowo opanować kryzys, utrzymał stałość waluty, zrównoważył przez kompresję budżet państwowy, zastosował ulgi podatkowe dla rolników i walczy skutecznie z bezrobociem. Społeczeństwo winno solidarnie wesprzeć go w jego wysiłkach kryzys bowiem zwalczony być może tylko zgodny wysiłkiem całego społeczeństwa, cierpliwością i wytrwałością, nie zaś waśniami i złośliwościami opozycyjnemi./250/.-

Powiat Sokólski

Zgromadzenie publiczne

W Suchowoli dnia 5 maja wiec sprawozdawczy posła Jana Walewskiego, będący niejako reakcją na odbyty tamże dnia 1 maja wiecu sprawozdawczym posła Wacława Bitnera z Chrześcijańskiej Demokracji /150

Zebranie zamknięte

W Janowie dnia 26 maja zebranie sprawozdawcze posła Jana Walewskiego /70/.-

Powiat Suwalski

Zgromadzenie publiczne

W Sejnach dnia 8 maja wiec sprawozdawczy posła Sławomira Dabulewicz /350/.-

Tenże poseł Sławomir Dabulewicz odbył dnia 29 maja wiec sprawozdawczy w Filipowie /300/.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 8 maja - zjazd powiatowy prezydiów komitetów gminnych i miejskich, na którem postanowiono ożywić pracę organizacyjną wogóle, a wśród kobiet w szczególności /38/.-

11

64

b/ Stronnictwo Narodowe.

Zewnętrzna, względnie oficjalna działalność w terenie - w dalszym ciągu słaba, silna natomiast - agitacja cicha, posiadająca wszelkie cechy agitacji domokrężnej, akcja rozbudowy i organizacyjnego umacniania stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i innych organizacyj klerykalnych, współpraca z duchowieństwem w płaszczyźnie organizowania Akcji Katolickiej, zwalczanie coraz bardziej niewybrednymi sposobami Związku Strzeleckiego ruchu zawodowego i wreszcie zgoła jawne organizowanie OWP., jak podkreślają posłowie dla celów walki o władzę Państwa. Ogólnie biorąc, działalność Stronnictwa charakteryzowały - konsekwentne poczynania, obliczone do podrywanie zaufania mas do Rządu i autorytetu władz, stwierdzanie konieczności zmiany dotychczasowego systemu rządzenia Państwem, jeżeli Polska ma się zostać jako Państwo niezależne politycznie i gospodarczo i zapowiadanie, że przyjście Stronnictwa Narodowego do władzy jest już tylko kwestją czasu. Zasługuje także na uwagę fakt, że szczególnie nasilona była akcja propagandowa Stronnictwa wśród młodzieży szkolnej, a zwłaszcza tej, która w tym roku kończy średnie zakłady naukowe ogólnokształcące i zawodowe.-

łystok-Miasto

Zgromadzenie publiczne

Dnia 22 maja poseł Nowodworski, dziekan "Rady Adwokackiej" arszawie wygłosił odczyt n.t. "Wolność słowa w prasie, sejmie i sądzie". Nawiązując do postanowień art. 104. i 195 Konstytucji, podkreślił on przedewszystkiem, że Konstytucja poręcza wolność słowa w druku, poczem zaznaczył, że daleki jest od dopuszczania do tego, ażeby wolność ta przesadzała się w swawolę, lub była nadużywana, niemniej jednakże nie może się zgodzić z obecnym systemem konfiskowania pism za rzeczową krytykę istotnego stanu rzeczy i to tembardziej, że znaczna część

zarządzonych konfiskat przez władzę administracji ogólnej uchylana jest przez sądy.

Zdaniem posła Nowodworskiego, hamowanie ograniczanie wolności słowa w prasie legalnej powadzi bezpośrednio do podsycania rozwoju prasy nielegalnej. Co do wolności słowa w Sejmie, to poseł Nowodworski dopatrywał się zaprzeczania jej w nowym regulaminie władz sejmowych, ograniczających czas przemówienia mówców i możność przerwania dyskusji na wniosek formalny jednego posła, co, jak zaznaczał, wyklucza możliwość najbardziej koniecznego oświetlenia i przedyskutowania z trybuny sejmowej uchwalanych przez Sejm ustaw, nawet najbardziej dla kraju domowych. Analogicznem dla posła zamierzonem ograniczeniem wolności słowa w Sądzie jest projekt ustawy o adwokaturze, który w pierwotnej redakcji pozwalał sądowi na wykreślenie niemal w każdej chwili niewygodnego adwokata z listy adwokackiej. Dla posła nie ulega wątpliwości, że gdyby ten projekt został przez Sejm uchwalony, w adwokaturze pozostałyby w krótkim czasie tylko jednostki słabe i uległe, w sądach bowiem równie konieczną jest wolność słowa, jak w Sejmie i prasie /400 osób/.-

Po odczycie poseł Nowodworski odbył w mieszkaniu prywatnem adwokata Różańskiego, delegata Rady Adwokackiej w Warszawie - konferencję z miejscowymi działaczami Stronnictwa Narodowego w sprawie ożywienia działalności tegoż stronnictwa w Białymstoku /20/.-

Powiat Łomżyński

Zebranie zamknięte

W Lubotynie dnia 5 maja - zebranie poufne członków i sympatyków stronnictwa z udziałem posła Choromańskiego, który omawiał

13
65

ustawę o ustroju szkolnictwa. i przypisywał klubowi narodowemu zasługę uchwalania przez Sejm ustawy o ulgach podatkowych dla rolników /20/.-

W Łomży dnia 8 maja zebranie sprawozdawcze posła Witolda Staniszkisa. Poseł omówił sytuację gospodarczą w Polsce i zagranicą, zaznaczając że od roku 1926 rządy sanacyjne wycisnęły od obywateli 6 miljardów złotych przez zwiększanie z roku na rok budżetu państwa wbrew protestom Stronnictwa Narodowego. Doprowadziło to do takiego stanu, że Rząd siłą konieczności został zmuszony do redukcji budżetu dopiero wtedy, kiedy obywatele nie mają z czego płacić podatków. Dowodzi to nieudolności Rządu, który nie może liczyć nawet na solidarne poparcie go przez stronnictwo rządowe, w którem trwają walki pomiędzy poszczególnemi grupami. Jedne z tych grup dążą do tworzenia trustów, drugie zaś do upaństwowienia przemysłu i wytwórczości, a wskutek tego Rząd niema możności prowadzić racjonalnej walki z kryzysem i bezrobociem. Następnie poseł Staniszkis poddał krytyce nową ustawę o ustroju szkolnictwa, przyczem zaznaczył, że ustawa ta godzi przedewszystkiem w interesy szerokich mas włościańskich. W podobny sposób został oświetlony przez posła projekt ustawy samorządowej, oceniany przezeń jako conajmniej nierzeczowy. Traktując o bezrobociu, poseł Staniszkis generalizował zarzuty przeciwko Rządowi, podnosząc, że np. w państwowych fabrykach, pracujących dla potrzeb wojskowych wyrabiane są maszyny do pisania, rowery,itp., co powoduje zanik wytwórczości prywatnej i jako bezpośredni skutek - zwiększanie się bezrobocia. Przy takim stanie rzeczy, według oświadczenia posła, Polska musi tracić i traci zaufanie zagranicy, czego dowodem dla posła jest odmówienia przez Francję wypłacenia drugiej raty pożyczki na budowę kolei śląskiej. Pozatem Rząd wydaje olbrzymie sumy na rzeczy niekoniecznie potrzebne w chwili obecnej, jak np. na budowę gma-

14

chów państwowych. Dalej poseł nawoływał zebranych do organizowania się w Stronnictwie Narodowem, zbliża się bowiem szybko upadek pomajowego systemu rządzenia Państwem i moment, kiedy Stronnictwo Narodowo obejmie Rządy w Państwie. Specjalną uwagę poświęcił poseł Staniszkis pracy działaczy Stronnictwa Narodowego na gruncie samorządowym, gdzie w myśl jego dyrektyw wspomniani działacze powinni przeciwstawiać się starostom powiatowym, domagać się skreślenia wszelkich pozycyj, idących na utrzymanie Związku Strzeleckiego, a żądać natomiast uchwalania subwencyj dla Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Na specjalne podkreślenie zasługuje oświadczenie posła Staniszkisa, że Stronnictwo Narodowe przywiązuje olbrzymią wagę do utrwalania jefo wpływow wśród młodzieży szkolnej i do rozbudowy obozu Wielkiej Polski dla celów walki o władzę /200/.-

W Śniadowie dnia 29 maja miejscowy proboszcz, ksiądz Szepietowski zapowiedział z ambony, że w dniu tym zaraz po nabożeństwie odbędzie się w domu parafjalnym zgromadzenie publiczne z udziałem posłanki Eweliny Pepłowskiej. Naskutek tych zapowiedzi we wspomnianym domu zgromadziło się około 200 osób. Ponieważ zgromadzenie to nie zostało zgłoszone Starostwu, przeto komendant miejscowego Posterunkowego P.P. zwrócił się do księdza Szepietowskiego o wyjaśnienie. Ksiądz Szepietowski po porozumieniu się z posłanką Pepłowską, wyjaśnił, że odbędzie się zebranie tylko ściśle dla członków i wezwał wszystkie osoby, nie będące członkami Stronnictwa Narodowego do opuszczenia sali, w której pozostało około 50 osób. Na zebraniu tem ksiądz Szepietowski omówił sprawę wychowania młodzieży w duchu katolickim, zaś aptekarz Mokomaski wygłosił okolicznościowy referat.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W maju nastąpił charakterystyczny zwrot w ustosunkowaniu się

15

66

Stronnictwa Narodowego do OWP., polegającej na oświadczeniu m.in. posła Witolda Staniszkisa, że Stronnictwo Narodowe organizuje oficjalnie OWP. dla celów walki o władzę.

W myśl tego oświadczenia Stronnictwo Narodowe pod koniec miesiąca poczyniło szereg środków, obliczonych na przesunięcie pracy organizacyjnej OWP. na teren wiejski.

W Jednaczewie, powiatu łomżyńskiego dnia 1 maja - zebranie organizacyjne placówki M.O.W.P. z udziałem obożnego powiatowego w Łomży, Przybyszewskiego. Na komendanta placówki został wyznaczony Władysław Jarzak.

W Łomży dnia 29 maja odbyło się zebranie członków OWP. z udziałem posła Witolda Staniszkisa, który oświadczył, że po 6-ciu latach rządów pomajowych społeczeństwo zostało rozbite do tego stopnia, że chcąc się obecnie przeciwstawić zgubnej polityce tych rządów - musi zorganizować silny obóz narodowy, któryby uratował Kraj od ruiny i nie dopuścił do przeprowadzenia reform społecznych sprzecznych z zasadami religji i tradycjami narodowemi. Obóz ten organizuje Stronnictwo Narodowe, które chce widzieć i mieć w OWP. aparat wykonawczy, posiadający energję i zdolność do realizowania postulatów i zamierzeń Stronnictwa Narodowego. Z tej też racji Stronnictwo Narodowe apeluje dzisiaj głośno do młodych OWP., ażeby rozwinęli intensywną akcję werbunkową wśród młodzieży, którą należy odciągnąć od Związku Strzeleckiego, rekrutującego się przeważnie z elementu przestępczego. OWP. winien również dążyć do opanowania kółek rolniczych i przygotowywania się do wyborów do przedstawicielstw samorządów gminnych, które wkrótce odbędą się w powiatach łomżyńskim i ostrowskim /100/.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Nastawienie działalności Stronnictwa szło głównie w kierunku rozbudowy i organizacyjnego umacniania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, współdziałania z duchowieństwem w organizowaniu Akcji Katoli-

66

ckiej i rozbudowy chrześcijańskich związków zawodowych, które w Białymstoku poraz pierwszy od kilku lat zainicjowały i prowadziły w maju szerszą akcję ekonomiczną /strajk włókniarzy, proklamowany faktycznie przez Ch.D./. Pozatem, podobnie jak Stronnictwo Narodowe, Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji na zgromadzeniach i w agitacji cichej przedstawiało sytuację gospodarczą w kraju jako katastrofalną, podkreślało konieczność rychłego powołania Rządu, któryby posiadał zaufanie całego kraju i złożonego z ludzi fachowych, ilustrowało rzekomy upadek zaufania zagranicy do Polski i stroiło się w togę jedynego obrońcy interesów ludności pracującej na gruncie parlamentarnym.-

Powiat Białostocki

Zgromadzenie publiczne

W Surażu dnia 29 maja - wiec sprawozdawczy posła Wacława Bitnera, który stwierdza, że aczkolwiek kryzys gospodarczy w Polsce jest także skutkiem ogólnoświatowego kryzysu gospodarczego, to jednakże o jego formie i ostrości zdecydowały wygórowany nadmiernie budżet, rozrzutna gospodarka czynników rządzących, niefachowość Rządu i odsunięcie od wpływów na te czynniki ludzi zasłużonych dla kraju tej miary, jak Wincenty Witos i Wojciech Korfanty. Na tymże wiecu poseł Bitner zapowiedział wydanie drukiem broszurki, traktującej o jego pracy parlamentarnej /300/.-

Zebranie zamknięte

W Czarnej-Wsi dnia 22 maja zwołane przez miejscowego proboszcza, ks.Borkowskiego zebranie parafjalne z udziałem p.sła Bitnera który wygłosił przemówienie, identyczne jak wyżej na wiecu w Surażu /45/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Dzień "Święta Ludowego" dnia 15 maja dowiódł zupełnej słabości Stronnictwa Ludowego w Województwie Białostockiem, nie wyłą-

67

czając tych ośrodków, w których jeszcze w roku 1930 podczas wyborów sejmowych wpływy jego były dominujące. W dniu tym odbył się jedynie wiec posła Adolfa Sawickiego w rodzinnej jego miejscowości, przy słabej zresztą frekwencji, aczkolwiek poseł Sawicki wykorzystał odbywający się w tej miejscowości odpust. Wystąpienie posła Sawickiego na tym wiecu, można uważać do pewnego stopnia za zapowiedź rozpoczęcia przezeń czynnej działalności politycznej i zerwania z dotychczasowem jakby badaniem rozwoju wypadków na gruncie parlamentarnym. Pozatem o nikłej działalność Stronnictwa specjalnych uwag nie nastręcza.-

owiat Grodzieński

Ruch organizacyjny

Sekretarz Wojewódzki Stronnictwa Ludowego Antoni Trochim i Bronisław Makarewicz z powiatu augustowskiego zorganizowali koło stronnictwa we wsi Łapienki, gminy Hoża, liczące 28 członków. Zarząd koła: Jan Małyszko - prezes, Bronisław Pilutkiewicz i Konstanty Małyszko - wiceprezes, Jan Rapiejewski - sekretarz i Bernard Orzewski, wszyscy robotnicy, zamieszkali w Łapienkach.

Na dzień 8 maja zapowiedziany został zjazd powiatowy delegatów Stronnictwa w Grodnie, zjazd ten jednak nie odbył się, gdyż organizatorzy nie uzyskali zezwolenia Starosty Powiatowego.-

wiat Sokólski

Zgromadzenie publiczne

W osadzie Korycin dnia 16 maja, wykorzystując doroczny odpu w kościele katolickim, poseł Adolf Sawicki urządził wiec sprawozdawczy, na którym zobrazował sytuację gospodarczą i polityczną w kraju jako wręcz katastrofalną, przyczem podkreślał, że jest ona skutkiem nieudolności rządów pomajowych, idących po linji interesów klas posiadających i zapoznających interesy mas pracujących. Poza tematem ogólnym poseł Sawicki poruszył szereg spraw natury osobistej, a w szczególności sprawę przedstawicielstwa

samorządowego w gminie Korycin. Traktując o tej sprawie, poseł wzywał do wynoszenia przez gromady wiejskie uchwał, domagających się rozwiązania obecnej rady gminnej i rozpisania nowych wybor /100/. W ten sposób poseł Sawicki uzewnętrznił swoje dążenie objęcia urzędu wójta gminy Korycin, z którego został złożony przed rokiem 1928 za wadliwą gospodarkę.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Zobrazowany w opracowaniu z dnia 9 maja Nr.BP.1660 /32.P. przebieg dnia 1 maja na terenie Województwa Białostockiego świadczy o słabości wpływów PPS na gruncie wiejskim i w tych ośrodkach, z których działające pod jej egidą klasowe związki zawodowe nie prowadziły w ostatnich miesiącach pozytywnych w wynikach akcyj ekonomicznych. Po pierwszym maja uwaga ogniw organizacyjnych partji zwrócona była niemal całkowicie na związki zawodowe, których działalność zostanie umówiona na innem miejscu.

Podkreślić należy, że w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym PPS została sprowokowana przez Chrześcijańską Demokrację do proklamowania strajku włókniarzy i, że strajk ten dotychczas niezlikwidowany, pomniejszył jej wpływy na rzecz Chrześcijańskiej Demokracji i partji komunistycznej.-

Powiat Wysoko-Mazowiecki

Zgromadzenie publiczne

W Łapach dnia 21 maja poseł Kazimierz Czapnik wygłosił odczyt n.t. "Faszyzm a socjalizm ".

Prelegent stwierdzał, że faszyzm, rozwinięty całkowicie we Włoszech, i biorący stamtąd początek jest zaprzeczeniem socjalizmu i demokratyzmu.

W Polsce zdaniem prelegenta, faszyzm rozwija się zaledwie połowicznie, gdyż rozwojowi jego nie sprzyja geograficzne po

68

19

żenie Polski. Szczególnie ostrej krytyce poddał poseł Czapiński faszyzm Hittlera w Niemczech /100/.-

---

10

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2132/32.T.
Dnia 10 maja 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc maj 1932 r.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowe Oddziały — Powstały w Miłkowicach -Jłnkach, Smarkliczach, Hornowi Zarębach i Nurcu, powiatu bielskiego.

Zawieszenie Oddziału — W związku z likwidacją tartaku państwowego w Paczu kiej Budzie, powiatu bielskiego, co spowodowało zmianę nast jów młodzieży, został zawieszony miejscowy oddział Związku Strzeleckiego do czasu rozwiązania go przez Zarząd Główny.

W ciągu miesiąca oddziały Związku Strzeleckiego odbyły 22 zebrania w sprawach organizacyjnych i bieżących, urządzi 6 zawodów marszowych zudziałem około 500 członków, 6 kursów 4 zawody sportowe i 38 przedstawień teatralnych, z któ część dochodu przeznaczyły na cele pomocy bezrobotnym

b/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Zebrania: — W Narewce, powiatu bielskiego dnia 8 maja - w sprawie boru nowego zarządu, do którego m.in. wszedł miejscowy pro- boszcz, ksiądz Tomasz Kamiński, były kapelan wojskowy /31/.

W Bielsku-Podlaskim dnia 10 maja - w sprawach organiza- cyjnych i zatrudnienia bezrobotnych członków.

W Nurcu,powiatu bielskiego - w sprawach gospodarczych organizacyjnych.-

Z j a z d.

W Łomży dnia 29 maja zjazd powiatowy delegatów Stowarz nia, na którym poszczególni delegaci, a zwłaszcza z Szumowa tek i Miastkowa podkreślali wręcz wrogie ustosunkowanie się cho leństwa do Stowarzyszenia jako takiego i jego działalno

24
69

c/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Nowe Koła — Powstały w Laskowcu-[illegible] /18/, Pęchratce /15/, Długoborzu /16/, Saniach-Dębie /27/, [illegible]owie /34/, Ciborach-Gałeckich /35/, Porytem-Jabłoni /24/, Kołakach /17/, Łasi-Toczyłowie /36/, i Szlasach /22/, powiatu łomżyńskiego.-

Poświęcenie sztandaru

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego dnia 3 maja odbyło się poświęcenie sztandaru miejscowego oddziału Związku przy udziale około 3000 osób.

W ciągu miesiąca oddziały Zjednoczenia odbyły 16 zebrań w sprawach organizacyjnych i bieżących i urządziły 12 imprez dochodowych o charakterze kulturalno-oświatowym.-

d/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowe oddziały — Powstały w Szumowie /82/, Jakaci-Małej /10/, Łubach-Kiertanach /28/, Czartorji /męski i żeński - 15 i 16/, Szaszepankowie /męski i żeński 18 i 13/, Podbielach/30/, Jankowie-Mężdzianowie /żeński i męski 15 i 13/, Gorkach - Sypniewie /19/, Dzierzgach-Sulimach /męski i żeński 12 i 18/, Łomży /Senjorek 25/, Duchnach-Starych /14/, Śniadowie /30/, Wądołkach-Bućkach /męski i żeński 20 i 12/, Grądach /12/, Gaci /20/, Grzymałach /żeński i męski 10 i 15/, Wiśniewie /8/, Baczach-Mokrych /23/, /Mozelach Starych /16/, Budach-Czarnowskich /21/, Czarnocinie /15/, Łasi-Toczyłowie /36/, Kurakach /17/, Piątnicy /23/, Baczach-Suchych /17/, Wyżykach /20/, Wiźnie /14/, powiatu łomżyńskiego i Podorosku /22/, powiatu wołkowyskiego.-

Zjazdy i zloty. — W Białymstoku dnia 5 maja odbył się zjazd okręgowy delegatów kół Stowarzyszenia z powiatu białostockiego, sokólskie-

go, grodzieńskiego przy udziale asystenta kościelnego dekanalnej Akcji Katolickiej w Białymstoku, księdza dziekana Chodyko, księdza Bonifacego Oleszczuka z Krypna, powiatu białostockiego, oraz sekretarza generalnego Stowarzyszenia instruktora majora Wilczyńskiego z Wilna, którzy wygłosili dłuższe referaty. Na zjeździe uchwalono rezolucję, protestującą przeciwko utrudnianiu przez czynniki państwowe pracy Stowarzyszenia w dziedzinie W.F. i P.W., podkreślającą konieczność tworzenia przy oddziałach kół towarzystwa dobroczynnego "Uharitas" i wzywającą ogół członków Stowarzyszenia do pracy nad umoralnianiem społeczeństwa /200/.-

W Rudce, powiatu bielskiego dnia 29 maja odbył się zorganizowany przez dziekana ciechanowickiego, księdza Dudzińskiego zlot 9-u oddziałów Stowarzyszenia /400 osób/, przy udziale sekretarza generalnego Stowarzyszenia na djecezję pińską, księdza Zieji, po którego referacie uchwalono następującej treści rezolucję: "My młodzi, zebrani w Rudce .... : 1/ ślemy bratnie pozdrowienie wszystkim S.M.P. djecezji pińskiej i całej Polski; 2/ wyrażamy swą radość z zaciągnięcia się pod królewskie sztandary Chrystusowe, rozwinięte pod osłoną jasnych skrzydeł Orła Białego; 3/ rozumiemy, że bogactwem naszej Ojczyzny największem są charaktery Jej synów i córek, dlatego chcemy pracować nad wyrobieniem w sobie cnót chrześcijańskich i społecznych; 4/ oświadczamy, że mamy szacunek dla każdej rzetelnej i szczerej pracy oświatowej w naszych wioskach i miasteczkach, do każdego tej pracy oddanego wyciągamy wdzięczną bratnią dłoń i wzywamy wszystkie stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i całą młodzież naszego powiatu do zgodnej ofiarnej, a codziennej pracy dla utwierdzenia Polski wolnej i mocnej".

23
70

W Osadzie Zaręby-Kościelne dnia 15 maja odbył się zlot oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej /400 osób/. Na uwagę zasługuje, że do komitetu organizacyjnego zlotu weszli członkowie koła gminnego BBWzR w Zarębach-Kościelnych, Piotr Wnorowski, Piotr Niemira i inn.

Oddziały Stowarzyszenia odbyły pozatem 20 zebrań i urządziły 28 imprez dochodowych, z których dochód został przeznaczony wyłącznie na cele Stowarzyszenia.-

e/ Stowarzyszenie Zjednoczonych Ziemianek.

owy Oddział

Powstał w Wiżajnach, powiatu suwalskiego /65/ i stanowi placówkę społeczno-polityczną Stronnictwa Narodowego.,

.O.W.

W Szczuczynie dnia 29 maja odbył się zjazd powiatowy delegatów P.O.W. pod przewodnictwem Starosty Powiatowego. Wybrano nowy zarząd i delegatów na zjazd okręgowy i przedyskutowano szereg spraw natury organizacyjnej.-

wiązek Osadników

W Wołkowysku dnia 3 maja odbyło się walne zgromadzenie Związku Osadników, na którem wybrano nowy zarząd i opracowano program pracy na najbliższy okres czasu.-

f/ Organizacje Rolnicze i Gospodarcze.

ojewódzkie Towarzystwo
rganizacyj i Kółek Rol-
iczych.

W Białymstoku dnia 29 maja odbył się zjazd delegatów OTO. i KR. Dokonano wyborów uzupełniających do rady WTO.i KR. i wybrano delegatów na zjazd CTO.i KR. /100/.-

g/ Spółdzielcza Kasa Przemysłowców Łomżyńskich.

Na walnem zebraniu udziałowców Spółdzielczej Kasy Przemysł
ców Łomżyńskich w Łomży dnia 5 maja uchwalono zobowiązać wszystk
udziałowców do wpłacenia w ciągu dwuch lat od chwili zawarcia ug
pojednawczego z wierzycielami po 500 zł. na fundusz, z którego b
pokryte wierzytelności kasy, zwrócić się do Sądu Okręgowego o od
łanie obecnego nadzorcy sądowego, dyrektora Kasy Chorych w Łomży
Rawskiego, którego samowolne posunięcia na terenie kasy uznano z
szkodliwe i narażające kasę na poważne straty i prosić o zamian
nie innego nadzorcy.-

000000000000000000

2571

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2132/32.T.

Dnia 10 maja 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.

za miesiąc maj 1932 r.

a/ Kościół Prawosławny.

Dnia 22 maja w czasie nabożeństwa w cerkwi unickiej w Kuraszewie, powiatu bielskiego przybyło do tejże cerkwi około 50 prawosławnych z psalmistą parafji prawosławnej w Czyżach, Konstantym Rżeckim na czele. Wspomniani wkroczyli do cerkwi, przeszkodzili w odprawianiu nabożeństwa proboszczowi unickiemu, księdzu Piotrowi Woczyńskiemu i zajęli tę cerkiew. Wezwany przez Starostę Powiatowego do przywrócenia prawnego stanu rzeczy w nazwanej cerkwi dziekan prawosławny w Bielsku-Podlaskim, ksiądz Leon Tymiński nie zdołał nakłonić psalmistę Rżeckiego do opuszczenia cerkwi. Psalmista Rżecki opuścił cerkiew dopiero w dniu 24 maja. W dniu tym cerkiew została przez policję zamknięta. Bezpośrednio przed opuszczeniem cerkwi przez psalmistę Rżeckiego zgromadziło się przed nią około 200 osób ze wsi Kuraszewa i sąsiednich, przyczem zgromadzeni usiłowali wtargnąć do cerkwi, do czego policja nie dopuściła. Szczegóły w tej sprawie zostały uwzględnione w sprawozdaniach do Ministerstwa z dnia 23 maja Nr.BP.1861/32.1 z dnia 27 maja Nr.BP.1886/32.-

0000000000000000

20

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2132/32.T.

Dnia 10 maja 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.

za miesiąc maj 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Życie mniejszości narodowych w bardziej charakterystyczne wydarzenia nie obfitowały. Było ono słabsze w przejawach, niż w miesiącach poprzednich, szczególnie jeżeli chodzi o ludność białoruską i litewską. Ogólnie, jak w miesiącach poprzednich zainteresowanie mniejszości narodowych szło głównie w kierunku spraw gospodarczych. Organizacje żydowskie zaabsorbowane były sprawami podatkowemi, sytuacją finansową subwencjonowanych przez samorząd instytucyj społecznych i opiekuńczych i sprawami innemi, wynikającemi z kryzysu gospodarczego. Prasa i wspomniane organizacje żydowskie w dalszym ciągu alarmowały, że cały ciężar kryzysu gospodarczego i utrzymanie równowagi budżetowej przerzucany jest na handlowe i rzemieślnicze warsztaty żydowskie i, że doprowadza to nazwane warsztaty do kompletnej ruiny, a przeto domagały się daleko idących ulg podatkowych dla pracującej ludności żydowskiej, zmiany tymczasowych przepisów o przymusowym odpoczynku świątecznym i zniesienia rzekomych ograniczeń w przyjmowaniu żydów do pracy w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych, samorządowych i ubezpieczeń socjalnych. Poszczególne wystąpienia organizacyj żydowskich i prasy żydowskiej nie pozbawione były pewnej chęci przekonywania ogółu społeczeństwa żydowskiego, że istnieje jakiś specjalny kurs pomniejszania praw ludności żydowskiej, zwłaszcza praw do pracy.

Ze spraw białoruskich aktualną była kwestja Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Działalność Towarzystwa zmalała z racji trwania robót w polu i częściowo koniecznych pociągnięć władz administracji ogólnej, zmierzających do wyeliminowania z kół TSB. elementów skomunizowanych.

72

a/ Żydzi.

Życie polityczne

Sjoniści

W Grodnie dnia 5 maja dr. Wolfgang von Wejsl z Palestyny, prezes sjonistycznej organizacji rewjonizystycznej wygłosił w języku niemieckim odczyt na temat "Sjonizm jako rozwiązanie kwestji żydowskiej. Prelegent podkreślał konieczność stworzenia silnej i jednolitej organizacji sjonistycznej i konsolidacji ruchu ~~zocjalistycznego~~ sjonistycznego, dotychczas rozbitego i zróżniczkowanego, oraz wskazywał na potrzebę bezwzględnego zwalczania komunizmu /300/.

Tamże dnia 5 maja - doroczne walne zgromadzenie członków miejscowej organizacji sjonistycznej. Wysłuchano sprawozdania frakcji sjonistycznej w radzie miejskiej z jej działalności, wyrażono uznanie dotychczasowemu zarządowi i wybrano nowy zarząd.

Tamże dnia 14 maja Rochla Fajnberg, literatka z Warszawy wygłosiła odczyt o współczesnych żydach, w którym zdeklarowała się jako zdecydowana przeciwniczka asymulacji żydów./50/.

Tamże dnia 29 maja działacz sjonistyczny z Palestyny Josel Rytof wygłosił odczyt o ruchu sjonistycznym i jego kierunkach, poświęconych specjalnie sjonistycznej akcji palestyńskiej.

W Długosiodle, powiatu ostrowskiego Landau A. z Warszawy wygłosił odczyt o kwestji żydowskiej w dobie obecnej. Podkreślał on, że sjonistyczna akcja palestyńska nie rozwiązuje kwestji żydowskiej której rozwiązanie wymaga zdecydowanej walki żydów o prawa do znośnych warunków bytowania w poszczególnych państwach, w których żydzi zamieszkują.-

Bund

W Grodnie dnia 27 kwietnia M.Zygelboj ps."Artur" z Warszawy

wygłosił odczyt o stosunkach w Ameryce. Scharakteryzował on rozwój ruchu sjonistycznego w Ameryce, zaznaczając, że ruch ten słabszy jest niż w Europie i podkreślał konieczność zwalczania komunizmu. Obecni na odczycie komuniści dążyli do zerwania odczytu, do czego jednakże nie doszło.-

Ortodoksi.

W Grodnie dnia 14 maja rabin Mojżesz Berensztejn z Wilna wygłosił odczyt n.t."Dokąd dąży dzisiejsza młodzież", w którym scharakteryzował dążenia młodzieży żydowskiej, prowadzące do jej upadku moralnego, co w przyszłości może przynieść nieobliczalne szkody społeczeństwu żydowskiemu./300/.-

Życie kulturalno-oświatowe.

W dniach 23 i 24 maja organizacje sjonistyczne ortodoksyjne i bundowskie urządziły niemal we wszystkich ośrodkach z ludnością żydowską obchody święta "Lag-Beomer", na które złożyły się zloty zawody sportowe, pochody uliczne, odczyty i akademje. Przebieg obchodów był spokojny.

W Bielsku-Podlaskim dnia 26 kwietnia Benjamin Tabaczyński, prezes Zarządu Okręgowego Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Białymstoku wygłosił odczyt o celach i zadaniach żydowskiej szkoły ludowej. Według oświadczeń prelegenta, celem i zadaniem żydowskiej szkoły ludowej winno być obok innych - uświadamianie socjalne młodzieży żydowskiej.-

Sprawy wyznaniowe.

W Grodnie dnia 21 maja odbyły się wybory do zarządu wyznaniowej gminy żydowskiej. W wyborach tych żydzi religijni uzyskali jeden mandat, sjoniści 1 mandat, blok gospodarczy - 5 mandatów, bundowcy 4 mandaty i mizrachiści 1 mandat.

29
1
73

Życie gospodarcze

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 15 maja na walnem zebraniu członków Banku Udziałowego Spółdzielczego uchwalono powołać komisję, która zająć się ma szczegółowem przeprowadzeniem rewizji w Banku. W czasie obrad do lokalu wtargnęło około 40 osób, poszlakowanych o należenie do KZMP., które nie pozwoliły przemawiać prezesowi Banku Joskowi Braudzie i zmusiły go do rozwiązania zebrania.

Żydowskie organizacje kredytowe odbyły w ciągu miesiąca 32 zebrania, których przebieg wskazuje na zmniejszenie się liczby członków tych instytucyj od 10 do 30% i unaocznia, że około 40% nazwanych instytucyj znajduje się w nader trudnej sytuacji. W maju został zlikwidowany Żydowski Bank Udziałowy w Goniądzu, powiatu białostockiego.-

P r a s a.

Białostocki "Unzer Lebn" w kilku wypadkach, które w niczem nie wiązały się z zagadnieniami żydowskiemi, alarmował, że rozszerza się jakiś kurs antysemicki w polityce władz. M.in. istnienia tego kursu pismo dopatrywało się w zwolnieniu z Kasy Chorych w Białymstoku szeregu urzędników żydów, zaangażowanych w opozycyjnej działalności Bundu. Na marginesie tego zwolnienia pismo dowodziło, że żydzi odgrodzeni są drutem kolczastym od wszelkich stanowisk w urzędach i instytucjach państwowych, samorządowych i ubezpieczeń socjalnych, oraz domagało się podjęcia przez społeczeństwo żydowskie zdecydowanej walki z rzekomym atakiem na prawa żydów do pracy. Takie samo stanowisko pismo zajęło do ograniczeń budżetowych samorządu miasta Białegostoku. Z racji tych ograniczeń zmniejszone zostały subwencje dla instytucyj społecznych i opiekuńczych, zarówno polskich jakoteż żydowskich. Niemniej jednakże pismo dopatrywało się i tutaj wyrządzania krzywdy żydom.

Takie samo stanowisko w konkretnych sprawach zajmował Białostocki dziennik "Białystoker Idiszer Kurjer".

Bundowski tygodnik "Unzer Weg" w jednym z artykułów zrobił

przegląd wyników pracy 6-cioletniej rządów rząd-w pomajowych. Po toczeniu całego szeregu znanych ogólnie argumentów, którymi przy stronnictwa opozycyjne, pismo podkreślało, że rola żyd operują jako nika politycznego po maju 1926 roku wydatnie zmalała, że żydzi czynpoza zniesieniem pewnych ograniczeń carskich i uzyskaniem praw dla dwuch gimnazjów hebrajskich nic absolutnie od rządów pomajow nie pozyskali. Przeciwnie pogorszyło się ich położenie gospodar które jest dzisiaj wprost katastrofalnem. Rozbudowany budżet Pa stwa przedewszystkiem kładzie się całym ciężarem na barkach żydowskich, żydzi pozostają nadal obywatelami drugiej kategorji, których pozbawia się prawa do pracy w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych i samorządowych, różne eksperyme etatystyczne i monopolowe Rządu, śruba podatkowa i tp. rujnują doszczętnie żydowskie warsztaty pracy, a co najgorsze - w płasz czyźnie bezpieczeństwa publicznego szerzy się antysemityzm, pr nikający do obozu rządowego /Legjon Młodych/.

Reasumując swoje wywody, pismo stwierdzało, że rządy poma we pogorszyły ogólnie sytuację żydów w Polsce i nie dają żadne nadziei na to, ażeby w jakimś określonym czasie zaszła zmiana w dotychczasowym stosunku Rządu do palących zagadnień żydowski

"Grodner Moment" decyzji Rządu co do obniżenia płac urzęd kom i funkcjonarjuszom państwowym dopatrywał się jeszcze jedne dowodu, że rząd obecny jest rządem silnej ręki, umiejącym prze dzić ponad głowami opozycji. O ile obniżkę pensji urzędnikom i funkcjonarjuszom państwowym pismo uznawało za rzecz konieczną, o tyle wypowiadało się przeciwko realizowaniu w praktyce zapow dzi Ministra Skarbu, że urzędy skarbowe przystąpią z całą bez względnością do ściągania podatków, zaznaczając, że silny kurs na bezwzględne ściąganie podatków może do reszty zrujnować war taty pracy.-

31

74

b/ B i a ł o r u s i n i.

Silna w poprzednich miesiącach akcja organizacyjna Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie białostockim w maju wydatnie osłabła. Niemniej jednakże powiat ten stanowi nadal ośrodek, skąd wspomniana akcja wypływa na powiaty wołkowyski, grodzieński i sokólski. Na zjazd walny delegatów TSB. w Wilnie w dniu 12 maja b.r., zakazany przez Pana Wojewodę Wileńskiego, wyjechało z terenu Województwa Białostockiego 12 delegatów, którzy po przyjeździe z Wilna za małymi wyjątkami zaprzestali wszelkiej działalności na rzecz TSB. Pod koniec miesiąca w Urzędzie Wojewódzkim zgłosili się przedstawiciele Tymczasowej Komisji Pełnomocnej TSB. Feliks Pietkiewicz i Szymon Kuźmin, którzy powołując się na oświadczenie Pana Wojewody Wileńskiego, że zjazd w Wilnie został zakazany, gdyż uprzednio nie zostali wybrani delegaci na ten zjazd na zjazdach okręgowych, prosili o zezwolenie na powołanie do życia zamkniętych w roku 1928 za działalność antypaństwową Zarządów Okręgowych w Grodnie i Swisłoczy, powiatu wołkowyskiego, odbycie zjazdów okręgowych, przygotowawczych do zjazdu walnego w Białymstoku, Grodnie i Wołkowysku i przeprowadzenie akcji odbudowy nieżywotnych kół TSB. Odpowiedziano im, że załatwienie ich prośby zależeć będzie przedewszystkiem od wykazania przez instancje kierownicte TSB. dobrej woli w kierunku przeprowadzenia sanacji stosunków w Towarzystwie i doboru ludzi do zamierzonej akcji organizacyjnej.

W ciągu miesiąca koła TSB. odbyły 6 zebrań w sprawach organizacyjnych i bieżących, przyczem koło w Jelcowszyźnie, gminy Izabelin w powiecie wołkowyskim postarowiło zaprenumerować kilka polskich pism stołecznych i zainstalować we własnym lokalu radjoodbiornik.-

c/ L i t w i n i.

Oddziały Towarzystwa Litewskiego Św. Kazimierza odbyły 8 zebrań i urządziły 6 przedstawień scenicznych.

W Puńsku, powiatu suwalskiego, gdzie w roku bieżącym poraz pierwszy urządzono obchód dnia 3 maja nie wzięły udziału w tym obchodzie oddziały Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza, aczkolwiek zostały przez Komitet zaproszone.

0000000000000000

1

75

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.2604/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7. za miesiąc czerwiec 1932 r.

Białystok, dnia 14 lipca 1932 roku

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 . za miesiąc czerwiec 1932 rok.-

Za Wojewodę

Modliński

/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ Pan Wojewoda w Nowogródku,
3/ Pan Wojewoda w Brześciu n/Bugiem,
4/ Pan Wojewoda w Warszawie,
5/ Pan Wojewoda w Stanisławowie,
6/ Pan Wojewoda w Lublinie,
7/ Pan Wojewoda w Tarnopolu,
8/ Pan Wojewoda w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
11/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku,
12/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie,
13/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży,
14/ Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Suwałkach,
15/ Samodzielny Ref.Informac.DOK.III. w Grodnie,
16/ Samodzielny Ref.Informac.DOK. IX. w Brześciu n/Bugiem.
17/ Samodzielny Ref.Informac.DOK. I. w Warszawie.
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Policji Państwowej w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w miejscu.-

H.F.

T.

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 1/VIII 1932 r.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2604/32.T.
Białystok, dnia 10 lipca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność opozycyjnych polskich stronnictw politycznych nastawiona była w dalszym ciągu niemal wyłącznie na generalizowanie zarzutów przeciwko Rządowi. Jeżeli chodzi o Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji, to w czerwcu wysuwały one jako główne dwa zarzuty, a mianowicie, że rozrzutność Rządu i jego polityka etatyzmu są istotnymi przyczynami przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego i, że wadliwa polityka zagraniczna osłabia sojusz polsko-francuski, gwarantujący utrzymanie spokoju w Europie. Stronnictwa te pozatem pomawiały Rząd o zachowanie się obojętnie wobec wystąpień antypolskich w Niemczech i na terenie Gdańska, starały się narzucić społeczeństwu przekonanie, że Rząd nie jest dostatecznie silny i energiczny, ażeby wystąpieniom tym mógł się należycie przeciwstawić na terenie międzynarodowym, dowodziły, że niefachowość Rządu doprowadzić może do kompletnej ruiny gospodarczej w kraju, atakowały rządowy projekt ustawy samorządowej, ustawę o ustroju szkolnictwa i projekt nowego prawa małżeńskiego, przyczem autorstwo tego projektu obok komisji kodyfikacyjnej przypisywały również czynnikom rządowym. W działalności terenowej oba Stronnictwa bazowały głównie na agitację cichą i opierały się w niej na duchowieństwie, szczególnie w walce ze społecznemi organizacjami prorządowemi, a w pierwszym rzędzie ze Związkiem Strzeleckim i organizacjami P.W. i W.F. Walka ta zaostrzyła się zwłaszcza w djecezji łomżyńskiej po wydaniu przez ordynarjusza djecezji, ks.bis[illegible]na Łukomskiego znanego Ministerstwu orędzia w sprawie ćwiczeń sportowych i używanych przy nich kostjumach. Orędzie to stanowi

3
76

niejako oficjalne wypowiedzenie walki organizacjom PM., prowadzonej dotychczas przez duchowieństwo i nazwane wyżej Stronnictwa w sposób mniej lub więcej widoczny. Nie ulega rzeczywiście najmniejszej wątpliwości, że traktowane orędzie, które zresztą ogłoszone zostało w prasie i odczytane jedynie w Katedrze w Łomży, wywoła odpowiednią reakcję ze strony organizacyj społecznych i znacznego odłamu społeczeństwa.

W czerwcu b.r. dostrzegano pewne osłabienie działalności Stronnictwa Narodowego w kierunku organizowania placówek Obozu Wielkiej Polski. O ile sądzić można z oświadczenia przywódcy Młodych Obozu Wielkiej Polski, Jerzego Kurcjusza pomiędzy Stronnictwem Narodowem i O.W.P. powstały tarcia na tle oceny obecnej sytuacji i wypływającej stąd metody działań taktycznych. Wspomniany Kurcjusz na zebraniu w Łomży podkreślił, że władze naczelne O.W.P. opracowują nowy program ideowy i polityczny Obozu i, że program ten będzie rewelacją zarówno dla Stronnictwa Narodowego, jako też BBWzR.- Na okres sprawozdawczy przypadło zerwanie z dotychczasową bezczynnością przez posła Adolfa Sawickiego jako jedynego reprezentanta parlamentarnego Stronnictwa Ludowego na terenie województwa.- Poseł Sawicki wydał odezwę do swych wyborców i przystąpił do akcji organizowania ogniw Stronnictwa. Akcja ta, przynajmniej narazie nie dała i rokuje Stronnictwu Ludowemu poważniejszych efektów organizacyjnych.

Również SPS. zainaugurowała wiecem posła Piotrowskiego w Łomży akcję odbudowy utraconych w roku 1930 wpływów w okręgu wyborczym łomżyńskim. Pozatem zaabsorbowana ona była strajkiem robotników przemysłu włókienniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, oraz organizacyjnem umacnianiem wpływów w bielskim okręgu przemysłu drzewnego.-

Jednym z ważniejszych przejawów życia społecznego była reakcja społeczeństwa bez różnicy wierzeń politycznych i narodowości na antypolskie wystąpienia w Niemczech i na terenie wolnego miasta Gdańska.

4

i rewizjonistycznym tendencjom Niemiec, stwarzanym przez Hittlera. Wyrazem tej reakcji są odbyte zgromadzenia protestacyjne w 15-tu miejscowościach Województwa przy obecności około 25.000 osób i uchwalone na nich rezolucje.

Życie mniejszości narodowych bardziej charakterystycznych uwag nie nastręcza, jeżeli pominąć trwający proces odkomunizowywania się Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i coraz silniejsze tendencje wśród społeczeństwa żydowskiego do tworzenia licznych organizacyj sportowych

Sytuacja gospodarcza na terenie Województwa była nadal ciężka, szczególnie w ośrodkach przemysłowych, a zwłaszcza w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, gdzie trwał odbijający się ujemnie na życiu gospodarczem strajk robotników przemysłu włókienniczego.

W ośrodkach tych bezrobocie utrzymywało się niemal na poziomie z maja , przyczem znaczna część bezrobotnych pozbawiona była wszelkiej pomocy.

Sytuacja gospodarstw rolnych i ludności wiejskiej pod koniec czerwca uległa pewnej poprawie, szczególnie w miejscowościach, mających możność szybkiego zbywania pierwszych płodów rolnych do miast.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

ODA BIAŁOSTOCKI
. 2604/32.T.
. lipca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

77

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorząd .

egląd -onży ski".

Omawiał stosunek duchowieństwa katolickiego do organizacyj społecznych wogóle, podkreślając , że jest on negatywny w odniesieniu do każdej organizacyj, na której czele stoi działacz społeczny, przychylnie ustosunkowany do obecnego rządu.- Jako przykład pod tym względem podkreślał wystąpienie duchowieństwa przeciwko kołom gospodyń wiejskich.
Oceniając sytuację Kościoła Katolickiego w Polsce, podniósł, że kościół katolicki korzysta z wyjątkowych uprawnień i pomocy. Mimo to nierzadko ukazują się orędzia biskupów, alarmujące opinję publiczną o rzekomo grożących temu kościołowi niebezpieczeństwach. Po zanalizowaniu tego rodzaju poczynań kierowników kościoła katolickiego, pismo przychodziło do przekonania, że wspomniane orędzia nie są wynikiem nieistniejącego niebezpieczeństwa, które kościołowi katolickiemu nie zagraża, lecz - demonstracjami, opartemi wyłącznie na przesłankach politycznych.- Tak np. opartem wyłącznie na takich przesłankach jest orędzie ordynarjusza djecezji żmudzkiej ks.biskupa Łukoszkiego z czerwca b.r., podające zgoła nieprawdziwe fakty, oparte na fałszywych doniesieniach i atakujące w sposób niewybredny jedną z głównych podstaw niepodległego bytu państwowego - przysposobienie wojskowe społeczeństwa. Pismo konkludowało, że jeżeli biskup wydaje takie orędzia, to nie należy bynajmniej się dziwić, że podległe temu biskupowi duchowieństwo nie postępuje inaczej. Pismo zaznacza

jednak. [illegible] nie należy zapominać, iż takie orędzia godzą n[illegible] tylko w spokojność państwową, ale także w powagę naszego kośc[illegible] Za.

Polemizując z "Gazetą Warszawską", podawał w sprawie za[illegible]dów sportowych w Łomży w dniu 26 maja b.r. podając ist[illegible]ne a znane Ministerstwu ze sprawozdań Urzędu Wojewódzkiego fakty z przebiegu tych zawodów.- W związku ze wspomnianymi zawodami i dotyczącem ich orędziem ks.biskupa łomżyńskiego pismo podawało liczne wypadki jaskrawego i bezwzględnego występowania duchowieństwa przeciwko sportowi i pracy z zakresu PW. i WF. wśród młodzieży.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca".

Prowadziło ostrą kampanję przeciwko praktykowanym w szkołach metodom wychowania fizycznego i używaniu przepisanych przez Ministerstwo WR. i OP. kostjumów sportowych. W poszczególnych artykułach, opartych na przesłankach zaczerpniętych z orędzia ks.biskupa łomżyńskiego w sprawie święta sportowego w Łomży w dniach 26 - 29 maja b.r., atakowało zagadnienie wychowania fizycznego młodzieży i nawoływało do bojkotowania prowadzone przez czynniki państwowe prac w płaszczyźnie tego wychowania - swoje stanowisko w odniesieniu do wychowania fizycznego młodzieży - pismo we wszystkich artykułach polemicznych usprawiedliwiało rzekomym zgorszeniem młodzieży i niezadowoleniem rodziców, którzy według podkreśleń pisma są przeciwni obecnemu kierunkowi wychowywania młodzieży w szkole i poza szkołą - jako antyreligijnemu i przynoszącemu szkodę moralności publicznej.-

Pozatem pismo występowało przeciwko Związkowi Pracy Obywatelskiej Kobiet, zarzucając mu bezbożność z racji propagowania świadomego macierzyństwa. Omawiając uchwałę odbytego d[illegible] 5 czerwca b.r. [illegible] Walnego Zjazdu Rady Naczelnej RPO[illegible]

poświęcone stosunkowi duchowieństwa katolickiego djecezji chełmżyńskiej do Związku Strzeleckiego, pismo podkreślało, że negatywny stosunek duchowieństwa katolickiego do Związku Strzeleckiego wynika stąd, iż Związek Strzelecki odziedziczył radykalne hasła społeczne po tych stronnictwach politycznych, które go popierały przed przewrotem majowym w roku 1926 i, że hasła te są przez Związek Strzelecki nietylko propagowane ale także wprowadzane w życie.-

e Życie".

Stwierdzało, że kryzys gospodarczy szczególnie silnie dotknął rzemiosło, którego sytuacja jest wręcz rozpaczliwa. Sytuację tę zdaniem pisma pogarszają wysokie świadczenia socjalne, wyższe znacznie niż dla wielkiego przemysłu. W artykule p.t. "Zmiana kursu" dowodziło, że obecny kurs rządzenia Państwem musi ulec zmianie i, że głosy, domagające się tej zmiany będą stale wzrastały. W dalszych artykułach na temat wspomnianej zmiany kursu pismo ostrzegało przed popełnianiem w polityce zagranicznej nierozważnych kroków, które mogą osłabić sojusz francusko-polski będący gwarancją pokoju Europejskiego.- Traktując o enuncjacjach Głównego Urzędu Statystycznego opartych na wynikach ostatniego powszechnego spisu ludności w Polsce, pismo dowodziło, że znaczny przyrost narodowości niepolskich, w niektórych powiatach jest skutkiem nieżyczliwego ustosunkowania się władz administracyjnych do pracy narodowej oraz uświadomienia ojczystego.-
W artykule "Milcząca opera i śpiewające tramwaje" pismo starało się dowieść, że rządy pułkowników w Polsce nic dobrego Polsce nie dadzą i wreszcie w związku z wystąpieniami antypolskiemi w Niemczech i na terenie miasta Gdańska pismo narzucało społeczeństwu przekonanie, że optymistyczne rządy pomajowe nie są zdolne do przeciwstawienia się w sposób zdecydowany zamachom Niemiec na całość zachodnich granic Polski.-

Wspólna Praca".

Rozpatrując sytuację polityczną w Europie oraz stosunki między poszczególnemi państwami dochodzili do wniosku, że w razie zbrojnego napadu na Polskę ze strony Niemiec lub Rosji Polska powstanie odosobniona i na żadną pomoc z zewnątrz liczyć nie może.-

Wychodząc z tego założenia autor artykułu dr.Czarnecki dawał zarys programu prac, mających na celu przygotowanie w czasie obrony narodowej oraz nawoływał szczególnie do przygotowania się do walki przeciwgazowej i podkreślał, że "musi być postawiony ideał stworzenia zorganizowanego Polski w imię dobra Narodu i zadowolenia jednostki".-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2604/32.T.
nia 1[illegible] lipca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

79

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Silniejszą niż w poprzednich miesiącach działalność BBWR. w terenie charakretyzowała dążenie do wyjaśnienie ludności istotnych przyczyn przeżywanego przez kraj kryzysu gospodarczego i podejmowanych przez Rząd środków zaradczych w kierunku opanowania tego kryzysu, reagowanie na wystąpienia stronnictw opozycyjnych, mających na celu podniecanie nastrojów ludności fałszywemi informacjami o sytuacji w kraju i działalności Rządu i przeciwstawianie się akcji wspomnianych stronnictw, wymierzonych przeciwko Związkowi Strzeleckiemu i in.organizacjom prorządowym. Niedostatecznie była w dalszym ciągu praca BBWR. w ośrodkach miejskich na gruncie ruchu zawodowego.-

Białystok-miasto. W Białymstoku dnia 5 czerwca b.r. - zjazd Rady Wojewódzkiej BBWR. pod przewodnictwem senatora Walerego Sławka, Na zjeździe uchwalono szereg rezolucyj w sprawach gospodarczych, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego i wystąpienie duchowieństwa przeciwko Związkowi Strzeleckiemu. Szczegółowe sprawozdania z przebiegu zjazdu zostało przedstawione Ministerstwu dnia 15 czerwca b.r.za Nr.BP.32/32.-

Powiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

W Augustowie dnia 19 czerwca b.r. wspólne zebranie Powiatowego Komitetu BBWR. i P.O.W. w sprawach bieżących.-

Powiat Bielski. Ruch organizacyjny.

We wsi Dubin zostało zorganizowane liczące 14 członków koło

gminne BBWzR.-

Powiat Grodzieński. Zebranie zamknięte.

W Łunnie dnia 19 czerwca b.r. - zebranie członków miejscowego komitetu BBWzR. w sprawach organizacyjnych i propagandowych.

Powiat Łomżyński. Zebranie zamknięte.

W Łomży dnia 11 czerwca b.r. zebranie członków i sympatyków BBWzR. przy udziale posła Jana Walewskiego, który omówił sytuację polityczną w Europie ze szczególnem uwzględnieniem sytuacji w Rosji i Niemczech.-/100/ Po zebraniu poseł Walewski odbył konferencję z wybitniejszymi działaczami BBWzR. , na której poinformował ich o pracach i zamierzeniach Rządu.-/50/

owiat Ostrowski. Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 10 czerwca b.r. - zebranie członków koła miejskiego BBWzR. Prezes Rady powiatowej, Wacław Mejer omówił obecną sytuację gospodarczą w kraju i traktował o ruchu spółdzielczym na terenie powiatu, wzywając zebranych do żywszego udziału w pracach poszczególnych spółdzielni.

owiat Ostrołęcki. Ruch organizacyjny.

W Kadzidle i Czerwinie dnia 19 czerwca b.r. - zebrania organizacyjne gminnych kół BBWzR.-

W Ostrołęce dnia 26 czerwca b.r. - zjazd rady powiatowej BBWzR. w sprawach politycznych i organizacyjnych.-

owiat Pułtuski. Zebrania zamknięte.

W Krasnopolu dnia 12 czerwca b.r.- zebranie z udziałem posła Sławomira Dabulewicza, który omówił obecną sytuację polityczną i gospodarczą w kraju na tle kryzysu ogólno-światowego.-/50/

Takież zebranie również przy udziale posła Sławomira Dabulewicza odbyły się dnia 19 czerwca b.r. w Przerośli /200/ i dnia 26 czerwca b.r. w Pawłowce /200/.-~~poprze~~

owiat Sokólski. Zebrania zamknięte.

W Kuźnicy dnia 19 czerwca b.r.- zebranie członków koła gminnego BBWzR. z udziałem posła Jana Walewskiego, który omówił sprawy podatkowe i poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym.- /180/

W Szudziałowie dnia 26 czerwca b.r. - zebranie miejscowego koła BBWzR. w sprawach gospodarczych i podatkowych.-/50/

owiat Szczuczyński. Zebrania zamknięte.

W Rajgrodzie dnia 12 czerwca b.r. zebranie Komitetu Miejskiego BBWzR., na którem prezes Stefan Pleszyński wygłosił odczyt o sytuacji gospodarczej w kraju/200/.-

Takież zebranie odbyło się dnia 19 czerwca b.r. w Grajewie przy udziale posłów Stanisława Godlewskiego i Włodzimierza Bzowskiego, którzy omawiali sytuację gospodarczą i polityczną w kraju.- /350/

owiat Wołkowyski. Zebranie zamknięte.

W Wołkowysku dnia 12 czerwca b.r. zebranie Rady Powiatowej BBWzR. przy udziale posłów Jana Walewskiego i Włodzimierza Bzowskiego.- w sprawach gospodarczych i politycznych/40/.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Bazując głównie na agitację cichą, której ośrodkami są plebanje parafjalne, świetlice Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i lokalne innych organizacyj klerykalnych, Stronnictwo Narodowe wzmocniło bezpośrednio, zewnętrzną działalność w terenie, urządzając 4 sprawozdawcze zebrania poselskie. Ogólnie działalność Stronnictwa szła w kierunku podrywania wśród ludności zaufania do Rządu i władz drogą przekonywania tej ludności, że kryzys gospodarczy w Polsce nie jest skutkiem kryzysu ogólno-światowego a tylko wynikiem rozrzutnej działalności Rządu i jego etatystycznej polityki gospodarczej. Bezwzględna krytyka o ustroju szkol-

ustawy

12

nictwa, projektu ustawy samorządowej i ustaw podatkowych były głównym przedmiotem agitacji posłów i działaczy Stronnictwa Narodowego, którego działalność pozatem, podobnie jak w poprzednich miesiącach wyczerpywały rozbudowa Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i związana z nią walka ze Związkiem Strzeleckim współdziałanie z duchowieństwem w organizowaniu Akcji Katolickiej i w wystąpieniach tegoż duchowieństwa przeciwko obecnemu kierunkowi wychowywania młodzieży w szkole i poza szkołą.-

owiat Łomżyński.

Zebrania zamknięte.

W Wiźnie dnia 19 czerwca b.r. zwołane przez posła Jana Choromańskiego zebranie sprawozdawcze. Poseł Choromański omówił sytuację gospodarczą w kraju, określając ją jako katastrofalną krytykował ustawy podatkowe, projekt ustawy samorządowej i projekt nowego prawa małżeńskiego. /80/

W Śniadowie dnia 19 czerwca b.r. na zebraniu sprawozdawczem poseł Witold Staniszkis występował gwałtownie przeciwko rządowemu projektowi ustawy samorządowej, przyczem dowodził, że projekt ten zmierza do całkowitego uzależnienia samorządu od władz administracji ogólnej. Omawiając ustawę o ustroju szkolnictwa, podkreślał, że zamyka ona młodzieży wiejskiej dostęp do wyższych uczelni. Następnie odczytał orędzie ks. biskupa Łukomskiego, dotyczące święta PS. i WF. w dniu 26 maja b.r. i nawoływał zgromadzonych do postępowania w myśl wytycznych tego orędzia, zaznaczając, że wymaga tego moralność publiczna i katolickie wychowanie młodzieży /150/.-

owiat Ostrołęcki.

Zebranie zamknięte.

Ostrołęce dnia 26 czerwca b.r.-zebranie sprawozdawcze posłanki Eweliny [illegible]owskiej i posła Jana [illegible]mańskiego. Posłan-

Pepłowska, mówiąc o polityce gospodarczej Rządu, dowodziła, że etatyzm jest najistotniejszym powodem kryzysu gospodarczego w kraju. Poseł Choromański omawiał sprawy podatkowe i samorządowe oraz projekt prawa małżeńskiego w oświetleniu Stronnictwa Narodowego. Po przemówieniach posłanki Pepłowskiej i posła Choromańskiego zgromadzona na sali publiczność wzniosła okrzyki na cześć Marszałka Piłsudskiego/120/.-

Tegoż dnia w Kleczkowie zebranie sprawozdawcze posła Witolda Staniszkisa, który m.in. zaznaczył, że niewłaściwa polityka zagraniczna Rządu odbija się ujemnie na sojuszu francusko-polskim./100/.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W Łomży dnia 26 czerwca b.r. odbyło się zebranie członków miejscowej placówki O.W.P. z udziałem Jerzego Kurcjusza, który wygłosił odczyt o poglądach politycznych starszego społeczeństwa i młodzieży. Zasługuje na uwagę podkreślenie Kurcjusza, że władze naczelne Obozu Wielkiej Polski opracowują program polityczny, który ma być rewelacją zarówno dla Stronnictwa Narodowego, jakoteż obozu prorządowego. Kurcjusz nadmienił przy tem, że Obóz Wielkiej Polski stara się uniezależnić od nazucanej mu polityki Stronnictwa Narodowego, które jego zdaniem nie zawsze ocenia właściwie wypadki dnia dzisiejszego, chociażby ze względu na to, iż na wypadki te patrzy wyłącznie z punktu widzenia katolickiego.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W dotychczasowem nastawieniu działalności Stronnictwa żadne zmiany nie zaszły. Nadal zwalcza ono Rząd o spowodowanie rozrzutnością i etatyzmem kryzysu gospodarczego w kraju, bezradność w walce z tym kryzysem, osłabianie sojuszu francusko-polskiego niewłaściwemi posunięciami w polityce

zagranicznej i zdecydowanie wobec rewizjonistycznych tendencyj i alarmów Niemiec.

owiat Augustowski. Zebranie zamknięte.

We wsi Baranowicze na zebraniu sprawozdawczem poseł Romuald Pułjan oświatłał ujemnie poczynania Rządu w dziedzinie walki z kryzysem gospodarczym. Po zebraniu poseł usiłował zorganizować lokalne koło Stronnictwa, co mu się jednakże nie udało/20/.

Powiat Grodzieński. Zebranie zamknięte.

Grodnie dnia 26 czerwca b.r. poseł Romuald Pułjan wygłosił odczyt o Górnym-Śląsku poświęcony niemal wyłącznie podnoszeniu zasług Wojciecha Korfantego. M.in.poseł Pułjan podkreślił, że w roku 1930, kiedy Korfanty został aresztowany kobiety śląskie w liczbie około 30.000 zwróciły się do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej o zwolnienie Korfantego, co jest najlepszym dowodem, zdaniem posła, jaką popularnością na Górnym-Śląsku cieszy się Korfanty /200/.-

owiat Sokólski. Zebranie zamknięte.

Poseł Wacław Bitner na zebraniu sprawozdawczem w Kuźnicy dnia 5 czerwca b.r. dowodził, że musi ulec zmianie dotychczasowy system rządzenia w Państwie, przy którym Rząd stanowią generałowie i pułkownicy zamiast ludzi fachowych /100/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

W poprzedniem sprawozdaniu podkreślono, że poseł Adolf Sawicki rozpoczął czynną działalność polityczną i zerwał z dotychczasowym jakby badaniem rozwoju wypadków na gruncie parlamentarnym. O słuszności tego dopatrywania świadczy wydana przezeń, odbita w zakładach graficznych Wiktora Kulerskiego w Grudziądzu odezwa p.t."Biuletyn Nr.1.Do moich wyborców włościan"Bracia Włoś

cianie",-w której wzywa włościan do czynnej działalności politycznej i organizowania się w Stronnictwie Ludowem.Odezwa ta została skonfiskowana przez Starostę Grodzkiego w Białymstoku, który w treści jej dopatrzył się przestępstw, karanych z Kodeksu Karnego. Egzemplarz odezwy załączony.-

W Sokółce dnia 6 czerwca b.r. na zebraniu członków Stronnictwa z udziałem posła Adolfa Pawickiego wybrano zarząd powiatowy i opracowana program pracy na najbliższą przyszłość.

Sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa , Antoni Trochim podejmował nieznaczne wysiłki organizacyjne w powiatach augustowskim i suwalskim, które jednak Stronnictwu efektów organizacyjnych nie dały.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym zaabsorbowana była strajkiem robotników przemysłu włókienniczego, w Łomży podjęła rozpoczętą przez posła Zygmunta Piotrowskiego akcję odbudowy utraconych w roku 1930 wpływów i w bielskim okręgu przemysłu drzewnego umacniała organizacyjnie swe wpływy, uzyskane w okresie strajków robotników tartacznych w tartakach państwowych.-

Białystok-Miasto.

W Białymstoku dnia 29 czerwca b.r. - zebranie kobiet sympatyzujących z PPS. Przemawiała delegatka Wydziału Kobiecego CKW.PPS. Bełzuwna z Warszawy, która omówiła sytuację gospodarczą w Polsce i w innych państwach ze szczególnem uwzględnieniem Ameryki Północnej, Francji i Niemiec, przyczem zaznaczała,że Stany Zjednoczone Ameryki Północnej stają się coraz bardziej krajem nędzy. Analizując stosunki polityczne w Europie, Bełzuwna wskazywała na wojenne tendencje Hittlera i nacjonalizmu nie-

mieckiego, dążącego do oderwania od Polski Śląska, Pomorza i Gdańska, co w konsekwencji może doprowadzić do wojny z Polską, a zarazem zaznaczała iż "my - robotnice w żadnym razie niezgodzimy się dać swych mężów, braci i synów na wojnę". Nadto wyjaśniała, że robotnik nie powinien podnosić broni przeciwko drugiemu robotnikowi, a jeżeli siłą zostanie wcielony do armji i otrzyma karabin, to winien go obrócić przeciwko swym ciemiężycielom /200/.-

wiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Łomży dnia 12 czerwca zebranie z udziałem posła Zygmunta Piotrowskiego, który scharakteryzował panujący w całym świecie kryzys gospodarczy a następnie dowodził, że jedno z przyczyn kryzysu gospodarczego w Polsce jest rozrzutność rządu, brak kontroli nad jego działalnością i nadmierne uposażenie wyższych urzędników państwowych, a także kartelizacja przemysłu przy wysokich uposażeniach administracji. Poseł Piotrowski stwierdzał, że wpływy PPS. w łomżyńskim zmalały wobec czego robotnicy winni dążyć do stworzenia silnej organizacji socjalistycznej. W pewnym momencie swego przemówienia poseł Piotrowski wzniósł okrzyk "Precz z sanacją", którego jednak nikt nie powtórzył. /200/.-

iat Suwalski.

Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 26 czerwca b.r. zebranie z udziałem senatora Stanisława Kopcińskiego, który stwierdzał, że kryzys gospodarczy jest zarazem kryzysem kapitalizmu i, że obalenie systemu kapitalistycznego doprowadzi do uzdrowienia stosunków gospodarczych.-/70/

wiat Wysoko-Mazowiecki.

Zgromadzenie publiczne.

W Łapach dnia 12 czerwca b.r. wiec posła Stanisław Łubois

837

który oskarżał Rząd o zaprzepaszczenie interesów klasy pracującej i faworyzowanie kapitalistów.-

wiat Bielski.

Zebranie zamknięte.

Delegatka Wydziału Kobiecego CKW.PPS. odbyła zebrania w związku z "Tygodniem Kobiet" dnia 26 czerwca b.r. w Białowieży i Hajnówce, dnia 27 czerwca b.r. w Nurcu i Czeremsze i dnia 28 czerwca b.r. w Bielsku-Podlaskim./400/.-

łystok-Miasto.

Zgromadzenia publiczne.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

Dnia 11 czerwca b.r. akademja w związku z tygodniem kobiet z udziałem delegatki Wydziału Kobiecego PPS., Zielińskiej z Warszawy /150/.-

Dnia 12 czerwca b.r. - wiec w związku z Tygodniem Kobiet z udziałem posła Stanisława Dubois, który m.in. podkreślał, że załamanie się obecnego systemu rządzenia Państwem jest już tylko kwestją czasu.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2604/32.T.

Dnia 10 lipca 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Oddziały Związku Strzeleckiego urządziły 12 imprez sportowych i 17 kulturalno-oświatowych, oraz 16 zlotów rejonowych z udziałem około 800 członków,-a pozatem brały udział w urządzonych we wszystkich powiatach świętach PW. i WF.-

W Hożej, powiatu grodzieńskiego na zebraniu organizacyjnem Komitetu gminnego Związku Strzeleckiego dnia 12 czerwca b.r. wybrano zarząd, który postanowił przeorganizować istniejące w gminie oddział PW. i WF. na oddziały Związku Strzeleckiego.

W Łomży dnia 5 czerwca b.r. odbyła się odprawa referentów wychowania obywatelskiego i komendantów oddziałów Związku Strzeleckiego z powiatu łomżyńskiego. Obecnych było 59 referentów i 32 komendantów.-

W Wołkowysku dnia 12 czerwca b.r. - zjazd prezesów oddziałów i referentów wychowania obywatelskiego Związku Strzeleckiego przy udziale posłów Jana Walewskiego i Włodzimierza Bzowskiego /60/.-

b/ Organizacje b.Wojskowych.

W Stawiskach, powiatu łomżyńskiego dnia 12 czerwca b.r. - zebranie organizacyjne lokalnego koła Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych. Wybrano zarząd; na członków koła zapisało się 20 osób.-

W Czerwinie, powiatu ostrołęckiego dnia 19 czerwca b.r. - zebrani organizacyjne koła Związku Podoficerów Rezerwy, na którego członków zapisało się 20 osób.-

W Suwałkach dnia 12 czerwca b.r. - powiatowy zjazd delegatów Stc

warzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych, reprezentujących 770 członków stowarzyszenia. Po wygłoszeniu referatu o celach i zadaniach b.wojskowych, rozpatrzono program prac Stowarzyszenia w powiecie i wybrano zarząd powiatowy w składzie: Wiktor Bojarski, zastępca Starosty Powiatowego - prezes, Bronisław Kossutch, referent Starostwa Powiatowego w Suwałkach - viceprezes, Zygmunt Strauss, instruktor rolny z Sejmiku, Wincenty Zawadzki, inspektor samorządu gminnego i Aleksander Ancewicz - członkowie, wszyscy działacze BBWzR.- Nowowybrany zarząd odbył posiedzenie w dniu 17 czerwca b.r., na którem postanowił powołać do życia sekcję bratniej pomocy.

W Wołkowysku dnia 12 czerwca b.r. zebranie członków oddziału Związku Legjonistów w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu.

W Wołkowysku dnia 18 czerwca b.r. - zebranie zarządów związków i organizacyj, wchodzących w skład Federacji P.Z.O.O. Obradowano specjalnie nad ożywieniem działalności Związku Strzeleckiego.i LOPP.

W Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego dnia 3 czerwca b.r.-zebranie członków oddziału Związku Ochotników Armji Polskiej w sprawach organizacyjnych i wyboru nowego zarządu.-

c/ Związek Inwalidów Wojennych.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 12 czerwca b.r. - doroczne zebranie powiatowego koła Związku, poświęcone m.in. noweli do ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkiem. Po dyskusji - postanowiono wystąpić na walnym zjeździe delegatów Związku w Warszawie o zniesienie wspommianej noweli.-

d/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

we koła . Powstały w Ożarkach /45/ i Bronowie /35/ w powiecie łomżyńskim.

W Jaświłach , powiatu białostockiego dnia 19 czerwca b.r. - zlot kół Zjednoczenia z dwuch gmin. Wybrano zarząd Związku sąsiedskiego i rozpatrzono szereg spraw kulturalno-oświatowych oraz przysposobienia rolniczego i organizacyjnego.-

20

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowy oddział. Powstał w Nowogrodzie, powiatu łomżyńskiego. /23/

W Łomży dnia 4 czerwca b.r. - zjazd delegatek oddziałów Stowarzyszenia z djecezji łomżyńskiej. Przyjęto sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia za rok 1931 i omówiono sprawy organizacyjne. /85/.-

W Puchałach, powiatu łomżyńskiego dnia 29 czerwca b.r. - poświęcenie sztandaru oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przy udziale ks.biskupa Łukomskiego i 10 księży z Łomży.- W poświęceniu wzięła udział ludność z całej parafji.-

W Czarni, powiatu ostrołęckiego dnia 12 czerwca b.r. - na zebraniu oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, ks. Władysław Łuzowski odczytał orędzie ks.biskupa Łukomskiego w sprawie ćwiczeń cielesnych i nawoływał zgromadzoną młodzież do podporządkowania się zarządzeniom ordynarjusza djecezji.-

W Sokółce dnia 19 czerwca b.r. - zlot powiatowy Stowarzyszenia /200/.-

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 5 czerwca b.r. - zlot Stowarzyszenia, na którym uchwalono wysłać depeszę hołdowniczą do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej/300/.-

f/ Organizacje rolnicze i spółdzielcze.

W Grodnie dnia 26 czerwca b.r. - okręgowy zjazd delegatów spółdzielni "Jutrzenka" w sprawie ujawnionych ostatnio nadużyć w spółdzielni, zmian w statucie i wyboru nowej rady nadzorczej. Na zjeździe tym wygłosił odczyt o spółdzielczości profesor Stanisław Wojciechowski.-

W Krynkach, powiatu grodzieńskiego dnia 26 czerwca b.r. - zebranie członkiń koła gospodyń wiejskich w sprawie przedszkola dla dzieci.-

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 5 czerwca b.r. Okręgowe Stowarzysze-

nie Spożywców"Spółka" zorganizowało święto spółdzielczości.-

Tamże dnia 26 czerwca b.r. - walne zebranie członków wspomnianego Stowarzyszenia,na którem wybrano nowy zarząd, złożony z działaczy BUNaR. Dotychczas Stowarzyszenie pozostawało pod wpływami Stronnictwa Narodowego.-

g/ R ó ż n e .

Dnia 26 czerwca b.r. w Białymstoku przy udziale około 8000 osób i dnia 29 czerwca b.r. w Łomży przy udziale około 5.000 osób odbyły się zgromadzenia protestacyjne przeciwko rewizjonistycznym tendencjom niemieckim.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 2304/32.T.
Dnia 10 lipca 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Dnia 29 czerwca b.r. do Suwałk przybył biskup pomocny łomżyński ks. Dembek, który wziął udział w zebraniu 20 księży, patronów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i 60-ciu delegatów tego Stowarzyszenia. W przemówieniu swojem na tem zebraniu ks.Dembek nawoływał zgromadzonych do organizacyjnego rozszerzania Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i wytrwania w pracy o charakterze katolickim, gdyż obecny kryzys gospodarczy wykorzystywany jest przez elementy antykatolickie działające na szkodę kościoła katolickiego.
W dniach następnych ks.biskup Dembek wizytował parafję w Berejkach, Rudce-Tartaku, Wiżajnach, Smolnikach, Jeleniewie, Pawłówce, Przerośli, Bukałarzewie, Filipowie, Podżylinach i Sejnach.-

b/ Kościół prawosławny.

W powiecie bielskim trwał w dalszym ciągu spór o cerkiew unicką w Kuraszewie, gminy Hajnówka. Cerkiew ta została zajęta ponownie w dniu 18 czerwca b.r. przez ludność prawosławną, która dotychczas cerkwi tej nie opuściła. W sprawie tej zostało przedłożone Ministerstwu oddzielne, szczegółowe sprawozdania.-

c/ Sekta baptystów.

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego w dniach od 12 do 19 czerwca b.r. trwał kurs śpiewów religijnych w języku rosyjskim pod kierownictwem przełożonego zboru Aleksandra Kiercun.-

23/26

Na rzece Noś w Zelwie dnia 19 czerwca b.r. odbył się chrzest 6-ciu baptystów, którego dokonał wspomniany Kirsun.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

24

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.2604/32.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7.
za miesiąc czerwiec 1932 rok.

VI. Mniejszości narodowe.

W dziedzinie życia mniejszości narodowych specjalne wydarzenia w okresie sprawozdawczym nie zaszły. Życie to było słabe w przejawach wewnętrznych, co tłumaczyć należy z jednej strony okresem wakacyjnym, z drugiej zaś zaabsorbowaniem ludności sprawami gospodarczemi.

Sprawy te były głównym przedmiotem zainteresowań wspomnianej ludności. Jeżeli chodzi o ludność żydowską, to podkreślała ona na zebraniach i zgromadzeniach konieczność zastosowania ulg podatkowych względem zakładów handlowych i przemysłowych żydowskich, szczególnie drobnych, których sytuacja jest niebywale ciężka. Organizacje społeczne domagały się od samorządu i czynników państwowych wydatnej pomocy na opiekuńcze instytucje, które w związku z ograniczeniami budżetowemi samorządów w wielu wypadkach stanęły w obliczu nieuchronnej likwidacji. Prasa żydowska biła na alarm z racji rzekomo katastrofalnego położenia żydowskich warsztatów pracy i domagała się dla nich dalego idących ulg podatkowych i pomocy rządowej, podkreślała brak zainteresowania się rządu i polskich czynników politycznych interesami ludności żydowskiej i wskazywała, że interesy te są również niedostatecznie bronione przez reprezentacje żydowskie na gruncie parlamentarnym i samorządowym.

Ze spraw białoruskich na podkreślenie zasługuje dążenie Zarządu Okręgowego T-wa B. w Białymstoku do ożywienia działalności kół T-wa B. w poszczególnych powiatach. Dążenie to przypadło na okres poczynań władz administracji ogólnej, obliczonych na przeprowadzenie sanacji stosunków w Towarzystwie. Przeciwdziałając tej sanacji, wspomniany Zarząd Okręgowy zabronił członkom Towarzystwa przybywania na konferencje z władzami administracji ogólnej. Zakaz jego w tym kierunku pozostał jednak bez skutku.

25

97

a/ Ż y d z i .

Życie polityczne.

S j o n i ś c i .

W Białymstoku dnia 21 czerwca b.r. odbyła się akademja z racji 70-letniej rocznicy ruchu religijnego sjonizmu. Wygłoszono szereg przemówień, dotyczących przeważnie spraw palestyńskich /500/.-

W Grodnie dnia 29 czerwca b.r. - odczyt Izraela Rytowa z Warszawy który podkreślał, że w zaraniu rozwoju ruchu sjonistycznego jednym z największych jego przeciwników był Watykan, przeciwdziałający odbudowie Palestyny. Obecnie zdecydowanym przeciwnikiem sjonizmu jest Rosja Sowiecka /150/.-

W Łomży dnia 26 czerwca b.r. - zebranie członków i sympatyków miejscowej organizacji sjonistycznej - w sprawach palestyńskich i ruchu sjonistycznego /70/.-

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 12 czerwca b.r. Abram Kirszenbaum w Warszawie wygłosił odczyt o obecnej sytuacji w Palestynie i sjonizmie /70/.-

W Janowie, powiatu sokólskiego dnia 25 czerwca b.r. - zebranie organizacji sjonistycznej, na którem Osja Raczko z Wilna wygłosił odczyt o ugrupowaniach sjonistycznych w Polsce, potępiając komunizujące ugrupowania lewicowe /50/.-

W Zelwie, powiatu wołkowyskiego dnia 12 czerwca b.r. - zlot młodzieży sjonistycznej /180/.-

B u nd.

W Łomży dnia 25 czerwca b.r. wiec Bundu w sprawie działalności rady miejskiej; Radny Mordko Posesorski podkreślał brak zainteresowania się ze strony samorządu miejskiego sprawami biednej ludności żydowskiej.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne organizacje żydowskie urządziły w okresie sprawozdawczym 18 zebrań w sprawach kulturalno-oświatowych i 14 imprez kulturalnych o charakterze dochodowym.-

Życie gospodarcze.

W Białymstoku dnia 20 czerwca b.r. zebranie organizacyjne cechu majstrów murarzy i pokrewnych zawodów.-

W Białymstoku dnia 26 czerwca b.r. zebranie Związku Drobnych Kupców i Handlarzy w sprawach bieżących i organizacyjnych.-

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 26 czerwca b.r. walne zebranie członków Banku Spółdzielczego. Zebranie to zostało rozwiązane wskutek awantury powstałej pomiędzy sjonistami i ortodoksami. Bank pozostawał dotychczas w ręku ortodoksów, obecnie zaś usiłują go opanować sjoniści /40/.

Sprawy wyznaniowe.

W Grodnie dnia 4 czerwca b.r. odbyły się wybory prezesa i wiceprezesa żydowskiej gminy wyznaniowej. Wybrano na prezesa sjonistę Abrama Trop-Kryńskiego i na wiceprezesa działacza ortodoksyjnego Sztupela.

P R A S A .

W związku z poprawkami, wniesionemi przez Wydział Wojewódzki do budżetu miasta Białegostoku, wyrażającemi się ogólnie z zmniejszeniu dochodów o 250.000 złotych i wydatków rzeczowych o 100.000 złotych białostockie "Unzer Lebn" podniosło alarm, że poprawki te godzą przedewszystkiem w opiekuńcze instytucje żydowskie. Poprawki te pismo nazywało cięciem królewskiem i twierdziło, że cięcie to jest jakby rewolucją, którą trudno będzie przenieść żydowskiemu organizmowi żydowskiemu w Białymstoku. Na tej podstawie wypowiadało się ono za rewizją poprawek budżetowych Wydziału Wojewódzkiego.-

88

Omawiając uchwały rady wojewódzkiej BBWzR. dnia 5 czerwca b.r., pismo odnosiło, że w uchwałach tych nie wspomniano ani słowa o ludności żydowskiej, której głosów poszukiwał jednak BBWzR. w okresie wyborów. Łącząc tę okoliczność z dokonanymi przez Wydział Wojewódzki ograniczeniami budżetu miasta Białegostoku, pismo wysnuwało wniosek, że zarówno samorząd, jako też czynniki polityczne i społeczne polskie w Białymstoku pomijają interesy ludności żydowskiej i, że interesy te niedostatecznie ochraniane są na gruncie rady miejskiej miasta Białegostoku.

W dalszym ciągu również "Unzer Lebn" prowadziła kampanję o przyjęcie do pracy zwolnionych w maju b.r. 4-ch urzędników żydowskich.

Pozatem prasa żydowskia w Białymstoku zajmowała się szczegółowo strajkiem robotników przemysłu włókienniczego, przyczem dość niewyraźnie stawała w obronie żądań strajkujących, nie występując jednak przeciwko przemysłowcom.-

b/ Białorusini.

Koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej urządziły w czerwcu b.r. 6 dochodowych imprez kulturalno-oświatowych.

W Gródku, powiatu Białostockiego dnia 26 czerwca b.r. na zebraniu delegatów kół z gminy grudzkiej omawiano sprawę zakazu odbycia się zjazdu walnego delegatów T.S.B. w Wilnie, oraz odczytano protokół posiedzenia Zarządu Okręgowego T.S.B. w Białymstoku, w którym m.in. odnotowana uchwała, zabraniająca poszczególnym członkom T.S.B. przybywania na konferencje w sprawach T.S.B., zwoływane przez władze administracji ogólnej.

Sekretarka Zarządu Okręgowego T.S.B. w Białymstoku Helena Budnikówna przeprowadziła inspekcję kół T.S.B. w Hrynkach, Romanowcach i Dobrowoli, powiatu wołkowyskiego. Inspekcja jej miała na celu ożywienie działalności tych kół.-

c/ L i t w i n i .

Oddziały Litewskiego Towarzystwa św.Kazimierza urządziły 8 przedstawień scenicznych i odbyły 8 zebrań w sprawach bieżących.-

d/ R o s j a n i e .

W Grodnie dnia 9 czerwca b.r. rosyjskie Towarzystwo Obroczym z okazji rocznicy śmierci Puszkina urządziło odczyt o kulturze rosyjskiej.- Przemawiał m.in. Szymon Pulewski, który zamanował, że emigracja rosyjska w Polsce nie powinna upadać na duchu, gdyż bolszewizm musi się zażarać.

e/ U k r a i ń c y .

W Płocicznie, powiatu suwalskiego oddział Ukraińskiego Centralnego Komitetu urządził akademję z racji 15-tej rocznicy powstania armji ukraińskiej i 6-tej rocznicy śmierci atamana Petlury.-

-:-:-:-:-:-:- :-:-:-:-:-

...ODA BIAŁOSTOCKI

...BP.3109/32.T.

...acyjne sprawozdanie ...sięczne Nr.8. za mie- ...c lipiec 1932 rok.

Białystok, dnia 13 sierpnia 1932 roku

89

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I.Polityczny

w Warszawie.

B/2

Przesyłając sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc lipiec 1932 rok.-

Za Wojewodę

/A.Wysocki/

Otrzymują do wiadomości: w/z. Naczelnika Wydziału Bezp.Publ.

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III, w Grodnie,
" " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " " DOK. I. w Warszawie.
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/m -

5

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 15 VIII 32

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. __/__19

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.T.
Białystok, dnia.10.VIII.1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1932 rok.

I. Sytuacja ogólna.

Pomimo ojresu feryj letnich, życie polityczne w lipcu b.r. nie było słabsze niż w miesiącach poprzednich. Cechowała je przedewszystkiem bezpośrednia działalność stronnictw politycznych w terenie, z których stronnictwa opozycyjne starały się narzucić społeczeństwu przekonanie, że Rząd z racji niefachowości, braku wypracowanego programu i słabnącego do jego zaufania w kraju nie jest w stanie walczyć skutecznie z kryzysem, nie czyni nic w kierunku obrony granic zachodnich Polski przed zakusami Niemiec, traci zaufanie zagranicy, która odmawia Polsce pożyczek i poprostu prowadzi Państwo do upadku. Podkreślały one pozatem, że wydane ostatnio ustawy o ulgach podatkowych dla rolnictwa nietylko nie przyniosą korzyści rolnictwu, lecz bodajże mu zaszkodzą i, że Rząd nie-docenia konieczności podjęcia planowego wysiłku w kierunku podwyższenia cen na produkty wytwórczości rolnej i obniżenia cen na produkty wytwórczości przemysłowej. Tego rodzaju agitacji stronnictw opozycyjnych przeciwdziałał dość skutecznie BBWzR., którego działalność nosiła w lipcu b.r. wszelkie cechy pracy organicznej i niezwłocznej reakcji na wystąpienia stronnictw opozycyjnych. Jako charakterystyczne przejawy działalności stronnictw opozycyjnych zasługuje na podkreślenie - rozpoczęcie przez Stronnictwo Narodowe bez uzgodnienia zdań w Chrześcijańską Demokracją penetracji Białegostoku i białostockiego okręgu przemysłowego, które dotychczas objęte były wyłącznie strefą działania Chrześcijańskiej demokracji, wzmocniona akcja Stronnictwa Narodowego i współpracującego z nim kleru przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, w której mniej silnie niż w

2.

miesiącach poprzednich określane były momenty polityczne, a wysuwane natomiast momenty religijne i moralności publicznej, agitacja Stronnictwa Ludowego, nosząca charakter akcji antypodatkowej i poczynania BBWzR: w kierunku tworzenia ogniw Zwzizku Związków Zawodowych /Białystok, Hajnówka/. Podkreślić ponadto trzeba niemal oficjalne przyznanie się Stronnictwa Narodowego, że z podkreślić jego rachuby na wciągnięcie w orbitę agresywnej działalności opozycyjnej inteligencji miejskiej, która zwłaszcza ustosunkowała się bie nie do Obozu Wielkiej Polski i akcentowanie przez przywódców nazwanego Stronnictwa że musi się ono oprzeć na wyrosłą z ludu inteligencję wiejską.

W życiu społecznem ważniejszymi momentami były - masowa akcja protestacyjna przeciwko zakusom Niemiec na całość granic Rzeczypospolitej, którą inicjowały ogniwa Bezpartyjnego Bloku i Związku Obrony Kresów Zachodnich, nigdzie zaś w organizacjach, pozostających pód wpływami stronnictw opozycyjnych i uroczysty obchód Święta Morza.

Pobyt Pana Prezydenta Rzeczypospolitej na terenie Województwa Białostockiego w dniach 23,-26 lipca b.r. i objazd inspekcyjny przez Pana Wojewodę powiatu ostrołęckiego były doniosłemi wydarzeniami, które wpłynęły w dużym stopniu na bieg życia społecznego. Związana ściśle z pobytem Pana Prezydenta koncentracja w Augustowie oddziałów Związku Strzeleckiego i Stowarzyszenia Weteranów i b.Wojskowych z powiatów augustowskiego i suwalskiego niewątpliwie stanie się czynnikiem dalszego, silnego rozwoju dla tych organizacyj i przyczyni się do przełamania wytworzonej przez Stronnictwo Narodowe i kler psychozy uprzedzenia u prwnego odłamu społeczeństwa do obu nazwanych organizacyj. Złożona Panu Wojewodzie w Ostrołęce deklaracja uroczysta wszystkich organizacyj społecznych, narodowościowych, wyznaniowych i zawodowych przyczyni się bezwzględnie do istotnej konsolidacji społeczeństwa w powiecie ostrołęckim.

W życiu mniejszości narodowych bardziej charakterystyczne wyda-

rzenia nie zaszły. Podkreślić można rozpoczętą przez Związek Akademików Litwinów w Wilnie akcję odpol[illegible]zenia Druskienik, poczynania społecznych organizacyj żydowskich na gruncie samorządowym, obliczone na bronienie dotychczasowych subsydjów samorządów na cele wspomnianych organizacyj, zmniejszonych z racji oszczędności budżetowych i zabiegi Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w kierunku rozbudowy sieci organizacyjnej Towarzystwa.-

Sytuacja gospodarcza na terenie województwa, jeżeli chodzi o ludność wiejską, nietylko nie ulega poprawie, lecz znacznie się pogorszyła z powodu dalszej zniżki cen na produkty wytwórczości rolnej. Wykładnikiem tej sytuacji są zmniejszone do minimum wpływy podatkowe samorządów, których położenie jest nadzwyczaj trudne. Cokolwiek lepiej kształtowała się sytuacja w ośrodkach przemysłowych: zaczął pracować przemysł włókienniczy w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, uległa poprawie konjunktura dla przemysłu drzewnego i garbarskiego i rozpoczął się wprawdzie słaby, lecz dający zatrudnienie około 800 robotnikom prywatny ruch budowlany.

Ważnem wydarzeniem było rozwiązanie rady miejskiej i magistratu miasta Białegostoku w dniu 30 lipca b.r. Niezwłocznie po fakcie rozwiązania rozpoczęto powolne przygotowania do wyborów. Ze strony polskich grup prorządowych wysunięto koncepcję utworzenia polskiego bloku gospodarczego, który objąłby społeczeństwo polskie włącznie do Chadecji a z wykluczeniem PPS. i grup mniejszościowe słowiańskie oraz niemców. Prasa żydowska zapowiedziała utworzenie ogólnego bloku żydowskiego z wykluczeniem Bundu:- Tym dwum zasadniczym blokom zostałyby przeciwstawione oddzielne bloki - polski socjalistyczny z PPS. i żydowski socjalistyczny z Bundem.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP. 3109/32.T.
Dnia 10 sierpnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1932 rok.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Pomżyński". W artykule "Po roku szkolnym" podkreślał konieczność przewartościowania przez młodzież, kończącą niższe i średnie zakłady naukowe oraz starsze społeczeństwo dotychczasowych ideałów inteligencko-biurokratycznych na ideały pracy zawodowej, która dać winna Państwu samowystarczalne gospodarczo i zadowolone ze swego losu jednostki. Traktując o pracy w organizacjach rolniczych, wskazywał na potrzebę rezygnowania z ambicyj politycznych na gruncie tych organizacyj i nastawienia się na pracę pozytywną w ścisłej współpracy z władzami rządowemi. W kilku artykułach wskazywał, że całe społeczeństwo winno skupiać uwagę na przygotowania, na gotowość bojową do odparcia zakusów niemieckich na całość granic Państwa.

Polemizując z lokalną i stołeczną prasą prawicową n.temat wychowania młodzieży i przyspasabiania jej do samodzielnego życia obywatelskiego podkreślał, że ugrupowania prawicowe, będące pomniejszycielami Polski, zatruwają młodzież i, że wobec tego społeczeństwo winno położyć kres ich zbrodniczej akcji. Konkludując dalej, pismo wypowiadało pogląd, że młodzież, chodząca luzem, nie jest twórczą siłą Państwa. Przeciwnie, zdaniem pisma młodzież winna należeć do Towarzystw i związków, lecz tylko takich, których działalność jest pozytywną dla Państwa.

5 92

Reagując na enuncjację "Życia i Pracy", że Skarb Państwa jest p[illegible] nacji niezawisłości Rządu pismo apelowało do duchowieństw. [illegible] w poczuciu obowiązku obywatelskiego przekazało na rzecz Skarbu te wszystkie sumy, które przeznacza na subwencjonowanie placówek, zwalczających Rząd i przynoszących szkodę Skarbowi.-

----- oooOO 0 OOOo ooooo -----

Inne pisma omawiały sprawy lokalne, niezamieściły jednakże artykułów, wymagających podkreślenia.-

b/ Prasa opozycyjna.

Życie i Praca".

W artykule"O własnych siłach" zapowiadało oparcie akcji Katolickiej o działaczy wiejskich, pochodzących z ludu - z racji obojętnego ustosunkowania się do niej inteligencji. W dalszych artykułach podkreślało, że odbyte zjazdy rolnicze w Warszawie i wydane rozporządzenia o stosowaniu ulg podatkowych dla rolników dowodzą, iż wieś dostaje najsilniejsze uderzenia obuchem skutków kryzysu gospodarczego i wadliwej polityki Rządu. Stąd też, zdaniem pisma, wieś winna być uświadamiana, że może liczyć tylko na własne siły w oparciu się na obóz narodowy i Akcję Katolicką. Nawiązując do zabiegów czynników żydowskich urzędu, ażeby interwenjował w interesie żydów w Niemczech i artykułu p.t."Demokratyzm w szponach klerykalizmu" zamieszczonego w "Naszym Przeglądzie" pismo zaznaczało, że roztropność i dobrze zrozumiały interes powinny nakazać żydom polskim szacunek dla świętości narodu polskiego i ostrzegało, że obóz narodowy nie będzie tolerować gałgaństwa i pozwalał żydom występować przeciwko wspomnianym świętościom. Pismo opisywało szczegółowo przebieg Kongresu Eucharystycznego w Radomiu , przemilczało jednak fakt wysłania przez uczestników tegoż Kongresu depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Piłsudskiego żydom ku przestrodze.-

6

W artykule"odsuńmy się od fasonów" , podkreślając rozrost masonerji w Polsce i wywieranie przez nią decydującego wpływu na czynniki rządzące, urzędników, generałów, nauczycieli i t.p. pismo akcentowało potrzebę odsunięcia się społeczeństwa od masonów. Artykuł ten jest o tyle charakterystyczny, że autor jego twierdzi ,iż masonami w Polsce są przeważnie ludzie, pozostający na wpływowych stanowiskach państwowych i, że właśnie od tych ludzi zaleca odsunąć się społeczeństwo. Pozatem pismo wypowiadało się zdecydowaniem przeciwko zamierzonej rzekomo przez Rząd nowelizacji ustawy o odpoczynku świątecznym w kierunku zezwolenia na otwieranie sklepów z produktami spożywczemi w niedzielę i święta i akcentowało, że żydzi winni zrozumieć,iż domagając się takiej nowelizacji nazwanej ustawy, drażnią katolików, co może pociągnąć za sobą złe dla nich następstwa.-

Domagało się również zamknięcia granicy przedwwozem zagranicznych płodów rolnictwa, oraz zapewnienia rolnikom stałychni wyższych cen na płody rolne.

"Nowe Zycie".

Stwierdzało, że Rząd z jakąś karygodną bezmyślnością przypatruje się wypadkom, rozgrywającym się w Niemczech , nie czyniąc nic w kierunku umacniania granic zachodnich Polski. W kilku artykułach i notatkach, podkreślało, że władze administracyjne utrudniając opozycji prawicowej odbywanie wieców i zgromadzeń, wyrządzają szkodę Państwu, gdyż nadchodzą już czasy, kiedy coraz bardziej trzeba będzie się z głosem opozycji liczyć i tylko tą drogą zabezpieczać Państwo od niebezpiecznych wstrząsów, jakimi były w odtatnim czasie wypadki w Łodzi, Jadowie, Pabjanicach i innych miejscowościach. Omawiając sytuację rolnictwa, pismo wypowiadało pogląd, że żadne drobne ulgi podatkowe, ani utrudniania licytacyj nie nawiele się przydadzą, jeżeli nie będą w Polsce rządzić ci, którzy mają zdecydowaną wolę przeprowadzenia walki z wysokiemi cenami przemysłu i doprowadzenia do równowagi cen.

7
93

W artykule "Pod znakiem śruby" ostrzegało rząd, że popychanie nawy państwowej pod płagą śruby podatkowej do dobrego nie prowadzi, niemniej jednakże podkreślało, że troskliwy o los Państwa obywatel powinien wszystko uczynić, aby spełnić swój obowiązek podatkowy. Po omówieniu pokrótce dyskusji, jaka toczyła się w lipcu pomiędzy "Gazetą Polską", "Przełomem" i "Czasem" oraz wynurzeń wileńskiego "Słowa" na temat ustroju państwowego, pismo z dyskusji tej wysnuwało wniosek, że w obozie pomajowym dokonywane są obecnie wyłomy, które w przyszłości, może już niedalekiej, mogą doprowadzić do zasadniczej zmiany życia politycznego w kraju. Wreszcie pismo ilustrowało stan finansowy Państwa i stwierdzało, iż sprawa finansowa kraju jest bardzo piekącą i, że jako taka wymaga dobrze obmyślanego planu polityki pieniężnej, którego dotychczas rząd nie wypracował.-

"Wspólna Praca"

Wysuwała hasło przez poznanie - do porozumienia jako prowadzące do rozwiązania kwestji żydowskiej. W rozwinięciu tego hasła stwierdzała, że kwestji żydowskiej w rzeczywistości nie rozwiązą żadne fakty i ugody, uregulować ją natomiast może samo życie dzięki wzajemnemu poznaniu się narodowości, przez los skazanych na sąsiedzkość i współżycie.-

8

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.T.
Dnia 10 sierpnia 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc ~~xxxxxxx~~ lipiec 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Stosunkowo żywa i prowadzona bezpośrednio w terenie przy silniejszym niż w poprzednich miesiącach udziale posłów działalność BBWzR nastawiona była przedewszystkiem na wyjaśnienie ludności istotnych przyczyn obecnej sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju, poczynań rządu w dziedzinie zwalczania kryzysu, łagodzenia skutków bezrobocia ratowania zagrożonych gospodarstw rolnych, a także na demonstrowanie agitacji i propagandy stronnictw opozycyjnych: Pozatem szła ona w kierunku ożywienia ogniw organizacyjnych w ważniejszych ośrodkach przemysłowych i wiejskich oraz na tworzenie oddziałów Związków Zawodowych /Hajnówka w powiecie bielskim i Białystok/.-

Powiat Augustowski

Zgromadzenie publiczne.

We wsi Jaminy, gminy Dębowo dnia 17 lipca b.r. Komitet gminny BBWzR zorganizował wiec protestacyjny przeciwko zakusom Niemiec, na całość zachodnich granic Rzeczypospolitej, na którym uchwalono następującą rezolucję:

"Zebrani w dniu 17 lipca przeciwko ciągłym zakusom niemieckim na całość naszych rdzennie polskich ziem Poznania, Pomorza i Śląska, oraz ślubując że staną wszyscy jak jeden mąż w obronie całości Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej, pomni, że "Cudzego nie chcemy i swego nie damy".

Wiec zakończono okrzykiem na cześć Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polskiej, Pana Prezydenta profesora Ignacego Mościckiego i Wodza Polski P:Marszałka Józefa Piłsudskiego, którego okrzyki zebrani entuzjastycz-

9
94

nie powtórzyli. Zebranie miało przebieg spokojny.

W tymże dniu we wsi Jaminy, gminy Dębowo z ramienia Gminnego Komitetu BBWzR. przy udziale około 150 osób, odbył się również wiec protestacyjny przeciwko zakusom niemieckim na całość Rzeczypospolitej, na którym przemawiał Franciszek Łuczyński, leśniczy leśnictwa Łubianka, gminy Dębowo. Na wiecu tym uchwalono następującą rezolucję: Wyrażamy najenergiczniej protest przeciw zachłanności i zakusom krzyżyctwa na ziemie Polski. Podajemy swą wieczystą wolę, że granice Rzeczypolitej Polskiej są stałe i niezmienne. Ostatniego granicznego zagonu nad Bałtykiem, na Śląsku, Pomorzu, czy Poznaniu będziemy bronić do ostatniej kropli krwi. Wzywamy Rząd Rzeczypospolitej Polskiej, ażeby użył wszelkich możliwych sposobów, aby stan granic Rzeczypospolitej Polskiej pozostał niezachwiany, a niniejsza nasza deklaracja zgodna z wolą całego Narodu Polskiego, aby się stała wiadoma całemu światu"/150/.-

Białystok-Miasto. Ruch organizacyjny.

Na posiedzeniu Rady Wojewódzkiej BBWzR. omówiono szereg spraw organizacyjnych, dotyczących w szczególności ruchu zawodowego i dyskutowano nad kwestją pomocy zagrożonym gospodarstwo rolnym.-

Powiat Bielski

Rada Powiatowa BBWzR. rozpoczęła wydawanie miesięcznika "Gazeta Bielska", poświęconego wyłącznie sprawom gospodarczym.-

Powiat Grodzieński

Zebrania zamknięte.

Poseł Terlikowski urządził zebrania informacyjne dnia 3 lipca w Zytomli /80/ i Skidlu /90/, dnia 6 lipca w Brzostowicy Małej i Brzostowicy Wielkiej /100 i 90/, dnia 13 lipca w Wjsymontach Wielkich /50/, dnia 14 lipca w Wiercieliszkach /60/, dnia 17 lipca w Porzeczu /70/ i dnia 18 lipca w Hożej /60/. Na zebraniach tych poseł

Terlikowski informował zebranych o poczynaniach Rządu w dziedzin walki z kryzysem gospodarczym i ratowania zagrożonych gospodarst rolnych.-

Zgromadzenie publiczne.

Komitet gminny BBWzR w Skidlu urządził tamże dnia 2 lipca zgr dzenie protestacyjne przeciwko uroszczeniom Niemiec do Ziem Zac nich Polski. Uchwalono na niem rezolucję: My zgromadzeni na zebr protestacyjnem w dniu 2 lipca rb. mieszkańcy miasta i gminy Skide w liczbie około półtora tysiąca osób przyłączamy się do ogólnego protestu i z oburzeniem i pogardą traktujemy prowokacyjne wystąp nia szowinistów niemieckich na terenie wolnego m.Gdańska, demasku zakusy niemieckie na całość granic Rzeczypospolitej i wywołujące grobu potworną zmorę wojny. Ze swej strony deklarujemy ofiarną g towość służby Ojczyźnie do ostatniego tchnienia. Precz z brudnymi łapami od odwiecznie Polskiego Śląska i Pomorza".-

Powiat Łomżyński

Zgromadzenia publiczne.

Śniadowie dnia 17 lipca wiec sprawozdawczy posła Stanisł Godlewskiego /sto/.

Tegoż dnia wiec senatora Początowskiego w Łomży /60/.

Powiat Ostrołęcki

Zebranie zamknięte

Nasiadkach, gminy Turlasy dnia 9 lipca - zebranie komite gminnego BBWzR. w sprawach bieżących i organizacyjnych.-

Powiat Sokólski

Zebranie tajne.

W osadzie Sidra dnia 3 lipca zebranie członków koła gminne BBWzR z udziałem posła Jana Malewskiego /150/.-

Powiat Suwalski Zebranie zamknięte

W osadzie Sidra dnia 3 lipca zebranie członków koła gminne BBWzR. z udziałem posła Malewskiego /150/.-

11

95

wiat Suwalski Zebranie [illegible]

e wsi Rutka-Tartak dnia 29 czerwca - zebranie sprawozdawcze posła Stanisława Tabulewicza /60/.-

wiat szczuczyński Zgromadzenie publiczne.

Grajewie dnia 13 lipca wiec posła Sławomira Tabulewicza /20/.-

Rajgrodzie - wiec sprawozdawczy posła Stanisława Godlewskiego /200/.-

owiat ełkowyski Ruch organizacyjny

ełkowysku dnia 6 lipca posiedzenie prezydjum Rady Powiatowej oraz Komitetów miejscowego i kolejowego B[illegible] w sprawach organizacyjnych - z udziałem posła Łodzimierza Bzowskiego.-

Zebrania zamknięte.

Poseł Łodzimierz Bzowski odbył dnia 1[illegible] lipca zebrania z komitetami gminnymi w Rodorosku i Izabelinie - w sprawach gospodarczych i podatkowych /20 i 35/.

Także zebranie odbył poseł Bzowski dnia 24 lipca w Będzyrzecznu i Żelwie.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

dalszym ciągu bazowało głównie na cichą agitację w ośrodkach parafjalnych i opierało się w niej niemal całkowicie na duchowieństwie, przyczem wykorzystywało skrzętnie mają o zresztą charakter wybitnie polityczny wizytacja pasterskie księży biskupów Łukomskiego i Bembka. Stwierdzono to zgoła wyraźnie podczas ostatnich wizytacyj ks.biskupa Łukomskiego w powiatach augustowskim i szczuczyńskim,w których po wizytacjach wznowiła się działalność polityczna

12

księży i ogniw organizacyjnych Stronnictwa Narodowego oraz zysk
na sile ich walka ze Związkiem Strzeleckim. Ważniejszymi moment
agitacji Stronnictwa były: podsycanie nastrojów antyżydowskic
z równoznacznem wskazywaniem, że Rządotacza żydów niemal specjal
opieką, wskazywanie na zagrażające Kościołowi Katolickiemu niebe
pieczeństwo ze strony masonerji i podkreślanie, że "masoni" zajm
ją kierownicze stanowiska w Państwie, akcentowanie niezdolności
Rządu do opanowania kryzysu i bierne jego zachowanie się wobec
wydarzeń, rozgrywających się w Niemczech.-

Powiat Łomżyński

Zebrania zamknięte.

W Szumowie dnia 10 lipca - urządziła zebranie spra..ozdawcze
posłanka Ewelina Pepłowska, która pomawiała Rząd o niezdolność
skutecznej walki z kryzysem oraz faworyzowanie ukraińców i żydó
/60/.-

Tegoż dnia poseł Jan Choromański na zebraniu w Miastkowie
przytaczał znane ogólnie zarzuty Stronnictwa Narodowego przeciw
Rządowi /50/.-

Powiat Suwalski

Zebrania zakazane.

Starosta Powiatowy zakazał urządzenia zebrań dnia 3 lipca
wsi Rutce-Tartaki, gdzie przemawiać miał poseł Kakowski i dnia 1
lipca w Becejłach z powodu ujawnienia okolicy wypadków zachorze
na błonicę.-

Powiat Szczuczyński

Zebranie zamknięte.

Urządzone dnia 17 lipca przez kierownika Wydziału okręgowe
OWP. w Łomży, Józefa Przybyszewskiego zebranie Stronnictwa Narodo
go w osadzie Wąsosz zostało przez delegata Starosty Powiatowego
rozwiązane z powodu zakłócenia spokoju na sali i przekroczenia

96

przez organizatorów tegoż zebrania przepisów Ustawy o zgromadzeniach. Przybyły na to zebranie poseł Jan Cherowski odbył konferencję poufną m.in.oświadczył,że Stronnictwo Narodowe uniemożliwi przy użyciu wszystkich rozporządzalnych środków Rządowi zaciągnięcie pożyczki zagranicznej,ażeby w ten sposób zmusić go do ustąpienia.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Podkreślona w poprzednim sprawozdaniu zapowiedź Jerzego Kurcjusza co do zmiany programu politycznego i metod działania przez O[illegible]., o ile sądzić można z uzyskanych informacyj, jest stopniowo w okręgu łomżyńskim realizowane. Odsunięty został od OWP. dotychczasowy jego w tym okręgu kierownik,redaktor "Życia i Pracy" - Bronisław Bronowicz,jego zaś miejsce zajął Józef Przybyszewski,upatrzony na redaktora pisma obwiepolackiego "Łodzi", które ma być wydawane w Łomży jako uzupełnienie "Życiu i Pracy". Nadto zamierzone jest przesunięcie ciężaru prac propagandowych i organizacyjnych O.P. na teren wiejski,gdzie O.P. spodziewa się znaleść silniejsze oparcie, niż w ośrodkach miejskich. Zasługuje na uwagę,że kierownictwo wydziału okręgowego O.P. w Łomży bez porozumienia się z Chrześcijańską Demokracją przystąpiło do przechowania Białegostoku i białostockiego okręgu przemysłowego.-

Powiat Bielski. Przybyli do Bielska-Podlaskiego na ferje letnie akademicy Władysław i Paweł Dąbrowscy oraz Emil Koszade rozporzęli działalność organizacyjną na rzecz O.P. Rozpoczęli ją od ożywienia działalności miejscowego "Sokoła" i podporządkowanie go swym wpływom. Na zwołane przez nich pierwsze zebranie informacyjne O.P.w dniu 15 lipca przybyło 65 osób,przeważnie robotników,orjentujących się za PPS, nie wzięła natomiast udziału w tem zebraniu inteligencja.

Zebranie to zamierzonych efekt w organizacyjnych nie dało.-

d/ Polskie Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji.

Bezpośrednia działalność Stronnictwa w terenie była minimalna, jego bowiem działacze zajmowali się głównie rozbudową Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i przeciwstawieniem go Związkowi Strzeleckie Prócz tego, wiele uwagi poświęcało Stronnictwo w Białymstoku [illegible]a-łostockim okręgu przemysłowym strajkowi robotników przemysłu [illegible]ó-kiennniczego, który był dlań pierwszą akcją ekonomiczną od pięciu lat. Strajk ten zwiększył znacznie wpływy Chrześcijańskiej Demokracji kosztem PPS.-

Powiat Augustowski Zgromadzenie publiczne.

We wsi Teolinie, gminy Wodkowiczowce dnia 17 lipca - wiec sprawozdawczy posła Romualda Pułjana, który m.in. scharakteryzował rolę Wojciecha Korfantego, jaką odegrał w sprawie przyłączenia Górnego Śląska do Polski i podkreślał, że Rząd przez swe dążenie do zmiany Konstytucji pogorszył sytuację Polski na terenie międzynarodowym tak dalece, że Francja odmówiła udzielenia Polsce pożyczki/60/.

e/ Stronnictwo Ludowe.

Nieznaczna akcja organizacyjna poszczególnych działaczy Stronnictwa nie przyniosła mu efektów i uwidoczniła, że nie rozporządza ona takim zasobem zdolniejszych jednostek, któreby mogły tę akcję skutecznie poprowadzić. Nakazana komunikatem Nr.5 Sekretarjatu Generalnego akcja protestacyjna w związku z wypadkami w Łapanowie w Województwie Białostockiem nie była przeprowadzana.-

Powiat Grodzieński Zebranie zamknięte.

We wsi Gembacze, gminy Hoża dnia 10 lipca sekretarz Wojewódzkiego zarządu Stronnictwa Ludowego Antoni Tr[illegible] urządził zebranie organi-

45
97

zacyjne lokalnego koła. M.in. w przemówieniu swem nawoływał on do powstrzymywania się od spożywania wyrobów państwowych monopolów spirytusowego i tytoniowego i powstrzymywania się od płacenia podatków, a nadto zapowiadał rychłe obalenie rządów pomajowych /20/.-

wiat Suwalski.

Zakazane zebranie.

Starosta Powiatowy zakazał urządzenia zebrania Stronnictwu ludowemu dnia 1[illegible] lipca w Kamionce-Nowej, gminy Wólka z powodu ujawnienia w okolicy wypadków zachorzeń na błonicę.-

Zebranie zamknięte.

W Suwałkach dnia 17 lipca - zebranie członków i sympatyków Stronnictwa przy udziale posła Adolfa Sawickiego, którego przemówienie bardziej charakterystycznych momentów nie zawierało /150/.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, była zaabsorbowana strajkiem robotników przemysłu włókienniczego, który moralnie i psychicznie przegrała, gdyż odstąpiła od wysuwanego do ostatniej chwili postulatu utrzymania umowy zbiorowej z roku 1928 i w rokowaniach z przemysłowcami wyprzedzona została przez Chrześcijańską Demokrację, oceniająca trafniej nastroje strajkujących.

W bielskim okręgu przemysłu drzewnego broniła swego stanu posiadania, zagrożonego szczególnie w Hajnówce przez BBWzR., organizujący Związek Związków Zawodowych, zaś w Grodnie usiłowała zwrócić na siebie uwagę akcja wśród bezrobotnych. Pozatem działalność jej nie nastręczała specjalnych uwag, jeżeli pominąć rozpoczętą przez nią walkę z komunistami, którą w ostatnim czasie nasycili zarówno organizacje partyjne, jakoteż zawodowe.-

4

Powiat Bielski

Wdrożona została dochodzenie przeciwko Delegatce Centralnego Wydziału Kobiecego P.P.S., Anieli Bekzównie z Warszawy, która na urządzonych w czerwcu b.r. z racji "tygodnia kobiet" zgromadzeniach w Białowieży, Hajnówce, Czeremsze, Nurcu i Bielsku-Podlaski podkreślała, że w wypadku wojny żołnierze nie powinni strzelać do swych braci robotników i chłopów w przeciwnych szeregach, a tylko do burżujów, którzy im broń dali do ręki".-

Powiat Łomżyński

Zebranie zamknięte.

W Stawiskach dnia 3 lipca członek OKRPPS w Łomży, Bronisław Załęski wygłosił odczyt n.t."Demokracja a dyktatuea", w którym wodził, że obecne rządy dyktatorskie w Polsce są zaprzeczeniem konstytucyjnej demokracji parlamentarnej /30/.-

Powiat Ostrowski

Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 19 czerwca zebranie z udziałem Anieli Bekzówny, która podkreślała, że Rząd, idąc na kompromis z obszarnikami i kapitalistami, pogarsza sytuację klasy robotniczej skrępował wolność słowa Ustawą o zgromadzeniach, utrudnił dostęp do szkoły dzieciom robotników i chłopów i ustawą o ustroju szkolnictwa itp. Następnie traktuje o przygotowaniach państw kapitalistycznych do wojny, oświadczyła, że cały świat burżuazyjny dąży do zgnębienia Rosji Sowieckiej, aby zawładnąć jej bogactwem i, na wypadek wojny robotnik polski zgodnie z uchwałą ostatniego kongresu II-ej Międzynarodówki nie zechce skierować bagnetu w pierś robotnika rosyjskiego, a wymierzy go przeciwko własnej burżuazji /50/.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.T.
Dnia 10 sierpnia 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1932 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Nowy oddział.

Powstał we wsi Rzekuń, powiatu ostrołęckiego /38/.-

W Jasionówce, powiatu białostockiego dnia 10 lipca b.r. odbyła się przy udziale komendanta okręgowego, majora Chmury koncentracja oddziałów strzeleckich z powiatów białostockiego, sokólskiego i szczuczyńskiego z racji przyrzeczenia strzeleckiego, składanego przez miejscowy oddział Związku. W koncentracji wzięło udział ponad 250 szeregowych strzelców. Koncentracja miała charakter demonstracji przeciwko systematycznym napaściom na Związek Strzelecki ze strony parafji w Jasionówce księdza Małynicza - Malickiego.

Tegoż dnia w Białymstoku odbył się marsz gwiaździsty Związku Strzeleckiego o charakterze eliminacji drużyn na marsz szlakiem kadrówki.-

Proboszcz parafji w Rzekuniu, powiatu ostrołęckiego, ks. Puliński dnia 3 lipca b.r. z ambony wystąpił gwałtownie przeciwko organizatorom miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego, których odsądził od czci i wiary. Tenże ksiądz, kiedy zgłosił się do niego zarząd nazwanego oddziału z prośbą o wyświęcenie świetlicy oświadczył, że masonom świetlicy święcił nie będzie i wyraził swoje zdziwienie, że ktośkolwiek mógł przyjść do niego z taką prośbą.-

Ks.prałat Gościcki w Goworowie, powiatu ostrołęckiego dn. 4 lipca b.r. w sali parafjalnej na zebraniu organizacyjnem "Stowarzyszenia Pobroczynnego" nazwał Związek Strzelecki "bandą"

i przeciwstawiał mu Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Proboszcz parafji z [illegible]aczu, powiatu szczuczyńskiego, ks. Piotr Krysiak dnia 24 lipca b.r. z ambony zaznaczył, że Związek Strzelecki skończy swój żywot niezwłocznie po objęciu rządów przez Stronnictwo Narodowe.-

W Radziłowie, powiatu szczuczyńskiego większość radnych gminy pod wpływem radnego ks.Aleksandra Dołęgowskiego, miejscowego proboszcza powzięła uchwałę co do wymówienia posady pomocnikowi sekretarza gminnego, Janowi Kowalskiemu za to tylko, że zorganizował tamże oddział Związku Strzeleckiego.-

b/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Z inicjatywy Związku odbyły się wiece protestacyjne przeciwko zakusom Niemiec na całość granic Rzeczypospolitej. W Augustowie /600/, Jaświłach,powiatu białostockiego /600/, Białowieży /2.000/, Bielsku-Podlaskim /500/, Grodnie /5.000/, Ostrowi-Mazowieckiej/1.000/, Grajewie /3.000/, Radziłowie, powiatu szczuczyńskiego /700/ i Sokółce /2.000/.-

c/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowe oddziały.

Powstały w Choroszczy, powiatu białostockiego /33/ i Indurze, powiatu grodzieńskiego /26/.-

W powiecie suwalskim przystąpiono do organizowania szeregu oddziałów Stowarzyszenia i do tworzenia dwuch plutonów piechoty w tartaku Płociczno k/Suwałk i we wsi Gawrychy-Ruda, gminy Hutta Akcja organizacyjna Stowarzyszenia napotkała na znaczne trudności i nie dała pomyślnych wyników w gminie Koniecbór z racji przeciwdziałania jej przez Stronnictwo Ludowe, oraz w gminach Giżajny i Kadaryszki z powodu nieprzychylnego stanowiska duchowieństwa katolickiego.

Silniejszy oddział Stowarzyszenia został otworzony również

19

w Grajewie /54/ mimo przeciwdziała[illegible] ze strony działaczy Ch.D.

99

d/ Związek Podoficerów Rezerwy.

y oddział.

Powstał w Narewce, powiatu bielskiego /18/.

Oddział Związku w Grodnie postanowił ufundować własny sztandar Związkowy.

e/ Związek Polskiego Nauczycielstwa.

Ognisko Związku w Augustowie przystąpiło do wydawania miesięcznika "Nasz Głos". Wyszły już dwa numery tego miesięcznika.

f/ Towarzystwo Gimnastyczne "Sokół".

W Bielsku-Podlaskim dnia 9 lipca b.r. wybrano nowy zarząd miejscowego gniazda, do którego weszli akademicy - organizatorzy O.[illegible].P., którzy chcą uczynić z gniazda odskocznię organizacyjną dla [illegible].P.-

g/ Związek Hallerczyków.

Powiatowa placówka Związku w Wysokiem-Mazowieckiem urządziła dnia 10 lipca b.r. z racji pietnastej rocznicy utworzenia armji polskiej we Francji manifestacyjną majówkę w lesie dóbr Szepietowo - z udziałem posła Jana Godlewskiego. Majówka zakończyła się bójką, w której doznał silnych obrażeń ciała Zygmunt Brzózka ze wsi Brzózka-Markowizna, gminy Szepietowo.-

h/ Organizacje rolnicze.

W Łomży dnia 12 lipca b.r. odbył się zjazd prezesów i delegatów organizacyj rolniczo-społecznych pod przewodnictwem b.posła Targońskiego, poświęcony zagadnieniom społeczno-gospodarczym-powiatu. /120/

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 11 lipca b.r. odbył się zja
prezesów i delegatów organizacyj społeczno-gospodarczych p
przewodnictwem Józefa Szczuki, prezesa OTO. i KR. /130/

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.R.
Dnia 10 sierpn.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
Za miesiąc lipiec 1932 r.

100

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Prawosławny.

Omówiony w poprzednich sprawozdaniach spór o cerkiew prawosławną we wsi Kuraszewo, gminy Łosinka w powiecie bielskim trwa nadal i wykorzystywany jest przez duchowieństwo prawosławne do walki z unją. Charakterystyczne w tej materji są artykuły Warszawskiego "Słowa", które na marginesie wypadków w Kuraszewie podkreślało, że kościół prawosławny uważa akcję unijną Kościoła Katolickiego za wręcz terorystyczną i nieznajdującą żadnego logicznego uzasadnienia, gdyż co do samej unji niema porozumienia pomiędzy obu kościołami. Szczegółowe sprawozdania w sprawie traktowanego sporu zostały przedstawione Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Ministerstwu W.R.i O.P.

Należy zaznaczyć, że spór o cerkiew prawosławną w Kuraszewie pomniejszy w dużym stopniu możliwości dla akcji unijnej w powiatach Województwa Białostockiego.-

b/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Duchowni Grochowski, biskup i Piechulski, proboszcz łomżyński Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego zorganizowali przy pomocy sierżanta W.P. Wiktora Ryżyńskiego parafję tegoż kościoła w Ostrowi-Mazowieckiej. Zorganizowanie tej parafji wywołało istną burzę ze strony duchowieństwa katolickiego, które z ambon i przy użyciu prasy rozpoczęło niebywale ostrą kampanję przeciwko organizatorom omawianej parafji, pomawiając przytem władze administracji ogólnej o przychylny stosunek do Polskiego Kościoła Narodowego.

Dnia 7 lipca do wsi Malinowo - Nowe w gminie Czerwin, powiatu ostrołęckiego przybył po przeszło rocznym pobycie w Ameryce duchowny Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego Stanisław Zawadzki, który wyjechał do Ameryki celem zebrania odpowiednich funduszów na reprezentowany przezeń kościół. Narazie Duchowny Zawadzki z racji nadwątlonego zdrowia działalności nie przejawia, zamierza jednakże w najbliższym czasie przystąpić do organizowania w powiatach ostrołęckim i ostrowskim kilku parafij, któreby w przyszłości mogły tworzyć biskupstwo z siedzibą władz biskupich w Ostrowi-Mazowieckiej. W zetknięciach z ludnością duchowny Zawadzki nawołuje ją do jaknajściślejszej współpracy z Rządem.-

c/ M a r j a w i c i.

We wsi Brzozówka, gminy Kadzidło, w powiecie ostrołęckim rozpoczęto w dniu 6 lipca budowę kaplicy marjawickiej, Budowa ta została wstrzymana przez władze administracji ogólnej z powodu nie posiadania przez budujących ją zezwolenia władz.-

d/ Sekta Baptystów.

We wsiach Paproć-Iłża i Mała, gminy Jasienica w powiecie ostrowskim nauczyciel miejscowej szkoły powszechnej - Edward Sonenberg zorganizował zbór sekty, liczący 3 członków przeważnie z pośród młodzieży. Starsze społeczeństwo wniosło na Sonenberga skargę do władz szkolnych.-

We wsi Ćwirki, gminy Białowieska w powiecie bielskim został otwarty dom modlitwy baptystów, którego otwarcia dokonał Iwanow Kirył z Hajnówki. Tamże odbył się chrzest 17 wyznawców sekty i jeden ślub których dokonał przełożony zboru w Brześciu n/Bugiem Dziekuć Małej.

We wsi Bogiłowce powiatu wołkowyskiego dnia 12 lipca odbył się

101/23

chrzest 13 nowych członków sekty. przy obecności około 250 osób.

Takiż chrzest 18 osób odbył się w Zelwie powiatu Wołkowyskiego.-

e/ Stowarzyszenia Badaczy Pisma Świętego.

W Białymstoku dnia 3, 4 i 5 lipca odbył się zjazd delegatów zborów Stowarzyszenia z województwa Białostockiego poświęcony wyłącznie sprawom wyznaniowym.-

24

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.T.
Dnia 10 sierpnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Jak już zaznaczono na wstępie niniejszego sprawozdania, w życiu mniejszości narodowych bardziej charakterystyczne wydarzenia nie zaszły. Było ono w dalszym ciągu słabe w przejawach zewnętrznych i wiązało się ściśle z sytuacją gospodarczą. Społeczne organizacje żydowskie zaabsorbowane były przystosowywaniem swej działalności do sytuacji, jaka wytworzyła się dla nich wskutek wprowadzonych oszczędności do budżetów samorządów miejskich. M.in. w Białymstoku oszczędności te wysunęła na porządek dzienny kwestję przejęcia przez Magistrat żydowskiego domu sierot . Przeciwko przejęciu tego domu przez Magistrat zaoponowały grupy ortodoksyjne i Aguda, która,spowodowała przyjazd do Białegostoku Izraela Szwaba, przywódcy agudowców w Niemczech. Wspomniany Szwab oświadczył, że społeczeństwo żydowskie w Białymstoku okryłoby się hańbą narodową, gdyby zgodziło się oddać dom sierot Magistratowi i narazić wychowywane w nim dzieci na asymilację. Jednocześnie tenże fakt podkreślił, że żydzi w Polsce nie mogą liczyć na żadną pomoc finansową ze strony żydów w Niemczech. Omówione w części szczegółowej sprawozdania wystąpienia grup socjalistycznych w związku Akademików Żydów w Białymstoku i Grodnie wskazują, że agitacja radykalna i komunistyczna znajduje posłuch u studjującej na wyższych zakładach młodzieży żydowskiej. Społeczeństwo żydowskie miasta Białegostoku zostało do pewnego stopnia zaskoczone faktem rozwiązania rady miejskiej i Magistratu , w których posiadało zdecydowaną większość i za których działalność ponosiło większą odpowiedzialność,niż społeczeństwo polskie. Stąd też traktowany fakt oceniało ono jako wymierzony w pewnej mierze przeciwko ugrupowaniom żydowskim względnie poszczególnym przedstawicielom społeczeństwa żydowskiego,którzy wywierali wpływ na działalność rady i Magistratu.

25

102

a/ Z y d z i .

Zycie polityczne.

S j o n i ś c i .

Z racji 28-ej rocznicy śmierci dra Hercla odbyły się akademje żałobne w Białymstoku, Bielsku-Podlaskim, Milejczycach i Brańsku, powiatu bielskiego, Ostrowi-Mazowieckiej i Broku, powiatu ostrowskiego, Janowie, powiatu sokólskiego, Grajewie i Szczuczynie, powiatu szczuczyńskiego i w Tykocinie, powiatu wysoko-mazowieckiego.-

W Krynkach dnia 2 lipca b.r. "Chehaluc-Pionier" urządził akademję, poświęconą szkolnictwu żydowskiemu /250/.-

O r t o d o k s i .

Stowarzyszenie "Agudas-Izrael" w Ostrowi-Mazowieckiej urządziło tamże dnia 2 lipca b.r. zebranie protestacyjne przeciwko terorowi, stosowanemu względem gminy wyznaniowej żydowskiej przez jej przeciwników.

Z y c i e s p o ł e c z n e .

W Białymstoku 7-go lipca b.r. odbyło się walne zebranie białostockiego koła akademików białostoczan w sprawach wyboru nowego zarządu. Ugrupowania lewicowe, reprezentowane w kole, widząc niemożliwość przeforsowania swych kandydatów wobec przeważającej większości, jaką rozporządzają sjoniści, doprowadziły do zerwania zebrania. Dnia następnego ponownie zwołano zebranie któremu sjoniści przedstawili listę swych kandydatów, którzy przeszli jako jedyni kandydaci. Reagując na to mniejszość lewicowa zwołała zebranie w dniu 19 lipca b.r., na którem podniosła, że zarząd w dniu 8 lipca b.r. został wybrany nieprawnie. Na tle wynikła awantura, która doprowadziła do rozwiązania zebrania

Obie grupy po opisanych wypadkach wydały komunikaty. Grupa socjalistyczna w komunikacie swym stwierdza: "Towarzysze i Towarzyszki. Ostatnie wypadki, jakie rozegrały się ostatnio na gruncie naszego białostockiego Związku Akademickiego, odkryły oblicze frakcji większości w Związku "Kabima". Czując, że władza wymyka im się z rąk, przeszli oni agenci żydowskiej burżuazji od demokracji do otwartego teroru. Teror ten uwidocznił się jaskrawo na ostatniem ogólnem zebraniu, które odbyło się 2 lipca b.r. Przywódcy "Kabima", widząc, że ich właśnie członkowie nie dają się złapać na wędkę ich rezolucji i głosując za rezolucjami grup socjalistycznych /jak rezolucja o pomocy dla strajkujących białostockich robotników włókienniczych, o podwyżce opłacy uniwersyteckiej i t.d. /, postawili wniosek, by przejść nad temi rezolucjami do porządku dziennego. Uważając akt ten jako prowokację, grupy socjalistyczne nie dopuściły do głosowania. Następnie, gdy zebranie zostało rozwiązane "Kabima" nieprawnie zawładnęła Związkiem, przeprowadzając wybory, w których nie wzięła udziału większość członków z racji bezprawnego charakteru samych wyborów. Drugim aktem terorystycznym ze strony przywódców "Kabima" było wezwanie towarzysza Majnberga przed nieprawnie mianowany sąd. Obrzydliwszem jeszcze jest to postępowanie z tej racji, że na przewodniczącego został mianowany człowiek o nieczystych rękach w odniesieniu do pieniędzy związkowych. Towarzysze, nie wolno nam dopuścić, ażeby Związek Akademicki, który powinien nieść pomoc biednym akademikom, był otwartą placówką kliki partyjno-burżuazyjnej. Musi być zwołane zebranie dla dokonania wyborów właściwego zarządu".-

Odpowiadając za ten komunikat, grupa "Kabima" w komunikacie swym oświadcza: "Po raz pierwszy w historji naszego Związku ośmieliły się grupy opozycyjne, stanowiące mniejszość niedopuścić do odbycia się normalnie zebrania. Na wezwanie przewodniczącego i prezydjum, ażeby grupy opozycyjne zaprzestały obstrukcji i umożli-

wiły ogólnemu zebraniu załatwić szereg ważnych spraw, przewidzia nych w porządku dziennym, grupy te pozostały obojętne, wskutek czego zebranie zostało przez przedstawiciela władzy rozwiązane. Przewodniczący ogólnego zebrania zażądał później na posiedzeniu prezydjum od kierowników opozycji, ażeby jako mniejszość nie teroryzowali większości i wyraził gotowość prowadzenia nadal ogólnego zebrania, jeżeli będzie możliwy [illegible]alny bieg obrad. Kierownicy opozycji nie zgodzili się na to, wobec czego przewodniczący nie mając zresztą innego wyjścia, ogłosił wybory do zarządu Związku. Grupy opozycyjne w przewidywaniu klęski do wyborów nie przystąpiły i oddały w ten sposób całą władzę związkową w ręce frakcji większości "Kabima", jedynej która przystąpiła do wyborów.

W Grodnie dnia 11 lipca b.r. na walnem zebraniu członków koła akademików grodnian grupa niezależnych studentów wystąpiła przeciwko grupie sjonistycznej i jej przewodniczącemu, a następnie zażądała wybrania Komitetu dla przeprowadzenia akcji przeciwko podwyższeczesnego na wyższych uczelniach. Grupa sjonistyczna "Kabima", znajdując się w mniejszości i obawiając się, ażeby powzięcie uchwał co do rozpoczęcia traktowanej akcji nie zaszkodziło organizacji, wszczęła obstrukcję i doprowadziła do zerwania zebrania.-

W obu wypadkach, w Grodnie i Białymstoku - w łonie Związku Akademików Żydów po omawianych zebraniach powstały wyraźne grupy nie-zależnego bloku niezamożnych studentów, rekrutujące się z socjalistów i komunizujących.

Życie gospodarcze.

W Białymstoku dnia 10 lipca b.r. prezes Związku Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych, Heman Barnes wygłosił odczyt na temat "obecny kryzys gospodarczy, a spółdzielczość jako droga ratunku" w którym wskazywał, że zwłaszcza drobne kupiectwo i drobny przemysł winny poszukiwać ratunku w dobie przeżywanego kryzysu wso

dzielczości.

W Białymstoku dnia 10 lipca b.r. odbyła się konferencja wojewódzka przedstawicieli banków spółdzielczych żydowskich, istniejących na terenie województwa Białostockiego - przy udziale dra Posnera z Warszawy, wybrano komitet wojewódzki, którego zadaniem ma być wyszukiwanie kredytu dla zagrożonych żydowskich banków spółdzielczych.-

Życie kulturalno-oświatowe.

W Białymstoku w dniach 3 i 4 lipca b.r. - zjazd harcerzy żydowskich przy udziale Berty z Krakowa i Jelina z Tarnowa /200/.

Żunnie, powiatu grodzieńskiego lokalny oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich na walnem zebraniu postanowił ożywić swą działalność kulturalno-oświatową.-

W związku ze zmniejszeniem subsydjów przez radę miejską miasta Grodna na szkolnictwo żydowskie - dnia 12 lipca b.r. w Grodnie w gminie wyznaniowej żydowskiej odbyła się przy udziale radzieckiej frakcji żydowskiej oraz członków zarządu i rady nadzorczej wspomnianej gminy konferencja, na której postanowiono jak najenergiczniej zaprotestować przeciwko zmniejszeniu traktowanych subsydjów i wyłoniono komisję, która ma wszcząć starania w kierunku zwiększenia tych subsydjów.-

Sprawy wyznaniowe.

W Grodnie dnia 4 lipca b.r. odbyły się wybory prezesa i viceprezesa rady nadzorczej żydowskiej gminy wyznaniowej. Wybrani zostali adwokat Izydor Suten, prezes i Abram Janowski, viceprezes, obaj przedstawiciele grup sjonistycznych.

W Białymstoku dnia 14 lipca b.r. konwent senjorów gminy wyznaniowej żydowskiej powziął uchwałę dotyczącą wynajęcia przez gminę lokalu dla rabinów. W ten sposób konwent senjorów załatwił kwestję sporów pomiędzy rabinami, którzy najczęściej swe sprawy

104 29

rabinackie załatwiali dotąd w mieszkaniach. Pozatem konwent senjorów zdecydował, że jeden z rejonowych rabinów winien pełnić funkcję sekretarza rabinatu i dokładnie protokułować wszystkie przez rabina załatwiane sprawy, ażeby można je było w każdej chwili skontrolować. Konwent senjorów w uchwale swej zaznaczył, że pragnie przeorganizować rabinat na nowoczesny, wyznaniowy sąd żydowski, który-by miał poszanowanie wśród społeczeństwa żydowskiego.

W Białymstoku na ostatniem walnem zebraniu członków synagogi głównej dnia 17 lipca b.r. zainterpelowania zarząd tejże synagogi dlaczego od trzech lat przeszło nie ogłasza sprawozdania finansowego i nie przedstawia rachunków, aczkolwiek w tym czasie operował dziesiątkami tysięcy złotych. Odpowiadając na interpelację przedstawiciele zarządu oświadczyli, że zarząd złoży sprawozdanie na najbliższem posiedzeniu w sierpniu b.roku.-

P R A S A .

Białostocki "Unzer Lebn" prowadził kampanję przeciwko grupie sjonistycznej, która z racji zmniejszenia przez radę miejską m. Białegostoku subsydjów dla żydowskich instytucyj opiekuńczych, wyraziła zgodę na objęcie przez Magistrat żydowskiego domu sierot. Stwierdzało ono, że społeczeństwo żydowskie nie może się zgodzić na to, ażeby sieroty żydowskie były wychowywane przez samorząd miejski w duchu asymilacji i wyrzekało się swych dzieci. Sprawa ta zresztą nabrała tak dalece szerokiego rozgłosu, że zainteresowała się nią Aguda w Niemczech, która w liście oficjalnym do społeczeństwa żydowskiego w Białymstoku podkreślała m.in. "wstydem będzie dla Białegostoku, jeżeli dzieci, które dotychczas wielkiemi ofiarami, staraniami wychowywane były dla żydostwa, zostaną dla społeczeństwa żydowskiego stracone. Omawiając uchwałę konwentu senjoru rady wyznaniowej gminy żydowskiej co do reorganizacji rabinatu w Białymstoku, pismo wyrażało wątpliwość, czy uch

30

waża ta znajdzie praktyczne zastosowanie i stwierdzało, że za rząd gminy wyznaniowej żydowskiej składa się z osób, ulegających całkowicie rabinatowi i niezdolnych przeprowadzenia z nim jakiejkolwiek walki.-

b/ B i a ł o r u s i n i .

Jak już podkreślono w poprzecznem sprawozdaniu, zarząd Okręgowy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Białymstoku na podstawie uchwały swej z dnia 14 czerwca b.r. zabronił zarządom i członkom kół Towarzystwa brania udziału w jakichkolwiek konferencjach, dotyczących Towarzystwa, a zwoływanych przez władze administracji ogólnej i współpracy tychże kół z polskiemi organizacjami społecznemi. Uważając tę uchwałę wspomnianego zarządu za sprzeczną ze statutem Towarzystwa i negującą uprawnienia władz administracji ogólnej, Urząd Wojewódzki zażądał od Zarządu Głównego T.S.B. uchylenia tej uchwały i zawieszenia w działalności Zarządu Okręgowego T.B.-

Koło T.S.B. we wsi Bielewicze, gminy Gródek w powiecie białostockim postanowiło zorganizować świąteczne kursy dla analfabetów.

Koło T.S.B. w Nieszczanikach, gminy Gródek w powiecie białostockim postanowiło zaprosić sekretarza Zarządu Głównego Towarzystwa, Feliksa Steckiewicza do Nieszczanik i opłacić koszta jego podróży.

Koło T.S.B. w Jelcowszczyźnie, powiatu wołkowyskiego nabyło i zainstalowało radioodbiornik.-

Zarząd Główny Towarzystwa Szkoły Białoruskiej dąży do zorganizowania sieci kół T.S.B. w powiatach sokólskim i grodzieńskim i odbycia w Grodnie i Wołkowysku zjazdów okręgowych celem dokonania wyborów Zarządów Okręgowych, zamkniętych w roku 1929 za działalność antypaństwową.

105 31

c/ Litwini

Dnia 3 lipca b.r. grupa członków akademików litwinów U.S.B. w Wilnie urządziła w Druskienikach przedstawienie, poprzedzone śpiewami nad brzegiem Niemna z muszli parkowej. M.in. grupa ta nim zorjentował się przedstawiciel władzy odśpiewała pieśń "Co za Sądy", dotycząca w treści życia i śmierci kaprala Szymkunasa skazanego za szpiegostwo na rzecz Litwy na karę śmierci. Całe wystąpienie grupy miało charakter wybitnie demonstracyjny i pozostawało niewątpliwie w przyczynowym związku z wszczętą przez Związek Wyzwolenia Wilna akcją odpolszczenia Druskienik. W sprawie tej przedłożono Ministerstwu specjalne sprawozdanie.

W gminie Marcinkańce, powiatu grodzieńskiego prowadzona jest akcja za nieposyłaniem dzieci przez litwinów do szkół powszechnych polskich celem zmuszenia w ten sposób władz do otwarcia litewskich szkół powszechnych.

Mieszkańcy wsi Mustejka w gminie Marcinkańce, powiatu grodzieńskiego rozpoczęli własnym kosztem budowę domu, przeznaczonego na prywatną szkołę litewską Towarzystwa "Rytas".-

d/ Rosjanie.

W Grodnie odbyło się walne zebranie członków prawosławnego "Bractwa Sofijskiego" przy udziale delegata Metropolity Dyonizego, ks.Nikołajewa, który nawoływał zebranych do propagowania religji prawosławnej. Pozatem wybrano nowy zarząd bractwa.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

32

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3109/32.T.
B[illegible]ia 10.VIII.1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc lipiec 1932 rok.

VI. V A R I A .

W dniach 2, 3 i 4 lipca b.r. P.Wojewoda przeprowadzał inspekcję powiatu ostrołęckiego. W związku z tem w dniu 2 lipca b.r. wszystkie organizacje społeczne, narodowościowe, wyznaniowe i zawodowe /za wyjątkiem oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Stowarzyszenia KUltur-Liga i Stowarzyszenia Pań Miłosierdzia Św.Vincentego a Paulo/ złożyły na ręce Pana Wojewody następującą deklarację "Niżej podpisani przedstawiciele zrzeszeń i organizacji społecznych m.Ostrołęki i powiatu witamy gorąco i serdecznie na tej ziemi, przesiąkniętej krwią tylu bohaterów, dostojnego Gościa w osobie Pana Wojewody Białostockiego Marjana Zyndram-Kościałkowskiego. Jednocześnie składamy na Jego ręce uroczyste zobowiązanie powzięte zgodnie w imieniu całego społeczeństwa tutejszego, że w zrozumieniu ciężkiego położenia ekonomicznego kraju i powagi chwili obecnej, w której wrogowie nasi ośmielają się kwestjonować niezaprzeczone prawa nasze do Niepodległości oraz nienaruszalności granic Rzeczypospolitej Polskiej, cały nasz wysiłek i cały nasz trud skierujemy celem zjednoczenia wszystkich obywateli miasta i powiatu pod jeden wspólny sztandar jedności narodowej. Rozumiejąc w chwili tak groźnej wielką wagę konsolidacji społeczeństwa polskiego, niespoczniemy dotąd w pracy nad Nią, aż wszyscy obywatele tej ziemi bez względu na różnicę wyznań, poglądów politycznych czy stanowiska społecznego złączą się w jeden harmonijny zespół karny i odpany całą duszą idei silnego gospodarczo Państwa obywateli, pracujących dla jego dobra, całości i niepodległości pod wodzą wielkiego Budowniczego Naszego Państwa, Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.-

106 53

"Zarząd gminy wyznaniowej żydowskiej w Ostrołęce wita gorąco i serdecznie na tej ziemi przesiąkłej krwią tylu bohaterów, Dostojnego Gościa, w osobie Pana Wojewody Białostockiego M.Zyndrama-Kościałkowskiego. Jednocześnie składamy na jego ręce uroczyste zobowiązanie, powzięte w imieniu całej ludności żydowskiej m.Ostrołęki, że w zrozumieniu ciężkiego położenia kraju i powagi chwili obecnej w której wrogowie nasi ośmielają się jawnie kwestjonować niezaprzeczone prawa na te niepodległości oraz nienaruszalności granic Rzeczypospolitej Polskiej, cały nasz wysiłek i cały nasz trud skierujemy celem zjednoczenia wszystkich obywateli miasta i powiatu pod jeden sztandar jedności narodowej. Łącznie z całym narodem żydowskim w Polsce, który zawsze i przy każdej sposobności ujawniał tyle ofiarności gdy szło o los i dobro ojczyzny, zamieszkałej przez pierwszych przodków naszych od 1000 lat, który z samozaparciem stawał w szeregach w walce z niewolą, w walce o wyzwolenie i wolność Polski - - oświadczamy uroczyście, że i obecnie nie bacząc na ciężki kryzys ekonomiczny oraz rozumiejąc w chwili tak groźnej wielką wagę konsolidacji społeczeństwa polskiego i żydowskiego, nie spoczniemy dotąd w pracy nad nią, aż wszyscy obywatele tej ziemi bez względu na różnicę wyznań, poglądów politycznych, czy stanowiska społecznego złączą się w jeden harmonijny zespół karnych i oddanych całą duszą idei silnego gospodarczo Państwa - obywateli, pracujących dla Jego dobra całości i niepodległości pod wodzą Wielkiego Budowniczego naszego Państwa Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego."

W Grodnie dnia 10 lipca b.r. przy udziale Pana wiceministra Jasińskiego i Pana Wojewody pod przedownictwem posła Dunina-Markiewicz odbył się Wojewódzki Zjazd przedstawicieli samorządu. Obrady zjazdu mają posłużyć jako materjał, który zostanie zużytkowany dla dalszych prac Rządu nad reformą ustawodawstwa samorządowego.-

W dniach 23, 24, 25 i 26 lipca b.r. na terenie Województwa Białostockiego bawił Pan Prezydent Rzeczypospolitej. Pan Prezydent w dniu

23 lipca b.r. dokonał przeglądu szkoły podchorążych piechoty w Ostrosłęc
-Komorowie, dnia 24 lipca b.r. był gościem pierwszego pułku ułanów
Krechowieckich, stacjonowanego w Augustowie i obchodzącemu w tym
dniu rocznicę bitwy pod Krechowcami, a dnia 26 lipca b.r. zaszczycił
swą obecnością uroczystość odsłonięcia w Suwałkach pomnika Józefa
2 pułku ułanów Grochowskich, generała Iwernickiego.-

W racji pobytu Pana Prezydenta w Augustowie odbyła się tamże
dnia 24 lipca b.r. koncentracja oddziałów strzeleckich w sile
37 oficerów i 1495 strzelców oraz 6 kompanij rezerwistów.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

107

JEWODA BIAŁOSTOCKI

Białystok, dnia 15 września 1932 roku

.BP. 3574/32.T.

tuacyjne sprawozdanie
esięczne Nr.9. za
siąc sierpień 1932 r.

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny

w W a r s z a w i e.

Przesyłając sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9. za miesiąc sierpień 1932 rok.-

Za Wojewodę
/-/ St.Modliński
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Grodnie,
" " " " w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach.
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " " DOK. I. w Warszawie.
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie.
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi
Województwa Białostockiego.
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku.
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/miejscu.

J.

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 20/IX 1932 r.

J.F.

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3574/32.T.
Białystok, dnia 10.IX.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Okres sprawozdawczy, jeżeli chodzi o życie polityczne, cechowało osłabienie działalności polskich stronnictw politycznych, z których BBWzR. był poprostu bezczynny nawet w tych ośrodkach, w których sytuacja i wystąpienia przeciwko niemu czynników opozycyjnych wymagały z jego strony zdecydowanych i konkretnych posunięć. Działalność Stronnictwa Narodowego była identyczna, jak w poprzednim miesiącu. Zaostrzyło ono jedynie wystąpienia swe przeciwko Związkowi Polskiego Nauczycielstwa, straciła natomiast na ostrości jego akcja przeciwko Związkowi Strzeleckiemu, niewątpliwie wskutek pohamowania się wielu z pośród księży od wystąpień przeciwko temuż Związkowi. To samo dotyczy w pewnym stopniu Polskiego Stronnictwa Chrzescijańskiej Demokracji, które po dniu 28 sierpnia b.r. popularyzowało uchwały zjazdu Rady Naczelnej Ch.D. w Poznaniu.-PPS.osłabiona znacznie w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłu włókienniczego z racji przegrania strajku robotników przemysłu włókienniczego i broniąca swych wpływów w bielskim okręgu przemysłowym, nie wniosła bardziej charakterystycznych momentów do układu stosunków społeczno-politycznych w Województwie. Nie zmieniło w niczem tego układu również Stronnictwo Ludowe, którego jedyny przedstawiciel parlamentarny, działający na terenie Województwa, poseł Sawicki powstrzymywał się nadal od wyraźniejszej działalności terenowej. Jako nowy czynnik we wspomnianym układzie wystąpiło Narodowo-Chłopskie Stronnictwo Agrarne, którego dotychczasowa działalność nosi właściwie charakter dywersji w odniesieniu do wierzchów Stronnictwa Ludowego.

Życie społeczne wyczerpywały - obchód przez społeczne organizacje prorządowe rocznicy wymarszu kadrówki, a przez organizacje społeczne, orjentujące się na Stronnictwo Narodowe i Chrześcijańską Demokrację - rocznicy "cudu nad Wisłą", akcja propagowania zainteresowanie się morzem i akcja bojkotu towarów gdańskich. Co do tej ostatniej akcji - zauważyć należy, że prawicowe stronnictwa opozycyjne starały się wykorzystać przeciwko Rządowi fakt odwołania bojkotu towarów gdańskich. M.in. "Nowe Życie" omawiając protokuł, podpisany w dniu 13 sierpnia b.r. przez przedstawiciela Polski i przedstawiciela W.M.Gdańska, podkreślało, że poniżającą zgodę z Gdańskiem zawarto po wielu morderstwach, dokonanych przez gdańskich hitlerowców, po napadach na obywateli polskich, po demonstracjach Gdańska przeciw Polsce i, że we wspomnianym protokule jest mowa o oświadczeniu przedstawiciela Polski, które przyjął do wiadomości przedstawiciel Gdańska, niema zaś mowy o oświadczeniu Gdańska.

Ze spraw narodowościowych zasługują na uwagę - dążenie sjonistycznej organizacji "Tarbuth" do tworzenia prywatnych szkół żydowskich w tych miejscowościach, w których młodzież żydowska uczyła się wyłącznie w polskich szkołach powszechnych i douczała się religji w szkołach, utrzymywanych bądź przez gminy wyznaniowe żydowskie, bądź też przez rodziców tej młodzieży. - Dążenie "Tarbuthu" we wspomnianym kierunku ma wyraźnie na celu izolowanie społeczeństwa żydowskiego od polskich szkół powszechnych i osłabienie tego czynnika, jakim jest polska szkoła powszechna w kształtowaniu się współżycia ludności żydowskiej i polskiej. Podkreślić także należy wyłaniające się zagadnienie ustosunkowania się władz administracji ogólnej do Towarzystwa Szkoły Białoruskiej. Zagadnienie to wytworzyły na terenie Województwa Białostockiego konferencje przedstawicieli władz administracji ogólnej bezpośrednio z zarządami kół TSB. i decyzja Urzędu Wojewódzkiego w odniesieniu do Zarządu Okręgowego TSB.

W chwili obecnej przedstawia się ona w ten sposób, że koła TSB. wynoszą uchwały, w których podkreślają konieczność utrzymania działalności Towarzystwa wyłącznie w ramach statutowych i godzą się na współpracę Towarzystwa z polskiemi organizacjami społecznemi o celach pokrewnych, zaś zarządy okręgowe w Białymstoku i Główny w Wilnie starają się przeciwdziałać wytworzonej przez władze administracji ogólnej atmosferze na gruncie TSB. Traktowane zagadnienie omawiane jest obszernie przez prasę sowiecką, która poczynania władz administracji ogólnej ocenia jako zamach "rządu faszystowskiego" na ostatki Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

Sytuacja gospodarcza w Województwie poprawie nie uległa. Wprawdzie wieś ma możność zbytu tegorocznych zbiorów, które naogół nie wypadły pomyślnie, gdyż zostały pomniejszone przez burze i grady a także rdzę, która szczególnie dotknęła jęczmiona i owsy, jednakże istniejąca represja cen na płody rolne nie daje wsi możliwości poprawy sytuacji.- Wyrazem ciężkiego położenia ludności rolniczej jest fakt znikomych wpływów podatkowych państwowych, które nigdzie w Województwie nie przekroczyły 60% wyznaczonego kontygentu.- To samo dotyczy wpływów podatkowych na rzecz samorządu. Położenie-- to pogarsza jeszcze i ta okoliczność, że rolnicy w poszczególnych miejscowościach dotniętych klęskami żywiołowymi, nie będą mogli uskutecznić zasiewów ozimych bez pomocy rządu państwowych. Tak np. niezbędna jest tego rodzaju pomoc dla jednego tylko powiatu wołkowyskiego w minimalnej kwocie 50.000 złotych. Represja cen na płody rolne wywołuje reakcje ze strony większej własności rolnej, która zapowiada powstrzymywanie się od dowozu tych płodów do miast, ażeby spowodować zwyżkę dotychczasowych cen i utrzymanie ich na poziomie limitetowym. Jeżeli chodzi o większą własność ziemską, to nawet w wypadku, gdyby ona podjęła taką akcję, skutek jej polegałby raczej na demonstracji, gdyż ziemianie obarczeni są zastawowym kredytem zbożowym i nie mają zboża na sprzedaż z wolnej drogi.-

Propagowana przez Stronnictwo Ludowe i Związek Zawodowy Rolników akcja powstrzymywania się drobnych rolników od dowozu produktów rolnych do miast w celu spowodowania zwyżki cen na te produkty i zmniejszenia opłat targowych nigdzie dotąd na terenie województwa nie została podjęta i niema widoków powodzenia.-

W ośrodkach przemysłowych sytuacja w porównaniu z lipcem uległa pewnej poprawie, zwiększył się bowiem stan zatrudnienia robotników wskutek ożywienia w przemysłach włókienniczym, drzewnym i garbarskim.

Charakterystyczną cechą sytuacji w przemyśle była tendencja do obniżania zarobków robotniczych. W większości wypadków robotnicy godzili się na to obniżanie.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZKI
Nr. [illegible]/32.T.
dnia 10 września 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie Nr.9
za miesiąc sierpień 193[illegible] r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Obalał silnymi argumentami insynuacje "Życia i Pracy" w odniesieniu do Związku Nauczycielstwa Polskiego i stwierdzał m.in., że wśród 42-tysięcznej rzeszy nauczycielstwa związkowego mogą się znaleść, jak w każdym zbiorowisku ludzkiem - jednostki niewierzące, ogół jednakże tego nauczycielstwa uznaje uczucia religijne, pielęgnowane należycie, za czynnik wychowawczy i wykłada naukę religji nierzadko lepiej i gorliwiej, aniżeli księża, którzy tę czynność uważają za zbyt uciążliwą i nie płacącą się.- Następnie, po przytoczeniu szeregu dat i faktów, obrazujących dorobek pracy nauczycielstwa związkowego, wywodził, że szlachetnem poświęceniem i ciężkim trudem Związek uzyskał uznanie najwyższych czynników w Polsce. Omawiając zjazd legjonowy w Gdyni, podkreślał, że tego rodzaju zjazdy mają na celu nietylko złożenie przez obóz legjonowy hołdu przeszłości, ale również określenie przezeń swego stosunku do polskiej teraźniejszości, w której najważniejszym czynnikiem jest konieczność budzenia w społeczeństwie duszy narodowej i ambicji państwowej.- Wystąpił silnie przeciwko orędziu ordynarjusza djecezji łomżyńskiej ks.biskupa Łukomskiego w sprawie akcji pomocy bezrobotnym, stwierdzając w swem wystąpieniu, że ks.biskup Łukomski, konkurując z państwową akcją pomocy bezrobotnym, okazuje nieposzano

wanie dla prawa i żąda od podległego mu duchowieństwa ażeby to prawo obchodziło.-

---oooOOOooo---

Inne pisma, uchodzące za prorządowe, nie zamieściły takich artykułów, które zasługiwałyby na dłuższe omówienie.-

b/ Prasa opozycyjna.

Traktując o wzroście przestępczości wśród młodzieży pismo przytoczyło kilka faktów na potwierdzenie wysuwanego wniosku, że wzrost przestępczości wśród młodzieży powoduje czytanie przez nią tego rodzaju czasopism, jak "Tajny Detektyw" i zapytywało, kiedy klub posłów BB. potępi występną robotę posła Majana Dąbrowskiego. i każe mu zrzec się mandatu poselskiego.- Dużo miejsca poświęcało pismo sprawie podatków , które określało jako zbyt wygórowane i przekraczające zdolności płatnicze podatników. Przyczyny nadmiernego obciążania ludności podatkami pismo dopatrywało się w rozbudowaniu ponad stan gospodarki państwowej i stworzeniu życia państwowego ponad stan. Z tej przesłanki wysnuwało wniosek, że budżet Państwa musi być dostosowany ściśle do rzeczywistych zdolności płatniczych ludności i nie powinien w obecnych warunkach przekraczać półtora miljarda złotych. Wniosek ten pismo przeciwstawiało twierdzeniom prasy prorządowej, że obciążenia podatkowe w Polsce w porównaniu z innemi państwami w stosunku do dochodów i do majątku narodowego są bardzo małe i, że tylko brak jest w społeczeństwie polskiem należytego wychowania państwowego i zrozumienia potrzeby płacenia podatków.-

W dalszym ciągu pismo prowadziło kampanję przeciwko Związkowi Strzel[illegible] i To jszowi młodych, wysuwając co do nich zarzut, że zm[illegible]nży się [illegible]ej drodze i, że działalność ich ma wszelkie cechy działalności komunistycznej. Z tej też racji pismo zajmowało bezwzględną walkę z obu wspomnianemi organizacjami.-

34

W numerze z dnia 21 sierpnia b.r. - "Życia i Pracy" zostało ogłoszone orędzie ks. biskupa Łukomskiego, zawierające wezwanie do niesienia pomocy bezrobotnym. Treść tego orędzia została podana Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu. W tymże numerze został umieszczony komunikat Katolickiej Agencji Prasowej, omawiający przemówienie Papieża w czasie audjencji nauczycielek polskich w Watykanie w dniu 9 sierpnia. Komunikat ten pismo zaopatrzyło uwagą, że ból Papieża byłby jeszcze większy, gdyby Papieżowi znane było to, jak w poszczególnych miastach Polski i pewnych organizacjach lekceważy się prawo Boże i Boga samego. W związku z rozpoczęciem się nowego roku szkolnego pismo wskazywało na konieczność szukania sposobów, jak uchronić młodzież polską od zepsucia i zmarnowania się, przyczem stwierdzało, że na szkodę młodzieży działają ci, którzy rugują ze szkoły [illegible]owanie religijne, wykreślają Boga i Ojczyznę ze statutu [illegible]rstwa Polskiego i wyprowadzają młodzież szkolną na ulic[illegible] place publiczne w tak zwanych kostjumach".-

"Nowe Życie".

Oceniało sytuację gospodarczą w kraju jako katastrofalną. Opierając się w tej materji na pracy Dra B.Dederki opublikowanej w sierpniowym numerze "Kwartalnika statystycznego", dowodziło, że wykładnią tej sytuacji jest fakt, iż dochód społeczny obywatela w Polsce wynosi zaledwie 1 zł. z którego ten obywatel oddać musi 35 groszy na ciężary publiczne.

W tenże sam sposób charakteryzowało pismo sytuację zagraniczną Polski, przyczem dowodziło, że sytuacja ta kształtuje się niekorzystnie wskutek niedołężności polskiej dyplomacji, z którą zagranica niewiele się liczy. Stąd też pismo wypowiadało pogląd, że obok zmiany Rządu konieczna jest także gruntowna przebudowa dyplomacji polskiej. Omawiając rozpoczęcie nowego roku szkolnego, "Nowe Życie" stwierdzało, że podwyższenie opłat na wyższych uczelniach zamknęło drogę do tych uczelni młodzieży ze wsi, wskutek czego w roku bieżącym na uczelniach tych zwiększył się wydatnie procent młodzieży żydowskiej. Zdaniem pisma skutki podwyższenia wspomnianych opłat nie dadzą na siebie długo czekać. Pismo jest niemal przekonane, że młodzież solidarnie protestować będzie przeciwko utrudnianiu dostępu do wyższych uczelni polakom, że protesty młodzieży polskiej skierowane zostaną przeciwko zamożnym żydom i, że należy oczekiwać potężnych manifestacyj, pełnych w swych rezolucjach obaw o przyszłość i polskość Ojczyzny.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3574/33.T.
nia 10 września 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1932 rok.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Po ożywionej w lipcu b.r. działalności posłów, działaczy o ogniw organizacyjnych BBWzR. w sierpniu b.r. działalność ta z racji feryj letnich osłabła do minimum. W bilansie jej niema ani jednego zgromadzenia. BBWzR. nie zdobył się w ubiegłym miesiącu na żywszą działalność nawet tam, gdzie, jak np.w Hajnówce, powiatu bielskiego - zachodziła tego nieodzowna potrzeba.z uwagi na energiczne wystąpienie przeciwko niemu czynników opozycyjnych.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność swoją biorąc ogólnie, obliczało na stwarzanie psychozy przygnębienia wśród ludności drogą przykonywania jej o katastrofalnym położeniu gospodarczym kraju i niemożności zapobiegnięcia złemu dotąd, dokąd nie ulegnie zmianie dotychczasowy system rządzenia Państwem. W działalności tej opierały się w dalszym ciągu przedewszystkiem na duchowieństwie, które nastawiane było przez działaczy stronnictwa na wystąpienia przeciwko czynnikom rządowym i prorządowym organizacjom społecznym. Zasługuje na uwagę, że w lipcu i sierpniu b.r. wielu z pośród stale dotąd występujących przeciwko Rządowi księży w powiatach djecezj-i łomżyńskiej osunęło się w pewnej mierze od udziału czynnego w życiu politycznem. Ważniemszymi nonsentami w agitacji i propagandzie Stronnictwa Narodowego były: walka ze Związkiem Polskiego Nauczycielstwa, Związkiem Strzeleckim i Legjonem Młodych, propagowanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej i przedstawianie społeczeństwu programu Stronnictwa Narodowego, mającego doprowadzić do uzdr[illegible]

nia kraju pod względem gospodarczym.

Powiat Suwalski. Zebranie zamknięte.

We wsi Żyliny, gminy Kuków dnia 14 sierpnia b.r. - zebranie sprawozdawcze posła Jana Choromańskiego, który w sposób chaotyczny krytykował poczynania Rządu w dziedzinie gospodarczej i polityki zagranicznej /60/.-

Zgromadzenie publiczne.

We wsi Becejły, gminy Zaboryszki dnia 21 sierpnia b.r. - wiec posła Witolda Staniszkisa bez zgłoszenia go powiatowej władzy administracji ogólnej.-Na wiecu ty: poseł Staniszkis wytaczał znane ogólnie Ministerstwu zarzuty co do błędnej polityki gospodarczej Rządu i niepowodzeń dyplomacji polskiej.-/80/

b/ Obóz Wielkiej Polski.

W sierpniu bardziej charakterystycznych momentów w nieznacznej zresztą działalności O.W.P. nie dostrzeżono. Wspomniana w poprzednim sprawozdaniu penetracja Białegostoku i białostockiego okręgu przemysłowego przez O.W.P., podjęta przez kierownictwa Oddziału Okręgowego O.W.P. w Łomży - bez porozumienia się z Chrześcijańską Demokracją, większych rezultatów nie dała, ani też nie przeszkodziła, na co głównie była obliczana, powstaniu w Białymstoku Legionu Młodych. Zawiodły również wysiłki w kierunku stworzenia silnej placówki O.W.P. w Bielsku i oparcia jej organizacyjnie o miejscowe gniazdo "Sokoła". W obu wypadkach O.W.P. nie znalazł spodziewanego oparcia ze strony inteligencji. W powiatach diecezji łomżyńskiej dostrzegane było dążenie do wyłaniania z pośród członków oddziałów lokalnych Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej placówek Obozu Młodych Wielkiej Polski. Zasługuje na uwagę, że w tym wypadku duchowieństwo katolickie, patronujące Stowarzyszeniu Młodzieży Polskiej, niezbyt chętnie idzie na angażowanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej w działalności O.W.P.

113

c/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W agitacji ulotnej i druku wskazywało na niebezpieczeństwo odosobnienia Polski na terenie międzynarodowym i na oziębienie stosunków z Francją, domagało się rozwiązania obecnego Sejmu i przeprowadzenia nowych wyborów na zasadach prawa i uczciwości obywatelskiej, dowodząc równocześnie, że rządy pomajowe w Polsce są zaprzeczeniem Państwa, opierającego się na zasadach chrześcijańskich, zawartych w liście pasterskim ks.kardynała Hlonda i wskazywało, że wszystkie stronnictwa, które dążą do przebudowy Państwa na zasadach katolickich, winne współdziałać w Chrześcijańską Demokracją w jej walce z obecnym systemem rządzenia Państwem. Dalej Chrześcijańska Demokracja zwracała uwagę na zmniejszające się pokrycie waluty, rosnące trudności eksportowe, zamierające coraz bardziej życie gospodarcze, wzrost liczby bezrobotnych i wzrastającą nędzę w miastach.-

Białystok-Augustowski. Zgromadzenie publiczne.

W Osadzie Lipsk dnia 2 sierpnia b.r. odczyt posła Romualda Pułjana, który stwierdzał, że wobec rozluźnienia się stosunków pomiędzy Polską i Francją - Rząd nie może liczyć na uzyskanie pożyczki zagranicznej, koniecznej do uzdrowienia stosunków gospodarczych w kraju. Odczyt swój poseł Pułjan zakończył odczytaniem rezolucji, protestującej przeciwko pomniejszaniu autonomji Górnego-Śląska i polityce Rządu w odniesieniu do województw południowych./120/.-

Białystok-Miasto. Zebranie zamknięte.

Na dorocznem zebraniu walnem Chrześcijańskiego Związku Robotniczego dnia 7 sierpnia b.r. b.poseł Franciszek Urbański, prezes Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego dowodził, że tylko zmiana polityki gospodarczej Rządu może doprowadzić do zażegnania kryzysu gospodarczego w kraju /150/.-

Powiat Grodzieński.

Zgromadzenie publiczne.

W Incurze, powiatu grodzieńskiego dnia 10 sierpnia b.r. - wiec poświęcony 10-tej rocznicy przyłączenia Górnego-Śląska do Polski.- Przemawiał poseł Romuald Pużjan, który m.in. pomawiał rząd o zaniedbywanie interesów Górnego-Śląska i Pomorza oraz bierne ustosunkowanie się do poczynań Niemiec, agresywnych w odniesieniu do zachodnich granic Polski /250/.

d/ Stronnictwo Ludowe.

Działalność Stronnictwa była nieznaczna, co tłumaczyć należy pewnego rodzaju taktyką posła Adolfa Bawickiego, który unika wyraźniejszych wystąpień w terenie, jak sam zaznacza, nie chcąc zrażać do siebie władz administracji ogólnej. Zapowiedź posła Bawickiego w sprawie otwarcia w Białymstoku sekretarjatu wojewódzkiego Stronnictwa dotychczas nie została zrealizowana.

Powiat Grodzieński.

Ruch organizacyjny.

We wsi Grandziczе, gminy Hoża - sekretarz zarządu wojewódzkiego Stronnictwa , Antoni Trochim zorganizował koło lokalne liczące 23 członków. W wyniku działalności tego koła w Grandziczach wzrosły nastroje antyrządowe.-

Powiat Białostocki.

Zgromadzenie publiczne.

W Bolistowie-Starem dnia 10 sierpnia b.r. - wiec sprawozdawczy posła Adolfa Bawickiego, który mówił przeważnie o sobie i procesach politycznych, których był oskarżany. Podczas zgromadzenia, odbywającego się w pobliżu kościoła miał miejsce następujący incydent. W czasie procesji jeden z księży, wskazując na posła Bawickiego, powiedział głośno "teraz odbywa się procesja", na co poseł Bawicki odpowiedział również głośno "dziękuję, przeszkadzamy sobie wzajemnie".-/200/.-

119/3

e/ Narodowo-Chłopskie Stronnictwo Agrarne.

Poszczególne jednostki na terenie województwa przystąpiły do pracy organizacyjnej na rzecz Narodowo-Chłopskiego Stronnictwa Agrarnego. Jednostki te, zresztą skompromitowane najczęściej w działalności Stronnictwa Chłopskiego, zwracały się do władz administracji ogólnej o udzielanie im poparcia we wspomnianej pracy. Akcja tych jednostek w sierpniu b.r. konkretnych rezultatów nie dała Stronnictwu.

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym wpływy PPS. wśród robotników znacznie zmalały naskutek przegrania przez nią w lipcu b.r. strajk robotników przemysłu włókienniczego. Chcąc odzyskać utracone wpływy, PPS. skoncentrowała całą swą uwagę na fabryki i przeciwdziałanie organizacyjnemu wzrostowi Chrześcijańskich związków zawodowych i Ch.P., które zyskały wiele na wspomnianym strajku. Skutkiem traktowanego strajku jest także fakt rozluźnienia się dotychczasowej współpracy PPS. z Bundem, gdyż PPS., chcąc stworzyć sobie możliwości prowadzenia dywersji w odniesieniu do chrześcijańskich związków zawodowych, zdecydowała się na pewnego rodzaju izolowanie swych ogniw organizacyjnych od Bundu i żydowskich związków zawodowych.-

W bielskim okręgu przemysłu włókienniczego PPS. broniła swych wpływów, zagrożonych powstaniem w Najnówce dość silnego ogniwa Związku Związków Zawodowych i działalnością prorządowych czynników społecznych. Ponadto badała ona szczegółowo sytuację w nazwanym okręgu, prawdopodobnie w związku z zamierzeniami jej władz centralnych co do wywołania pod koniec września względnie października strajku ogólnego w kraju.-

Zebrania zamknięte.

Powiat Bielski.

W Bielsku -Podlaskim, Czeremsze i Białowieży wygłoszone zostały przez studenta Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Edwarda Rostala odczyty o zdobyczach kulturalnych socjalistycznego Wschodu.- Ponieważ Rostal pomijał żądania miejscowych działaczy, domagających się omawiania przezeń także spraw politycznych, przeto odczyty jego nie wywołały zadowolenia.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3574/32.T.
Dnia 10 września 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1932 roku.

115

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Związek Strzelecki.

Zorganizował szereg uroczystości związanych z obchodem 15-tej rocznicy wymarszu kadrówki.

b/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

Propagował akcję bojkotu towarów gdańskich, urządził w Wysokiem-Mazowieckiem akademję, poświęconą propagandzie Morza i zorganizował w Bargłowie /1500/ i Raczkach /600/, powiatu augustowskiego oraz w Ostrołęce /500/ wiece protestacyjne przeciwko zakusom Niemiec na całość zachodnich granic Polski.-

c/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

W powiecie suwalskim stowarzyszenie zakończyło reorganizację kół we wszystkich gminach i rozpoczęło przygotowania do uroczystości poświęcenia sztandaru w dniu 18 września b.r.

W Hajnówce , powiatu bielskiego. Na walnem zebraniu członków oddziału wybrano nowy zarząd.

d/ Federacja P.Z.O.O.

W Białymstoku urządziła akademję z racji obchodu 12-tej rocznicy odparcia najazdu bolszewickiego i zdobycia przez Wojska Polskie Białegostoku, zaś w Łomży uroczystość święta Federacji P.Z.O.O.

e/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

W Zambrowie, powiatu łomżyńskiego odbył się w dniu 14 sierpnia b.r. zjazd kół Zjednoczenia z gminy Długoborz w sprawach oświatowych, rolnych, WF. i PW.-

f/ Legjon Młodych.

W Białymstoku powstał oddział Legjonu Młodych, który pod koniec miesiąca liczył 48 członków.-

g/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W Białymstoku dnia 14 sierpnia b.r. - jednodniowy zlot rejonowy oddziałów S.M.P. z powiatu białostockiego, poświęcony przeważnie Akcji katolickiej. W przemówieniach na zlocie nie poruszano stosunku Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej do Związku Strzeleckiego.-

W Zabłudowie dnia 15 sierpnia b.r. - oddział Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej urządził akademję ku uczczeniu rocznicy odparcia najazdu bolszewickiego. W przemówieniu na akademji miejscowy proboszcz, ks.Kuźmicki podniósł zasługi Marszałka Piłsudskiego i Legjonów.-

W Krzemienicy, powiatu wołkowyskiego dnia 18 sierpnia b.r.- zlot rejonowy oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej przy udziale Jędrychowskiego, instruktora Stowarzyszenia na okręg białostocki.- /200/.-

h/ Zjazd inteligencji.

W Korycinie, powiatu sokólskiego odbył się przy udziale około 50 osób dnia 6 sierpnia b.r. zjazd inteligencji, pochodzącej z ludzi gmin korycińskiej, janowskiej i suchowolskiej. Szczegóły co do zjazdu zostały podane Ministerstwu w sprawozdaniu z dnia 30 sierpnia b.r. Nr.BF.3377/32.P.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

17

116

ODA BIAŁOSTOCKI

.3574/32.T.

10 września 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.

za miesiąc sierpień 1932 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Dnia 15 b.m. w kościele rzymsko-katolickim w Puńsku, powiatu suwalskiego miał miejsce doroczny odpust, na który przybyło do 4.000 osób, przeważnie narodowości litewskiej.-

O godzinie 14 minut 30 w czasie uroczystych nieszporów, kiedy miała się odbyć procesja ze śpiewem, stosownie do ustalonego przez władze kościelne porządku - w języku polskim pieśni "Twoja cześć, chwała", litwini sprzeciwili się temu i niedopuścili parafjan polaków do chorągwi, ołtarzyków i t.p. Powstały wskutek tego w kościele szumne gwary, wobec czego nabożeństwo zostało przerwane.-

Po wyjściu z kościoła na placu przed nim litwini wszczęli bójkę, którą zlikwidowały w zarodku organa policyjne. W ciągu całego dnia litwini, chodząc po miasteczku, głośno oświadczali, że nie pozwolą na odprawianie nabożeństw w języku polskim, chociażby to miało doprowadzić do przelewu krwi. Parafjanie polacy, nie chcąc wywoływać większych zajść, ustąpili.- Szczegółowe w tej sprawie sprawozdanie zostało przesłane Ministerstwu dnia 26 sierpnia b.r. za Nr.BP.3300/32.P. Sprawa zajść w Puńsku była omawiana szeroko w litewskiej prasie wileńskiej i kowieńskiej.

b/ Kościół Prawosławny.

Część ludności wsi Pasynki, powiatu bielskiego, niezadowolona z usunięcia przez Konsystorz Prawosławny w Grodnie proboszcza parafji prawosławnej w Pasynkach, ks.Dymitra Doroszkiewicza, odbywającego karę miesięcznej pokuty w klasztorze w Żyrowicach, nosi się z zamiarem utworzenia parafji obrządku wschodnio-słowiańskiego.-

c/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Parafja Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Podbołociu, powiatu wołkowyskiego oraz parafja te oż kościoła obrządku wschodniego w Konnej, powiatu wołkowyskiego zwróciły się do Konsystorza Kościoła Twangelicko-Reformowanego w Wilnie z prośbą o przyjęcie ich do nazwanego kościoła. W sprawie tej bawił w Białymstoku i powiecie wołkowyskim Studnicki z Wilna.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
r.BP. 3574/Ż.T.
nia 10 września 1932 roku.-

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc sierpień 1932 rok.

117

VI. Mniejszości narodowe.

Bardziej charakterystycznemi momentami w całokształcie życia mniejszości narodowych były: dążenie sjonistycznej organizacji "Tarbuth do osłabienia wpływu polskiego szkolnictwa powszechnego na kształtowanie się współżycia ludności polskiej z ludnością żydowską, akcja czynników wywrotowych przeciwstawna w odniesieniu do poczynań władz administracyjnych, obliczonych na usanowanie stosunków w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej i nawiązanie przez nie współpracy z polskiemi organizacjami społecznemi o celach pokrewnych i wciąganie Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w orbitę antypolskich działań Związku Wyzwolenia Wilna. W kwestji poczynań "Tarbuthu" Urząd Wojewódzki przedstawił Ministerstwu odpowiednie wnioski, wychodząc z założenia, że poczynaniom tym należałoby przeciwdziałać i to tembardziej, że przeciwna jest im myśląca państwowemi kategorjami część społeczności żydowskiej. Kwestja usanowania stosunków w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej została przedstawiona Ministerstwu w kilku opracowaniach Urzędu Wojewódzkiego. Rozwiązanie jej wydaje się Urzędowi Wojewódzkiemu możliwe tylko na drodze izolowania dołów TSB. od skomunizowanych wierzchołków. Idąc po tej drodze, Urząd Wojewódzki izolował Zarząd Okręgowy TSB. w Białymstoku od kół Towarzystwa w terenie. W sprawie współpracy Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza ze Związkiem Wyzwolenia Wilna Urząd Wojewódzki prześle Ministerstwu oddzielne sprawozdanie. Pozatem zasługuje na uwagę dążenie litewskich czynników klerykalnych do stworzenia specjalnego zagadnienia ze sprawy wprowadzenia nabożeństw w języku polskim w tych parafjach z ludnością litewską, w których nabożeństwa /chodzi o śpiewy i modły/ odbywały się dotąd wyłącznie w języku litewskim.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

W Augustowie dnia 6 sierpnia b.r. Abram Ajnsztejn, delegat Centralnego Komitetu "Tarbuthu" wygłosił odczyt o ogólnej sytuacji żydów w Europie i Palestynie. Wskazywał on na konieczność tworzenia w obecnej sytuacji silnych organizacyj sjonistycznych i przeciwstawiania dobrze urządzonych szkół tarbuthowych istniejącym obecnie szkołom powszechnym, w których uczy się młodzież żydowska.-

Jedna z takich szkół została w dniu 26 sierpnia b.r. otwarta w Michałowie, powiatu białostockiego.

W Białymstoku dnia 21 sierpnia b.r. odbył się zjazd delegatów organizacji Bryth-Trupelcor z 25 miejscowości województwa Białostockiego. Celem zjazdu było ożywienie działalności organizacji na terenie województwa i wypracowanie metod przeciwdziałania bundowskiej organizacji Cukuft.- Organizacja Cukuft starała się zerwać zjazd, do czego jednakże nie doszło.-

Ortodoksi.

W związku z rozpoczynającym się rokiem szkolnym pomiędzy ortodoksami i bundowcami w poszczególnych miastach powiatu bielskiego powstały tarcia na tle ustosunkowania się tych grup żydowskich do prywatnego szkolnictwa powszechnego, szczególnie zaś do kwestji wykładowego języka w tych szkołach.-

Bund.

W Białymstoku dnia 21 sierpnia b.r. urządził akademję w związku z obchodem 18-tej rocznicy wybuchu wojny światowej.-

Życie społeczne.

Grodnie na walnem zebraniu studentów żydów dnia 2 sierpnia b.r. grupa socjalistyczna, nie mogąc zerwać zebrania - opuściła salę, wobec czego grupa sjonistyczna bez przeszkód wybrała nowy zarząd, złożony wyłącznie z członków organizacji Kadima.-

Życie gospodarcze.

Grodnie dnia 7 sierpnia b.r. odbyła się rejonowa konferencja przedstawicieli żydowskich kas pożyczkowych w powiatach grodzieńskim, augustowskim, suwalskim, sokólskim i wołkowyskim. Ze złożonego na tej konferencji sprawozdania pracą delegata Centrali z Warszawy, Berthajna wynika, że w Polsce istnieje 750 żydowskich kas pożyczek bezprocentowych, które operują kapitałem w sumie 10 miljonów i, które udzieliły w ciągu ostatnich 6-ciu lat 975 tysięcy złotych pożyczek 120.tysiącom osobom.

W rejonie grodzieńskim istnieje 19 tego rodzaju kas, które posiadając kapitał obrotowy w wysokości 132 tysięcy złotych, udzieliły w ostatnich dwuch latach 8.740 pożyczek. W wyniku obrad postanowiono udzielać na przyszłość pożyczek wyłącznie na cele produkcyjne i na tworzenie nowych placówek handlu i rzemiosła.-

Socjalistyczny związek rzemieślników żydów rozpoczął w Grodnie i Białymstoku akcję za obniżką komornego.-

Życie kulturalno-oświatowe.

W Wołkowysku dnia 24 sierpnia b.r. na zgromadzeniu rodziców młodzieży, uczącej się w hebrajskich szkołach prywatnych, postanowiono połączyć istniejące w Wołkowysku szkoły hebrajskie w jedne niezależnie ją od Centrali szkół tego rodzaju w Warszawie.

W Bielsku, powiatu bielskiego w dniach 12 i 13 sierpnia b.r. odbył się zlot członków ogniw "Frejhajtu" z powiatów bielskiego, wysoko-mazowieckiego, ostrowskiego i żownierskiego.

P R A S A .

Białostockie "Unzer Łebn" poświęciło w dalszym ciągu szereg artykułów w sprawie przejęcia przez Magistrat żydowskiego domu sierot.- Sprawujące opiekę na tym domem Towarzystwo Opieki nad Sierotami Żydowskiemi wysunęło wobec komisarza rządowego m.Białegostoku postulaty gospodarcze, streszczające się do wypłacenia Towarzystwu około 50 tysięcy złotych i ustanowienia żydowskiego kuratora społecznego, którego zadaniem byłoby wywieranie wpływu na kierunek wychowywania dzieci w omawianym domu, ażeby nie dopuścić do polonizowania ich. "Unzer Łebn" oceniał te postulaty jako zbyt wygórowane i ostrzegał, że mogą one skłonić komisarza rządowego do uchylenia się od przejęcia domu przez miasto.- Pismo stało zasadniczo na stanowisku, że traktowany dom winien być objęty jak najszybciej przez miasto.-

W związku z rozwiązaniem rady miejskiej m.Białegostoku i przewidywanemi wyborami "Unzer Łebn" wskazywało na konieczność stworzenia ogólno-żydowskiego bloku wyborczego i podjęcia wysiłków, któreby doprowadziły do wydatnego zwiększenia dotychczasowego stanu posiadania żydów w radzie miejskiej. Zarazem pismo wysuwało koncepcję wprowadzenia do tej rady nowych sił żydowskich, motywując ją tem, że została stwierdzona nieudolność i zaniedbywanie spraw żydowskich przez radnych żydowskich w rozwiązanej radzie, omawiając kwestję wyborów do gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku, pismo podkreślało potrzebę zreformowania wogóle gmin wyznaniowych żydowskich, które zdaniem pisma są instytucjami przestarzałemi.i wypowiadało pogląd, że w gminach wyznaniowych żydowskich powinni pracować ludzie różnych wierzeń politycznych, lecz przesiąknięci duchem czasu i znający dokładnie potrzeby społeczeństwa żydowskiego.-

3
119

b/ L i t w i n i .

Oddziały Litewskiego To warzystwa Św.Kazimierza w powiatach grodzieńskim i suwalskim urządziły sześć przedstawień i odbyły 8 zebrań, oraz powiększyły liczbę swych członków o 84.-

Zajście, jakie miało miejsce dnia 15 sierpnia b.r. w kościele w Puńsku, powiatu suwalskiego /szczegółowe sprawozdanie do Ministerstwa z dnia 26 sierpnia b.r. Nr.BP.3300/32.P./ wywołane na tle religijnym z powodu nabożeństw urządzanych dla parafjan polaków, omawiane było w wileńskiej prasie litewskiej. "Wilniaus Rytojus" Nr.w numerze 68/34 z dnia 27 sierpnia b.r. w artykule p.t."W oku cudzego zauważysz źdźbło, a w swoim ani bryły", opisując przebieg wprowadzenia w Puńsku nabożeństw w języku polskim i polemizując w tej materji z łomżyńskim tygodnikiem "Życie i Praca", zapytuje dlaczego kurja biskupia w Łomży i kurja arcybiskupia w Wilnie nie wprowadzają nabożeństw w języku litewskim w tych parafjach , w których litwini stanowią większość, jak np. w parafji sejneńskiej, powiatu suwalskiego.-

c/ B i a ł o r u s i n i .

W ciągu miesiąca Zarząd Główny T.S.B. zabiegał w Urzędzie Wojewódzkim o zmianę stanowiska co do Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku . Szczegóły w tej sprawie zostały przedstawione Ministerstwu w oddzielnem sprawozdaniu. Jakkolwiek ostatecznie sprawa ta nie została rozstrzygnięta przez Zarząd Główny T.S.B. po myśli żądań Urzędu Wojewódzkiego, który ze względów zasadniczych powstrzymuje się narazie od zawieszenia działalności Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku, to jednakże wynikające z tralowanej sprawy posunięcia władz administracji ogólnej doprowadziły do znacznego osłabienia elementów wywrotowych w TSB. Świadczy o tem m.in. fakt, że na zebraniu członków koła TSB. w Gródku, powiatu białostockiego postanowiono przestrzegać działalności statutowej

i unikać wszelkich nieporozumień z władzami administracji ogólnej.

Koło TSB. w Romanowcach, powiatu wołkowyskiego zwróciło się do urzędu gminy Izabelin z prośbą o przyznanie mu lokalu na dom ludowy T.S.B., zaś koło TSB. w Dobrowoli, gminy Świsłocz w powiecie wołkowyskim postanowiło zabiegać o zezwolenie na założenie tamże szkoły powszechnej z wykładowym językiem białoruskim oraz kursów zimowych dla dorosłych.

d/ Niemcy.

W dniach 14 i 15 sierpnia b.r. w Michałowie, powiatu białostockiego odbyła się uroczystość obchodu stulecia zamieszkania niemców tamże.- W przemówieniach, wygłoszonych w językach polskim, niemieckim i żydowskim podkreślano konieczność ściskej współpracy i współżycia ludności niemieckiej z ludnością polską.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4025/32.T.

Białystok, dnia 15 października 1932 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc wrzesień 1932 r.

T A J N E - B. P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny

w W a r s z a w i e .

Przesyłając sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc wrzesień 1932 r.-

Za Wojewodę
Modliński
/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Grodnie,
" " " " w Białymstoku,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie.
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w/miejscu.

.F.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4025/32.T.
Białystok, dn.10.X.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1932 rok.

I. Sytuacja ogólna.

We wrześniu nastąpiło w porównaniu z sierpniem znaczne ożywienie działalności polskich stronnictw politycznych, z których najczynniejszem było Stronnictwo Narodowe. Działalność tego ostatniego obliczona była na podrywanie zaufania ludności do Rządu, pogłębianie w jej umysłach psychozy przygnębienia z racji trwającego kryzysu gospodarczego i na przekonywanie tejże ludności, że tylko rychła zmiana dotychczasowego systemu rządzenia państwem może uratować kraj od kompletnej ruiny gospodarczej. Punkt ciężkości swej działalności stronnictwo przesuwało na teren wiejski i sprawy, dotyczące rolnictwa. Rekonstruując przeciwko propagowanej przez BBWR. walki społeczeństwa i czynników rządowych ze sztywnością cen produktów przemysłu skartelizowanego, Stronnictwo Narodowe dowodziło, że Rząd, który popierał politykę kartelu i który tworzył skartelizowane przedsiębiorstwa państwowe nie jest zdolny do przeprowadzenia istotnej walki z kartelami. Taką samą rekonstrację prowadziło Polskie Stronnictwo Chrześcijańskie, którego praca w terenie pokrywała się niemal całkowicie z pracą Stronnictwa Narodowego. Osłabienia cokolwiek była działalność PPS., która broniła swego stanu posiadania w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, stara się odwetować straty, poniesione z racji przegrania długotrwałego strajku robotników przemysłu robotniczego w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłu włókienniczego i dąży do wejścia na teren powiatu łomżyńskiego, z którego została zepchnięta całkowicie w okresie wyborów do Sejmu w roku 1930.- Stronnictwa opozycyjne, biorąc ogólnie, nie spotykały się z prze-

3
121

ciwdziałaniem ze strony BB zR., który w terenie był bezczynny i ograniczał się do zebrań na gruncie istniejących już ogniw organizacyjnych. Ważniejszym momentem w działalności BB zR. było odbyte w Białymstoku pod przewodnictwem senatora Alerego Romana posiedzenie grupy reggjonalnej posłów i senatorów BB zR., poświęcony sprawom rolnictwa, organizacyjnym i bieżącym. Na posiedzeniu tem została poruszona m.in. sprawa ustosunkowania się BB zR. do Narodowo-Chłopskiego Stronnictwa Agrarnego. W dyskusji nad tą sprawą wypowiadano się negatywnie o osobie posła Kulisiewicza i stwierdzano, że BB zR. mógłby się zgodzić na taką tylko działalność Narodowo-Chłopskiego Stronnictwa Agrarnego, któraby nosiła wyłącznie cechy dywersji w odniesieniu do Stronnictwa Ludowego.-

Wyczerpując spostrzeżenia co do ruchu politycznego, należy podkreślić, że uchodzący za półoficjalny organ kurji biskupiej w Łomży i oficjalny organ Stronnictwa Narodowego tygodnik łomżyński "Życie i Praca" był we wrześniu powściągliwy, jeżeli chodzi o krytykę poczynań Rządu i władz państwowych i, że w Łomży O. .P. przystąpił do wydawania swego organu, tygodnika "Łodzi", który odźwierciadlać ma poglądy i dążenia młodego pokolenia, orjentującego się na Stronnictwo Narodowe i zorganizowanego O. .P., lecz niepodzielającego całkowicie wierzeń starszego pokolenia, dla którego Państwo jest świętością, nie zaś formą bytowania narodu.-

Życie społeczne wyczerpywało działalność polskiej organizacji społecznej, która bardziej charakterystycznych spostrzeżeń Urzędowi Wojewódzkiemu nie nastręczyła, jeżeli pominąć tę okoliczność, że jakby osłabła akcja dyskredytowania Związku Strzeleckiego przez duchowieństwo djecezji łomżyńskiej, a także fakt dodatniego zwrotu w ustosunkowaniu się duchowieństwa do Związku

Strzeleckiego w powiecie bielskim, należącym do djecezji pińsk
Spostrzeżenia, dotyczące spraw narodowościowych wyczerpane zos
ły w dalszych punktach sprawozdania.-

Sytuacja gospodarczwa w Województwie podlegała we wrześniu drobnym wahaniom, nie uległa jednakże zasadniczym zmianom. Przyznać jednakże należy, że aczkolwiek jest ona ciężką, to ni stwarza takich obaw, jakie istniały w okresie wiosennym b.r. Zaznaczył się przedewszystkim w kilku powiatach wzrost wpływów podatkowych do kas skarbowych i samorządowych i trwa w dalszym ciągu pomyślniejszy niż w roku ubiegłym stan zatrudnienia robotników w przemyśle. W wyjątkowo ciężkiej sytuacji znalazły się powiaty grodzieński, wołkowyski i suwalski wskutek niskich urodzajów. Według dotychczasowych obliczeń, produkcja zboża w t powiatach w porównaniu z rokiem ubiegłym będzie mniejsza o 20-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4025/32.T.
Dnia 10 października 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1932 r.

122

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". Propagował konieczność walki ze sztywnością cen kartelowych i wskazywał, że dużo na tem polu do zdziałania mają istniejące zrzeszenia konsumentów, które dla celów tej walki winny być rozszerzone.- Następnie wyjaśniał i omawiał poczynania Rządu, dotyczące ratowania zagrożonych gospodarstw rolnych, podkreślając, że kraj przeżywa obecnie okres polityki prorolniczej, której celem nie jest bynajmniej krzywda miast, lecz wyrównanie zachwianej równowagi. Rozprawiał się przytem z zarzutem opozycji co do kunktatorstwa Rządu i dowodził, że nieoględny pośpiech i przesadna troskliwość groziłyby wywołaniem cieplarnianej atmosfery, zawiiającej i tak skromną u nas inicjatywę własną rolnictwa. Zdaniem pisma tylko świadoma i pełna zaufania we własne siły polityka rolnictwa, oparta o pełne zrozumienie Rządu, może dać faktyczne rezultaty i naprawić radykalnie sytuację.- Omawiając walny zjazd Federacji P.Z.O.O., podkreślał wielką siłę, jaka tkwi w tej organizacji, jej liczebność i zespolenie ideowe, wzrastające stale mimo destrukcyjnej działalności stronnictw opozycyjnych, które w rozsadzaniu więzi udeowych i wspólnoty, łączących członków Federacji - widzą swój główny cel.- Wprawdzie, według podkreśleń pisma, istnieją wśród b.obrońców Ojczyzny drobne odpryski w postaci związku Hallerczyków czy też Dowborczyków, stanowią one jednakże znikomy

b

odłam, pozbawiony siły atrakcyjnej,-będący raczej ekspozyturą partyj politycznych. Rozpatrując stosunek poszczególnych ugrupowań politycznych do Państwa, uznawał, że ścieranie się poglądów politycznych w Państwie jest rzeczą nieochronną, ale fakt ten pod żadnymi pozorami nie powinien przeobrażać się w walkę z Państwem. W Polsce zaś, podkreślało pismo, od początku jej wskrzeszenia istnieje kierunek polityczny, którego działalność polityczna jest niczem więcej, jak tylko walką z Państwem. Kierunek ten reprezentują komuniści. Pismo wyrażało przekonanie, że partja komunistyczna nie jest odosobniona w walce z Państwem, gdyż obok niej uderza w podwaliny Państwa Obóz Wielkiej Polski, co zostało już przekonywująco dowiedzione.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca"

W związku z rozpoczęciem się nowego roku szkolnego pismo wskazywało na konieczność szukania sposobów chronienia młodzieży od zepsucia i marnowania się i podkreślało, że uczynić to mogą tylko rodzice z dobrymi nauczycielami i wychowawcami. Potrzeba szukania tych sposobów jest zdaniem pisma aktualna chociażby dlatego, że rzeczy zaszły tak daleko, iż np. z nowego prawa harcerskiego wykreślono bodaj Ojczyznę i umożliwiono przenikanie do harcerstwa żydom , inowiercom i bezbożnikom. Omawiając zagadnienie wzrostu ludności i zwiększającej się w związku z tem trudności życiowych, pismo podkreślało w pierwszym rzędzie proces ciągłego rozdrabniania się gospodarstw rolnych i rysującyeh się na tem tle poważny kryzys na terenie wsi. Jedyne wyjście z tej sytuacji pismo widzi w bojkocie przemysłu i handlu pozostających w ręku obcych pod względem

123

narodowym i wprowadzania na ich miejsce placówek polskich. W kwestji sytuacji gospodarczej rolnictwa, którą określały jak wręcz katastrofalną, pismo powoływało się na przykład strajku, urządzonego przez rolników w Ameryce, a polegającego na niedostarczaniu produktów rolnych do miast i niedwuznacznie wskazywało, że rolnicy w Polsce w interesie zagrożonego bytu winni uciec się do praktyk rolników amerykańskich. Pozatem pismo propagowało konieczność popularyzowania pism katolickich wśród ludności i ostrzegania jej przed grożącem kościołu katolickiemu niebezpieczeństwem ze strony różnego rodzaju organizacyj masońskich i bezbożników.- Wreszcie, jak ogólnie dotąd, prowadziło walkę ze Związkiem Strzeleckim.-

Nowe Życie".

Stwierdzało, że do pogłębienia kryzysu gospodarczego przyczynia się w dużej mierze polityka karteli i nawiązując do enuncjacji prasy prorządowej co do podjęcia przez Rząd walki ze sztywnością cen - dowodziło, że Rząd nie może zwalczać karteli, skoro sam je tworzy i skoro niektóre przedsiębiorstwa przemysłowe - są także skartelizowane. Wywody swoje na ten temat pismo kończyło uwagą, że nieobecna Konstytucja chroni kartele i ich gospodarkę, lecz tylko polityka Rządu. Po omówieniu w jednym z numerów uchwał Rady Naczelnej Stronnictwa Narodowego z dnia 25 września b.r. podkreślało, że - kiedy większość obecna Sejmowa nie jest zdolna do twórczej pracy, słusznie Rada Naczelna Stronnictwa Narodowego odwołuje się do społeczeństwa, przypominając, że jedynie żywe siły narodu, świadomią moralnych podstaw bytu i rozwoju Państwa, mogą przewrócić Polsce poważne stanowisku w stosunkach międzynarodowych i dźwignąć gospodarstwo narodowe z dzisiejszego upadku.-

8

Pozatem w artykule "Potrzeba zmian" - dowodziło, że interes Państwa wymaga rychłej zmiany systemu obsadzania wyższych stanowisk w administracji państwowej odpowiednimi ludźmi. Zdaniem pisma, tak jak rząd, który nie ma oparcia w społeczeństwie, jest szkodliwy dla Państwa, tak też i urzędnik, do którego społeczeństwo nie żywi zaufania - nie może przynosić Państwu pożytku.-

"Wspólna Praca".

Zamieściła artykuł "Postęp zwycięża", którego autor, b.poseł dr. Czarnecki dowodzi, że zwyciężają socjalistyczne hasła ochrony pracy i uspołecznienia narzędzi produkcji, za którymi wypowiadają się nawet powagi kościelne

"Młodzież".

Dnia 25 września b.r. Wydział Okręgowy O.W.P. w Lwowie wydał pierwszy numer swego organu, dwutygodnika "Młodzież". W artykule wstępnym tego numeru określone zostały zadania O.W.P., które streszczają się do walki z plagą żydowską, dążenia do tego aby komunizm nie miał dostępu do społeczności polskiej, żeby Państwem rządzili ci, którzy interes polski narodowej, a nie oderwanego od życia Państwa mają na względzie i obrona wiary katolickiej. Autor artykułu zaznacza, że kto - przeciw O.W.P., względnie nie z nim - ten przeciwko narodowi i jego ogniom oraz przeciw wielkiej Polsce. Zaskakuje na uwagę artykuł p.t. "Dwa pokolenia", zawierający stwierdzenie, że istnieje rozdźwięk pomiędzy wychowanym w niewoli starszem pokoleniem i widzącą świat realnie młodzieżą, dla której Państwo nie jest bóstwem i wszystkiem, a tylko formą życia narodu, w którym ludzi winno się dzielić nie na klasy - a we ług wartości.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.3574/32.T.
Dnia 10 października 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie była w dalszym ciągu słaba. Również poszczególne ogniwa organizacyjne Bloku nie wykazały większej żywotności, a przeciwnie w niektórych z nich wyłoniły się tarcia wewnętrzne, osłabiające ich spoistość na zewnątrz. I.in. w radzie powiatowej w Łomży wywołały niewłaściwe posunięcia prezesa i sekretarza doprowadziły do rozdźwięku pomiędzy członkami. Ważniejszym momentem w działalności BBWzR. była rozpoczęta przez posła Michała Łazarskiego akcja w powiecie wysoko-mazowieckim, dotychczas przez BBWzR.zgoła zaniedbywana.

Powiat łomżyński. Zebranie zamknięte.

Zambrowie dnia 18 września b.r. - zebranie informacyjne, zwołane przez komitet gminny. Uchwalono rezolucję, stwierdzającą konieczność do obniżki cen wyrobów przemysłowych i przymusowej kontroli nad kartelami.-

Powiat sokólski. Zebranie zamknięte.

W osadzie Korycin - zebranie komitetu gminnego, wybrano nowy zarząd i omówiono szereg spraw lokalnych.-

Powiat wysoko-maz. Akcja posła Łazarskiego.

W ciągu miesiąca poseł Michał Łazarski zlustrował ogniwa organizacyjne BBWzR. w powiecie i urządził wiece w Jeżkach i Sókolce, gminy Kowalewszczyzna, Sokołach, Dąbrowie-Wielkiej, Jabłonce i Wysokiem-Mazowieckiem, na których zapoznał zgromadzo-

gospodarczego. Obecnych na wiecach było około 1000 osób.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

Dążyło konsekwentnie do pogłębienia wśród ludności psychozy przygnębienia i wytworzenia u niej przekonania, że Rząd nie zdołał opanować sytuacji gospodarczej w kraju, nie posiada bowiem oparcia w społeczeństwie, nie może zwalczać sztywnych cen kartelowych, sam bowiem prowadził dotąd politykę sprzyjającą kartelom, rządzi przy pomocy urzędników, do których społeczeństwo nie żywi zaufania i nie może liczyć na jakiekolwiek poparcie finansowe zagranicy. Zasługuje na podkreślenie, że we wrześniu duchowieństwo mniej niż dotychczas wyraźnie angażowało się w pracy politycznej Stronnictwa Narodowego i, że po przez artykuł polityczne półoficjalnego organu łomżyńskiej kurji biskupiej "Zycia i Pracy" przebijało pewne umiarkowanie i pozory rzeczowej krytyki.-

Powiat Łomżyński.

Zebrania zamknięte.

Dnia 11 września b.r. w Małym-Płocku zebranie poufne z udziałem posła Witolda Sutaniskisa /20/ i posłanki Eweliny Pepłowskiej /200/ oraz we wsi Poryte na plebanji z udziałem posła Choromańskiego /30/. Na zebraniach tych podkreślano bezczynność Rządu wobec wzrastającego w kraju kryzysu i niezdolności obozu rządowego do przeprowadzenia skutecznej walki ze sztywnością cen na wyroby przemysłowe, zwłaszcza skartelizowane.-

Powiat Suwalski.

Zgromadzenie publiczne.

W Krasnopolu dnia 4 września b.r. wiec posła Kakowskiego, który obarczał swą całkowitą odpowiedzialnością za istniejący w kraju kryzys gospodarczy i dowodził, że Rząd faworyzuje większą własność ziemską w płaszczyźnie świadczeń na rzecz Państwa.-

125 II

Powiat Szczuczyński.

Zgromadzenia publiczne.

W Szczuczynie dnia 4 września b.r. w sali domu parafjalnym zgromadzenie publiczne, zwołane przez posłankę Wielinę Pepłowską. Zostało ono rozwiązane przez przedstawiciela władzy administracji ogólnej z powodu zakłócenia spokoju na sali, wywołanego wystąpieniami posłanki przeciwko Rządowi /200/.- Sprawozdanie Urzędu Wojewódzkiego do Ministerstwa z dnia 13 i 21 września b.r. Nr.BP.73/a/32.P.-

Tegoż dnia w Rajgrodzie - wiec sprawozdawczy posła Jana Choromańskiego. Wiec ten został także rozwiązany wskutek awantury, wywołanej przez bojówkę Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, która zaatakowała grupę młodzieży, protestującej przeciwko bezpodstawnemu oskarżaniu Rządu przez posła Choromańskiego /40/.-

Sprawozdanie Urzędu Wojewódzkiego do Ministerstwa z dnia 21 września b.r. Nr.BP.73/a/32.P.-

Zebrania zamknięte.

W Grajewie dnia 4 września b.r. zebranie z udziałem posła Witolda Staniszkisa. Poseł dowodził m.in., że nowa ustawa o ustroju szkolnictwa utrudnia dostęp do szkół młodzieży wiejskiej /120/.-

Tegoż dnia w osadzie Łąsosz na plebanji zebranie poufne posłanki Weliny Pepłowskiej /150/.-

W osadzie Łąsosz dnia 18 września b.r. zebranie, zwołane przez posła Witolda Staniszkisa. Przemówienie posła, jak wyżej na zebraniu w Grajewie /40/.-

W Nadziłowie dnia 18 września b.r. zwołane przez miejscowego proboszcza, ks.Gołębiowskiego zebranie z udziałem posłanki Weliny Pepłowskiej, która stwierdzała, że rząd spowodował obecną nędzę na wsi nadmiernie przykręcaną śrubą podatkową. Przemówienie swoje zakończyła słowami: "Przeżyliśmy niewolę i Rosję - przeżyjemy także sanację".-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Wydział Okręgowy O.W.P. w Łomży wydał we wrześniu b.r. pierwszy numer swego organu, dwutygodnika np."Młodzi", którego redaktorem odpowiedzialnym jest Józef Przybyszewski, członek nazwanego wydziału i współpracownik tygodnika "Zycia i Pracy". Pozatem naznaczyła się wyraźna agresywność placówek Młodych O.W.P. w powiecie szczuczyńskim, których bojówki ochraniały wszystkie wiece i zebrania urządzane przez Stronnictwo Narodowe i dywersyjna w odniesieniu Chrzescijańskiej Demokracji działalność OWP.w Białymstoku, gdzie powstała licząca ponad 30-tu członków Placówka młodych O.W.P., wspierana wydatnie przez wielu starszych sympatyków O.W.P.

Powiat Ostrołęcki.

Zebranie zamknięte.

W Troszynie dnia 18 września b.r. - poufne zebranie placówki młodych O.W.P. /18/.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji.

Żywszą, niż w poprzednich miesiącach działalność zewnętrzną Stronnictwa cechowała ostra krytyka poczynań Rządu we wszystkich dziedzinach, a zwłaszcza walki ze skutkami kryzysu gospodarczego,dążenie do stworzenia wśród ludności przekonania, że Rząd nie cieszy się zaufaniem społeczeństwa i, że społeczeństwo organizować się winno pod hasłem walki z obecnym systemem rządzenia Państwem.-

Powiat Augustowski.

Zgromadzenie publiczne.

W Augustowie dnia 8 września b.r. poseł Romuald Pułjan wygłosił odczyt n.t. Dziesięciolecie przyłączenia Śląska do Państwa Polskiego, w którym zarzucał Rządowi zaniedbywanie interesów Górnego Śląska i Pomorza oraz obdzieranie z zasług tych ludzi, którym Polska musi zawdzięczać przyłączenie Śląs-

Białystok - Miasto.

Zgromadzenia publiczne.

W dniach 11 września b.r. i 2 października b.r. wiece sprawozdawcze posła Wacława Bitnera dotyczące sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju, którą poseł określał jako katastrofalną. W przemówieniach swych poseł Bitner wskazywał na grożące Polsce niebezpieczeństwo ze strony Niemiec i konieczność zaniechania waśni partyjnych wobec tego niebezpieczeństwa /200, 200/.-

Powiat Białostocki.

Zgromadzenia publiczne.

Dnia 18 września b.r. w Choroszczy i dnia 25 września b.r. w Krypnie wiece sprawozdawcze posła Wacława Bitnera, który dowodził, że istotnymi przyczynami kryzysu gospodarczego w Polsce są - nadmierne obciążenie ludności podatkami oraz niefachowość Rządu i Marszałka Piłsudskiego jako dyktatora.- /100 i 200/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Działalności nie przejawiło.-

f/ Narodowo-Chłopskie Stronnictwo Agrarne.

Na zjeździe wojewódzkim działacze Stronnictwa w Białymstoku dnia 12 września b.r. wybrano prezydjum Wojewódzkiego Komitetu Wykonawczego Stronnictwa, które konstatowało się następująco - Roman Janowski z Ostrowi-Mazowieckiej, b.działacz czołowy PSL."Wyzwolenie" w powiecie ostrowskim - przewodniczący, Franciszek Wasilewski , b.działacz Stronnictwa Chłopskiego w powiecie sokólskim - wiceprzewodniczący i Zygmunt Sosnowski, nieznany bliżej z działalności politycznej - sekretarz.-

Nazwane prezydjum wyznaczyło zjazdy powiatowe na październik w powiatach sokólskim, białostockim, wołkowyskim i ostrowskim.-

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS. w okresie sprawozdawczym charakteryzują prowadzona z dużym nakładem pracy i nawet środków finansowych obrona zagrożonego jej stanu posiadania w bielskim okręgu przemysłu drzewnego, zwłaszcza w Hajnówce, gdzie wpływy jej pomniejsza lokalna organizacja Związku Związków Zawodowych, dążenie do wejścia ponownie na teren powiatu łomżyńskiego, z którego PPS. została zepchnięta w okresie ostatnich wyborów do Sejmu i wreszcie łagodzenie tarć w ogniwach organizacyjnych partji i Klasowych Związków Zawodowych w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym, powstałych z powodu przegrania długotrwałego strajku robotników przemysłu włókienniczego.-

Zgromadzenie publiczne.

W Hajnówce, powiatu bielskiego został zgłoszony na dzień 11 września b.r. wiec sprawozdawczy posła Stanisława Lubois'a. Wiec ten nie odbył się z powodu zakazu Starosty /sprawozdanie do Ministerstwa z dnia 13 września b.r.Nr.BP. 3603/32.P. i z dnia 28 września b.r.Nr.BP.3792/32.P./.-

W Łomży dnia 2 października b.r. zgromadzenie publiczne zwołane przez Centralny Wydział Wiejski PPS. Przemawiali posłowie Bronisław Mikołajewski, Henryk Świątkowski i Ludwik Śledziewski, z których ostatni wystąpił z wręcz demagogicznymi i podburzającemi zarzutami przeciwko Rządowi i władzom, wobec cze o zgromadzenie o dwukrotnem, bezskutecznem upomnieniu przewodniczącego zostało rozwiązane przez delegata Starosty Powiatowego.-

W Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego dostrzeżono dążenie PPS.CKW. do przesunięcia swych wpływów na młodzież szkolną, przeważnie dzieci kolejarzy.-Pierwszym krokiem w tym

1275

kierunku jest założenie tamże składnicy podręczników szkolnych, sprzedawanych o 20% taniej, niż w miejscowej kooperatywie szkolnej.-

iałystok-Miasto.

Zebranie zamknięte.

Dnia 15 wr[illegible]nia b.r. - poufne zebranie zamknięte z udziałem posła Stanisława Dubois'a w sprawie wyborów do Rady Miejskiej m.Białegostoku.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4025/32.T.
Dnia 10 października 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1
za miesiąc sierpień 1932 rok.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczn

1/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały.

Powstały we wsiach Zurobice i Dziadkowicze, gminy w powiecie bielskim /10 i 12/ oraz w fabryce tytoniowej w Grodnie. /120/.-

Dnia 9 września b.r. zawieszony został z powodu bezczynności oddział w Mielniku n/Bugiem, powiatu bielskiego.

Oddział w Łysych, powiatu ostrołęckiego rozpoczął budowę domu Ludowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

W powiecie wysoko-mazowieckim została przeprowadzona koncentracja 9-ciu oddziałów Związku.-

W powiecie bielskim zarysował się przychylniejszy stosunek duchowieństwa do Związku Strzeleckiego, podobno naskutek powstałych w kurji biskupiej w Pińsku orjentacyj politycznych.-

2/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Nowy oddział.

Powstał w Białobrzegach, powiatu augustowskiego /26/.

W Suwałkach 18 września b.r. odbyło się uroczyste poświęcenie sztandaru suwalskiego pułku Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych, liczącego 860 członków. W uroczystości poświęcenia brali udział przedstawiciele władz cywilnych z Wicewojewodą na czele oraz przedstawiciele władz wojskowych, samorządowych i organizacyj społecznych.

17
128

3/ Federacja Polskich Związków Obrońców Ojczyzny.

Dnia 11 września b.r. w Wołkowysku zjazd powiatowy delegatów Federacji /100/.-

Z inicjatywy oddziału Federacji w Wołkowysku utworzony został tamże komitet opieki nad grobami wojennymi.-

4/ Związek Inwalidów Wojennych.

Na walnem zebraniu koła powiatowego w Ostrowi-Mazowieckiej dnia 11 września b.r. postanowiono wysłać delegację do Pana Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie nadania działek ziemi inwalidom.-

5/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej

W Łomży dnia 25 września b.r. odbyły się zorganizowane przez Zarząd Okręgowy Związku tamże dożynki, w których wzięło udział 1300 członków z 28 kół w powiecie łomżyńskim.

Podobne dożynki dnia 11 września b.r. odbyły się w majątku Zerna, gminy Zelwa w powiecie wołkowyskim /100/.-

6/ Legjon Młodych.

Powstały w sierpniu b.r. oddział Legjonów w Białymstoku zorganizował we wrześniu kursy dla swych członków.-

W Łomży dnia 2 b.m. odbył się zorganizowany przez Legjon Młodych wiec robotniczy, na którym w sprawach sytuacji gospodarczej i politycznej w kraju przemawiał poseł Sławomir Dabulewicz, delegat Centralnego Wydziału Z.Z. Pluskowski i nauczyciel Tyszko z Piątnicy.-/400/.-

7/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

oddziały. Powstały w-e wsiach Jastrzębna I., Jastrzębna II., i w

Ostrowie, powiatu augustowskiego,-oraz w Niećkowie, pow
szczuczyńskiego.-

W Rohoźnicy - Wielkiej, gminy Krzemienica w powiec
wołkowyskim - zlot rejonowy czterech oddziałów Stowarzy
/120/.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTO KI
Nr.BP.4025/32.T.
Dnia 10 października 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc sierpień 1932 rok.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Ordynarjusz djecezji łomżyńskiej, ks.biskup Łukomski wydał orędzie w sprawie niesienia pomocy bezrobotnym, w którem nakazuje przystąpienie do tworzenia komitetów parafjalnych, któreby się zajęły zbieraniem ofiar pieniężnych i w naturze na pomoc dla głodujących i chorych. Akcja tych komitetów ma trwać do kwietnia przyszłego roku. Jest ona ujęta w orędziu - jako przeciwstawna w odniesieniu do rządowej akcji pomocy bezrobotnym - i jako taka została potraktowana przez prasę prorządową, która w orędziu dopatrzyła się współzawodnictwa nazwanego ordynarjusza z Państwem /sprawozdanie do Ministerstwa z dnia 9 września b.r. Nr.Bf. 3531/32.P./.-

b/ Kościół Prawosławny.

Według oświadczeń poszczególnych proboszczów parafij prawosławnych, konsystorz prawosławny w Grodnie przystąpił do opracowywania programu akcji przeciwdziałania szerzeniu się sekt religijnych na gruncie prawosławnym.-

c/ Sekta Proroka Eljasza.

We wsi Krzybowszczyzna, gminy Szudziałowo w powiecie sokólskim istnieje od kilku lat samodzielna sekta, której przewodzi miejscowy gospodarz Eljasz Klinowicz. W wrześniu Klinowicz został aresztowany pod zarzutem zamordowania w roku 1931 nieznanego osobnika, którego trupa znaleziono

pomiędzy Krynkami a Grzybowszczyzną. Ponieważ dnia 11 października b.r. w cerkwi w Grzybowszczyźnie, wybudowali własnym kosztem przez Eljasza Grzybowicza miał się odbyć doroczny odpust, na który zjeżdża zwykle znaczna liczba ludności prawosławnej z powiatu białostockiego, grodzieńskiego, bielskiego, wołkowyskiego i brzeskiego - i zachodziła możliwość wywołania przez fakt aresztowania Klimowicza nieprzychylnych do Państwa nastrojów wśród tej ludności, przeto na wniosek Starosty Powiatowego w Sokółce władze sądowe zwolniły Klimowicza z więzienia za kaucją,-ażeby mógł wziąć udział w traktowanym odpuście.-

d/ Sekta Baptystów.

Dnia 2 września w osadzie Narewka,powiatu bielskiego odbył się chrzest 9-ciu nowych członków sekty.-

e/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Zamierzone utworzenie biskupstwa Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego w Ostrowi-Mazowieckiej prawdopodobnie nie dojdzie do skutku, przeprowadzona bowiem przez duchowieństwo katolickie akcja przeciwstawna w odniesieniu do Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego doprowadziła do tego, że liczba jego zwolenników stale maleje.-

f/ Sekta Adwentystów.

Istniejąca na terenie powiatu augustowskiego sekta adwentystów rozszerzyła stan swego posiadania do liczby około 50-ciu wyznawców.-

g/ Staroobrzędowcy.

Parafja staroobrzędowców w Aleksandrowie, gminy Kuków w powiecie suwalskim zamierza utworzyć przy pomocy naczelnej rady staroobrzędowców własną bilbjotekę-czytelnię.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP:4025/32.T.
Dnia 10 października 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10
za miesiąc wrzesień 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

W całokształcie ruchu narodowościowego w ubiegłym miesiącu, zresztą jak zwykle dominowały sprawy żydowskie. W dalszym ciągu dostrzegane były dążenia sjonistycznej organizacji Tarbuth do osłabienia wpływu polskiego stronnictwa powszechnego na kształtowanie się współżycia ludności polskiej z ludnością żydowską. Duże zainteresowanie społeczeństwa obudziło zapowiadane wydanie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej, które ma zmienić niektóre postanowienia obowiązującej dotychczas ustawy o przymusowym odpoczynku świątecznym. Żydowskie sfery gospodarcze ustosunkowały się jeśli już nie negatywnie, to w każdym razie z dużemi zastrzeżeniami do Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o funduszu pomocy dla bezrobotnych, twierdzą one bowiem, że fundusz ten pomniejszy spożycie opodatkowanych na rzecz tego funduszu artykułów. Prasa żydowska domagała się zmiany biurokrytycznego urzędowania skarbowych urzędów wymiaru podatkowego i rzeczowego traktowania przez te urzędy odwołań w sprawach podatkowych.

Ze spraw białoruskich na czoło wysuwała się w dalszym ciągu kwestja usanowania stosunków w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej Naskutek nacisku Urzędu Wojewódzkiego - Zarząd Główny Towarzyst Szkoły Białoruskiej spowodował w obawie przed zamknięciem Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku, że zarząd ten wyjaśnił kołom TSB. iż zarządy ich nie mogą uchylać się od brania udziału w zwoływanych przez władze administracji ogólnej konferencjach i występować przeciwko polskim organizacjom społecznym o cenach pokrewnych.-

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

W Augustowie powstał konflikt pomiędzy sjonistami i organizacją Agudas Israel, wywołany sprzeciwem miejscowego rabina przeciwko założenia tamże szkoły "Tarbuthu".-

W Grodnie na zebraniu członków organizacji sjonistycznej omawiano konkretnie sprawy niesienia pomocy materjalnej emigrującym do Palestyny i ułatwiania emigracji pod pozorem ruchu turystycznego. W ciągu września b.r. wyjechało z Grodna do Palestyny 50-ciu członków nazwanej organizacji.
Z okazji pietnastolecia powstania Legjonu żydowskiego w Palestynie ulegające wpływom sjonistycznym organizacje żydowskie w Łomży urządziły tamże zawody sportowe.-

W Grajewie dnia 11 września b.r. odbyła się uroczystość poświęcenia sztandaru organizacji Brith-Trumpeldor.

Z uwagi na szerzący się komunizm wśród młodzieży żydowskiej organizacja sjonistyczna w Wysokiem-Mazowieckiem postanowiła zorganizować szereg odczytów nt."Szkodliwość komunizmu dla żydów".-

Życie gospodarcze.

W Kolnie delegat Związku Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych, dr.Sz.Kołkier wygłosił odczyt, w którym omówił znaczenie spółdzielczości w walce z kryzysem. Podkreślając żywe zainteresowanie się Rządu spółdzielniami, nawoływał do wzmocnienia pracy w miejscowych spółdzielniach.-

Tenże odczyt został powtórzony w Grajewie.

23
131

P R A S A :

Prasa białostocka interesowała się kwestją wyboru do rady miejskiej miasta Białegostoku, podkreślając stale konieczność utworzenia przez społeczeństwo żydowskie jednolitego bloku wyborczego pod hasłem utrzymania dotychczasowego stanu posiadania żydów we wspomnianej radzie. "Unzer Łebn" wypowiadało się za doprowadzeniem do rychłego przejęcia przez miasto Zydowskiego Domu dla sierot, utrzymywanego dotychczas przez Żydowskie Towarzystwo Opieki nad Sierotami. Omawiając rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o utworzeniu funduszu pomocy dla bezrobotnych, nazwane pismo wypowiadało przekonanie, że wykonywanie tego rozporządzenia spowoduje zmniejszenie konsumbcji opodatkowanych artykułów i pogorszy sytuację drobnego handlu i rzemiosła.- To samo pismo podnosiło kwestję ważności metryk, wydawanych przez gminę wyznaniową żydowską i domagało się, ażeby metryki te były uznawane za ważne bez poświadczenia ich przez Magistrat.- Wiele miejsca poświęciło pismo sprawie urzędowania w skarbowych instytucjach wymiaru podatkowego. Stwierdzało ono, że urzędy te traktują podatnika jako tego, który stale kłamie i bynajmniej nie kwapią się z rozpatrzeniem jego odwołań w sprawie wymiaru podatkowego - rychło i rzeczowo.-

"Białystoker Beker" domagał się niezwłocznego rozpisania wyborów do rady miejskiej miasta Białegostoku i stwierdzał, że aczkolwiek robotnicy i organizacje bundowskie nie łudzą się, ażeby wybory te dały odpowiadającą ich interesom radę miejską, to jednakże nie chcą rządów komisarycznych w mieście. To samo pismo wyjaśniało powody, dla których Bund uchylił się od wzięcia udziału w wyborach

do wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku.- Stwierdzało ono, że Bund nie uznaje dzisiejszych gmin wyznaniowych żydowskich wogóle, które ze swą większością ortodoksyjną sjonistyczną, okrążone morzem nienawiści i wstrętu, są wogóle zaprzeczeni tego rodzaju instytucyj.- Z tej też racji Bund, nie zrzekając się walk o noweczesne gminy wyznaniowe, nie widzi możności brania udziału w wyborach do gmin wyznaniowych żydowskich takich, jakie obecnie istnieją.-

"Der Grodner Moment" poświęcił dłuższy artykuł kongresowi antywojennemu w Amsterdamie, w którym wywodził, że kongres ten nie da rezultatów, gdyż biorące w nim udział osoby nie posiadają żadnego wpływu na bieg przygotowań do zbliżającej się wojny.

To samo pismo polemizowało z prasą Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji w sprawie zapowiedzianego wydania Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o przymusowym odpoczynku niedzielnym.i przekonywało, że zniesienie przymusowego odpoczynku dla żydów winno być wprowadzone jak najrychlej przez Rząd, który w swoim czasie dawał przedstawicielom społeczeństwa żydowskiego konkretne w tej mierze przyrzeczenia.-

Tenże "Grodner Moment" zbijał wywody prawicowej prasy opozycyjnej, że Rząd faworyzuje żydów, przyczem podkreślał, że żydzi bynajmniej nie odczuwają tego, ażeby byli przez Rząd faworyzowani.-

b/ Litwini.

Oddziały Litewskiego Towarzystwa św.Kazimierza w powiatach grodzieńskim i suwalskim odbyły 8 zebrań w sprawach organizacyjnych i bieżących i urządziły 6 przedstawień scenicznych.-

25
132

Oddział Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Polunce, gminy Krasnowo na walnem zebraniu dnia 11 września postanowił zakupić książki polskie, meble i pomocy szkolne dla trzeciego i czwartego oddziałów miejscowej, litewskiej prywatnej szkoły powszechnej.-

Omówione w poprzedniem sprawozdaniu wydarzenia w kościele w Pułsku dnia 15 sierpnia b.r. są ciągle przedmiotem artykułów w litewskiej prasie wileńskiej, która wydarzenia te oświetla świadomie i tendencyjnie.-

Dnia 18 września b.r. w Pułsku /powiatu suwalskiego/ odbył się odpust św.Franciszka, na którym nabożeństwo zostało odprawione według porządku ustalonego przez księdza biskupa Łukomskiego: t.j. kazanie po sumie i śpiewy na procesji po nieszporach w języku polskim.- Podczas kazania litwini wyszli z kościoła, a w czasie procesji pozostali w kościele, względnie stali na cmentarzu.-

c/ Białorusini.

We wrześniu b.r. została ostatecznie rozstrzygnięta sprawa sprzecznego ze statutem ustosunkowania się Zarządu Okręgowego Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Białymstoku do władz administracji ogólnej. Zarząd ten naskutek interwencji Zarządu Głównego T.S.B. wyjaśnił kołom T.S.B. w terenie, że zarządy ich obowiązane są brać udział we wszelkich konferencjach, zwoływanych przez władze administracji ogólnej i nie występować przeciwko pokrewnym polskim organizacjom społecznym, lecz w miarę możności współpracować z niemi. Naskutek takiego załatwienia sprawy Urząd Wojewódzki zgodził się uznawać warunkowo Zarząd Okręgowy T.S.B. w Białymstoku jako statutem przewidzianą reprezen-

tację kół w powiatach.-

W Gródku, powiatu białostockiego - na walnem zebraniu członków oddziału T.S.B. wybrano nowy zarząd złożony w większości z osób poszlakowanych pod względem politycznym. Specjalnie nasilona została działalność Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim, gdzie w gminach Świsłocz Porozów i Piaski prowadzona jest agitacja za tworzeniem prywatnych szkół z wykładowym językiem białoruskim.-

Na walnem zebraniu członków koła T.S.B. we wsi Hrynki gminy Świsłocz w powiecie wołkowyskim postanowiono zorganizować chór, koła dramatyczne i kursy dokształcające dla miejscowej młodzieży białoruskiej.-

W gminie Dubiażyn, powiatu bielskiego dostrzeżono zmniejszanie się frekwencji dzieci w publicznych szkołach powszechnych naskutek agitacji nie-przychylnych polskiemu szkolnictwu powszechnemu czynników białoruskich.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

133

OJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4524/32.T.

Białystok dnia 16 listopada 1932 roku

ytuacyjne sprawozdanie
iesięczne Nr 11 za
iesiąc październik 1932 r

T A J N E ! B P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I. Polityczny

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11 za miesiąc październik 1932 rok.

Za W o j e w o d ę
/St.Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp.Publ.

trzymują do wiadomości.

/ Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
/ " " " " w Grodnie,
/ " " " " w Łomży,
/ " " " " w Suwałkach,
/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

I.

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 24/XI 1932

H.F

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4523/32.T.
Białystok, dn. 10 listopada 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.
za miesiąc październik 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

W układzie stosunków społeczno-politycznych na terenie Województwa, zobrazowanym w poprzedniem sprawozdaniu zaszły zmiany o tyle, że zwiększył się ciężar gatunkowy O.W.P. i, że nastąpiło ożywienie działalności stronnictw opozycyjnych w związku z sesją jesienną Sejmu, proklamowaną przez Stronnictwo Ludowe akcją bojkotu miast i tygodniem rolniczym. Stronnictwo Narodowe zapowiadało ostre wystąpienia swego klubu podczas sesji przeciwko Rządowi i nie-dwuznacznie podkreślało, że klub ten będzie poszukiwał na gruncie parlamentarnym generalnej rozgrywki z Rządem przy oparciu się o wszystkie inne stronnictwa opozycyjne. Pozatem Stronnictwo Narodowe negowało celowość i praktyczność wydanych przez Pana Prezydenta Rzeczypospolitej ustaw i rozporządzeń, dotyczących rolnictwa, a zarazem usiłowało przekonać rolników, że nie mogą i nie powinni liczyć na jakąkolwiek pomoc Rządu, a przeciwnie organizować się, ażeby pomoc tę znaleść sobie samym. Akcję tygodnia rolniczego potraktowało Stronnictwo Narodowe w ten sposób, że nawoływało poprostu do wykorzystania jej jako sposobności przyjścia do głosu przez opozycję rolniczą i zademonstrowania przez nią swego, negatywnego stosunku do Rządu i obozu prorządowego. W kampanji przeciwko R-ządowi Stronnictwo Narodowe uzupełniane było niejako przez Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji, które stwierdzało, że ogół społeczeństwa polskiego ustosunkowany jest negatywnie do obozu sanacyjnego tak dalece, że w interesie rychłego odsunięcia tego

obozu od kierowania Państwem należy dołożyć starań, ażeby wszystkie stronnictwa opozycyjne utworzyły jednolity front i wypracowały plan koncentrycznego ataku przeciwko Rządowi. Zasługuje na uwagę, że Chrześcijańska Demokracja, a przynajmniej jej organ grodzieński "Nowe Życie", widziała w proklamowanej przez Stronnictwo Ludowe akcji bojkotu miast celowe posunięcie, zastrzegała się jednakże, że posunięcie to jest wstydliwe i pozbawione określonego wyrazu, gdyż przywódcy Stronnictwa Ludowego nie położyli swych podpisów pod odezwami, nawołującemi do bojkotu i nie określili wyraźnie, czego bojkotujący miasta rolnicy winni się domagać od Rządu. Żądania te zaś streszczała do - natychmiastowej likwidacji karteli, wydatnego obniżenia cen na produkty monopolowe, ogłoszenia moratorjum na wszystkie zaległości płatnicze i wierzytelności robotników, zmniejszenia podatków, wydatniejszej pomocy dla rolników i p. Żądania Chrześcijańskiej Demokracji pokrywały się w tym względzie z żądaniami Stronnictwa Narodowego. W odniesieniu do omawianej akcji bojkotu miast PPS. zachowała się z rezerwą i nie poświęcała jej większej uwagi, zajęta bowiem była sprawami bezpośrednio ją obchodzącemi. M.in. broniła swych wpływów w bielskim okręgu przemysłu drzewnego i czyniła wysiłki w kierunku doprowadzenia do zatargów zbiorowych w przemyśle drzewnym, włókienniczym i garbarskim.

Życie społeczne specjalnych uwag nie nastręcza.

Sprawy mniejszości narodowych omówione zostały na innem miejscu.-

Sytuacja gospodarcza w Województwie pozostawała bez zmian. W przemyśle zarysowały się silne tendencje w kierunku doprowadzenia do zniżki zarobków w granicach od 10-15%. Tendencje te dotyczyły przedewszystkiem przemysłu włókienniczego, który

uznał za niemożliwe utrzymanie sztywności umowy zbiorowej z 12 lipca. Wprawdzie stan zatrudnienia robotników w przemyśle nie pomniejszył się niemniej jednakże pod koniec października zarysowały się oznaki, że stan ten w listopadzie zostanie znacznie zwężony co doprowadzi do zaostrzenia kwestji bezrobocia. Jeżeli chodzi o teren wiejski to dodatniem zjawiskiem był wzrost wpływów podatkowych, dochodzący w niektórych powiatach do 15%. Mimo to sytuacja rolnictwa jest ciężka i wymaga konsekwentnego wykorzystania wydanych w drodze Dekretu Pana Prezydenta ustaw i rozporządzeń. Sytuację tę pogarszają nierzadko urzędy skarbowe, których działalność nastręcza wiele uwag i zastrzeżeń.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

4

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4524/32.T.

Dnia 10 listopada 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr 11.

za miesiąc październik 1932 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

" Przegląd Łomżyński". Omawiając obecną sytuację gospodarczą w świecie, pod-
nosił, że walka dwuch poglądów pesymizmu i optymizmu zaczyn
wskazywać, iż w tej walce zwycięży optymizm. Podobnie zda-
niem pisma w Polsce również nie brak oznak, że, choć bardzo
powoli, zaczyna przeważać optymizm. Według podkreśleń pisma
umacnia się coraz bardziej przeświadczenie, że dotychczaso-
wa, mocna podstawa złotego przetrzyma zwycięsko kryzys go-
spodarczy do końca. Zdecydowanej polityce Rządu na odcinku
pieniężnym należy zawdzięcuać, że obawy o los złotego,
wyrażane ciągle w niektórych sferach społeczeństwa zniknęły

Kładąc duży nacisk na wyrównanie cen, których obecna
rozpiętość jest znaczna, czasopismo konkluduje, że jeśli
w tej dziedzinie wszystkie trudności zostaną pokonane, to
na wiosnę przyszłego roku należy się spodziewać znacznej
poprawy sytuacji gospodarczej kraju.

W art.p.t. "Fałszywe karty w grze politycznej" pismo
wysunęło szereg zarzutów pod adresem O.W.P., podkreślając,
że O.W.P. posługuje się fałszem w walce politycznej z Rząd
O.W.P. twierdzi, że nie występuje przeciwko Państwu, ale
z drugiej strony ogłosiwszy społeczeństwu, że w Polsce
absolutnie wszystkie odcinki życia państwowego opanowane
są przez "sanację", wzywa to społeczeństwo do zwalczania
wszystkich przejawów życia państwowego, bo jest ono "sana-
cyjnem". - Autor artykułu na tej podstawie wyciąga wniosek
że jeśli istotnie wszystko przez Rząd i czynniki prorządow

zostało opanowane, to wzywanie społeczeństwa do walki z organami władzy państwowej jest nawoływaniem do walki z samem Państwem.

W związku z procesem sądowym, jaki odbył się w Wąbrzeźnie przeciwko redaktorowi "Słowa Pomorskiego", czasopismo w artykule specjalnym omówiło szkodliwą i przeciwpaństwową działalność O.W.P., nazywając ją anarchistyczną. Pismo podkreślało, że O.W.P. na terenie Pomorza spełniał tembardziej szkodliwą rolę, że wiedząc o małej liczbie inteligencji miejscowej, nawoływał do zwalczania inteligencji napływowej, bez której nie można sobie wyobrazić rozwoju tej dzielnicy i mocnego jej zrośnięcia się z resztą organizmu państwowego.-

Omawiając kierunek ideologiczny organu łomżyńskiej placówki O.W.P. dwutygodnika "Młodzi" pismo wskazywało, że z chwilą rozpoczęcia wydawania nazwanego czasopisma ojeceżjalny organ "Zycie i Praca" zmniejszył ilość napastliwych artykułów przeciwko Rządowi i jego przedstawicielom. Zdaniem "Przeglądu łomżyńskiego" jest to zgóry umówiony podział "pracy" pomiędzy nazwanemi czasopismami, jednak istniejącej między niemi współpracy ukryć się nieda.-

Inne czasopisma prorządowe, jak "Tygodnik Wołkowyski" "Nasz Łos", " Gazeta Bielska", "Dziennik Białostocki" i t.p. zagadnień natury politycznej nie poruszały.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca".

W artykule p.t. "Konieczna współpraca" omawiało sytuację gospodarczą rolnictwa, a następnie, stwierdziwszy, że na wsi przeludnienie wzrasta i, że wieś powstałego nadmiaru ludności pomieścić nie może, nawoływało ludność wiejską do poświęcania się rzemiosłu, które szczególnie w nasz

miasteczkach jest zaniedbane i opanowane przez żydów. Dzieje się tak dlatego, że ludność wiejska czyni zakupy u rzemieślników żydów, zamiast popierać polski handel i polskie rzemiosło.-

W związku z tem czasopismo nawoływało do bojkotu żydowskich warsztatów rzemieślniczych i popierania polskich

W art.p.t."Trzeba wieś zorganizować" podkreślało p-s przedewszystkiem, że wśród społeczeństwa polskiego szerzy się niedowiarstwo, upadek dobrych obyczajów i nędza, co dotkliwie jest odczuwane przez wieś a następnie, wzywał ludność wiejską do organizowania się na wzór zachodnio-europejski i przeciwstawienia się rzekomo istniejącym tendencjom, zmierzającym do zepchnięcia włościaństwa do roli podrzędnej warstwy społeczeństwa.

W związku z projektem znowelizowania dotychczasowych przepisów o godzinach, handlu zamieściło artykuł pt. "Swięcenie niedzieli w Polsce zagrożone", w którym ostro przeciwstawiał się rzeczonemu projektowi, a następnie zaznaczał: "Musimy z całą przykrością i zdziwieniem podkreślić ten fakt, że w sprawie powyższej, tak ważnej dla kościoła i społeczeństwa katolickiego, czynniki miarodajne nie zechciały się porozumieć i zasięgnąć nawet opinji władz kościelnych. A przecież nowela powyższa wkr cza głęboko w życie religijne państwa, 90% ludności,którego należy Kościoła chrzescijańskiego".-

Nawiązując do "Tygodnia Rolniczego", omawiało w ujemnem świetle położenie gospodarcze rolnictwa, twierdząc, że "jest ono poprostu ograbiane przez wszystkich i ze wszystkich stron", że nie można wierzyć, aby ceny przemysłowe obniżyły się do cen rolniczych, czego dowod jest obniżka cen cukru, która odbiła się na cenie burak

a więc znowu na rolnictwie i wreszcie konkluduje, że w czasie "Tygodnia Rolniczego" wszyscy rolnicy nie powinni ograniczyć się do uchwalenia żądań, wysuniętych przez CTO. i KR., ale "powinni domagać się mocno i zgodnie takich zarządzeń, które mogłyby przynieść naszemu rolnictwu rzeczywistą pomoc i ulgę".-

utygodnik "Młodzi".

Stwierdziwszy niechęć społeczeństwa do interesowania się zagadnieniem natury politycznej, polegającą na nieprzychylnem odnoszeniu się do tych, którzy na polu politycznem pracują, wysuwał szereg ~~xxxxx~~ argumentów, przy pomocy których starał się przekonać swych czytelników, że niechęć ta jest szkodliwą dla interesów Państwa, z czem Stronnictwo Narodowe i O.W.P. podjęły zdecydowaną walkę, dążyli do zainteresowania sprawami politycznemi również i organizacje społeczne.-

Nawiązując do faktu rozwiązania O.W.P. na Pomorzu, podkreślał, że zarządzeniem Wojewody Pomorskiego "poruszone zostały wszystkie umysły myślące uczciwie i narodowo", a następnie swoje rozwiązania na powyższy temat kończył w sposób następujący:"Idea Wielkiej Polski i wskazania, rzucone przez Romana Dmowskiego w sercach ludu pomorskiego, zorganizowanego w Obozie czy niezorganizowanego - żyć będą zawsze... Zyć będą tem intensywniej, im bardziej głęboko skryte, im bardziej przed okiem policjanta lub Starosty będzie zatajone".-

W artykule p.t. "Nie martwię się" autor scharakteryzował rozwój O.W.P. i jego założenia ideologiczne podnosząc że O.W.P. "jest wyrazem potężnego ruchu czysto polskiego", jest przejawem ~~zbudowanego~~ zbudzonego, zdrowego instynktu narodu w młodem pokoleniu i nikt ani nic nie zdoła go zagłuszyć i zahamować w żywiołowym rozwoju".- Autor artykuł

swoje rozważania zakończył uwagą, że rozwoju ruchu narodowego w Polsce, boją się tylko żydzi i masonerja.-

"Nowe Życie".

W artykule p.t. "Potrzeba zmian" omawiało zagadnienie administracji w Polsce, a następnie podkreślało, że tak, jak Rząd winien posiadać zaufanie całego społeczeństwa, tak administracja lokalna winna znów mieć zaufanie społeczeństwa na danym terenie. W Polsce są stosunki tego rodzaju, że administracja lokalna tego zaufania nie posiada i dlatego w jej składzie personalnym należy przeprowadzić jak najszybciej zmiany.-

Podkreślało kilkakrotnie ożywienie się życia politycznego w Polsce, opierając swe spostrzeżenia pod tym względem na urządzanych często w ostatnich czasach zgromadzeniach Stronnictwa Narodowego i Ludowego. Przejawy działalności stronnictw opozycyjnych wskazują na to, że niechęć do Rządu i przeciwstawianie się jego poczynaniom wzrastają. Następnie podkreślało, że negatywny stosunek do Rządu cechuje całe społeczeństwo. Opozycja nie uggodniła jednak swego programu działania, co winna uczynić jak najrychlej, aby społeczeństwo, które odsunęło się od obecnego Rządu, pozyskać dla siebie i dla Państwa.-

Nawiązując do rozpoczętej sesji sejmowej omawiało sytuację Skarbu Państwa, oceniając ją, jako katastrofalną, a następnie podkreśla, że obecna większość Sejmowa nie jest w stanie naprawić tej sytuacji i swoje rozważania na ten temat kończyło uwagą, że "obecny Rząd pułkowników powinien ustąpić. "Pierwszej Brygadzie winno się dać rozkaz: - odmaszerować. Dalsze brygady, jak ciury obozowe rozlecą się same. Wtedy możliwa będzie prawdziwa sanacja, czyli naprawa złego".

-:-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4524/32.T.
Dnia 10 listopada 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11.
za miesiąc październik 1932 r.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWzR. w terenie stosunkowo do poprzednich miesięcy była nasilona. Cechowało ją bezpośrednie oświetlanie przez posłów i senatorów poczynań Rządu w dziedzinie walki z kryzysem ogólnie, a pomocy rolnictwu w szczególności, a także dementowanie argumentów, wysuwanych przeciwko Rządowi i blokowi prorządowemu przez stronnictwa opozycyjne. Słabą natomiast była nadal działalność organizacyjna bloku, poszczególne bowiem jego ogniwa nie wykazały ani żywotności, ani też zainteresowania się zagadnieniami natury lokalnej. Na październik przypadło także żywsze zainteresowanie się przedstawicieli parlamentarnych BBWzR. ośrodkami robotniczymi, a zwłaszcza w bielskim okręgu przemysłu drzewnego. W ostatnim wypadku wiec posła Malinowskiego w Hajnówce wywołał niezwłoczną i silną reakcję ze strony PPS.CKW.

Białystok-Miasto.

Zgromadzenie publiczne.

Dnia 16 października b.r. akademja z udziałem posła Jana Walewskiego oraz wiec marszałka Stanisława Cara, który wygłosił przemówienie na temat projektowanych zmian Konstytucji /900/.

Powiat Białostocki.

Zebranie zamknięte.

W Michałowie dnia 2.X.b.r. na zebraniu koła gminnego dokonano wyboru nowego zarządu /40/.-

Powiat Bielski.

Zebranie zamknięte.

Dnia 2.X.b.r. w Hajnówce zebranie sprawozdawcze z działal-

ności Z.Z.Z. i zabiegów, mających na celu poprawę bytu robotników, oraz w dniu 18.X.b.r. tamże zebranie z udziałem posła Malinowskiego /250/.-

Powiat grodzieński.

Zgromadzenie publiczne.

W Grodnie w dniu 15.X.B.r. akademja poselska przy udziale posłów Tarlikowskiego, Walewskiego oraz wicemarszałka Cara, który wygłosił przemówienie na temat projektowanych zmian Konstytucji /1000/.-

Powiat Łomżyński.

Zgromadzenie publiczne.

W Łomży dnia 2.X.b.r. na wiecu robotniczym poseł Stanisław Dabulewicz omawiał poczynania Rządu w dziedzinie gospodarczej /400/.-

Dnia 9.X.b.r. w Łomży - zebranie organizacyjne miejskiego koła /100/.-

Zebrania zamknięte.

W Czerwonem dnia 16.X.b.r. na zebraniu Komitetu gminnego omawiano sprawy bieżące /100/.-

Na zebraniu Rady Powiatowej w Łomży dnia 23.X.b.r. przy udziale posłów Terlikowskiego i Bzowskiego wysunięto konieczność ożywienia pracy na pograniczu /43/.-

W dniu 2.XI.b.r. dokonano wyborów nowego zarządu powyższej Rady.-

Powiat Ostrołęcki.

Zgromadzenia publiczne.

W Ostrołęce dnia 16.X.b.r. odbyło się zgromadzenie, na którem poseł Godlewski i senator Wielowiejski omówili poczynania Rządu zmierzające do polepszenia sytuacji gospodarstw rolnych /300/.-

Powiat Suwalski.

Zgromadzenia publiczne.

W Suwałkach dnia 23.X.B.r. wiec sprawozdawczy senatorów Romana i Wielowiejskiego oraz posłów Dabulewicza i Łazarskiego

Omawiano poczynania Rządu w dziedzinie polityki zagranicznej oraz łagodzenia kryzysu gospodarczego /300/.-

wiat Szczuczyński

Zebranie zamknięte

Na posiedzeniu Rady Powiatowej w Grajewie dnia 30.X.B.r. senator Poczętowski wygłosił przemówienie na temat kryzysu gospodarczego /40/.

owiat Wołkowyski

Zebranie zamknięte

W Wołkowysku dnia 9.X b.r. walne zebranie delegatów kół BBWzR. powiatu wołkowyskiego, na którem złożono sprawozdanie z działalności Sekretarjatu powiatowego i kół gminnych, a następnie posłowie Bzowski i Walewski wygłosili przemówienia na temat polityki ~~mamań~~ zagranicznej Rządu oraz sytuacji gospodarczej.-

owiat Wysoko-Maz.

Zgromadzenie publiczne.

W Wysokiem-Mazowieckiem dnia 16.X.b.r. - zjazd powiatowy delegatów komitetów gminnych i wiejskich z udziałem senatorów Romana i Poczętowskiego oraz posła Łazarskiego, którzy w wygłoszonych przemówieniach omówili sprawy gospodarcze /350/.-

b/ Stronnictwo Narodowe.

W październiku nastąpił znów nawrót Stronnictwa do cichej pracy organizacyjnej i umacniania wpływów w organizacjach społecznych i gospodarczych kosztem pracy terenowej. Nastawienie takiej działalności Stronnictwa szło przedewszystkiem w kierunku wzmocnienia ogniw i pod względem ilości członków Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, Akcji Katolickiej, sodalicji i t.p. Poza propagowaniem argumentów opozycyjnych, powtarzanych zresztą za organami naczelnemi stronnictwa, silniejsze było jego nastawienie na rozbudowę placówek O.W.P., szczególnie w okręgu łomżyńskim. Świadczy o tem fakt, że został

zaangażowany we wspomnianym okręgu Józef Przybyszewski jako instruktor z pensją około 800 złotych miesięcznie, przyczem wyposażono go w ~~tm~~ mechaniczne środki lokomocji. Organ lokalny Stronnictwa tygodnik "Zycie i Praca" złagodził ton swych wystąpień opozycyjnych, co tłumaczyć należy tem, że rolę jego pod względem bojowości wystąpień przejął organ O.W.P., dwutygodnik "Młodzi". Pisma te podzieliły niejako między sobą rolę; pierwsze jest umiarkowane, a przynajmniej za takie chcę uchodzić, drugie zaś staje się przebojowym organem

Powiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Jedwabnem dnia 2.X.b.r. na zebraniu niezgłoszonem do Starostwa posłanka Ewelina Pepłowska przemawiała na temat nie zaradności Rządu w walce z Kryzysem i rzekomej nieufności zagranicy do Polski oraz konieczności zmiany Rządu /40/.-

W Łomży dnia 9.X.b.r. na zebraniu członków Stronnictwa Narodowego wygłosili przemówienia posłowie Witold Staniszkis i Ewelina Pepłowska poruszając sprawy gospodarcze i projekt ustawy samorządowej /200./.-

Powiat Suwalski.

Zebranie zamknięte.

We wsi Pawłówka, tejże gminy dnia 23.X.b.r. zebranie z ud. udziałem posła Choromańskiego.-

c/ Obóz Wielkiej Polski.

Niemal we wszystkich powiatach djecezji łomżyńskiej obserwowane było ożywienie działalności placówek, często lustrowanych przez instruktorów z Łomży i Warszawy, jednakż mimo wszystko placówki same jako takie szerszej działalności nie przejawiały. W ciągu miesiąca powstało 6 placówek, liczących około 80 członków. Jedną z tych placówek, najliczniejszą, jest placówka w Białymstoku, która zaprzysięgła

13
140

swych członków i odbyła uroczystość poświęcenia mieczyków w dniu 16 października b.r. Przeważny odsetek członków tej placówki stanowią urzędnicy skarbowi.-

Zaznaczyć należy, że dotychczas ogniwa O.W.P. nie były należycie obsługiwane przez instruktorów i nie posiadały specjalnego organu prasowego, jako czynnika pobudzającego ich do pracy. W październiku Wydział Okręgowy w Łomży zaangażował jako instruktora wspomnianego wyżej Józefa Przybyszewskiego i spopularyzował wśród placówek dwutygodnik "Młodzi", który staje się właśnie tym czynnikiem, pobudzającym placówki do pracy i potęgującym ich energję.-

Białystok-Miasto.

Zebranie zamknięte.

Dnia 18.X.b.r. odbyła się uroczystość poświęcenia mieczyków "Bolesława Chrobrego" a następnie zebranie z udziałem [illegible] Michała Sicińskiego /80/.-

Powiat Łomżyński.

Zebranie zamknięte.

W Łomży dnia 9.X. zebranie miejscowej placówki O.W.P. Przemawiali posłowie Witold Staniszkis i Zygmunt Berezowski na temat konieczności walki OWP. z piętrzącemi się trudnościa i natury gospodarczej i politycznej w kraju./80/

Dnia 29.X.b.r. przybył do Łomży poseł Witold Staniszkis, który odbył konferencję z obożnym OWP. Józefem Przybyszewskim w sprawie wynajęcia lokalu dla łomżyńskiej placówki OWP.-

Powiat Ostrołęcki.

Zebranie zamknięte.

We wsi Zabiele gminy Rzekuń zjazd OWP. pod przewodnictwem posła Choromańskiego, w którem poza miejscową placówką wzięli udział delegaci OWP. w Łomży z Przybyszewskim na czele.-

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

W poprzednich miesiącach nastąpiło ogólne osłabienie działalności poszczególnych ogniw Stronnictwa w terenie. Stwierdziwszy to, poseł Wacław Bitner nastawił sekretarjat wojewódzki w Białymstoku na silniejsze i bezpośrednie instruowanie tych ogniw i sam opracował plan akcji, która ma podnieść aktywność Stronnictwa, którego działalność cechują pewnego rodzaju apatja i bierność. Charakterystycznem jest, że wybitniejsi działacze Stronnictwa wypowiadają pogląd co do konieczności przytępienia ostrości walki opozycyjnej z Rządem i nieuchylają się od poszukiwania stycznych współpracy z czynnikami administracyjnemi, bądź też nawet prorządowemi. Pod koniec miesiąca w związku ze zwołaniem sesji sejmowej grodzieńskie "Nowe Zycie" usiłowało zaostrzyć kurs Stronnictwa w stosunku do Rządu, co mu się jednakże w odniesieniu do terenu nie udało. Na podkreślenie również zasługuje okoliczność, że ulegające wpływom Stronnictwa duchowieństwo zaledwie w pżadkich wypadkach występowało przeciwko Rządowi.

Białystok-miasto.

Zebranie zamknięte.

W dniu 2.X.b.r. poseł Wacław Bitner na zebraniu członków miejscowego koła Ch.D. wygłosił odczyt na temat ustroju chrzescijańsko-społecznego. Na temże zebraniu wybrano nowy zarząd koła /200/.-

Powiat Wołkowyski.

Zebranie zamknięte.

W Mścibowie dnia 9.X.b.r. na zebraniu członków Ch.D. poseł Wacław Bitner omawiał sprawy gospodarcze w ujęciu ogólno-państwowem /150/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Działalności nie przejawiło. Odbyło się zaledwie zebranie

15

141

Zarządu powiatowego w Białymstoku, na którem poseł Adolf Sawicki podkreślał potrzebę wstrzymania się przez rolników z dowożeniem produktów rolnych do miast celem zmuszenia zarządów tych miast do obniżenia opłat targowych i spowodowania zwyżki cen na wspomniane produkty. Mimo zaleceń posła Sawickiego w tym kierunku żadne przejawy proklamowane przez Stronnictwo Ludowe i Związek Zawodowy Rolników akcji bojkotu miast na terenie Województwa Białostockiego nie miały miejsca. Przeciwnie w ciągu miesiąca dowóz produktów przez rolników do miast był większy, niż w miesiącu poprzednim z racji przypadających na październik i listopad płatności podatkowych i terminów regulowania innych wierzytelności.

Poseł Sawicki przeniósł się z Korycina, gdzie dotąd stale mieszkał do Białegostoku i zapowiedział energiczniejsze zainteresowanie się sprawami Stronnictwa .

wiat Sokólski.

Zebranie zamknięte.

W Korycinie dnia 13.X.b.r. - zebranie gminne delegatów kół poświęcone sprawom gminnym. Na wniosek posła Sawickiego uchwalono rezolucję domagającą się od władz przeprowadzenia kontroli gospodarki gminnej /80/.-

wiat Augustowski.

Sekretarz Wojewódzki Stronnictwa , Antoni Trochim zabiegał w kierunku zorganizowania ogniw i pozyskania członków co mu się jednakże nie udało.-

f/ Narodowo-Chłopskie Stronnictwo Agrarne.

Członek wojewódzkiego komitetu wykonawczego, Zygmunt Sokołowski poczynił starania w kierunku zorganizowania kół Stronnictwa w powiatach sokólskim i białostockim i powziął zamiar utworzenia w Białymstoku sekretarjatu wojewódzkiego.

Powiat Ostrowski.

Zebranie zamknięte.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 6 X b.r. - zebranie organizacyjne przy udziale delegatów z 16-tu gmin powiatu. Na zebraniu tem przewodniczący wojewódzkiego Komitetu Wykonawczego Roman Janowski podkreślał konieczność organizowania się rolników w Stronnictwie ~~Ludowem~~, stojącem na gruncie ideologji Marszałka Piłsudskiego /25/.-

g/ Polska Partja Socjalistyczna.

Zwracała szczególną uwagę na bielski okręg przemysłu drzewnego. W Związku ze skutecznem zainteresowaniem się tym okręgiem przez BBWzR. Ponadto w nazwanym okręgu PPS. usiłowała umocnić swe wpływy dla celów podjęcia akcji propagandowej na terenie wiejskim, gdzie wpływy jej są minimalne. W traktowanym okręgu przemysłowym PPS. przeżywa proces radykalizowania się jej szeregów, co jest skutkiem metod działania przywódców poszczególnych ogniw partyjnych. Przywódcy ci dla pozyskania popularności i doraźnych efektów rzucali w swoim czasie hasła demagogiczne i zbyt radykalne, które dyskontowane były przez czynniki wywrotowe. Wskutek tego nastąpiło nasycenie partji wpływami komunistycznemi i to tak dalece, że ogniwa partyjne obecnie, nie chcąc narażać się na utratę wpływów siłą rzeczy zmuszani są iść za nastrojem ogółu członków partji - bez możliwości urobienia tych nastrojów w sensie eliminowania z nich radykalizmu.

Powiat Bielski.

Zgromadzenia publiczne.

W Gródku k/Białowieży - dnia 4 X b.r. - zebranie sprawozdawcze posła Stanisława Dubois, który przedstawiał w oświetleniu robotnika, sytuację polityczną i gospodarczą

192 17

Dnia 30.X.b.r. w Hajnówce - odczyt posła Kazimierza Czapińskiego n.t. "Faszyzm, klerykalizm a socjalizm", utrzymany w ramach odczytu naukowego z pewnem zabarwieniem propagandowem/350/

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

18

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4524/32.T.
Dnia 10 listopada 1932 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr 11 za miesiąc październik
1932 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

1/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały

Powstały w Popławach, Bujakach, Zajęcznikach i Werpachach Starych, w Domanowie, Pulszach, Mierzwinku, Łanpicy i Pobikrach w powiecie bielskim, we wsiach Palnica II i Łukawica, gminy Hożej oraz w Hożej /12/ w powiecie grodzieńskim.

W Rzekuniu w powiecie ostrołęckim powstał oddział żeński /14/, oraz w tymże powiecie we wsi Borek, gminy Czerwin /30/ i we wsi Tatary, gminy Kadzidło - oddziały męskie.

W Ostrowi-Mazowieckiej 12 członków na skutek agitacji miejskiego wikarego ks Dmochowskiego wystąpiło z miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego.

W Białymstoku i Sokółce odbyły się zjazdy powiatowe komendantów oddziałów, oraz urządzono kurs instruktorski dla komendantów w Suwałkach.

W Kadzidle powiatu ostołęckiego postanowiono urządzić świetlicę dla okolicznych oddziałów.

Na całym terenie województwa z racji "Tygodnia Strzelca" odbyły się zawody strzeleckie, marsze oraz akademje okolicznościowe.

Działalność Związku Strzeleckiego cechowały konsekwentne dążenia do nawiązania współpracy z innemi organizacjami i społeczeństwem wogóle przewartościowania ele

19
1443

mentu członkowskiego i uodpornienia jego oddziałów na agitacje i dywersje czynników opozycyjnych.

W dążeniu tem Związek Strzelecki staje się na terenie województwa czynnikiem, którego ciężar gatunkowy w ogólnym układzie stosunków społeczno-politycznych stale wzrasta.

Nowe oddziały.

2/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Powstały w Czarnej Wsi /35/ i Gródku /25/ oraz w Goniądzu /39/ w powiecie białostockim.

Oddział powstały na terenie gminy Durlasy, powiatu ostrołęckiego liczy 500 członków.

Dnia 11 października zebranie organizacyjne w Dąbrowie, powiatu sokólskiego /50/.

W ciągu miesiąca ogniwa organizacyjne stowarzyszenia czynią przygotowania do zwołanego na dzień 6 b.m. zjazdu walnego delegatów Stowarzyszenia. Zjazd ten stanie się niewątpliwie momentem zwrotnym w życiu i działalności Stowarzyszenia na terenie województwa białostockiego.

3/ Związek Zjednoczonej Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

Dnia 18 października w Wołkowysku odbył się walny zjazd delegatów KKZ z terenu powiatu poświęcony sprawom organizacyjnym kulturalno-oświatowym i przysposobienia rolniczego. Na zjeździe wybrano zarząd powiatowy /120/.

4/ Legjon Młodych.

Nowy oddział.

Powstał dnia 22 października w Wołkowysku /13/. Dnia 23.października w Białymstoku. Legjon Młodych zorganizował publiczny odczyt.

5/ Legja Inwalidów W.P.

Nowy oddział. Dnia 23 października powstało Koło w Grodnie /23/.

6/ Związek Obrony Kresów Zachodnich.

W związku z tygodniem zagadnień polsko-niemieckich urządził 3 akademje w Białymstoku pod hasłem "Pogotowie społeczeństwa polskiego do walki z zaborczością niemiecką /900/, 100, 80/. Dnia 30 października w Suwałkach - wiec protestacyjny przeciwko zakusom niemieckim na całość terytorjanlą polski na którym uchwalono rezolucję, domagającą się od rządu niemieckiego otwarcia Polskiego gimnazjum w Bytomiu albo zamknięcia przez Rząd polski wszystkich szkół niemieckich w Polsce, gdyby wspomniane gimnazjum nie zostało otwarte.

7/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Nowy oddział. Powstał na przedmieściu Żarnowo w Augustowie /40/. Dnia 17 października na ogólnem zebraniu członków oddziału z Bakałarzewa, Sadłowizny i Skazduba w powiecie suwalskim sekretarz generalny Związku Młodzieży Polskiej w Łomży ks.Łapiński, występując przeciwko organizacjom prorządowym, nawoływał do zjednoczenia się w S.M.P./25/.

Na zebraniach oddziałów we wsi Ławsk, gminy Wąsosz i w Wąsoszy, powiatu szczuczyńskiego przybyły z Łomży instruktor stowarzyszeń przeprowadził szkolenie członków.

Dnia 2 października w Piaskach powiatu wołkowyskiego zlot oddziałów z os.fabrycznej Mosty, Wołkowyska-Centr., Rohożnicy, gm.Krzemienica i Strubnicy gm.Piaski /120/.

Dnia 16 października w Swisłoczy powiatu wołkowyskiego zlot powiatowy /400/.

Pozatem oddziały Stowarzyszenia odbyły 36 zebrań w sprawach bieżących i organizacyjnych. Coraz silniej odczu-

21/44

wany jest w terenie, a zwłaszcza w obrębie djecezji łomżyńskiej nacisk duchowieństwa katolickiego na rozbudowę oddziałów stowarzyszenia i jego dywesrji w odniesieniu do młodzieżowych stowarzyszeń prorządowych.-

Nie ulega już dzisiaj żadnej wątpliwości, że motorem organizacyjnym Stowarzyszenia jest duchowieństwo, które zostało formalnie opodatkowane na cele Stowarzyszenia, jego instruktorów a ponadto obowiązane jest żywić wspomnianych instruktorów oraz dawać noclegi i dostarczać środków lokomocji.

Mimo to samo Stowarzyszenie nie zdołało wytworzyć sobie silniejszego oparcia o starsze społeczeństwo, poza jego odłamami, pozostającymi pod wpływem kleru.-

22

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4524/32.T,
Dnia 10 listopada 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
za miesiąc październik 1932r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

W październiku o-słabło, biorąc ogólnie, natężenie wystąpień duchowieństwa przeciwko Rządowi i władzom państwowym bezpośrednio, uległa natomiast dalszemu zaostrzeżeniu akcja tegoż duchowieństwa przeciwko prorządowym organizacjom społecznym.

Silnie pozatem występowało duchowieństwo katolickie przeciwko rzekomemu popieraniu przez czynniki państwowe destrukcyjnej w odniesieniu do Kościoła Katolickiego i społeczeności katolickiej akcji bezbożników i masonerji, oraz propagowało konieczność bezwzględnej walki z prasą i drukami pornograficznymi i antyreligijnymi.

Dla celów tej pornografji zostało wykorzystane całkowicie "Swięto Chrystusa-Króla", które w wielu wypadkach dało okazję zarówno duchowieństwu, jakoteż działaczom Stronnictwa Narodowego i Chrześcjańskiej Demokracji do wystąpień politycznych o charakterze opozycyjnym względem Rządu.

b/ Kościół Ewangelicko-Reformowany.

W wyniku dłuższych pertraktacyj i zabiegów Kościoła Ewangelicko-Reformowanego istniejąca dotychczas we wsi Podbołocie, gm. Krzeminica w powiecie wołkowyskim parafja Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego została przekształcona na parafję ewan/gelicko-reformowaną. Administratorem parafji jest supetrintendent, ks. Michał Jastrzębski z Wilna, czynności zaś

23
144 „a"

kapłańskie bezpośrednio w parafji pełni duchowny Józef Janik, były proboszcz parafji Polskiego Katolickiego Kościoła Narodowego w Podbołociu.

Konsystorz Kościoła Ewang.-Reformowanego w Wilnie przyjął na łono tegoż Kościoła Sergjusza Srwedkę, dotychczasowego duchownego i propagatora Kościoła Narodowego obrządku wschodniego w powiecie wołkowyskim i powierzył mu funkcje misyjne w tymże powiecie.

c/ Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Przejście wspomnianego wyżej duchownego Józefa Janika do Kościoła Ewag.-Reform. spowoduje prawdopodobnie całkowity upadek parafji Polskiego Kościoła Narodowego w Podbołociu powiatu wołkowyskiego, z pośród członków której 24 przeszło za duchownym Janikiem do Kościoła Ewangelickiego, pozostali zapowrócą prawdopodobnie na łono Kościoła Katolickiego.

d/ Sekta adwentystów.

Misjonarz Jerzy Lipski zgłosił otwarcie domu modlitwy w Białymstoku.-

24

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.4524/32.T.
Dnia 10 listopada 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.11 za miesiąc październik 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

W życiu mniejszości narodowych dominowały trzy momenty: zainteresowanie się ludności żydowskiej sprawami gospodarczemi i rządowymi projektami ustaw, dotyczącymi handlu i rzemiosła, walka czynników radykalnych o wpływy w Towarzystwie Szkoły Białoruskiej i usiłowanie przeciwstawienia go władzom administracji ogólnej oraz przenikanie wpływów Związku Wyzwolenia Wilna do legalnych organizacyj litewskich, szczególnie w przygraniczu.-

Prasa i organizacje żydowskie dyskutowały sprawę rządowego projektu, dotyczącego zmian obowiązujących dotychczas przepisów o odpoczynku świątecznym. W dyskusji przeważały głosy że projekt jest spóźniony o lat kilka, skutki bowiem kryzysu poderwały tak dalece handel i rzemiosło żydowskie, że projektowane ulgi niewiele im pomogą. Pozatem społeczeństwo żydowskie interesowały się kwestjami podatkowymi, sytuacją banku pomocy żydom, który wstrzymał kredytowanie żydowskiej instytucji dobroczynnej i sytuacją bezprocentowych kas żydowskich. A jeżeli chodzi o Towarzystwo Szkoły Białoruskiej, to nacisk władz administracji ogólnej na ogniwa Towarzystwa w kierunku współpracowania T.S.B. z organizacjami polskiemi odnosi pewien skutek, niemniej jednakże wywołuje silną reakcję ze strony czynników radykalnych. Celem wyjaśnienia sytuacji, jaka stąd wytworzyła się na gruncie Towarzystwa Urząd Wojewódzki zezwolił na odbycie się dnia 20 b.m. w Białymstoku zjazdu okręgowego delegatów kół.

W kwestji Związku Wyzwolenia Wilna zaznaczyć należy, że usiłuje on przesączyć swe wpływy do oddziałów litewskiego T-wa Sw.Kazimierza i do prywatnych szkół litewskich, utrzymywanych przez Towarzystwo "Rytas". Usiłowania te są odpowiednio paraliżowane.

a/ Żydzi.

Życie polityczne.

Sjoniści.

Celem uczczenia dnia młodzieży międzynarodówki socjalistycznej organizacja Poalej Sjon urządziła w dniu 2 października w Białymstoku akademję /100/.

Ze sprawozdania organizacji "Tarbuth" w Grodnie wynika, że organizacja ta utrzymuje jedno gimnazjum, jedno seminarjum nauczycielskie, trzy szkoły ludowe oraz dwie freblówki, w których kształci 800 dzieci i młodzieży.

W Nurze powiatu ostrowskiego powstał oddział organizacji sjonistycznej /15/.

Przybyły z Palestyny przywódca rewizjonistów-maksymalistów, Aba Archiznejer z inicjatywy związku sjonistów-rewizjonistów w Suwałkach, wygłosił odczyt p.t. "Droga do naszego zwycięstwa", w którem nawoływał do tworzenia silnej organizacji co przyczyni się do realnej odbudowy niepodległego państwa żydowskiego w Palestynie /150/.

W Grajewie na wieczorze dyskusyjnym na temat "inteligencja żydowska - dokąd kroczysz?" poddano krytyce działalność inteligencji żydowskiej w stosunku do narodu żydowskiego oraz odbudowy państwa żydowskiego w Palestynie.

W Sokółce na konferencji zwołanej przez "Hechalis Pioner" omawiano sprawę zorganizowania w powiecie kursów

palestynoznawstwa.

W Łomży zostały urządzone trzydniowe kursy palestynoznawstwa oraz języka hebrajskiego /73/.

Burd W związku z 35-leciem istnienia Bundu odbyły się akademje w Krynkach powiatu grodzieńskiego oraz w Białymstoku /800/ i Łomży /130/.

Życie kulturalno-oświatowe.

Dnia 18 października odbyło się w Wysokiem-Mazowieckiem otwarcie szkoły, założonej przez miejscową organizację "Tarbuth".

Prasa. Prasa żydowska interesowała się głównie sprawą nowelizacji przepisów o godzinach handlu zaś prasa białostocka ponadto omawiała sprawę samorządu m.Białegostoku i aktualną sprawę wyborów do wyznaniowej gminy żydowskiej.

W sprawie godzin handlu prasa żydowska, a zwłaszcza wychodzący w Białymstoku "Unzer Łebn" projekt rządowy w tej sprawie nazwał "Spóźnionemi przyrzeczeniami", wychodząc z założenia, że handel żydowski w ostatnich kilku latach został tak dalece zrujnowany, że dziś złagodzenie przepisów o godzinach handlu nie uratuje żydów, to tembardziej, że monopolizacja przemysłu i handlu w sposób zdecydowany podkpuje egzystencję materjalną kupiectwa żydowskiego. W innym artykule "Unzer Łebn" rzeczony projekt nazywa "tranzakcją", Rząd bowiem jego zdaniem za cenę ustępstwa ze strony polityków żydowskich ciał przyjść "z rzekomą pomocą ludności żydowskiej".

Ludność żydowska nie uwierzyła jednak w możliwość poprawy swego bytu i dlatego do projektu rządowego odnosi się obojętnie, natomiast żąda ona w dalszym ciągu pełnego równouprawnienia z obywatelami narodowości polskiej pod każdym względem, a przedewszystkiem pod względem moż-

27
146

liwości otrzymywania stanowisk w służbie państwowej. Dopóki rzeczone równouprawnienie nie nastąpi, dopóty zdaniem nazwanego czasopisma sprawa żydowska w Polsce pozostanie nadal niezałatwiona.

W związku ze zbliżającemi wyborami do wyznaniowej gminy żydowskiej w Białymstoku "Unzer Łebn" nastrój wśród żydowskiej ludności określało, jako przygnębiony. Zdaniem czasopisma jedynie sjoniści wykazują bardziej ożywioną działalność, natomiast inne ugrupowania żydowskie zachowują się dotąd biernie.

Na wszystkich zebraniach przedwyborczych sjoniści są reprezentowani najliczniej i w związku z tem liczą, że powinni osiągnąć na terenie gminy wyznaniowej przynajmniej 60% wpływów. Czasopismo to następnie podkreśla konieczność zblokowania się elementów postępowych celem przeprowadzenia do zarządu gminy dostatecznej liczby swych przedstawicieli, aby nie dopuścić do rozpanoszenia się wstecznictwa na terenie gminy wyznaniowej.

W związku z rozwiązaniem Rady Miejskiej i Magistratu m.Białegostoku "Unzer Łebn" wyraża swe niezadowolenie z rządów komisarza rządowego, który, wprowadzając redukcjęwydatków, skreśla przedewszystkiem te pozycje, które były przeznaczone na różne cele instytucyj żydowskich. W dziedzinie redukcyj personalnych, podkreślało czasopismo dzieją się różne niesprawiedliwości, gdyż w pierwszym rzędzie są redukowani urzędnicy narodowości żydowskiej.

Prasa białostocka przy omawianiu sprawy wyborów do wyznaniowej gminy żydowskiej, podkreślała, że społeczeństwo żydowskie winno wybierać do organów zarządzających gminy jednostki postępowe w celu podniesienia autorytetu instytucji,

zaznaczając zarazem, że autorytet gmin wyznaniowych żydowskich jest obecnie teoretyczny, gdyż wskutek kryzysu instytucje te zostały sprowadzone do roli niepotrzebnego balastu, obciążającego dodatkowo ludność żydowską ciężarami podatkowymi.

Prasa ta wypowiadała się za koniecznością ogłoszenia przez Polskę moratorjum na długi zagraniczne dla zachowania równowagi budżetowej i skierowania zasobów finansowych na cele kredytowania handlu i przemysłu. Dodawała przytem, że specjalnie przemysł i handel żydowski znalazły się w trudnej sytuacji między innemi wskutek załamania się Banku Pomocy Żydom i bezprocentowych kas żydowskich.

b/ Białorusini.

Na dzień 2^{0} b.m. zwołany został do Białegostoku zjazd okręgowy delegatów kół TSB. z powiatów bielskiego, wołkowyskiego i białostockiego. Zjazd ten zdecydować ma m.in. o ustosunkowaniu się Towarzystwa do propozycji władz administracyjnych co do nawiązania przez koła Towarzystwa współpracy i współżycia z organizacjami polskiemi. Zwołanie tego zjazdu oraz zapowiedź zwołania zjazdu walnego delegatów w Wilnie wpłynęły podniecająco na działalność kół T.S.B. i to tembardziej, że radykalne czynniki w Towarzystwie usiłują odpowiednio przygotować grunt do nazwanych zjazdów, ażeby przeforsować na nich swe demonstracyjne wnioski i rezolucje.

Z powodu niepłacenia komornego przez koło T.S.B. w Gródku powiatu białostockiego, właściciel zamknął lokal na kłódkę, którą zerwał zarząd T.S.B., oświadczając właścicielowi, iż komornego płacić nie będą z powodu braku pieniędzy.

Koła T.S.B. w gminie Gródek, powiatu białostockiego

23
147

otrzymały od zarządu białostockiego okręgu polecenie zebrania pisemnych protestów przeciwko polonizacji T.S.B. przez władze administracyjne. Protesty te mają być ogłoszone na zjeździe okręgowym, który odbędzie się w Białymstoku dnia 20 b.m. Z racji przeniesienia szkoły powszechnej ze wsi Obuchowo, gminy Zydomla, w powiecie grodzieńskim do osady wojskowej Budowla, mieszkańcy wsi Obuchowo postanowili bojkotować tą szkołę.

Zarząd główny T.S.B. postanowił założyć we wsi Borki gminy Szudziałowo, powiatu sokólskiego koło Towarzystwa, z terenem działania na powiat sokólski.

Na zebraniu koła T.S.B. w Jelcowszczyźnie, gminy Izabeli., w powiecie wołkowyskim dokonano wyboru delegatów na zjazd okręgowy T.S.B. w Białymstoku, postanowiono założyć kursy dokształcające oraz złożenie protestów w sprawie zamknięcia gimnazjum białoruskich w Wilnie i Nowogródku.

d/ Litwini.

Zarząd główny T-wa "Rytas" rozpoczął we wsi Mustejka, gminy Marcinkańce, powiatu grodzieńskiego budowę prywatnej szkoły litewskiej.

Dziewięć oddziałów litewskiego T-wa Św. Kazimierza z terenu parafji sejneńskiej, powiatu suwalskiego urządziło akademję ku czci zmarłego poety litewskiego Majronisa /150/.

Na zebraniu w dniu 16.X. oddział litewskiego Towarzystwa Św. Kazimierza w Bakelach, powiatu suwalskiego uchwalił zakupić książki litewskie dla dzieci niezamożnych członków Towarzystwa oraz zainstalować w lokalu oddziału radjoodbiornik. Omawiając sprawę przeniesienia ks. Szwedasa, dotychczasowego proboszcza parafji puńskiej, gdzie miało miejsce zajście

sierpniowe /sprawozdanie za sierpień i wrzesień/, wileńskie "Vilniaus Rytojus", błędnie stwierdza, że powyższa parafja, licząca około 6000 litwinów, pozostała bez księdza litwina, gdy obecny proboszcz jest właśnie litwinem.

Oddział litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w Raszeciach gminy Krasnowo, powiatu suwalskiego postaniwił wznieść tamże krzyż pamiątkowy z napisem w języku litewskim.

---oOoo---

H.B.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr BP.4901/32 T

Białystok, dnia 15 grudnia 1932 roku

148

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.12 za mie-
siąc listopad 1932 r.

T A J N E - B. P I L N E.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12 za miesiąc listopad 1932 rok.

Za W o j e w o d ę
/St. Modliński/
Naczelnik Wydziału Bezp. Publicznego.

Otrzymują do wiadomości:

Pan Wojewoda w Wilnie,
" " w Nowogródku,
" " w Brześciu nad Bugiem,
" " w Warszawie,
" " w Stanisławowie,
" " w Lublinie,
" " w Tarnopolu,
" " w Łodzi,
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
" " " " w Wilnie,
" " " Okręgowego w Białymstoku,
" " " " w Grodnie,
" " " " w Łomży,
" " " " w Suwałkach,
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
" " " DOK. IX. w Brześciu nad Bugiem,
" " " DOK. I. w Warszawie,
K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

T
a. a.
dn. 19. XII. 32 r.

H.F.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4901/32.T.

Białystok, dnia 10.XII.1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Na okres sprawozdawczy przypadła najbardziej dotąd intensywna działalność zewnętrzna OWP., który zwłaszcza w powiatach łomżyńskim, szczuczyńskim i ostrołęckim jakby celowo demonstrował swoje istnienie wobec władz administracji ogólnej w związku z rozwiązaniem OWP. w województwach pomorskiem i kieleckiem. Obserwując działalność OWP. nie można niedostrzec, że zazębia się ona tak dalece ściśle z działalnością Stronnictwa Narodowego, iż w niektórych wypadkach trudno dostrzec granice pomiędzy obu organizacjami. Zazębienie to istnieje także na gruncie prasowym, wydawane bowiem w Łomży tygodnik "Zycie i Praca", organ Stronnictwa Narodowego i dwutygodnik "Młodzi" organ łomżyńskiego Wydziału okręgowego OWP. podzieliły między sobą rolę w ten sposób, że pierwszy z nich poświęcał główną uwagę ogólnym sprawom politycznym i stwarzaniu takich psychozy w umysłach ludności, która umożliwiałaby wystąpienia zewnętrzne OWP. o charakterze destrukcyjnym, zaś drugi do takich wystąpień nawołuje.-

Ogólne zainteresowanie stronnictw opozycyjnych budziła akcja tygodnia rolniczego. Stronnictwo Narodowe i Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji dokładało wszelkich starań, ażeby na powiatowych zjazdach rolniczych wybrani zostali ich działacze jako delegaci na zjazd rolniczy. Zabiegi obu Stronnictw w tym kierunku pozostały bez wyniku. Na poszczególnych zjazdach powiatowych w kilku wypadkach doszli mimo wszystko do głosu działacze wspomnianych stronnictw, przyczem w trzech wypadkach księża, którzy usiłowali przeforsować uchwały, propagowane przez opozycyjną prasę stołeczną i znane Ministerstwu. W ogólności zaznaczyć można, że powiatowe zjazdy rolnicz pozbawione były ostrzejszych momentów politycznych i zostały poświęc

3
149

ne wyłącznie sprawom gospodarstw rolnych.-

Prasa Stronnictwa Narodowego i Chrześcijańskiej Demokracji poświęcała wiele miejsca rolnictwu, podkreślając, że rolnicy nie powinni liczyć jaką-kolwiek pomoc ze strony Rządu i obozu prorządowego, ale organizować się w celu wywarcia zdecydowanego nacisku na Rząd ażeby istotnie, nie jak dotychczas, pośpieszył z pomocą rolnictwu Pozatem omawiała ona obszernie udzielony przez ambasadę R.P. w Londynie - Żydowskiej Agencji Telegraficznej komunikat o położeniu żydów w Polsce, przyczem stwierdzała, że komunikat ten miał na celu przekonania opinji zagranicznej, że Rządowi zależy na dobrych stosunkach z żydami, a następnie, powołując się na przytoczone w komunikacie daty i fakty, starała się przekonać swych czytelników, że Rząd udziela dużego poparcia finansowego żydom wówczas, gdy odmawia pomocy pieniężnej kościołowi katolickiemu i społeczności katolickiej na cele religijne.-

W listopadzie uzewnętrzniło się daleko posunięte współdziałanie PPS. i Stronnictwa Ludowego na terenie wiejskim, gdzie oba te stronnictwa intensywnie prowadziły akcję organizowania ogniw Związku Zawodowego Rolników i Związku Małorolnych. PPS. pozatem niedwuznacznie zdążała do wywołania szerszych zatargów w przemyśle, zwłaszcza w białostockim okręgu przemysłu włókienniczego i bielskim okręgu przemysłu drzewnego , oraz czyniła przygotowania do obchodu 40-tolecia swego istnienia, nastawiając swe organizacje lokalne na masowy werbunek nowych członków. Dwutygodnik "Wspólna Praca", łomżyński organ PPS. podjął dyskusję z "Życiem i Pracą" na temat orędzia biskupa Łukomskiego w sprawie moralności publicznej. Zalecając w tym orędziu moralność w odniesieniu do młodzieży szkolnej /orędzie zakazuje młodzieży szkolnej noszenia kostjumów sportowych/ "Wspólna Praca" nazywała niezdrową moralnością sprowadzaną tylko do dziedziny seksualnej i wyopwiadało szereg przykrych zdań pod adresem duchowieństwa katolickiego.

W życiu społecznem ważnym momentem był odbyty dnia 6 listopada b.r. w Białymstoku zjazd walny delegatów Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych, który jednomyślnie wybrał na prezesa Zarządu Głównego - P.Wojewodę Białostockiego i wypowiedział się przeciwko projektowanej zmianie statutu Federacji PZOO., wychodząc z założenia, że Federacja w interesie cementowania i rozbudowywania armji rezerwowej musi zachować dotychczasową strukturę organizacji ponadzwiązkowej.

Ze spraw mniejszości narodowych należy podkreślić odbyty w Białymstoku dnia 20 listopada b.r. zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego uchwały, idące po linji wymagań władz administracji ogólnej, mogą mieć duże znaczenie w płaszczyźnie zagadnienia białoruskiego.

Sytuacja gospodarcza w Województwie pozostawała bez zmian. Dodatnim objawem było zwiększenie się wpływów podatkowych na rzecz samorządów, co można tłumaczyć m.in. także unikaniem przez ludność narażania się na koszty egzekucyjne i przykrości z tytułu niepłacenia podatków. Na terenie wiejskim zarysowała się wyraźnie kwestja bezrobotnych wiejskich, równie aktualna, jak kwestja bezrobotnych w ośrodkach miejskich. Pod koniec listopada zwężył się znacznie stan zatrudnienia robotników w przemyśle włókienniczym, rozszerzony został natomiast stan zatrudnienia robotników w przemyśle drzewnym. Sądząc z różnych przesłanek co do możliwego wzrostu bezrobocia, przypuszczać można, że liczba bezrobotnych pod koniec grudnia dosięgnie ponad 8 tysięcy w całem Województwie, jeżeli nie brana będzie pod uwagę tak zwana biedota miejska i wiejska. Większość bezrobotnych wskutek nie-przepracowania ustawowej ilości pełnych tygodni pozostanie w okresie zimowym bez możliwości korzystania z zapomóg z Funduszu Bezrobocia.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BB.4901/32.T.
Dnia 10 grudnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1932 r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński".

W związku ze zwołaniem zwyczajnej sesji Sejmu podkreślał, że głównem zadaniem tej sesji jest zrównoważenie budżetu.i dokonanie w nim niezbędnych oszczędności.

Omawiając sprawę wydawnictw Akcji Katolickiej w Łomży, wyrażał wątpliwość, czy Akcja Katolicka prowadzona jest zgodnie z zaleceniami ks.Kardynała A.Kakowskiego, który na akademji w Łomży w dniu 6 listopada b.r., urządzonej ku jego czci, wypowiedział zdanie, że Akcja Katolicka nie uprawia żadnej polityki, a tylko dąży do zachowania dobrych obyczajów i podniesienia ducha moralności wśród społeczeństwa. Zdaniem pisma działalność Akcji Katolickiej w Łomży odbiega daleko od oświadczenia ks.Kardynała Kakowskiego, czego dowodem są tego rodzaju wydawnictwa, jak tygodnik "Życie i Praca" i dwutygodnik "Młodzi"
Na marginesie informacyj o przebiegu uroczystości dnia 11 listopada zaznaczał, że kierownictwa poszczególnych szkół w Łomży zwróciły się do księży prefektów o odprawienie w tym dniu nabożeństw szkolnych. W odpowiedzi na to Kurja Diecezjalna w Łomży zakomunikowała, że wobec niezałatwienia konfliktu, według przekonania Kurji- wywołanego przez dyrekcję szkół łomżyńskich w sprawie zarządzonych przez kurję nabożeństw żałobnych na duszę ś.p. Sławomira Czerwińskiego w dniu 4 września b.r., nabożeństwa szkolne

w dniu 11 listopada b.r. odbyć się nie mogły. Rozważając sprawę postulatów rolnictwa wysuniętych w okresie trwania tygodnia rolniczego, pismo przytaczało zestawienie cen za rok 1927-1932 najważniejszych dla rolników produktów przemysłu. Z tego zestawienia cyfrowego wynika, że o ile produkty rolnicze w nazwanych latach podlegały ciągłej niżce, o tyle produkty przemysłowe stale zwyżkowały. Oceniając wynikłą stąd sytuację, pismo podkreślało, że jest jest ona anormalną, pogarszającą niesłychanie i tak już ciężki stan gospodarczy w kraju. Stwierdziwszy następnie, że podniesienie cen produktów rolnych w chwili obecnej byłoby sztuczne i niebezpieczne, pismo wyrażało pogląd, że chcąc rolnictwu przyjść z pomocą radykalną, należy zmusić skartelizowany przemysł do obniżenia cen produktów przemysłowych. W dalszych rozważaniach na ten temat pismo podnosiło jeszcze jeden czynnik, który powoduje zubożenia rolnictwa - to jest rozgałęziony i rozpowszechnione pośrednictwo, ograniczające się nierzadko do załatwienia tylko małych formalności z kupnem i sprzedażą związanych, za co pośrednik pobiera wysokie wynagrodzenie. Pismo przypuszcza że interwencja Państwa w tej dziedzinie byłaby bezskuteczną. Skuteczną natomiast walkę z pośrednictwem może podjąć dobrze prosperująca organizacja rolnicza, skupiająca w sobie uświadomionych rolników, świadomych swoich celów i zadań.

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

W okresie trwania tygodnia rolniczego nawoływało rolników do przeciwstawiania się rządowej polityce w odniesieniu do rolnictwa i do bezwzględnego domagania się pod-

wyżki cen żyta do 25 złotych i pszenicy do 32 złotych za 100 kg. rozwiązania kartali przemysłowych, obniżenia cen wyrobów monopolowych conajmniej o 30%, wyznaczania podatków dochodowego od rzeczywistego dochodu, rozłożenia zaległych podatków conajmniej na okres pięcioletni, nieściągania podatków w okresie siewów i zbiorów, odroczenia terminu spłaty wszelkich długów. Postulaty te pismo oceniało jako możliwe do zrealizowania, jeżeli rolnicy będą śmiało i zdecydowanie domagali się swych praw. Bezpośrednio po zjeździe rolniczym w Warszawie, który pismo nazwało komedją, podkreślało ono, że zjazd ten żadnej wartości rolnictwu nie przyniósł. Według określeń pisma, przybyli do Warszawy delegaci na zjazd, zostali wybrani na zjazdach powiatowych pod kontrolą i dozorem władz administracyjnych. Na zjeździe wysuwali oni szereg przemówień, uchwalili podane im rezolucje i rozjechali się do domów, a sytuacja rolnictwa pozostała nadal w opłakanym stanie. Znalazło się wprawdzie kilku delegatów, którzy w sposób dosadny określali obecne położenie rolnictwa, ale na ich argumenty odpowiedział p. Minister Rolnictwa, że rolnicy nie powinni wiele liczyć na poprawę sytuacji, gdyż wykonanie życzeń rolników jest prawie niemożliwe do przeprowadzenia. Rozważania na temat zjazdu rolniczego pismo zakończyło w sposób następujący: "Taka robota, to zwyczajne zawracanie głowy. Tak mleć ozorem, to można tylko w salonie, gdzie się chidzi w białych rękawiczkach i tylko się gada trzy po trzy. Rolnictwo jednak, to nie salon. Tu trzeba dobrze dzisiaj kręcić głową, aby jakoś powiązać koniec z końcem. Białe rękawiczki prędko się przy pracy w rolnictwie zabrudzą, a kto wie, czy starczy tym panom wkrótce na kupno nowych". -

W artykule pt. "Nowoczesna pańszczyzna" pismo poruszyło zagadnienie opłat targowych, przyczem określało je jako tak wysok[illegible] że pobierania one niejednokrotnie 50% wartości danego produktu, jeżeli rolnikowi nie udało go się spieniężyć za pierwszym razem. Pobieranie tych opłat pismo nazywało nowoczesną pańszczyzną i podkreślało że "rolnik polski musi się odsknąć z drzemki, musi zorganizować się silnie i zrzucić wreszcie z siebie to hańbiące jarzmo nowoczesnej pańszczyzny".

Zasługuje na podkreślenie, że do obciążających rolnika opłat pismo zaliczało także opłaty w rzeźniach pobierane na rzecz gmin wyznaniowych żydowskich za ubój rytualny. W tym wypadku "Zycie i Praca" wystąpiło gwałtownie przeciwko rabinóm, oskarżając ich o zgarnianie do kieszeni w czasie obecnego kryzysu dziesiątek tysięcy złotych kosztem rolnika polskiego.-

W związku z odbytym w Warszawie zjazdem biskupów - "Zycie i Praca" nawoływało swych czytelników do czuwania nad dobrem wiary, której grozi poważne niebezpieczeństwo, uzewnętrzniające się ostatnio w szeregu poczynań antyreligijnych, jak "Swiadome macierzyństwo", projekt zmiany obowiązujących przepisów o odpoczynku świątecznym, niektóre przepisy obowiązującego Kodeksu Karnego i t.p. Sprawy te podkreślało pismo muszą ulec gruntownej reformie w duchu wskazań religji katolickiej, a stanie się to wtedy, gdy cała polska społeczność katolicka stanie w obronie zasad wiary katolickiej i w sposób kategoryczny zażąda jej uszanowania.-

Zy "Nowe Zycie".

Przy omawianiu sytuacji gospodarczej rolnictwa podkreśło moment zespolenia się organizacyj rolniczych pod naciskiem i auspicjami Rządu - i rzekomy fakt, że późniejszej

9
152

w czasie rozwoju zjednoczonej organizacji rolniczej coraz większy wpływ w niej zaczęły mieć elementy niezadowolone z obecnego stanu rzeczy. Dzięki tym elementom tydzień rolniczy przekształcił się w wyraźną manifestację prawdziwych żądań rolniczych, które nie chciały ograniczyć się do wniosków, przedstawionych przez organizatorów zjazdów powiatowych. Na zjazdach tych wytknięto Rządowi zupełnie niedwuznacznie, że najpierw organizował kartelę, które teraz zwalcza, doprowadził samorząd do całkowitego zubożenia, że rolnicy w obozie rządowym nie mają żadnych wpływów i t.p. W konkluzji swych wywodów pismo podkreślało, że stawianie Rządowi wszelkiego rodzaju zarzutów nie wystarcza, gdyż chcąc walczyć o lepsze jutro rolnictwa, trzeba posiadać organizację rolniczą istotnie niezależną i stale walczącą o uznanie tej prawdy, że w kraju rolniczym, należy zdać przedewszystkiem o rozwój rolnictwa.-

W związku z wręczeniem przez ambasadora Polski w Londynie Rabinowi Lajnerowi oświadczenia w sprawie położenia żydów w Polsce, czasopismo wysnuwało wniosek, że widocznie obozowi rządowemu zależy na jak najlepszych stosunkach z żydami. Wyrazem dążenia Rządu w tym kierunku jest uchylenie przepisu o zakazie nabywania posiadłości wiejskich przez żydów, co wobec dużego przerostu ludności na wsiach należy uznać za szkodliwe. Handel polski również jest zagrożony ze strony żydów, a przeto i w tym kierunku praca polskich organizacyj gospodarczych musi być wzmożona, zaś hasło popierania polskiego handlu, rzemiosła i przemysłu stać się powinno powszechnem hasłem wszystkich polaków.

młodzi".

Pismo omawiało zargażające rzekomo Polsce niebezpieczeństwo żydowskie, istniejące nietylko w Polsce, ale i w innych krajach, czego dowodem są antyżydowskie wystąpienia na Węgrzech, w Rumunji w Niemczech i innych państwach. Według określonego pisma, żydzi kolejno szukali oparcia wszędzie, ale nawet ostatnia deska ratun-

ku - Palestyna spaliła dla nich na panewce. Zdaniem pisma, nie bezpieczeństwo żydowskie nie jest jednak tak dalece groźne, aż nie można byłoby go usunąć. Przeciwnie - można go pokonać mocą frontem narodu, przedewszystkiem w sprawach gospodarczych. Żydzi powinni zająć w Państwie właściwe miejsce obywateli drugiej kategorji bez obowiązku odbywania służby wojskowej, ale i bez prawa głosu przy wyborach do Sejmu i do przedstawicielstw samorządowych.-

"Wspólna Praca". Polemizowała z orędziem ks.biskupa Łukowskiego, zakazującego młodzieży szkolnej noszenia kostjumów sportowych, przyczem podkreślała, że tego rodzaju moralność jest niezdrową, gdyż sprowadza się tylko do dziedziny seksualnej. Udawadniała następnie na podstawie fachowych opinij, że młodzież obojga płci, przebywająca razem od dzieciństwa, jest pod każdym względem zdrowsza moralnie i odporniejsza na dpstrukcyjne wpływy z dziedziny seksualnej, czego duchowieństwo nie chce uznać, chcąc sztucznie zatrzeć różnicę płci - wskutek czego gnębi siły natury i samo wpada w zboczenia moralne.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

1131

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. BP. 4901/32. T.
dnia 10 grudnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 12.
za miesiąc listopad 1932 r.

III. Polski ruch polityczny

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Po dość intensywnej działalności BBWzR. w trzech ostatnich miesiącach w listopadzie b.r. był on znów bezczynny w terenie, jeżeli chodzi o jego wystąpienia zewnętrzne w odniesieniu do mas. Poza udziałem w akcji tygodnia rolniczego BBWzR. zdobył się w ubiegłym miesiącu zaledwie na zjazd prezesów kół lokalnych w powiecie wysoko-mazowieckim i zebranie członkowskie jednego z kół w powiecie wołkowyskim.- Podkreślono bezczynność terenowa BBWzR. była tembardziej rażąca, że na listopad przypadły ważniejsze akcje ekonomiczne i poczynania propagandowe stronnictw opozycyjnych, którym BBWzR. nie usiłował nawet przeciwdziałać chociażby w najszczuplejszych rozmiarach. Na podstawie obserwacyj wspomnianych akcyj i poczynań można stwierdzić, że kierownikami poszczególnych jednostek organizacyjnych BBWzR. są ludzie nieodpowiedni. Dowodzą tego chociażby takie fakty, że jeden z kierowników organizacji BBWzR. w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego współpracuje z działaczami Akcji Katolickiej, a dwaj przywódcy BBWzR. w Hajnówce, powiatu bielskiego nastręczają wiele kłopotów władzom administracji ogólnej na gruncie robotniczem.-

Z e b r a n i a ,zamknięte.

W Rosi, powiatu wołkowyskiego dnia 20 listopada b.r.- zebranie członków miejscowego koła BBWzR. Wybrano nowy zarząd.

12

W Wyszkiem-Mazowieckiem dnia 27 listopada b.r. zjazd prezesów kół BBWzR. z powiatu pod przewodnictwem prezesa rady powiatowej. M.Kiełczewskiego. Omówiono sytuację polityczną w poszczególnych ośrodkach powiatu i wytyczono program pracy/30/.

b/ Stronnictwo Narodowe.

Stronnictwo Narodowe interesowało się silnie akcją tygodnia rolniczego. Dokładało ono przedewszystkiem starań, ażeby na powiatowych zjazdach rolniczych jako delegaci na zjazd w Warszawie wybrani zostali jego działacze, którzyby mogli na tym zjeździe stanowić opozycję przeciw Rządowi. Traktując o zjeździe rolniczym w Warszawie, Stronnictwo Narodowe podkreślało, że powinny być wysunięte na nim następujące postulaty. Zwyżka cen na zboże, rozwiązanie karteli przemysłowych, obniżenie cen na produkty monopolowe o 30%, zmniejszenie podatków, wyznaczanie podatku dochodowego od rzeczywistego dochodu, a nie od stra rozłożenie zaległych podatków przynajmniej na lat 5 oraz nieściąganie podatków w okresie siewów i zbiorów i nienakładanie nowych podatków na rolnictwo, odroczenie terminu spłat długów na okres trzech lat, obniżenie szacunku gruntów z parcelacji, skasowanie w rzeźniach opłat na rzecz gmin żydowskich, obniżenie taryfy kolejowej, podtrzymanie produkcji wełny, lnu i konopi, zaprzestanie sprowadzania z zagranicy ryżu, tłuszczów i owoców i t.p. Tego rodzaju postulaty wysuwane były na zjazdach powiatowych, na których przedstawiciele Stronnictwa Narodowego, nierzadko księża występowali zgoła demagogicznie i podburzająco Oceniając odbyty w Warszawie zjazd rolniczy, Stronnictwo usiłowało zbagatelizować jego wyniki i w tym celu stwierdzało, że zjazd ten nie dał rolnictwu żadnej korzyści. Obok akcji w związku z tygodniem rolniczym Stronnictwo poświęcało główną uwagę nastawianiu umysłów ludności przeciwko żydom, przyczem w tym względzie szło ono całkowicie na rękę czynnikom O.W.P., zmierzającym

do wywołania [illegible] antyżydowskich w rocznicę wypadków listopadowych w miastach uniwersyteckich. Wszczętą przez Stronnictwo Narodowe kampanję antyżydowską charakteryzuje m.in. fakt, że prasa Stronnictwa domagała się m.in. zniesienia opłat na rzecz wyznaniowych gmin żydowskich od rytualnego uboju bydła, aczkolwiek sprawa ta najmniej obchodzi rolnictwo -

Pozatem w akcji wiecowej i propagandowej Stronnictwo Narodowe, jak w poprzednich miesiącach generalizowało zarzuty przeciwko Rządowi, stwierdzało katastrofalne położenie gospodarcze kraju ogólnie, a gospodarstw rolnych w szczególności, alarmowało ludność rzekomymi zamachami ze strony Rządu i obozu prorządowego na prawa kościoła katolickiego i interesy społeczności katolickiej, dowodziło, rzekomego odosobnienia Polski na gruncie międzynarodowym w wyniku niewłaściwej polityki zagranicznej i t.p. Wreszcie Stronnictwo Narodowe prowadziło konsekwentnie nie przebierając w środkach, walkę z prorządowemi organizacjami społecznemi, a głównie ze Związkiem Strzeleckim.

owiat Białostocki.

Zebrania zamknięte.

W Surażu dnia 11 listopada b.r. Serwatko Czesław z Białegostoku zwołał zebranie zamknięte, które jako niezgłodzone władz administracji ogólnej - zostało rozwiązane przez miejscowy posterunek P.P./40/.-

Tamże dnia 22 listopada b.r. na plebanji zebranie, zwołane przez Czesława Serwatko, sekretarza Stronnictwa w Białymstoku. W przemówieniu swem wspomniany Serwatkodowodził, że wszystkie urzędy w Polsce zostały nasycone żydami i, że już z tej racji społeczeństwo katolickie winno mobilizować się do zdecydowanej walki z Rządem, który wychowuje w szkołach młodzież w duchu szkodliwej dla Państwa ideologji Związku Strzeleckiego. Po przemówieniu Serwatki wybrano zarząd lokalnego koła Stronnictwa /17/.

Powiat Ostrowski.

W Nurze dla 13 listopada b.r. bawił poseł Marjan Częścik, który odbył konferencję z miejscowymi działaczami Stronnictwa Narodowego.-

Powiat Ostrołęcki.

Zebrania zamknięte.

W Kadzidle dnia 6 listopada b.r. zwołane przez wikarjusza ks.Krzewskiego zebranie, na którem przemawiał poseł Witold Staniszkis. Poseł żalił się, że władze administracyjne utrudniają działalność terenową Stronnictwa, stwierdzał deficytowość budżetu Państwa, pogłębianie się kryzysu brak zaufania zagranicy do Polski pod względem kredytowym i t.p. Ponadto poseł przekonywał zebranych, że zagraniczną sytuację w Polsce pogarsza powołanie na Ministra Spraw Zagranicznych, pułkownika Beka, nielubianego szczególnie we Francji, zaznaczał, że rozwiązanie O.W.P. w województwach poznańskiem, lwowskiem , pomorskiem i kieleckiem było bezprawiem, O.W.P. bowiem ma na celu wyłącznie wzmocnienie potęgi i dobrobytu Polski oraz zmniejszenie wpływów żydowskich w kraju . Nastrój zgromadzonych był wyraźnie nieprzychylny dla Stronnictwa i posła, na co wskazywały takie fakty jak wzniesienie przez nich okrzyku "Niech żyje Rząd", wtedy kiedy ks.Rzewski wzniósł okrzyk na cześć Stronnictwa i odpowiedź, na żale, że Pan Prezydent odroczył posiedzenie Sejmu na miesiąc - okrzykami "dobrze zrobił, bo uniemożliwił kłótnie" /200/.-

W Rzekuniu dnia 6 listopada b.r. zebranie, zwołane przez posła Jana Horomańskiego, który początkowo usiłował zwołać zgromadzenie publiczne, a ponieważ nie zostało ono zgłoszone władzy administracyjnej we właściwym terminie jako takie zakazane przez Starostę, ograniczył się do odbycia zebrania zamkniętego. W przemówieniu swem poseł rozwijał zasadnicze postulaty Stronnictwa Narodowego streszczające się do - oparcia gospodarki państwowej na

oszczędnym budżecie, skasowania przedsiębiorstw państwowyc zmniejszenia podatków, obniżenia danin publicznych i opłat zamiany wszystkich długów rolniczych na długoterminowe, obniżenia cen na produkty wytwórczości przemysłowej, przyczem wskazywał że postulaty te są odrzucane przez Rząd. Dalej poseł wyrażał obawę, że osoba Ministra Beka spowoduje oziębienie stosunków pomiędzy Polską i Francją i ostrzegał przed należeniem do Związku Strzeleckiego, którego działalność charakteryzował ja[illegible] szk[illegible]iwą dla interesów wsi./40/

W Goworowie dnia 20 listopada b.r. w sali parafjalnej zebranie sprawozdawcze posłów Jana Horomańskiego i Witolda Staniszkisa /600/.

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi.
	Ilość.	Frekwencja			
		Ogólna	rozciągł.		
Białostocki	2	57	17-40	1	
Ostrołęcki	3	840	40-600	2	
Ostrowski	-	-	-	1	
Łomżyński	-	-	-	3	
Wysoko-Maz.	-	-	-	2	
RAZEM:	5	897	17-600	9	

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W dalszym ciągu obserwowana była ożywiona działalność placówek O.W.P., otaczanych coraz silniej opieką Stronnictwa Narodowego. Poczynione w ciągu miesiąca spostrzeżenia wskazują, że w okręgu djecezji łomżyńskiej działalność O.W.P. zazębia się tak dalece z działalnością Stronnictwa Narodowego, iż niejednokrotnie trudno różniczkować stwarzany przez te organizacje "ruch narodowy". Zasługuje również na uwagę, że istnieje jakby podział ról pomiędzy

Stronnictwem Narodowem i O.W.P. Przy tym podziale Stronnictwo Narodowe ujmuje zagadnienia polityczne natury ogólno-państwowej i lokalne w zakresie ogólniejszym, podnieca nastroje ludności i stwarza pewne psychiczne nastawienia, które następnie dyskontuje O.W.P. w sensie mobilizowania młodzieży dla działań bezpośrednich, któremi są wystąpienia przeciwżydowskie w tej czy innej formie, walka ze Związkiem Strzeleckim, dyskredytowanie Rządu i podrywanie autorytetu władz. Nie można pominąć również i tej okoliczności, że prawa w O.W.P. biorą bezpośredni udział przedstawiciele parlamentarni Stronnictwa Narodowego.-

Powiat Augustowski.

W Augustowie dnia 9 listopada b.r. zebranie placówki O.W.P. istniejącej nieoficjalnie wewnątrz miejscowego oddziału Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. W przemówieniach podkreślano, że w Augustowie praca w O.W.P. musi być prowadzona konspiracyjnie pod firmą Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej /32/.-

Białystok-Miasto.

Sekretarz Okręgowy Stronnictwa Narodowego, a zarazem instruktor O.W.P. na okręg białostocki, Czesław Serwatko prowadził akcję organizacyjną na rzecz O.W.P. wśród urzędników Okręgowego Urzędu Ziemskiego , Izby Skarbowej i Magistratu. Tenże Serwatko przy pomocy inżyniera Franciszka Oktawca z Okręgowego Urzędu Ziemskiego poczynił przygotowania do wydawania w Białymstoku p.n."Białostockich Nowin Codziennych" mutacji "Wieczoru Warszawskiego".

Powiat Łomżyński.

Starosta Powiatowy w Łomży wystąpił do Prokuratury z wnioskiem o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej z artykułów 127 i 156 K.K. Józefa Przybyszewskiego, redaktora dwutygodnika "Młodzi" za umieszczenie w numerze 3 tegoż tygodnika artykułu, zawierającego zdania, nawołującego do jawnego nieposłuszeństwa władzom.

W Łomży dnia 6 listopada b.r. podczas zorganizowanej przez djecezjalny instytut Akcji Katolickiej z racji pobytu kardynała A.Kakowskiego na akademji wystąpiła na tejże akademji placówka O.W.P.

Tamże placówka O.W.P. brała udział w nabożeństwie dnia 10 listopada b.r. urządzonym w rocznicę śmierci studenta Wacławskiego w Wilnie.-

W powiecie łomżyńskim odbyły się zebrania członków placówek we wsi Kalinowo dnia 12 listopada B.r /14/ i w Nowogrodzie dnia 20 listopada b.r. /18/. Na obu zebraniach przemawiał student Romanowski, komendant placówki w Łomży. Podkreślał on, że O.W.P. dąży do ograniczenia roli Marszałka Piłsudskiego w życiu państwowem.- Poza Romanowskim w powiecie łomżyńskim działają jako instruktorzy O.W.P. Czesław Kujałowicz, pracownik redakcji "Życia i Pracy" i Zbigniew Płoskoń, student wyższej szkoły handlowej w Warszawie.-

W Łomży dnia 17 listopada b.r. na zebraniu placówki żeńskiej O.W.P. w obecności redaktora Bronisława Bronowicza redaktora "Życia i Pracy, redaktora Józefa Przybyszewskiego i studenta Zygmunta Winnickiego odbyło się przyjęcie do placówki 9 nowych członkiń, a m.in. Haliny Gawrysiówny, uczenicy państwowego gimnazjum żeńskiego im. Konopnickiej.-

wiat Szczuczyński.

Placówka O.W.P. w Radziłowie urządziła dnia 10 listopada nabożeństwo z racji rocznicy śmierci studenta Wacławskiego /200/.-

W Grajewie dnia 25 listopada b.r. na ulicy został dotkliwie pobity Stefan Sleszyński, sekretarz rady powiatowej BBWzR. przez członków placówki O.W.P. Teodora Henc la, Andrzeja Grogolewskiego i Stanisława Konopkę, przeciw ko którym skierowano sprawę na drogę sądową.

Powiat Wysoko-Mazowiecki.

Studenci Stefan Liniski [illegible]eksander Winnicki, [illegible] z Łomży dokonali inspekcji placówek O.W.P. w Płonce-Kościelnej, Czyżewie, Dąbrowie-Wielkiej, Dąbrówce-Kościelnej Trzecinach, gminy Szepietowo Wysokiem-Mazowieckiem i Tykocinie.

d/ Polskie Stronnictwo Chrzescijańskiej Demokracji

Działalność Stronnictwa w terenie była naogół słaba; wyczerpywały ją bowiem niemal wyłącznie wiece posła Wacława Bitnera w Białymstoku. Silniejszą natomiast była akcja propagandowa Stronnictwa, prowadzona pośrednio przez duchowieństwo i działaczy społecznych. Akcja ta miała na celu pomniejszanie możliwości rozwoju organizacyjnego Związku Strzeleckiego i rozbudowę Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. W listopadzie zanotowano kilka jaskrawych wystąpień Ch.D. przeciwko Związkowi Strzeleckiemu.

Białystok-Miasto.

Zgromadzenia publiczne.

W Dojlidach pod Białymstokiem dnia 20 listopada b. wiec posła Wacława Bitnera, który zaznaczał, że Rząd wykazał całkowitą niezdolność do opanowania kryzysu gospodarczego w kraju i swą niefachowość pod tym względem i wskazywał na konieczność wywierania jak najsilniejszego nacisku na czynniki decydujące w kierunku rozwiązania posłusznego Rządowi Sejmu. /180/

W Białymstoku dnia 4 grudnia b.r. wiec posła Wacława Bitnera, poświęcony specjalnie propozycji posła Witosa co do opuszczenia parlamentu przez Klub Stronnictwa Ludowego. Poseł Bitner dowodził, że tego rodzaju krok Stronnictwa Ludowego, nie poparty przez wszystkie stronnictwa opozycyjne, byłby conajmniej bezcelowy /140/.

Dnia 13 listopada b.r. w Białymstoku wiec posła Wacława Bitnera, który omawiał sytuację gospodarczą w kraju z punktu widzenia swego Stronnictwa.-/100/.

Powiat	Zgromadzenia			Ilość zebrań.	Ilość nowych komórek	Uwagi.
	Ilość.	Frekwencja				
		Ogólna	rozciągł.			
Białystok-M.	3	420	100-180	-	1	
Białostocki	-	-	-	-	2	
Grodzieński	-	-	-	-	3	
Sokólski	-	-	-	-	1	
R A Z E M	3	420	100-180	-	7	

e/ Stronnictwo Ludowe.

Poseł Adolf Sawicki przeniósł się z powiatu sokólskiego do Białegostoku, gdzie osobiście kieruje sekretarjatem wojewódzkim Stronnictwa. Nawiązuje on energicznie kontakty z poszczególnymi powiatami, dążąc do stworzenia silniejszych ogniw organizacyjnych S.L. W poczynaniach jego uderzają dwa momenty: tendencja do podkreślania lojalnego do pewnego stopnia ustosunkowania się do władz administracji ogólnej i chęć wykazania się wobec władz naczelnych Stronnictwa bezpośrednią pracą w terenie w myśl zaleceń tych władz. Poza posłem Sawickim czynniejszym działaczem Stronnictwa był jedynie Antoni Trochim, działający w powiatach augustowskim i sokólskim.-

wiat Augustowski.

Ruch organizacyjny.

Wspomniany wyżej Antoni Trochim zorganizował koła Stronnictwa we wsiach Jastrzębna I. i II., Ostrowi, gminy kolnica we wsi Gabiwe-Grądy, gminy Dowspuda i we wsi

Topiłówka, oraz usiłował urządzić dnia 20 listopada b.r. w Augustowie zjazd powiatowy prezesów kół, który jednakże nie doszedł do skutku. Wyniki pracy organizacyjnej Trochima nie są trwałe chociażby z tego względu, że pracę swą oblicza on w pierwszym rzędzie na pobranie składek członkowskich od członków nowych kół, którymi później nie troszczy się zbyt wiele.-

Powiat Białostocki. W gminach Obrubniki i Białostoczek działa dr. Władysław Gogolewski, zamieszkały we wsi Fasty, którego działalność nosi wszelkie cechy akcji antypaństwowej.-

We wsi Wilamówka, gminy Goniądz zostało zorganizowane koło Stronnictwa przez Wacława Karwowskiego, męża zaufania posła Sawickiego Adolfa.-

Powiat Bielski. Mąż zaufania posła Sawickiego w osadzie Niemirów, gminy Radziwiłłówka-Jan Saciuk zorganizował tamże lokalne koło Stronnictwa Ludowego liczące 8-miu członków.-

Powiat Grodzieński. W szeregu gmin powiatu prowadzona jest silna akcja organizowania oddziałów Związku Zawodowego Rolników.-

Powiat Suwalski. Trochim Antoni zorganizował koła Stronnictwa we wsiach Hańcza i Plenda, gminy Pawłówka, Udziejek, gminy Nadaryszki i Burniszki, gminy Wiżajny, koła te jednakże już obecnie znajdują się w stadjum samo-likwidacji.

Usiłowania Trochima co do zorganizowania kół we wsiach Wizgóry, Okliny Wiłkupie, gminy Wiżajny pozostały bez skutku, gdyż ludność tych wsi zajęła względem Trochima stanowisko nieprzychylne.

Powiat Wysoko-Mazow. Zgromadzenie publiczne.

We wsi Kobylin-Borzyny, gminy Piszczaty dnia 27 listopada wiec posła Adolfa Sawickiego i dr. Władysława Godlewskiego ze wsi Fasty w powiecie Białostockim.

Przemówienie posła Sawickiego, identyczne zresztą ze wszystkiemi innemi, wygłoszonemi dotąd w terenie, było chaotyczne, zaś dr. Podlewski mówił krótko, gdyż nie pozwoliła mu przemawiać ludność. Na wiecu odczytano rezolucję, żądającą powołania rządu ludowego, nowego Sejmu wdrodze uczciwych i niesfałszowanych wyborów, zniesienia opłat targowych, obniżenia cen na produkty monopolowe i skartelizowane, obniżenia wszelkiego rodzaju podatków, udzielenia drobnym rolnikom długoterminowych pożyczek, odroczenia i rozłożenia na raty wszelkich zadłużeń rolników w państwowych i samorządowych instytucjach kredytowych i uwierzycieli prawatnych i t.p. oraz wyrażającą zaufanie posłom Stronnictwa Ludowego.-

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Czyniła przygotowania do obchodu czterdziestolecia swego istnienia. Wstępem do tych przygotowań były niejako wiece posłów Stanisława Dubois i Ludwika Sledzińskiego w powiatach bielskim, grodzieńskim i Białymstoku. W poczynaniach ogółów PPS. w ośrodkach robotniczych uzewnętrzniały się dość wyraźnie dążenia do wywoływania zatargów i stwarzania zadrażnień, któreby mogły się przekształcić w strajki. Dotyczy to szczególnie powiatu bielskiego, gdzie w ciągu listopada trwał podsycany przez PPS. strajk robotników leśnych, zatrudnionych przy eksploatacji drewna w Puszczy Białowieskiej. Spostrzeżenia co do tego strajku potwierdzają wyrażone w poprzedniem sprawozdaniu dopatrywania, że organizacje PPS. w powiecie bielskim zostały nasycone silnie elementem wywrotowym, który wywiera nierzadko decydujący wpływ na decyzje kierownictw tych organizacyj. W Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym PPS. przeprowadzała bardzo oględnie rejestrację swych członków, w powiecie grodzieńskim współdziałała ze Stronnictwem Ludowem w organizowaniu Związku Zawodowego Rolników i rozpoczęła akcję organizowania Związku Małorolnych

zaś w powiecie łomżyńskim czynią zabiegi w kierunku odbudowy utraconych w poprzednich latach wpływów.

Białystok-Miasto.

Dnia 20 listopada b.r. wiec posłów Stanisław Dubois i Ludwika Sledzińskiego. Pierwszy z nich stwierdzał, że Polska przeżywa kryzys ustrojowy, nie zaś kryzys konjunktury gospodarczej i, że wobec tego sytuacja w kraju pod każdym względem może być uzdrowiona po gruntownej przebudowie dotychczasowego ustroju państwowego według programu socjalistycznego; Traktując o reagowaniu mas robotniczych na skutki kryzysu godpodarczego i bezprawia władz, poseł Sledziński podkreślał wyraźnie, że masy te są t hórzliwe i dalekie od składania ofiar w interesie klasy robotniczej, jak to czyniił proletarjat białostocki w roku 1905. Poseł Dubois oświadczył, że upadek rządów pomajowych jest już tylko kwestją czasu, poddał krytyce ustawę o zgromadzeniach i ustawę o stowarzyszeniach, dowodził szkodliwości wprowadzenia postępowania doraźnego przed sądami doraźnymi, starał się ośmieszyć rządową większość Sejmową, ilustrował deficytowość budżetu Państwa i oskarżał władze o to, że nie bronią sztywności umów zbiorowych w przemyśle. Po przemówieniach posłów uchwalono rezolucję, stwierdzającą pogłębianie się kryzysu ekonomicznego, oraz protestującą przeciwko zmniejszeniu zapomóg dla bezrobotnych, łamaniu ustawy o 8-miogodzinnym dniu pracy, wprowadzeniu sądów doraźnych, zamachowi na ustonomję wyższych uczelni i niezawisłość sądów, wprowadzeniu w życie ustaw o zgromadzeniach i stowarzyszeniach i konfiskatom prasy robotniczej.-/400/.-

Powiat Bielski.

Zgromadzenia publiczne.

W Nurcu dnia 6 listopada b.r. wiec posła Dubois, który stwierdzał, że Rząd rozbija robotniczy ruch zawodowy i czyni oszczędności budżetowe kosztem szkolnictwa powszechnego.

/300/.-

W Bielsku-Podlaskim dnia 20 listopada b.r. wiec posła Ludwika Sledzińskiego /80/ i w Siemiatyczach dnia 27 listopada b.r. wiec posła Dubois /550/.

wiat Białostocki.

Zebranie Zamknięte.

W Wasilkowie dnia 20 listopada b.r. zebranie z udziałem posła Stanisława Dubois /70/.-

wiat Grodzieński.

Ruch organizacyjny.

Dnia 21 listopada b.r. w Grodnie konferencja OKR. PPS. z udziałem posłów Dubois i Sledzińskiego, którzy podkreślali konieczność podjęcia przez PPS. energicznej akcji organizacyjnej w Grodnie i powiecie grodzieńskim i ścisłej współpracy ze Stronnictwem Ludowem.

Pozatem w powiecie grodzieńskim trwała intensywna akcja organizowania oddziału Związku Małorolnych. W listopadzie zorganizowano 11 oddziałów tego Związku.-

wiat Łomżyński.

Zgromadzenie publiczne.

W Łomży dnia 6 listopada b.r. zgromadzenie sprawozdawcze OKR. PPS., poświęcone Kasie Chorych, bezrobociu i opiece społecznej m. Łomży.- Przemawiali dr. Mieczysław Czarnecki, który domagał się przywrócenia samorządu Kasom Chorym, ławnik Magistratu Franciszek Hryniewicz, który podkreślał finansowe trudności samorządu miejskiego w dziale opieki społecznej po przejęciu egzekucji przez władze skarbowe i Bronisław Zakęski, sekretarz Okręgowego Oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych, który wystąpił z ostrą krytyką poczynań Rządu w dziedzinie walki ze skutkami bezrobocia. Uchwalono rezolucję wzywającą Rząd, władze państwowe i samorządowe do uruchomienia w Łomży robót publicznych, wprowadzenia stałych zapomóg dla tych bezrobotnych, którzy niekorzystają z funduszu bezrobocia, przywrócenia samorządu Kasie Chorych i rozwiązania Rady Miejskiej m. Łomży z równoczesnem rozpisaniem

nowych wyborów. Podczas wiecu na sali rozrzucono kilka ampu gazu łzawiącego, którego działanie było bardzo słabe. Wypad ten dr.M.Czarnecki określił jako wyczyn Dyrektora Kasy Cho rych w Łomży S Rawskiego /300/.

Powiat.	Zgromadzenia			Ilość zebrań.	Ilość nowych komórek.	Uwagi
	Ilość.	Frekwencja				
		Ogólna	Rozciąg.			
Białystok-M.	1	400	-	2	-	
Białostocki	-	-	-	1	-	
Grodzieński	-	-	-	1	11	
Łomżyński	1	300	-	-	-	
Bielski	3	930	80-550	4	9	
R A Z E M:	5	1630	80-550	8	20	

EWODA BIAŁOSTOCKI
.BF.4901/32.T.
a 10 grudnia 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc listopad 1932 r.

IV. Polskie związki i stowarzyszenia społeczne.

a/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.

Zjazd walny.

W Białymstoku dnia 6 listopada b.r. odbył się doroczny zjazd walny Stowarzyszenia przy udziale ponad dwa tysiące delegatów i członków. Zjazd rozpoczął się udziałem uczestników zjazdu w mszy św. w kościele fabrym, poczem odbyła się defilada zwartych oddziałów Stowarzyszenia przed Komendantem Głównym Wojewodą Białostockim . Obrady zjazdu otworzył p.Wojewoda Kościałkowski, poczem przew ictwo objął Medart Downarowicz. Ze złożonych na zjeździe sprawozdań wynika, że Stowarzyszenie powiada obecnie 1111 kół, liczących 160.000 członków i, że w ostatnim roku liczba ół Stowarzyszenia wzrosła o 492. Po dyskusji nad sprawozdaniem udzielono absolutorjum ustępującemu Zarządowi Głównemu i dokonano wyboru nowych władz w składzie następującym: PP. Wojewoda Białostocki prezes, profesor Otto Bujwid, Wiceminister Spraw Wewnętrznych Mikołaj Dolanowski, Medal Downarowicz, dr.Kazimierz Duch, Mieczysław Henisz, dr.Mieczysław Kapliński, kapitan Stefan Krzaczyński, dr.Józef Macko, senator Peżyński, dr.Tadeusz Szaliński, poseł Jan Walewski, dyrektor Wacław Wejers, dyrektor Juljusz Zabrocki, inż.Marjan Zdrojewski - członkowie zarządu, Hipolit Piątkowski, Roman Jezierski, Wiktor Bojarski, Kazimierz Wróblewski i Adam Grondman - zastępcy członków zarządu; do Komisji Rewizyjnej - Viceminister Stefan Starzyński, Władysław Izdebski, Roman Morawski, inż.Stanisław Burhardt i do Sądu Honorowego - prezes Antoni Anusz, profesor Wacław Makowski

prezes Ferdynand Switalski, pułkownik Władysław Belina Prażmowski, Ignacy Radlicki, adwokat J. Jan Dreszer dr.Jan Perzyński, Kazimierz Broczyner, rejestrz Józef Ryszkiewicz i Stanisław Zakrzewski. W sprawie projektowanej zmiany statutów Federacji P.Z.O.O. zjazd wypowiedział się za utrzymaniem przez Federację dotychczasowej struktury organizacyjnej, stojąc na stanowisku, że Federacja powinna pozostać organizacją ponad Związkową i, że wszelka dwutorowość działalności Federacji utrudniałaby postępującą konsolidację armji rezerwowej, która powinna i musi stanowić zespół zwarty i jednolity. Zjazd uchwalił wysłanie depesz hołdowniczych do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej i Pana Marszałka Piłsudskiego oraz depesz z podziękowaniami m.in. do Pana Ministra Spraw Wewnętrznych.

Nowe oddziały.

Powstały w Zambrowie /32/, Michałowie /60/ i Juchnowcu /34/, powiatu białostockiego, Sokołach /40/ i Jabłonce-Kościelnej /20/, powiatu wysoko-mazowieckiego i Rogienicach /56/, powiatu łomżyńskiego.-

b/ Związek Strzelecki.

Nowe oddziały.

Zostały zorganizowane w Domanowie, Kobyli, Pulszach, Mieżwinku, Łempicy, Pobikrach, Chojewie, Sytkach i Mulawiczach, powiatu bielskiego, Czerwinie /29/, Suchcicach, gminy Czerwin /32/, powiatu ostrołęckiego, Miedzianowie /9/, Ostrowie /16/, Bielanach /25/, Achrymowcach /22/, Łajgoble /17/, Klimówce /18/, Bagnie /22/ i Rutkowszczyźnie /18/, powiatu sokólskiego. W powiecie sokólskim ponadto powstały oddziały żeńskie w Nowo-Kamionce /13/, Majewie /12/ i Miedzianowie/9/

Odbyły się w ciągu miesiąca 3 zjazdy delegatów oddziałów Związku z powiatów i 4 odprawy powiatowe komendantów oddziałów. Na tych zjazdach i odprawach podkreślano ogólnie zac-

Ponieważ na zebranie to przybyło wiele osób, nienależących do Stowarzyszenia przeto zostało ono rozwiązane przez policję.

f/ Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej.

W Łomży dnia 17 listopada b.r. odbyło się walne zebranie delegatów Związku w sprawach organizacyjnych. Obecnych 120 delegatów reprezentujących 1500 członków Stowarzyszenia.

W Wołkowysku walny zjazd powiatowy delegatów kół Zjednoczenia, na którym wybrano nowy zarząd o obliczu prorządowem /80/.-

g/ Organizacje Rolnicze.

Przebieg tygodnia rolniczego na terenie Województwa Białostockiego został charakteryzowany w oddzielnych sprawozdaniach.-

Działalność poszczególnych organizacyj społecznych w okresie sprawozdawczym charakteryzuje załączona tablica statystyczna:

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód.
Związek Podoficerów Rezerwy	1	-	-	-	30	-	-	-
Związek Oficerów Rezerwy	1	-	-	1	350	-	-	-
Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych	17	-	-	1	1870	15	800	-
Związek Osadników Wojskowych	1	-	-	-	80	-	-	-
Związek Inwalidów Wojennych Rz.P.	2	-	-	-	33	13	20	-
Przysp[illegible]one Wojskowe.	-	-	3	7	430	40	270	42 zł.
Związek Strzelecki	18	10	19	6	1917	22	200	512 zł

wrzającą się walkę duchowieństwa i stronnictw opozycyjnych z Związkiem Strzeleckim i wskazywano, że niektóre momenty tej walki noszą nierzadko charakter retoru moralnego , stosowanego przez duchowieństwo względem członków Związku Strzeleckiego i ich rodzin oraz dywersji organizacyjnej ze strony przeciwrządowych organizacyj społecznych.

c/ Związek Inwalidów Wojennych.

Na zebraniu koła Związku Inwalidów Wojennych w Augustowie podkreślano konieczność domagania się u władz, ażeby członkowie Związku mieli pierwszeństwo przy obsadzaniu posad w instytucjach państwowych i samorządowych.

W Wołkowysku na walnem zebraniu koła powiatowego Związku uskarżano się, że inwalidzi pomijani są przy nadawaniu koncesyj.-

d/ Chrześcijański Związek Młodzieży Pracującej "Odrodzenie"

Oddział Związku powstał w Białymstoku /19/. Oddział ten pozostaje pod wpływami Chrześcijańskiej Demokracji.

e/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

W Grodnie odbył się trzechdniowy kurs dekanalny dla zarządów oddziałów Stowarzyszenia z dekanatu grodzieńskiego. W kursie wzięło udział 85-ciu osób, reprezentujących 22 oddziały. Wykładowcami na kursie byli ks.dr.Mościcki z Wilna, ks.dziekan Olszański z Grodna oraz instruktorzy Stowarzyszenia Jędrychowski i Rećko.-

We wsi Bruszewo, gminy Sokoły w powiecie wysoko-mazowieckim dnia 4 listopada b.r. ks.wikarjusz Szepietowski usiłował urządzić niezgłoszone zebranie Stowarzyszenia.

29
162

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	4	2	1	-	440	40	140	149 zł.
Związek Pracy Obywatelskiej Kobiet	2	1	kwesta		-	-	-	-
Z.O.K.Z.	1	-	-	2	820	20	500	21 zł.
Ochotnicza Straż Ogniowa.	4	3	9	1	1641	22	250	234 zł.
Polski Biały Krzyż	3	kwesty			-	-	-	-
L.O.P.P.	5	-	-	-	60	-	-	-
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	5	7	15	19	4235	20	600	470 zł
Zrzeszenie Patronatu Młodzieży Polskiej	1	6	6	1	1784	26	400	222 zł
Legjon Młodych	-	-	-	1	200	-	-	-

I. zebrania
II. przedstawienia
III. zabawy
IV. odczyty.

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

22

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.BP.4901/32.T.
Dnia 10 grudnia 1932 roku.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc listopad 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Katolicki.

Akcja Katolicka.

W Łomży dnia 6 listopada b.r. z racji pobytu ks.Kardynała A. Kakowskiego - djecezjalny Instytut Akcji Katolickiej zorganizował akademję. W przemówieniu swem na tej akademji ks.Kardynał Kakowski podkreślał wybitne zasługi ks.biskupa Łukomskiego dla Akcji Katolickiej, zaznaczając zarazem, że Akcja Katolicka nie uprawia żadnej polityki i wyznaje zasadę, że dobry katolik jest dobrym polakiem /1500/.-

Staraniem Djecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w Łomży dnia 20 listopada b.r. Tadeusz Błażejewicz z Warszawy wygłosił tamże odczyt na temat "Zagadnienia społeczne w dobie obecnej w oświetleniu encykliki Piusa XI." Quadragesimo Anno" a ks.Gąsiorowski z Warszawy odczyt na temat"Historja ruchu chrześcijańsko-społecznego w Polsce i jego obecny stan organizacyjny". Pierwszy z nich scharakteryzował obecne czasy jako przełomowe, w których wytwarza się nowy ustrój społeczny, oparty na fundamentach miłości bliźniego, sprawiedliwości społecznej i poszanowania własności prywatnej /600/.-

Niemal we wszystkich powiatach Województwa duchowieństwo katolickie przekształca istniejące organizacje dobroczynne na oddziały Katolickiego Towarzystwa Opiekuńczego "Caritas". Pozostaje to niewątpliwie w związku z ogólnem dążeniem Akcji Katolickiej do wyeliminowania organizacyj związanych z kościołem z pod nadzoru władz administracji ogólnej.

31

163

b/ Stowarzyszenie Badaczy pisma Świętego.

We wsi Osowy-Grąd w powiecie augustowskim Michał Markowski organizuje lokalny zbór Stowarzyszenia.-

c/ Sekta Adwentystów.

W Białymstoku otwarty został dom modlitwy lokalnego zboru sekty.

d/ Zrzeszenie Chrześcijańskie w Wincburgu.

We wsi Dosin, gminy Długosiodło w powiecie ostrowskim siostra zakonna Zrzeszenia prowadzi akcję sekciarską, a ponadto rozwija propagandę w duchu progiermańskim, szczególnie wśród dzieci na wykładach religijnych.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

32

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.4901/32.T.

Dnia 10 grudnia 1932 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.

za miesiąc listopad 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Ze spraw mniejszości narodowych na specjalne podkreślenie zasługuje odbyty w Białymstoku dnia 20 listopada b.r. zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej, którego uchwały, gdyby zostały zrealizowane chociażby częściowo przez koła w terenie, mogły by się stać momentem zwrotnym w działalności Towarzystwa Szkoły Białoruskiej i jego stosunku do władz. W uchwałach swych zjazd wypowiedział się przeciwko wygrywaniu Towarzystwa przez czynniki polityczne dla celów antystatutowych i przeciwko Państwu i zalecił kołom współpracę z polskiemi organizacjami społecznemi o celach pokrewnych a także propagowanie zgodnego współżycia ludności białoruskiej z ludnością polską.-

Traktując o sprawach z dziedziny życia mniejszości żydowskiej należy podkreślić spostrzeżenia co do wyborów do gmin wyznaniowych żydowskich. Przygotowania do tych wyborów wskazują, że instytucja gmin wyznaniowych żydowskich nie budzi entuzjazmu wśród ludności żydowskiej i, że zwłaszcza ugrupowania polityczne wypowiadają się za gruntowną reformą tej instytucji. W toku kampanji przedwyborczej podnoszą się silne głosy przeciwko utrzymywaniu dotychczasowej ilości rabinów i wysokości ich uposażeń. Zainteresowanie się wyborami do omawianych gmin - jak dotychczas jest bardzo słabe.

a/ Żydzi

Życie polityczne

Sjoniści.

W Augustowie dnia 22 listopada b.r. Galle Zuchowiecki z Palestyny wygłosił odczyt o stosunku młodzieży żydowskiej do zagadnień palestyńskich. Stwierdzał on, że odzyskanie Niepodległości przez Polskę polepszyło w znacznym stopniu sytuację żydów.

Odczyt swój Zuchowiecki powtórzył w Augustowie dnia następnego. W dniu tym Zuchowiecki oświadczył m.in., że żydzi przyzwyczajeni do lekkiego sposobu zarobkowania w Polsce, uchylają się od ciężkiej pracy w Palestynie i, że ogół społeczeństwa żydowskiego nie chce z uwagi na ryzyko lokować swych kapitałów w bankach palestyńskich.-

W Białymstoku dnia 11 listopada b.r. organizacja Brith-Trumpeldor zorganizowała więc protestacyjny przeciwko terorowi socjalistycznych organizacyj robotniczych w stosunku do żydowskich robotników narodowych w Palestynie. Przemawiali Mordchaj Ckoń i Sender Sztejn, którzy za punkt wyjścia dla swych odczytów wzięli fakt napadu robotników socjalistycznych na piekarnię narodowca Frunima w Jerozolimie, określając ten napad jako zdradę socjalistów /300/.

W Bielsku-Podlaskim dnia 12 listopada b.r. Oszer Kołodny wygłosił dwa odczyty, dotyczące zagadnień palestyńskich i sytuacji w Palestynie.

W Grodnie Gdal Zuchowicki z Palestyny wygłosił odczyt n. "Co nam daje Palestyna", w którym stwierdzał, że rozwój Palestyny odbywa się wprawdzie powoli, lecz stale i, że obecna sytuacja w Palestynie pod względem gospodarczym jest znacznie lepsza niż w Europie.-

Tenże Zuchowicki wygłosił w Grodnie dnia 15 listopada b.r. odczyt n.t. "Kobieta żydowska w Palestynie".-

W Łomży dnia 12 listopada b.r. lokalny oddział Ligi Pomocy Pracującym w Palestynie zorganizował zbiorowy odczyt, poświęcony w sprawie pomocy palestyńskiej. Przemawiali Noach Wajnberg, Jakób Gukiersztejn i Izaak Markiewicz. Opozycja bundowska i komunistyczna usiłowała zerwać odczyt, wobec czego została usunięta z sali /600/.-

W Ostrowi-Mazowieckiej organizacja sjonistyczna urządziła dnia 18 listopada b.r. pogawędkę o obecnej sytuacji w Palestynie. Mówcy stwierdzali znaczną poprawę sytuacji w Palestynie, przedewszystkiem skutek przychylnego ustosunkowania się komisarza Wikoppa do emigracji palestyńskiej /100/.-

W Suwałkach został zorganizowany oddział Mizrachi, którego prezesem jest sekretarz wyznaniowej gminy żydowskiej, Słowatycki.-

Sjoniści-rewizjoniści.

W Suwałkach dnia 11 listopada b.r. miejscowy działacz Dawid Berensztejn wygłosił odczyt na temat "Walka o prawo do pracy w Palestynie". Dowodził on, że w Palestynie pozyskał znaczne wpływy Bund, który teroryzuje robotników innych przekonań politycznych i ogranicza ich prawa do pracy /200/.-

B u n d.

W Grodnie dnia 26 listopada b.r. odbyła się akademja z racji 35-lecia istnienia Bundu. Przemawiali Szmul Gurwicz, sekretarz i Dr.Lipnik, prezes OK.Bundu, którzy stwierdzali, że Bund współpracuje z polskiemi stronnictwami socjalistycznemi w dziedzinie walki o zmianę ustroju społecznego /180/

35
165

W Łomży dnia 5 listopada b.r. odbyła się akademja żałobna ku uczczeniu czwartej rocznicy śmierci Benjamina Michalewicza.

Tamże dnia 19 listopada b.r. - zgromadzenie, poświęcone sprawie bezrobocia i akcji za obniżką komornego. Przemawiali Gajst i Posesorski z Łomży oraz Zacharjasz z Łomży. Uchwalono przystąpić do zorganizowania lokatorów dla celów walki o obniżkę komornego.

Tamże Dawid Zacharjasz z Warszawy wygłosił odczyt n.t. "Piętnaście lat gospodarki sowieckiej w Rosji", poświęcony ostrej krytyce ustroju sowieckiego. Opozycję stanowili komuniści.-

Poalej-Sjon Lewica.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 2 b.m. działacz bundowski Elach Kosower podczas zorganizowanego przez Poalej-Sjon odczytu dyskusyjnego dowodził, że Poalej-Sjon niema racji bytu w Polsce. Usiłujących replikować na wywody Kosowera komunistów usunęła z sali policja, która również ze względów bezpieczeństwa rozwiązała odczyt.-

Życie społeczne.

W Grodnie dnia 20 listopada b.r. odbyło się organizacyjne zebranie żydowskiego oddziału Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego im.Berka Joselewicza. Na zebraniu tem podkreślano konieczność udziału wszystkich obywateli Państwa w organizowaniu sił obronnych. Wybrano zarząd, do którego weszli czołowi działacze społeczni narodowości żydowskiej bez różnicy wierzeń politycznych.-

Życie kulturalno-oświatowe.

Zjednoczenie Szkół żydowskich zorganizowało 7 odczytów poświęconych propagandzie szkolnictwa żydowskiego.-

Życie gospodarcze.

W Grodnie dnia 19 listopada b.r. odbyło się walne zebranie członków bezprocentowej kasy pożyczkowej. Ze sprawozdań zarządu kasy wynika, że kasa udzieliła w roku ubiegłym pożyczek 2.942 osobom na łączną sumę 598.574 zł. i, że sytuacja kasy jest nadal trudną z powodu wstrzymania zapomóg z Ameryki.

Sprawy wyznaniowe.

Trwające przygotowania do wyborów do wielkiej gminy wyznaniowej w Białymstoku i małych gmin wyznaniowych w powiatach sokólskim i wołkowyskim przekonywują dostatecznie, że sama instytucja gmin wyznaniowych żydowskich została zdepopularyzowana. W ostrej nagóż krytyce gmin ugrupowania polityczne podkreślają, że działalność gmin przyniosła rozczarowanie ludności żydowskiej, gdyż została zamknięta w ścisłych ramach praktyk urzędniczych i oprócz obciążeń podatkowych nic ludności żydowskiej nie dała. Zainteresowanie się wyborami jest bardzo słabe. Wyjątkowo tylko w Białymstoku, gdzie ugrupowania sjonistyczne i ortodoksyjne rozwinęły silną akcję propagandową, zgłoszono około 5 tysięcy deklaracji wyborczych, a więc o 2 tysiące mniej niż przy wyborach ubiegłych. Na marginesie traktowanych przygotowań dostrzegane jest pomniejszanie się wpływów rabinów co do których wysuwane są żądania obniżenia im poborów i zwężenia ich atrybucji na gruncie gmin żydowskich. Bund w wyborach udziału nie bierze.

W Łomży dnia 20 listopada b.r. odbyła się konferencja rabinów i członków wyznaniowej gminy żydowskiej w sprawie obchodu pięćdziesięciolecia istnienia szkoły rabinackiej "Jeszybot"

P R A S A.

Białostockie "Unzer Lebn" stwierdzało osłabienie zainteresowania się ludności żydowskiej wyborami do organów zarządzają-

166 37

i podkreślało, że sądząc ze złożonych deklaracyj wyborczych, na silniejsze bloki wyborcze tworzą według kolejności, sjoniści, Aguda i kupcy.- W związku z wystąpieniami antyżydowskiemi młodzieży akademickiej w miastach uniwersyteckich pismo domagało się od Rządu bezwzględnej walki z inspirowaniem tej młodzieży przez polskie czynniki prawicowe. Traktując o ograniczeniu autonomji wyższych zakładów naukowych, pismo podkreślało, że ograniczenie to przy obecnej sytuacji w Polsce może być nawet korzystne dla żydów, osłabi bowiem dążenie czynników prawicowych do ograniczenia ilości żydów, studjujących nawyższych uczelniach. W kwestji gmin wyznaniowych żydowskich pismo podzielało pogląd, że gminy te nie przynoszą należytej korzyści ludności żydowskiej, a przeciwnie obciążają tę ludność nadmiernemi podatkami. Obszerny artykuł poświęciło pismo udzielonemu przez ambasadę R.P. w Londynie Żydowskiej Agencji Telegraficznej komunikatowi w sprawie położenia żydów w Polsce. Polemizując swym komunikatem, pismo stwierdzało, że sytuacja żydów w Polsce jest daleko gorsza, niż ją przedstawiono w komunikacie, gdyż rzemiosło i przemysł żydowski zamierają, drakońskie ustawy cechowe doszczętnie zabijają rzemiosło żydowskie, młodzież żydowska niema żadnych możliwości na uzyskanie posad w instytucjach i urzędach państwowych, a Rząd zgoła niewiele uwagi poświęca sprawom żydowskim.-

b/ Białorusini.

Odbyty dnia 20 listopada w Białymstoku zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej zlikwidował ostatecznie omówiony w poprzednich sprawozdaniach zatarg pomiędzy zarządami Okręgowym i Głównym TSB. i w uchwalonej rezolucji uczynił zadość wszystkim żądaniom Urzędu Wojewódzkiego. W rezolucji tej zasługuje na podkreślenie dwa momenty, a mianowicie potępienie tych czynników, które usiłują wykorzystać Towarzystwo Szkoły

Białoruskiej dla celów przeciwpaństwowych względnie sprzecznych ze statutem Towarzystwa i wezwanie kół TSB. do ściślej współpracy z polskiemi organizacjami społecznemi o celach pokrewnych. Obecnie zatem aktualną jest kwestja dopilnowania, ażeby uchwały zjazdu były realizowane w terenie. O tem, że uchwały przytoczone są już w terenie realizowane, świadczy fakt, że członkowie koła TSB. w Gródku, powiatu białostockiego, byli wojskowi zapisują się licznie do miejscowego koła Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych. Oczywiście została zwrócona uwaga na to, ażeby nie przesączyli oni do wspomnianego koła wpływów i orjentacyj wywrotowych . Sprawozdanie ze zjazdu zostało przedstawione Ministerstwu dnia 21 listopada b.r. za Nr.BP.4585/32.P.

Powiat Białostocki. We wsi Topilec, gminy Choroszcz na zebraniu członków koła TSB. dnia 13 listopada b.r. Wasyl Łukaszyk z Białegostoku nawoływał do popierania spółdzielczości białoruskiej i zapisywania się na członków białoruskiej spółdzielni "Społem".-

W konsekwencji dochodzeń, przeprowadzonych przez organa P.P.w związku z ostrzelaniem dnia 3 listopada b.r. pod Gródkiem autobusu przez działaczy komunistycznych, wśród których także członkowie TSB. i naskutek zaleceń nowego Zarządu Okręgowego TSB. w Białymstoku koła TSB. w gminie gródeckiej zaniechały wszelkiej działalności do czasu uspokojenia się opinji publicznej, poruszonej wspomnianym wypadkiem ostrzelania autobusu.

Białystok-Miasto. Na zebraniu członków koła TSB. w Białymstoku dnia 15 listopada b.r. rozważana była sprawa współpracy Towarzystwa z polskiemi organizacjami społecznemi. Postanowiono nie podejmować konkretnych decyzyj w tej sprawie do czasu zjazdu okręgowego delegatów Towarzystwa.-

167

iat Grodzieński.

We wsi Swisłocz-Dolna gminy Lasza dnia 13 Listopada b.r walne zgromadzenie członków spółdzielni białoruskiej "Sucha". Zdecydowano podział zysków, osiągniętych przez spółdzielnię i wybrano nowy zarząd do którego jako prezes wszedł komunizujący Naum Kozicz

iat Wołkowyski.

Działalność kół TSB. w powiecie była intensywna. Koło w Romanówce, gminy Izabelin /29 członków/ przystąpiło do urządzenia Domu Ludowego ze starego magazynu zbożowego z czasów rosyjskich, istniejącego dotąd we wsi Drohiczany.

Nowe koło TSB. powstało w Niezbodziczach, gminy Jałówka.-

Zarządy poszczególnych kół w powiecie zamierzają doprowadzić do utworzenia Zarządu Okręgowego z siedzibą w Wołkowysku, względnie Swisłoczy.-

c/ L i t w i n i .

Członkowie oddziałów Towarzystwa Św.Kazimierza w gminach Marcinkańce i Berszty, powiatu grodzieńskiego zostali zaopatrzeni w jednakowe czapki aksamitne z paskami o narodowych barwach litewskich i w specjalne odznaki metalowe.

We wsi Szandubra, gminy Porzecze, powiatu grodzieńskiego została ponownie założona przez Towarzystwo "Rytas" szkoła litewska mimo, że większość ludności w tej wsi chętnie posyła dzieci do szkoły polskiej. Poprzednia szkoła litewska w nazwanej wsi została zlikwidowana w roku 1931 z powodu małej frekwencji dzieci.

Członkowie oddziału Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza w Burbiszkach, powiatu suwalskiego po rozważeniu żądania Starosty Powiatowego co do umieszczenia na wzniesionym przez oddział pomniku napisu polskiego, postanowili prosić Starostę o zezwolenie pozostawienia jedynie napisu

w języku litewskim.

Szczegółową działalność politycznych i społecznych o
nizacyj mniejszości narodowych ilustruje poniższa tabl

Nazwa organizacji.	I	II	III	IV	Ilość osób razem.	Rozpiętość od	do	Do
Tarbuth	1	1	-	1	150	-	-	6
Kultur-Liga	-	-	1	2	350	80	150	2
Liga Pomocy Pracującej Palestyny	2	-	-	-	630	30	600	
Gemiłus-Chesed	2	-	-	1	197	47	90	14
Sjoniści Rewizjoniści	2	-	-	-	260	60	200	
Makkabi	-	-	1	-	100	-	-	
Chehaluc-Pioner	-	1	1	1	340	40	15	3
Linas-Hacedek	2	1	1	-	228	78	150	
Poalej-Sjon	-	1	-	4	500	30	300	
Sjoniści	2	1	-	9	920	40	600	
Brith-Trumpeldor	1	-	-	-	300	-	-	
T-wo Przyjaciół Zw: Stowarzyszenia im. B. Joselewicza	1	-	-	-	-	-	-	
Litewskie T-wo Św. Kazimierza	-	1	-	-	-	-	-	
Rosyjskie Towarzystwo Dobroczynności	-	-	-	1	80	-	-	
Towarzystwo Szkoły Białoruskiej	-	2	-	-	212	52	160	1

I - zebrania.

II - przedstawienia.

III - zabawy

IV. odczyty.

-.-.-.-.-.-.-.-.-.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.209/33.T.

Białystok, dnia 16 I. 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1 za miesiąc grudzień 1932 roku.

-:-T-A-J-N-E-:- B.P.I.L.N.E

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I.Polityczny

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr. 1 za miesiąc grudzień 1932 roku.-

Za W o j e w o d ę

/St.Modliński/

Naczelnik Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Lublinie,
7/ " " w Tarnopolu,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Grodnie,
13/ " " " " w Łomży,
14/ " " " " w Suwałkach,
15/ Samodzielny Ref. Inform. DOK.III w Grodnie,
16/ " " " DOK.II w Brześciu n/Bugiem,
17/ " " " DOK. I. w Warszawie,
18/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
19/ Wszyscy Panowie Starostowie Powiatowi województwa białostockiego
20/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
21/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
22/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

J.

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 20/I 1933 r.

P.B.

2

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.BP.209/33.T.

Białystok, dnia 10.I.1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc grudzień 1932 r.

I. Sytuacja ogólna.

Po okresie listopadowej demonstracji w związku z sześcioleciem istnienia O.W.P. w grudniu ub.r. zaniechał demonstrowania na zewnątrz, podjął natomiast silną akcję organizacyjną, która szła w kierunku rozszerzania sieci placówek i zwiększania ilości ich członków. Obserwując tę akcję, stwierdzono, że Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej jest jakby organizacją pomocniczą dla O.W.P., przygotowującą młodzież na członków placówek obwiepolskich, jest bowiem faktem, że niemal w każdym oddziale Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej istnieje p wnego rodzaju komórka, która stopniowo nabiera cech organizacyjnych placówki O.W.P. Z drugiej strony rzuca się w oczy fakt, że w tych miejscowościach, w których nie zdołano zorganizować oddziałów Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej, pozostają bez wyników wszelkie wysiłki co do zorganizowania placówek O.W.P. Jednym z ważniejszych, dostrzeżonych w ubiegłym miesiącu momentów działalności O.W.P., jest przesączanie jego wpływów do poszczególnych oddziałów wojskowych. Stwierdzone fakty przesączenia tych wpływów odnoszą się do 10 pułku ułanów i 42 p.p. w Białymstoku oraz 12 D.A.K-u w Ostrołęce.-

Pozatem O.W.P. uzupełniał jakby działalność Stronnictwa Narodowego, które prowadziło kampanję przeciwko żydom pod hasłem "Odżydzania handlu i rzemiosła oraz samoobrony gospodarczej ludności polskiej", przekonywało społeczeństwo o katastrofalności położenia gospodarczego kraju i konieczności likwidacji pomajowego systemu rządzenia dla uratowania Państwa od kompletnej ruiny. Zasługuje na uwagę, że łomżyński organ Stronnictwa Narodowego, tygodnik "Życie i Praca" redagowany był w dalszym ciągu w tonie mniej lo-

jowym, niż do października ub.roku włącznie i, że role bojowego organu Stronnictwa Narodowego tO.W.P. spełniał nadal dwutygodnik "Młodzi". W grudniu począł wychodzić w Białymstoku dziennik "Białostockie Nowiny Codzienne" /mutacja warszawskich "Nowin Codziennych"/ jako białostocki organ Stronnictwa Narodowego i O.W.P. Organ ten cechuje bojowość w sprawach żydowskich i propagowanie Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej."

Wydawanie "Białostockich Nowin Codziennych" należy traktować jako stwarzanie przez Stronnictwo Narodowe silniejszych podstaw do dywersji w odniesieniu do Chrześcijańskiej Demokracji w okręgu białostockim, w którym do niedawna działała wyłącznie Ch.D.

Jeżeli chodzi o Chrześcijańską Demokrację, to działalność jej ograniczała się niemal wyłącznie do terenu chrześcijańskich związków zawodowych, które zwłaszcza w Białymstoku stanowią idącą nierzadko na rękę władzom administracji ogólnej przeciwwagę klasowym związkom zawodowym.-

Nierównie intensywniejszą była działalność Stronnictwa Ludowego, które rozpoczęło gwałtowną akcję umacniania się organizacyjnie w powiatach augustowskim, białostockim, suwalskim, wołkowyskim i wysoko-mazowieckim. W akcji tej demonstruje ono w oświadczeniach posła Adolfa Sawickiego i innych lojalny stosunek do władz państwowych, w gruncie jednak rzeczy zadrażnia wysoce umysły ludności. Szczególnie silną była działalność Stronnictwa Ludowego w dziedzinie organizowania Związku Zawodowego Rolników, w której współdziałała ona z PPS., organizującą Związek Małorolnych.-

PPS. w Białymstoku i białostockim okręgu przemysłowym zrezygnowała z dążenia do wy-wołania strajku robotników przemysłu włókienniczego, natomiast w bielskim okręgu przemysłu drzewnego stara się utrzymać stan ciągłego wrzenia wśród robotników leśnych i tartacznych.-

Ważniejszymi momentami w działalności polskich organizacyj społecznych były - obchód rocznicy powstania listopadowego, akcja pomocy bezrobotnym i uświadamianie społeczeństwa co do rewizjonistycznych dążeń Niemiec w odniesieniu do granic zachodnich Rzeszypospolitej

Życie mniejszości narodowych innych, poza wyszczególnionymi w części szczegółowej sprawozdania uwag Urzędowi Wojewódzkiemu nie nastręczyły.

Sytuacja gospodarcza w województwie uległa pewnej poprawie na terenach wiejskich, a to przedewszystkiem wskutek doraźnych zatrudnień bezrolnych i małorolnych przy robotach leśnych /zatrudnienie to w porównaniu z zeszłorocznem jest nieznaczne/ i spieniężenia części tegorocznych zbiorów. Sytuacja ta na styczeń i następne miesiące zapowiada się nie szczególnie. W ośrodkach miejskich z powodu zwężenia się zatrudnienia robotników w poszczególnych gałęziach przemysłu sytuacja gospodarcza pogorszyła się, zarówno dla ludności pracującej, jako też dla handlu i rzemiosła.

-:-:-:-:-:-:-:-:-

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.2o9/33.T.
Dnia __ stycznia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1 za miesiąc grudzień 1932 roku.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa przemysłowa.

"Przegląd Łomżyński". Oceniając sytuację gospodarczą rolnictwa, wskazywał jako na jeden z głównych czynników pogarszających tę sytuację pośrednictwo w handlu produktami rolnymi, zaznaczając, że pośrednictwo to zabiera dla siebie ogromną część zysków, podrażając niektóre artykuły nawet o 300% zanim one przejdą z rąk producenta do rąk konsumenta. Opierając się następnie na tej przesłance, podkreślał, że w obecnej sytuacji rolnictwa interwencja władz pomoże niewiele, jeżeli sami rolnicy nie zrozumieją konieczności zorganizowania się przedewszystkiem, a później handlu produktami rolnymi.

Polemizował z czasopismem "Życie i Praca" na temat rzekomego należenia młodzieży szkolnej do Legjonu Młodych, zaznaczając, że podawane przez "Życie i Pracę" tego rodzaju informacje mijają się z prawdą i, że natomiast jest faktem niezaprzeczonym, iż młodzież szkolna jest wciągana i należy do Obozu Wielkiej Polski.

W związku z rozłamem, powstałym w Stronnictwie Ludowem na Pomorzu, podnosił, że wśród nieustannych walk w łonie rzeczonego Stronnictwa nie mówi się nic o różnicach programowych poszczególnych grup, słyszy się zaś ciągle, jak jedni drugich nazywają złodziejami, fałsze-

rzami i t.p.

Zdaniem czasopisma, nie jest to rozłam w Stronnictwie, lecz kompletny rozkład moralny wśród polityków opozycyjnych, którzy dzisiaj już kłócą się jedynie o to, kto i ile komu zapłacił, kto i ile komu ukradł, kto kogo oszukał.

W tych grzesto warunkach "Witos wogóle gwiżdże na walący się " gmach t.zw.Stronnictwa Ludowego, zasiadł w Małopolsce Zachodniej i tam umacnia swe wpływy, innemi słowy, za pomocą wieców i agitacji chałupniczej nawraca na łono swego obrządku kilka powiatów".

b/ Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca"

Omawiając odbyty ostatnio zjazd księży biskupów z całej Polski, pismo oświetlało te zagadnienia, które, według jego relacji, były przedmiotem obrad wspomnianego zjazdu, a mianowicie sprawę handlu w dni świąteczne, ślubów cywilnych i zapobiegania ciąży /krzewienia świadomego macierzyństwa/, podkreślając, że sprawy te i wynikające z nich tendencje są groźne dla narodu i świętości życia rodzinnego.

Według podkreśleń pisma, zjazd biskupów zalecił rodzicom baczne zwracanie uwagi na wychowanie szkolne młodzieży w celu niedopuszczenia do tego, aby szkoła psuła dzieci.

Usprawiedliwiając niejako swoje wystąpienia opozycyjne przeciwko Rządowi i godząc je z obowiązkami duchowieństwa względem Państwa, wynikającymi z Konkordatu, pismo powołuje się na opinję księdza dr.Sienatyckiego, prof.Uniwersytetu Jagiellońskiego w kwestji stanowiska nauki katolickiej co do roli opozycji w Państwie. Opinja ta idzie w kierunku przekonywania społeczeństwa, że istnieje zasadnicza różnica

między Państwem i Rządem i, że opozycja przeciw Rządowi nie jest już dla tego samego aktem antypaństwowym, ale przeciwnie - może być i jest w wielu wypadkach dowodem i wyrazem troski o dobro Państwa naruszane przez Rząd.

Rozpatrując budżet Państwa na rok 1933/34, pismo podkreślało, że w preliminarzu budżetowym jest jedna rzecz dziwna, mianowicie ogromny wzrost liczby inwalidów, która w marcu 1929 roku wynosiła 220.344, zaś w lipcu 1932 roku 256.030. W związku z tem pismo rzuca pytanie, skąd w czasie pokoju w okresie 3 lat przybyło 36.000 inwalidów, a następnie do cyfry tej dodaje emerytów wojskowych i cywilnych i otrzymuje w ten sposób cyfrę miljona 200.000 osób, co z rodzinami wynosić ma ponad 3 miljony osób, utrzymywanych ze Skarbu Państwa. W przytoczeniu powyższych cyfr pismo stwierdzało, że taki ciężar jest nader wielkim dla Państwa i jego obywateli i, że przy dalszem zwiększaniu się tych cyfr - ciężar nazwany będzie wprost niemożliwy do utrzymania.

W związku ze znanem oświadczeniem posła Wincentego Witosa, że nie da się inaczej poprawić chłopskiej doli, jak tylko przez rozdanie chłopom ziemi bez odszkodowania pismo zaznaczało, że wystąpienie to jest niesprawiedliwe i zgubne. Że jednak do tego doszło, winę zdaniem pisma ponoszą sami ziemianie, którzy "zamiast iść razem z narodem po wsiach i stawać ramię przy ramieniu z gospodarzami w kółkach rolniczych, w Stowarzyszeniach Młodzieży Polskiej, w kółkach żywego różańca, to niektórzy Panowie woleli patronować Strzelcom, albo innym organizacjom, których naród nieznosi, bo widzi jak na dłoni, że organizacje te to plaga wsi i Polski". Po dalszych na ten temat rozważaniach pismo podkreślało, że jeżeli poseł Wincenty Witos mówi o rozdaniu ziemi bez odszkodowania, to postępuje

źle, ale do tego nie dosz łoby, gdyby na wsi pracowali rzetelnie wszyscy ziemianie.

W następnym numerze pismo wyrażało zadowolenie, że Rada Naczelna Stronnictwa Ludowego nie zajmowała się wogóle sprawą wywłaszczenia większej własności ziemskiej bez odszkodowania ani też nie powzięła uchwał z obozem socjalistycznym, których spodziewała się Polska Partja Socjalistyczna. Niemniej jednakże postawiło równocześnie Stronnictwu Ludowemu zarzut, że w swej pracy pomija religję i przyczynia się do ogromnego materjalizowania ludności wiejskiej. Te dwa czynniki są dla pisma zasadniczym powodem, dla którego ludność katolicka nie może popierać Stronnictwa Ludowego.-

"M ł o d z i". A artykule p.t. "Sanacja" pismo twierdziło, że obóz prorządowy istotnie nie jest partją polityczną, gdyż nie posiada określonego programu politycznego, ani też wyraźnej ideologji. Zarówno program, jakoteż ideologję obóz prorządowy zastępuje więzią wewnętrzną, którą jest wspólna nienawiść do obozu narodowego. Nienawiść ta zaś powstała stąd, że w czasie wojny zwyciężyły koncepcje polityczne, nie obozu legjonowego, lecz narodowego, kadrę bowiem sanacji tworzą ci, którzy wojnę po stronie Niemiec przegrali. Wszystko, co nienawidzi ruchu narodowego z tego czy innego powodu, wszystko, co ma do niego pretensje, wszystko, co się go boi, zrosło się dziś z tą kadrą i wspólnie tworzy obóz sanacyjny." Dalsze wywody w tej kwestji pismo zakończyło w sposób następujący "Obóz polityczny, który na nienawiści wyrósł i na nienawiści zrobił swą karjerę, przyszłości przed sobą nie posiada. Musi zginąć razem z ludźmi, którzy go stworzyli i którzy na jego czele stoją. Dlatego sanacja ma dziś dni policzone." Rozpatrując działalność poszczególnych stron-

9
172

nictw politycznych w zamiaru niepodległości Polski pismo podkreślało, że stronnictwa te doprowadziły do bardzo ostrej walki klas, gdyż każde z nich wysuwało na czoło swego programu nie interes ogólnopaństwowy, lecz interes tej klasy, którą reprezentowało. Obecnie jednak, do wpływów w życiu społecznem i politycznem zaczyna dochodzić młode pokolenie, które na pierwszy plan wysuwa interes państwa, a nie klas, walka klasowa traci na swej ostrości. Stwarzają się tego rodzaju warunki, że "dzisiaj już młody robotnik nie może zrozumieć swego starego ojca, że ten ma jakieś urojojne żale do inteligencji, bo on młody mówi z tym inteligentem tak, jak brat z bratem, że jego szanuje, jak polak polaka." Dalej zaznaczało pismo, że cały naród ma swoje wspólne interesy moralne i materjalne, które winny stać wyżej od walk klasowych i kończyło zwrotem "zgodnym, wspólnym wysiłkiem poprawimy sobie dolę. I my, młodzi, rzucamy dziś hasło - precz z walką Klas! To będzie pierwszy etap w walce o wprowadzenie w życie narodowego programu gospodarczego".

białostockie owiny Codzien- e".

/mutacja Warszawskich "Nowin Codziennych"/ poza artykułami znanemi Ministerstwu z Warszawskich Nowin Codziennych w kronice białostockiej występuje nader ugrzywnie przeciwko Rządowi, prorządowym organizacjom społecznym oraz ludności żydowskiej. Pod tym względem postępuje ściśle w duchu wskazań Stronnictwa Narodowego. Swoją propagandą przyczynia się do zakłócenia spokojowych dotąd stosunków między ludnością polską i żydowską, a nadal propaguje Stronnictwo Narodowe i Obóz Wielkiej Polski, które dopiero rozpoczynają szerszą działalność w Białymstoku i powiecie białostockim.

"Nowe Życie"

artykule p.t. "Co robić" omawiało sytuację gospodarczą Polski i na tem tle wysuwało wnioski dla rozwoju kultury

Polski, przyczem twierdziło, że zubożenie ludności ogólnie a wiejskiej w szczególności doprowadza do tego, że zarówno w miastach, jak i we wsiach spotykamy coraz więcej młodzieży, która z przyczyn natury materjalnej musiała przerwać swoje studja. Inna jest pod tym względem sytuacja żydów,, którzy zajmują się przemysłem i handlem i czerpią stąd zyski. Młodzież żydowska znajduje się przeto w lepszej sytuacji materjalnej, to też odsetek tej młodzieży na wyższych uczelniach stale wzrasta.

W dalszych swych rozważaniach pismo dochodzi do wniosku, że bezwarunkowo należy dążyć do odżydzenia handlu i przejęcia go w ręce polskie, co da zatrudnienie tysiącom obywateli polaków. W zakończeniu autor artykułu stawiał następujące pytanie : "Zastanówmy się, czy jest lepiej, aby z Polski wyjeżdżali za kawałkiem chleba Polacy - czy żydzi. Odpowiedź na to może być tylko jedna".

W artykule p.t. "Biała chorągiew" przytaczało pismo szereg wyjątków z przemówienia prezesa Składkowskiego na zjeździe legjonistów, podkreślając, że przemówienie to jest wywieszeniem białej chorągwi i zapowiedzią jakiegoś manifestu pojednania BBWR w odniesieniu do opozycji. Zdaniem czasopisma "pojednanie jest rzeczą wielką, ale do niego należy iść inną drogą niż chce sanacja, a przedewszystkiem drogą likwidacji dziś rządzącego kursu".

H.B.

III. Polski ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Podobnie jak w okresie dnia, działalność BBWzR. w grudniu ub.r. znamionowała naogół stagnacja i bezczynność zarówno w swej działalności wewnętrznej jak i w odniesieniu do mas. Akcja w terenie sprowadzała się do zwołania jednego wiecu sprawozdawczego posła Michała Łazarskiego w powiecie augustowskim i do odbycia dwuch zebrań przez komitety gminne w powiatach łomżyńskim i sokólskim. Na jednem z tych zebrań załatwiono sprawy organizacyjne, drugie zaś - poświęcone zostało uczczeniu 10-letniej rocznicy tragicznej śmierci ś.p. Gabryela Narutowicza, Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej.-

wiat augustowski. Zgromadzenia publiczne.

We wsi Krasnybór, gminy Sztabin w dniu 8 grudnia ub.r. zwołał wiec sprawozdawczy poseł Michał Łazarski, który w przemówieniu swem zdał sprawozdanie z ostatnich prac Sejmu, odparował zarzuty opozycji co do rzekomo nadmiernego stanu liczebnego Policji, zapowiedział wejście w życie w niedługim czasie ustawy samorządowej i wreszcie zachęcał zebranych do zaciągania się do Związku Strzeleckiego oraz do Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych wskazując celowość istnienia tych organizacyj /130/.-

iat łomżyński. Zebrania zamknięte.

W Miastkowie dnia 18 grudnia ub.r. odbyło się zebranie członków lokalnego komitetu gminnego BBWzR. Zagaił posiedzenie wójt gminy Miastkowo, poczem w przemówieniu swem uczcił pamięć tragicznie zmarłego ś.p. Gabryela Narutowicza, Pierwszego Prezyden

za Rzeczypospolitej. Obaj delegaci z Łomży, Kaner i Tyszka wygłosili referaty na temat aktualnych zagadnień gospodarczo-politycznych /100/.-

Powiat sokólski.

W tymże dniu odbyło się zebranie komitetu gminnego BBWzR. w Janowie celem wybrania nowego sekretarza Komitetu w związku z wyjazdem dotychczasowego sekretarza. Wybrano Alfonsa Żukowskiego.

b/ Stronnictwo Narodowe.

W życiu Stronnictwa Narodowego okres sprawozdawczy zeszedł na intensywnem werbowaniu nowych członków i sympatyków, w czem wydatnie w wielu miejscowościach pośrednio dopomagają temu Stronnictwu księża katoliccy przez zwalczanie organizacyj prorządowych a zwłaszcza Związku Strzeleckiego. Jak i poprzednio, Stronnictwo to wiele uwagi poświęcało nastawianiu umysłów ludności przeciwko żydom, idąc tym sposobem całkowicie na rękę O.W.P. Na wiecach i zebraniach podnoszono zarzuty przeciw Rządowi za rzekomo złą gospodarkę, zamach na prawa kościoła i uczucia społeczności katolickiej. Wzmogło agitację za pomocą prasy, rozpoczynając w połowie grudnia ub.roku wydawanie w Białymstoku dziennika p.t. "Białostockie Nowiny Codzienne" /mutacja warszawskich/. Organ ten rozsyłany był początkowo bezpłatnie.-

Powiat białostocki.

Zgromadzenia publiczne.

W Białymstoku dnia 18 grudnia ub.roku w lokalu Stronnictwa Narodowego odbyła się zbiórka członków O.W.P. i Stronnictwa Narodowego przy udziale posłów Zygmunta Wierczaka i Witolda Staniszkisa oraz senatora Mikołaja Sicińskiego. Ogółem zebrało się około 50 osób. W czasie tej zbiórki delegaci z poszczególnych miejscowości uskarżali się na działalność władz administracyjnych za rzekome popieranie żydów, niesprawiedliwe przeprowadzanie wyborów do ciał samorządowych i wysokie podatki. Na powyższe utyskiwania odpowiedział poseł Wierczak, tłumacząc zebranym, że

przytoczone w zarzutach okoliczności są wynikiem braku spojni wśród Polaków i apelował do zebranych by dla Stronnictwa Narodowego werbowali po wsiach nowych członków, zwracając przytem szczególną uwagę nie na ich ilość, lecz na jakość.-

Po tem wstępnem posiedzeniu, odbyło się następnie zgromadzenie publiczne w lokalu Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół", Przemawiali - poseł Staniszkis, który ogólnie nakreślił sytuację gospodarczą w kraju w oświetleniu Stronnictwa Narodowego, dając przytem wyraz nadziei, iż Rząd obecny niedługo poda się do dymisji oraz - poseł Wierczak, szeroko rozwodząc się nad skutkami uzyskania w swoim czasie pożyczki amerykańskiej, której, jak zaznaczył, nie będzie z czego spłacać, oraz że skutki niezdrowej gospodarki, uprawianej przez Rząd, dadzą się jeszcze bardziej odczuć w roku 1933, który według wyroczni tego mówcy, ma być znacznie gorszy od roku 1932. Senator Siciński ograniczył się na zakończenie zgromadzenia do odczytania wniosków, które Stronnictwo Narodowe wniosło do Sejmu, a dotyczących podniesienia materjalnego rolnictwa.-

Charakteryszycznem jest, że podczas trwania zebrania w lokalu "Sokoła", na zewnątrz czuwała bojówka O.W.P., składająca się z 15 osób, a to z obawy przed napadem ze strony członków Związku Strzeleckiego.-

Wiat łomżyński.

Zebrania zamknięte.

Dnia 4 grudnia ub.r. w Łomży, pod pozorem zebrania organizacyjnego placówki O.W.P. miał odbyć się wiec posłanki Stronnictwa Narodowego, Eweliny Pepłowskiej.-

Na salę wpuszczano każdego zgłaszającego się rozdając na miejscu wypełnione legitymacje Stronnictwa Narodowego. Legitymację taką za Nr.15298 otrzymał miedzy innymi Abram Srebrowicz, żyd poszlakowany silnie o działalność komunistyczną.-

Ponieważ więc ten nie był zgłoszony więc organa policji, na

polecenie Starosty Powiatowego, rozwiązały go. W trakcie rozwiązywania wiecu, sekretarz okręgowy Zarządu Stronnictwa Narodowego w Łomży, Józef Przybyszewski i Leon Lniski nawoływali zgromadzonych na sali w liczbie około 60 osób do nieopuszczania lokalu. Za powyższy czyn, obaj winni, Józef Przybyszewski i Leon Lniski ukarani zostali grzywną w drodze administracyjno-karnej.-

Powiat szczuczyński. W osadzie Radzików odbyło się w dniu 13 grudnia ub.r. zebranie członków i sympatyków Stronnictwa Narodowego w liczbie około 60 osób. Przemawiał sekretarz Okręgowego Związku Stronnictwa Narodowego w Łomży, Józef Przybyszewski, dowodząc, że żydzi w Polsce są najbardziej uprzywilejowani, że zalewają wyższe uczelnie polskie, rozzuchwalając się do tego stopnia, że aż posunęli się do morderstwa studentów Polaków. Apelował przytem do zebranych, aby unikali kupowania u żydów oraz organizowali się pod sztandarami Stronnictwa Narodowego, które jak się wyraził, wkrótce obejmie władzę w kraju po upadku obecnego Rządu.-

W trakcie zebrania zaszedł drobny incydent: na salę weszło dwuch członków BBWzR., co zauważywszy, Przybyszewski kazał im natychmiast opuścić salę. Gdy jeden z przybyłych opierał się temu nakazowi, został siłą wyrzucony za drzwi, a przytem poturbowany.-

Powiat ostrołęcki. Dnia 18 grudnia ub.r. odbyło się zebranie we wsi Lemanie zapowiedziane uprzednio z ambony podczas nabożeństwa przez proboszcza parafji w tejże wsi, ks. Jana Kapela. Do zebranych w liczbie około 60 osób przemawiał nazwany wyżej ksiądz Kapela, potępiając xxxxxx działalność obecnego Rządu, który ma się wtrącać do spraw kościelnych i zamierza wprowadzić śluby cywilne. Przeciwstawił obecnemu Rządowi Rząd Witosa, którego uważa również za lewicowy, lecz który znacznie lepiej miał rządzić krajem i nie wtrącał się do życia kościelnego. W końcu mówca podkreślił, że sytuacja w Polsce zmieni się na lepsze wtedy, gdy

władzą obejmie Stronnictwo Narodowe.-

- - - 0 0 0 - - -

Prócz traktowanych wyżej zebrań, które miały na celu werbowanie zwolenników dla Stronnictwa Narodowego, zauważono w okresie sprawozdawczym agitację, uprawianą w tym kierunku indywidualnie, zwłaszcza przez księży, którzy w takich wypadkach nadużywają ambon.-

Do najbardziej charakterystycznych zaliczyć należy odezwanie się księdza Niewiarowskiego w lokalu agencji pocztowej w Surażu, powiatu białostockiego, że "żydzi biją polskich studentów, a Rząd na to nie reaguje. Za obecnych Rządów, żydzi w Polsce zajmują stanowiska urzędowe i jeżeli stan ten potrwa dalej, to żydzi będą mieć większe znaczenie od inteligencji polskiej".

Inny znowu ksiądz, proboszcz parafji Dąbrówka, powiatu ostrołęckiego, Rejmentowski podczas kazania w niedzielę dnia 18 grudnia ub.r. zachęcał do prenumerowania "Gazety Świątecznej", którą uprzednio abonował z własnych funduszów i rozdawał ją wśród nowych parafjan .

Powiat.	Zebrania			Ilość nowych komórek	Uwagi.
	Ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągłość		
Białostocki	2	140	50-90	1	
Łomżyński	2	60	10-50	1	
Ostrołęcki	1	60	60	1	
Szczuczyński	1	60	60	-	
R a z e m	6	320	10-90	3	

c/ Obóz Wielkiej Polski.

W dalszym ciągu obserwowano ożywioną działalność placówek O.W.P., którym patronuje Stronnictwo Narodowe. Działalność placówek O.W.P. w wielu wypadkach odbywa się konspiracyjnie, lub

pod płaszczykiem zebrań takich organizacyj, jak Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, Akcja Katolicka, teatralne kółka amatorskie i t.p.

Z wynurzeń przewódców O.W.P. na terenie łomżyńskim należy wnioskować, że organizacja ta myśli o rewizji swego ustosunkowania się do żydów w tym sensie, że bicie i kolidujące z prawem wystąpienia antyżydowskie mają być zaniechane, a natomiast ma być spotęgowany "bojkot organiczny" w myśl hasła "swój do swego po swoje".-

Ponieważ, jak zaznaczono wyżej O.W.P. usiłuje prowadzić swą akcję konspiracyjnie lub pod płaszczykiem pokrewnych sobie organizacyj, więc nie zawsze nastręcza się możliwość ścisle określić charakter zebrania.-

W grudniu ub.r. działalność O.W.P. przejawiła się w następującem:

owiat białostocki.

Przybyły do Starosielc na ferje świąteczne Bożego Narodzenia uczeń szkoły budowlanej w Warszawie, Zygmunt Kozyro, rozpoczął sprzedawać czasopismo "Wstęga". Na interwencję policji, Kozyro zaniechał dalszej sprzedaży i pozostałe 55 egzemplarzy tego czasopisma złożył na posterunku P.P., by wyjeżdżając z powrotem do Warszawy, zabrać je za sobą.-

wiat łomżyński.

Placówka O.W.P. w Łomży urządziła wspólną kolację w dniu wigilijnym Bożego Narodzenia. Obecnych było 70 osób. Kolację tą poprzedziła gremjalna spowiedź członków O.W.P. w kościele O.O. Kapucynów w Łomży pod przewodnictwem ks.infułata Szczęsnowicza. W czasie kolacji udekorowano 9 członkiń placówki łomżyńskiej-odznakami O.W.P.

Kierownik placówki O.W.P. w Grajewie, Franciszek Szelążek w dniu 25 grudnia ub.r. wynajął w tem mieście przy ulicy Bogusławskiej [illegible] jednego pokoju. W umowie [illegible]

pod biuro. Stwierdzono, że w lokalu tem zbierają się członkowie miejscowej placówki O.W.P., gdzie pobierają lekcje muzyki i niezawodnie odbywają narady w sprawach organizacyjnych. Lekcyj muzyki udziela Wierzbicki. Zbierający się w tym lokalu członkowie O.W.P. nazywają siebie "Narodowym Klubem Mandolinistów".

P o w i a t .	Zgromadzenia Ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągłość	Ilość zebrań	Ilość nowych komórek	Uwagi
Łomżyński	1	60	60	-	1	
Ostrołęcki	-	-	-	-	1	
Szczuczyński	-	-	-	-	1	
R a z e m	1	60	60	-	3	

d/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Działalność PS.Ch.D. w okresie sprawozdawczym była nikła i ograniczyła się do urządzenia jednego wiecu przez posła Wrocława Bitnera w dniu 4 grudnia ub.r. w Białymstoku. W przemówieniu swem poseł Bitner krytykował posunięcia gospodarcze Rządu, odroczanie sesyj sejmowych, a następnie poddał pod głosowanie zebranych wniosek posła Witosa o wystąpienie posłów opozycyjnych z Sejmu. Wniosek ten w głosowaniu zebrani odrzucili, wychodząc z założenia, że na opróżnione po posłach opozycyjnych miejsca wejdą do Sejmu ludzie z BBWzR. /200/.-

e/ Stronnictwo Ludowe.

Stronnictwo Ludowe w okresie sprawozdawczym wytężyło swą pracę głównie w dwu kierunkach - organizacyjnym, polegającym na kooptowaniu jak największej liczby członków i otwieraniu coraz to nowych kół Stronnictwa, oraz - agitacyjnym, wyrażającem się w zbieraniu podpisów w szeregu powiatów pod deklaracjami, treści następującej:

" Żądamy usunięcia rządów sanacji, żądamy powołania rządu ludowego, żądamy nowego Sejmu uczciwych i ni sfałszowanych wybor Zbieranie pod tego rodzaju deklaracjami podpisów zauważono w powiatach augustowskim, białostockim, grodzieńskim, suwalskim wołkowyskim.-

Intensywny ruch organizacyjny wyczuwa się szczególnie na terenach powiatów augustowskim i suwalskim, gdzie ożywioną działalność prowadził sekretarz wojewódzki Antoni Trochim, stąd zaś promieniowała na powiat grodzieński, a ostatnio i na teren powiatu wołkowyskiego. W powiecie grodzieńskim rzecznikiem Stronnictwa Ludowego jest Julian Kwieciński z Wołpy.
Wpływy Stronnictwa Ludowego sięgają obecnie również i na teren powiatu wysoko-mazowieckiego, gdzie agitację w tym kierunku uprawia Wacław Karwowski, pochodzący ze wsi Wilamówka, gminy Goniądz, powiatu białostockiego.

O wzrastającym ruchu organizacyjnym Stronnictwa Ludowego na terenie powiatów augustowskiego i suwalskiego świadczy fakt że tamtejsi działacze Stronnictwa otworzyli w Suwałkach biuro Sekretarjatu powiatowego S.L., koło otwarcia którego zabiegali szczególnie Antoni Trochim i Putra, były poseł do pierwszego Sejmu z ramienia PSL."Piast".-

Dla zniwelowania rozszerzającego się ruchu organizacyjnego Stronnictwa Ludowego w powiecie suwalskim lokalny komitet BBWR. wydał odezwę do ludności, wskazując w niej na szkodliwą i demagogiczną działalność Stronnictwa Ludowego, jednakże po odezwie tej nie należy rokować większych sukcesów, bowiem wobec powszechnego rozgoryczenia na wsi rolnicy w powiatach o ludności polskiej podatni są tej akcją Stronnictwa Ludowego, zwłaszcza, że wysłannicy tego Stronnictwa w przemówieniach swych dotykają niemal wyłącznie spraw gospodarczych, a zlekka tylko zahaczają o stosunki polityczne. Gorzej ma się ze sprawą wpłacania składek członkowskich na rzecz Stronnictwa Ludowego, ponieważ lud

177

ność niechętnie je płaci, choćby z tego powodu, że obecnie nader trudno jest na wsi zdobyć się choć na taki drobny wydatek, jak 50 groszy lub 1 złoty, to też wielu jest zwolenników Stronnictwa Ludowego, którzy jednak formalnie nie należą do żadnego z kół tego Stronnictwa.-

Znacznie trudniej idzie Stronnictwu Ludowemu organizacja swych kół na terenach powiatów o ludności ze znaczną przymieszką mniejszości narodowych. Daje się to zaobserwować szczególnie na terenie powiatu wołkowyskiego, gdzie ludność białoruska, dowiedziawszy się na zwołanych przez Stronnictwo Ludowe zebraniach, że chodzi tutaj o ugrupowanie polskie, a w dodatku jeszcze, gdy takie zebrania zwoływane są nielegalnie /bez uprzedniego powiadomienia o tem władz administracyjnych/, unika zapisywania się pod sztandar Stronnictwa Ludowego i wyraźnie daje do zrozumienia, iż woli należeć do ugrupowań białoruskich.-

W agitacji swej działacze z pod znaku Stronnictwa Ludowego stosują taktykę, w myśl której unikają zwoływania jakichkolwiek zebrań organizacyjnych po wsiach z obawy przed ich rozwiązaniem przez czynniki państwowe, a natomiast obchodzą we wsi poszczególnych gospodarzyw i tym sposobem zapisują ich na członków koła Stronnictwa Ludowego.-

t augustowski.

Ruch organizacyjny.

Zorganizowane zostało w dniu 2 grudnia ub.r. koło Stronnictwa Ludowego we wsi Balla-Kościelna przez Bronisława Makarewicza, który przemawiając do zebranych członków, podkreślił potrzebę organizowania się rolników, podobnie jak to czynią robotnicy, rzemieślnicy, kupcy, bowiem tym sposobem jest znacznie łatwiej bronić swych interesów. Koło liczy narazie 20 członków.

Znany działacz Stronnictwa Ludowego sekretarz wojewódzki Antoni Trochim z Nowogródczyzny przyjeżdża często na teren powiatu augustowskiego, gdzie agitacje na rzecz reprezentowanego przez

siebie Stronnictwa i zbiera podpisy włościaków pod deklaracjami domagającemi się rozwiązania ciał ustawodawczych. Działa on przeważnie konspiracyjnie.-

Powiat białostocki. Na terenie powiatu białostockiego nader ożywioną działalność wykazuje w tworzeniu nowych kół Stronnictwa Ludowego/Wacław Karwowski mąż zaufania posła na Sejm Adolfa Sawickiego.-

W grudniu ub.r. zorganizował wspomniany Karwowski koła w następujących miejscowościach:

dnia 18 grudnia ub.r. - we wsi Kramkówka, gminy Goniądz/7 czł,

dnia 19 grudnia ub.r.-we wsi Kulesze, gminy Goniądz/8 czł./,

dnia 20 grudnia ub.r.-we wsi Niewiarowo, gminy Trzcianne, gdzie zbierał również podpisy na deklaracjach z żądaniem rozwiązania obecnego Sejmu i Senatu i rozpisania nowych wyborów do tych ciał,

Tegoż dnia zbierał podobne podpisy we wsi Zalesie, gminy Trzcianne, uzyskując 30 podpisów.-

W dniu 26 grudnia ub.r. zamierzał urządzić zebrania organizacyjne we wsiach Owieczki i Sobieskie, gminy Goniądz, lecz zobaczywszy patrol policyjny, odstąpił od tego zamiaru.- Policja dokonała u niego rewizji osobistej wobec istniejących poszlak, iż nosi on przy sobie nielegalnie krótką broń palną. Rewizja ta dała wynik negatywny.-

Dnia 28 grudnia ub.r. omawiany Karwowski zorganizował koło Stronnictwa Ludowego we wsi Długołęka, gminy Krypno /20 członków/.

Ponieważ wymienione wyżej zebrania sui generis uchodzą za zgromadzenia publiczne w lokalu zamkniętym a odbywały się bez uprzedniego zawiadomienia Starostwa, zatem wszczęto dochodzenie celem pociągnięcia do odpowiedzialności winnych organizowania tych zgromadzeń.-

Powiat grodzieński. Na terenie gminy Wołpa prowadzi konspiracyjnie ożywioną propagandę za zakładaniem kół Stronnictwa Ludowego i zbiera

podpisy pod petycją, domagającą się rozwiązania Sejmu i Senatu Juljan Kwieciński, zamieszkały w Wołpie.-

owiat Suwalski.

Z inicjatywy posła Adolfa Sawickiego i przy poparciu jego mężów zaufania - Antoniego Trochima i Putry, byłego posła na pierwszy Sejm z ramienia P.S.L."Piast", otwarto w Suwałkach biuro sekretarjatu Powiatowego Stronnictwa Ludowego.
Ludność tego powiatu jest nader podatną dla agitacji rzeczników Stronnictwa Ludowego. To też Antoni Trochim, mając po temu podatny grunt, zorganizował koła Stronnictwa Ludowego w dniach 14,15 i 17 grudnia ub.roku w następujących miejscowościach, zwołując uprzednio w tym celu zebrania rolników bez powiadomienia o tem Starostwa: Grauże-Nowe i Szury, gminy Zaboryszki, Poplin-gminy Kadaryszki i Czerwonka - gminy Jeleniewo i Sześciowłoki - gminy Wiżajny. We-wsiach tych na członków Stronnictwa Ludowego zapisało się przeciętnie 15-30 osób.-

Następnie w okresie od 15 do 26 grudnia ub.r. odbyły się zebrania organizacyjne, niezgłoszone w Starostwie, a zwołane przez lokalnych zwolenników Stronnictwa Ludowego celem założenia kół w następujących wsiach:
Olszanka i Morgi, gminy Pawłówka, Kłajpedka. Jegliniszki i Dzierwiany - gminy Wiżajny, Soliny i Sidory - gminy Kadyryszki i Prawy-Las - gminy Przerośl. Zapisało się do kół Stronnictwa Ludowego w tych wsiach przeciętnie 10-30 osób. Zorganizowanie zebrań i utworzenie kół omal we wszystkich wsiach odbywało się przy czynnym udziale sołtysów tych wsi. Wezwani tedy zostali sołtysi ci, jak i organizatorzy, do Starostwa Powiatowego, gdzie po wyjaśnieniu im istotnych celów agitacji Stronnictw opozycyjnych, uznali oni swój błąd i przyobiecali nowozałożone przez siebie koła zlikwidować. Sołtysi, biorący udział w organizowaniu kół, będą dyscyplinarnie ukarani i ewentualnie zwolnieni ze swych stanowisk.-

178

Wezwanie sołtysów do Starostwa Powiatowego odniosło swój skutek narazie o tyle, że do zamierzonych zebrań celem utworzenia kół Stronnictwa Ludowego we wsiach Malisowizna, gminy Pawłówka, oraz Gulbieniszki, Smolniki i Jałowo - gminy Kadaryszki sołtysi tych wsi nie dopuścili.-

Wobec zastosowania tych represyj, organizatorzy usiłują tworzyć obecne koła bez zwoływania zebrań, lecz drogą kolejnego obchodzenia przez nich poszczególnych gospodarstw.-

Nadto na terenie całego powiatu zbierano podpisy na rzecz rozwiązania Izb ustawodawczych.

Powiat wołkowyski.

Na terenie powiatu wołkowyskiego działa instruktor powiatowy Stronnictwa Ludowego, Szczepan Zadello, pochodzący z kolonji Juljanka, miny Michałowo, powiatu białostockiego.

W dniu 4 grudnia ub.r. Zadello zwołał zebranie organizacyjne i utworzył koło we wsi Ciwoniczak, gminy Jałówka /13 członków/. Zaś w dniu 17 grudnia podczas zebrania gromadzkiego w tejże wsi. Zadello, po odczytaniu zgromadzonym rezolucji, domagającej się rozwiązania ciał parlamentarnych, uzyskał kilkanaście podpisów pod tą rezolucją.-

Następnie w dniu 5. grudnia ub.r. zwołał Zadello zebranie organizacyjne we wsi Bondarach, gminy Tarnopol. Przybyło 50 osób. Zebranie organizował w ten sposób, że przybywającym wieśniakom wręczał wypełniane na miejscu nazwiskami zaproszenia.-

W przemówieniu swem do zebranych poddał krytyce obecny Rząd, wyjaśnił program Stronnictwa Ludowego, a gdy wezwał zebranych do zapisywania się na członków koła zebrani rolnicy, dowiedziawszy się, że zebranie odbywa się nielegalnie, poczęli gremjalnie opuszczać salę, oświadczając przytem, iż woleliby należeć do jakiegokolwiek ugrupowania białoruskiego, a nie do polskiego i żaden na członka Stronnictwa Ludowego nie zapisał się.-

Powiat wysoko-mazowiecki. Akcja organizacyjna Stronnictwa Ludowego obecnie poczyna obejmować również i teren powiatu wysoko-mazowieckiego. Na początku grudnia ub.r. szczególną ruchliwość w zakładaniu kół Stronnictwa na terenie gminy Piszczaty wykazał Karol Konopko wraz z synem Czesławem, którzy w wielu wsiach usiłowali zwoływać zebrania organizacyjne, w porę rozwiązywane przez organa policji, jako nielegalne. Pomimo to zdążyli zapisać na członków Stronnictwa Ludowego przeszło 50 osób.-

Charakterystycznem jest, że proboszcz parafji Kobylin-Borzymy, ks. Teofil Czarnowski, podczas kazania w dniu 4 grudnia ub.roku gwałtownie wystąpił przeciwko posłowi Adolfowi Sawickiemu i jego zwolennikom, nazywając ich wywrotowcami, zdrajcami i łajdakami, którzy walczą z kościołem i religją. Kazanie silnie podziałało na ludność parafji Kobylin, to też powstrzymują się oni od zapisywania się na członków Stronnictwa Ludowego.-

Od dnia 14 grudnia ub.r. na terenie powiatu rozpoczął usilną działalność agitacyjną wspomniany już kilkakrotnie wyżej, Wacław Karwowski, mąż zaufania posła Adolfa Sawickiego. Posiada on spis abinentów czasopisma "Wyzwolenie" i zgłasza się właśnie do takiego prenumeratora, który z kolei zwnowu zaprasza do siebie swych sąsiadów i takim sposobem odbywają się zebrania organizacyjne.

Organizowane traktowaną metodą zebrania odbyły się we wsiach Kalinowo-Nowe, Litwa-Stara, Kulesze-Kościelne, Łykno-Stare, Grodzkie-Nowe, Niziołki, Czarnowo, Grodzkie-Stare, Grodzkie-Szczepankowięta i Wnory-Wiechy. Zapisało się w tych wioskach na członków Stronnictwa Ludowego ogółem około 40 osó

Białostocki. Zebrania zamknięte.

We wsi Krynickie, gminy Zabłudów, w dniu 3 grudnia ub.r. poseł Adolf Sawiski zwołał zebranie przy udziale 50 osób. W przemówieniu swem poseł Sawicki scharakteryzowawszy ciężkie warunki rolnika, wzywał do organizowania się

Stronnictwa Ludowego. Na propozycję utworzenia koła zgłosiło się chętnych zaledwie 10 osób, co widząc, poseł Sawicki zamiechał narazie utworzenia koła, polecając rolnikom zastanowić się nad tem ewentualnie zgłaszać akces do Stronnictwa Ludowego na ręce Kazimierza Zadykowicza, mieszkańca wsi Krynickie. Na zebraniu tem było kilku rolników ze wsi Klewinowo, gminy Juchnowiec którzy zapraszali posła Sawickiego do Klewinowa.-

Ponieważ powyższe zebranie uważane jest jako zgromadzenie publiczne w lokalu zamkniętym, przeto przeciwko organizatorom wszczęto dochodzenie za niezgłoszenie tego zebrania w Starostwie Powiatowem.-

Białystok-Miasto.

W Białymstoku w lokalu Sekretarjatu Wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w dniu 29 grudnia ub.r. odbyła się konferencja z udziałem posłów Adolfa Sawickiego, Michała Roga i Kazimierza Bagińskiego, b.posła Dominika Łosia oraz delegatów z powiatów białostockiego, wysoko-mazowieckiego i ostrowskiego. Omawiano sprawy organizacyjne. Delegaci uskarżali się na rzekome szykany i represje ze strony władz administracyjnych i policji w stosunku do zwolenników Stronnictwa Ludowego. Po konferencji ogólnej odbyła się 2-godzinna poufna narada członków Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego /35/.-

P o w i a t.	Zgromadzenia Ilość.	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągł.	Ilość zebrań	Ilość nowych komórek	Uwagi
Augustowski	-	-	-	1	1	
Białostocki	1	35	35	11	4	
Łomżyński	-	-	-	-	1	
Suwalski	-	-	-	17	12	
Wołkowyski	-	-	-	2	1	
Wysoko-Mazow.	-	-	-	10	10	
Razem	1	35	35	41	29	

180
25

f/ Polska Partja Socjalistyczna.

Działalność PPS. cechowała wytężona praca w kierunku organizowania oddziałów Związkowych Zawodowych Rolniczych w powiatach grodzieńskim i sokolskim, oraz pogłębiania swych wpływów na terenie powiatu bielskiego. Zewnętrznie działalność ta przejawiła się silniej - tylko na terenie tego ostatniego powiatu gdzie zwołano aż cztery wiece, z których na dwuch przemawiał poseł Stanisław Dubois. Przemówienia jego/jednak nie wywarły zebranych silniejszego wrażenia, gdyż słuchacze ustosunkowali się do nich obojętnie, a w jednym wypadku, mianowicie w Orli, wręcz wrogo, obrzucając mówcę zbutwiałemi jajami.-

iat bielski.

Zgromadzenia publiczne.

W grudniu zwołano cztery wiece: w Orli, Ciechanowcu, Brańsku i Boćkach. Frekwencja na wiecach wynosiła od 200 do 400 osób.-

Na wiecach w Ciechanowcu i Brańsku przemawiał poseł Stanisław Dubois, w Boćkach - Mikołaj Pietruczuk z Bielska i Jan Pater z Hajnówki i w Orli - Leon Pasiak z Białowieży oraz Ostrowski z Bielska. Przemówienia we wszystkich czterech miejscowościach w treści swej były całkiem podobne do siebie, mianowicie mówiono o zbliżającym się całkowitym upadku ustroju kapitalistycznego świata i w konsekwencji o objęciu rządów przez robotników i włościan i zachęcano do zaciągania się pod sztandary PPS. CKw.-

Powiat łomżyński.

Dnia 4 grudnia ub.roku w Stawiskach wygłosił odczyt sekretarz oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych w Łomży, Bronisław Zakęski na temat "Przyczyny kryzysu gospodarczego zagranicą i w Polsce". W wykładzie swym zarzucał mówca Rządowi nieumiejętność w prowadzeniu gospodarki państwowej. Słuchacze, rekrutujący się głównie z pośród wyrobników i służby folwarcznej, wyrazili Zakąskiemu uznanie /150/.-

Następnie w dniu 18 grudnia ub.r. tenże Zakęski zwołał do Łomży zebranie członków Związku Zawodowego Małorolnych. Przemawiał zwołujący zebrania, wyjaśniając przepisy o ulgach podatkowych dla rolników i wspominał o parcelacji większych majątków ziemskich. Spraw politycznych nie poruszał. Wśród zebranych dał się odczuć zawód i rozczarowanie, bowiem zapowiedziane przybycie na to zebranie posła Henryka Świętkowskiego nie doszło do skutku.-

Powiat grodzieński.

Ruch organizacyjny.

Czynione są usiłowania przez instruktora Związku Małorolnych, Zygmunta Waltera z Grodna w kierunku tworzenia nowych oddziałów tego Związku na terenie gmin Porzecze, Hoża i Narcinkańce. Usiłowania te jednak pozostają w większości wypadków bez skutku.

Agitacja Waltera nie natrafia bowiem na podatny grunt, to też niejednokrotnie rolnicy ustosunkowali się wręcz wrogo do tej agitacji do tego stopnia, że naprzykład zwołane przez siebie zebranie w dniu 3 grudnia ub.r. we wsi Łapienki, gminy Hoża, Walter musiał opuścić pod ochroną sołtysa.-

Wśród członków koła PPS.CKW. w Porzeczu powstały ostatnio tarcia na tle popełnionych nadużyć przez sekretarza koła, Czesława Wasilewskiego, usuniętego z tego powodu z organizacji, co spowodowało wybranie w dniu 11 grudnia ub.roku nowego zarządu koła.-

181 27

Rada Klasowych Związków Zawodowych w Grodnie w dniu 15 grudnia ub.r. zwolniła instruktora Związku Zawodowego Małorolnych Waltera z pełnionych przez niego funkcyj i przekazała je sekretarzowi oddziału Związku Zawodowego Robotników Rolnych w Grodnie, Chaciejowi.-

Powiat Sokólski.

W dniach 20-23 grudnia ub.r. wspomniany już wyżej Zygmunt Walter, wykorzystując słabe uświadomienie sołtysów, zwołał za ich pośrednictwem w szereg miejscowości zebrania rolników i pozakładał tam oddziały Związku Zawodowego Małorolnych, pobierając po 1 zł. wpisowego od każdego członka. Ponieważ zebrania te miały charakter publiczny, wszczęto przeto dochodzenia karne przeciwko ich organizatorom za niezgłoszenie do Starostwa Powiatowego.-

Następnie w dniu 28 grudnia tenże Walter zwołał zebranie we wsi Kraśniany, gminy Sokółka i utworzył tam oddział Związku Zawodowego Małorolnych, do którego zapisało się 7 osób na ogólną liczbę 30 zebranych. Przed zorganizowaniem oddziału, Walter wyjaśnił zebranym cele Związku i podkreślił, że Związek będzie ich bronił przed nadmiernymi podatkami.-

Powiat	Zgromadzenia			Ilość zebrań	Ilość nowych komórek
	ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągi		
Bielski	4	900	200-400	-	-
Łomżyński	2	390	150-240	-	-
Sokólski	-	-	-	6	6
Grodzieński	-	-	-	6	2
R a z e m	6	1290	150-400	12	8

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.209/33.T.
Białystok, dn. __ stycznia 1933.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1 za miesiąc grudzień 1932 roku.

IV. Polskie Związki i Stowarzyszenia Społeczne.

a/ Stowarzyszenie Rezerwistów i b. Wojskowych.

Zebrania kół i sprawy organizacyjne.

W Juchnowcu, powiatu białostockiego w dniu 4 grudnia odbyło się zebranie organizacyjne; utworzono koło lokalne i dokonano wyboru jego zarządu. Do koła zapisały się 34 osoby.

W Bielsku dnia 12 grudnia odbyło się posiedzenie Zarządu Oddziału lokalnego. Omawiano sprawy organizacyjne.

W Ostrołęce dnia 18 grudnia ub.r. odbył się zjazd organizacyjny, na którym założono koło i dokonano wyborów członków zarządu nowego koła /34/.

W dniu 14 grudnia ub.r. w Trofimówce, a 15 grudnia w Nasilówce, gminy Janów, powiatu sokólskiego zorganizowano nowe koła Stowarzyszenia /24 i 36/.

Dnia 18 grudnia w Janowie wybrano nowy zarząd Stowarzyszenia.

W dniu 23 grudnia w Sokółce odbył się zjazd powiatowy Stowarzyszenia Zw.Rezerw.i b.Wojskowych celem omówienia spraw organizacyjnych /25/.

Dnia 4 grudnia ub.r. odbyło się zebranie organizacyjne koła. Wybrano członków zarządu /26/.-

b/ Związek Strzelecki.

Powiat białostocki.

W Krypnie dnia 11 grudnia ub.r. odbyło się walne zebranie lokalnego oddziału, na którem dokonano wyborów nowego zarządu /50/.-

II R 24

W Czarnej Wsi w dniu 23 grudnia odbyło się poświęcenie świetlicy Związku Strzeleckiego, poczem urządzono w tej świetlicy choinkę dla najbiedniejszych dzieci miejscowej ludności.-

Powiat grodzieński.

W Grodnie dnia 8 grudnia ub.r. odbył się walny zjazd delegatów Zarządów Powiatowych i Kół miejscowych Towarzystwa Przyjaciół Związku Strzeleckiego pod przewodnictwem szefa sztabu O.K.III pułkownika Perkowicza. Na zjeździe wygłoszono referaty o ideologji Towarzystwa, poczem dokonano wyborów nowego zarządu.

Powiat ostrołęcki.

Dnia 4 grudnia ub.r. w Ostrołęce odbył się zjazd delegatów oddziału Związku Strzeleckiego z powiatu ostrołęckiego, na którym złożono sprawozdanie z dotychczasowej działalności ~~Zarządu~~ Powiatowego i poszczególnych oddziałów i dokonano wyborów nowego zarządu powiatowego.

W dniu 8 grudnia r.b. w Goworowie odbyło się uroczyste składanie przyrzeczeń strzeleckich przez członków miejscowego oddziału Związku Strzeleckiego, połączone z nabożeństwem w kościele, a następnie defiladą.

Dnia 12 grudnia ub.r. odbyło się w Ostrołęce walne zgromadzenie członków miejscowego oddziału celem dokonania wyborów nowego zarządu.

Powiat sokólski.

W Sokółce dnia 2 grudnia ub.r. odbyło się zebranie Powiatowego Związku Strzeleckiego celem omówienia spraw organizacyjnych.

W dniu 3 grudnia w Kuźnicy odbyła się odprawa komendantów oddziałów i referentów kompanji Kuźnickiej.

W dniu 11 grudnia ub.r. na zebraniu w Sidrze dokonano wyborów nowego zarządu Związku Strzeleckiego.

Powiat wołkowyski. Dnia 18 grudnia ub.r. w Łyskowie na walnem zebraniu członków oddziału wybrano nowy zarząd.

Nowe oddziały. Zostały zorganizowane cztery oddziały na terenie powiatu bielskiego w Zalesiu, Malinowie, Filipach i Falkach-Starych.

Oddział żeński w Małkini, powiatu ostrowskiego.

Oddziały męskie na terenie powiatu suwalskiego w Motulach, gminy Ozostków /11/, Zubrynie /23/ i Białorogach /8/, gminy Jeleniewo i w Wychodnem /10/, gm. Wólka.

c/ Związek Inwalidów Wojewnnych.

Białystok miasto. Dnia 11.XII. zebranie sprawozdawcze zarządu za okres od 1.IV. do 1.XII.1932 r., z którego wynika, że załatwiono ogółem 1175 spraw oraz zapośredniczono do pracy 72 osoby. Poza tem omówiono sprawę preliminarza budżetowego na rok 1933/34, który wynosi 11,211 złotych, sprawę zmiany regulaminu kasy pogrzebowej, oraz sprawę budowy domu dla inwalidów, na który to cel zebrano dotychczas kwotę 10.000 zł. /90/.

d/ Związek b.Ochotników Armji Polskiej.

Dnia 4 grudnia w Łapach, powiatu wysoko-mazowieckiego odbyło się poświęcenie sztandaru miejscowego oddziału.

e/ Związek Pracy obyw.Kobiet.

Powiat sokólski. Dnia 8 grudnia w Dąbrowie - uroczyste otwarcie świetlicy.

f/ Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej.

Powiat białostocki. Dnia 22 grudnia we wsi Rzepniki, gm. Juchnowiec - zebranie organizacyjne pod przewodnictwem instruktora Leonarda Narasimowicza /30/.

Powiat ostrowski. Dnia 16 grudnia w Małkini na zebraniu członków od-

183

działu męskiego i żeńskiego instruktor S.M.P. z Łomży omawiał zadanie i działalność S.M.P., przyczem zaznaczył, że organizatorzy S.M.P. nie obiecują swym członkom, że będą otaczali ich specjalną opieką, że otrzymają posady, lub też, że nie będą płacili podatków, jak to czynią inne organizacje /14/.

Powiat ostrołęcki. Na zebraniu organizacyjnem w Piskach zwołanem przez księdza Kuleszę z powodu przyjazdu delegata S.M.P. z Łomży, po przemówieniu tegoż delegata, nacechowanem wystąpieniami przeciwko Związkowi Strzeleckiemu z pośród 50 obecnych zapisało się na członków Stowarzyszenia 8 osób.

Dnia 26 grudnia w Nakle po przedstawianiu urządzonem przez miejscowy oddział S.M.P. ks.ks.Walter i Prusinowski wygłosili przemówienia, w których po omówieniu znaczenia i zadań S.M.P. nawoływali do wstępowania w szeregi S.M.P. i wytrwałej pracy /150/.

Tegoż dnia w Łysych - zebranie organizacyjne na plebanji. Z pośród 14 obecnych zapisało się do S.M.P. 11 osób.

Powiat wysokomazowiecki. Dnia 4 grudnia zebranie organizacyjne w Sokołach /30/ i Tykocinie /60/.-

Dnia 6 grudnia w Sierkach, gminy Stelmachowo - zebranie instrukcyjne, na którem prawdopodobnie założono placówkę O.W.P./30/.-

Dnia 11 grudnia w Sokołach - składanie przyrzeczenia przez członków /50/.

Powiat wołkowyski. W dniach 14 - 17 grudnia w Wołkowysku odbyły się kursy dla zarządów parafjalnych S.M.P. i akcji katolickiej /150/.-

g/ Organizacje Rolnicze.

W Mielniku, powiatu bielskiego, w dniu 11 grudnia odbyło się zebranie członków Kółka Rolniczego. Omawiano sprawy

zawodowe./120/.

We wsi Kadzidło, powiatu ostrołęckiego, zawiązało się Kółko Rolnicze.

W folwarku Janiszki, gminy Krasnowo, powiatu suwalskiego w dniu 29 grudnia odbyło się zebranie członków Związku Ziemian w liczbie kilkunastu osób. Omawiano sprawy zawodowe.

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód
Stowarzyszenie Rezerwistów i b.Wojskowych.	12	1	-	-	374	6	150	-
Związek Inwalidów Wojennych R.P.	1	-	-	-	90	-	-	-
Przysposobienie Wojskowe	1	1	-	1	150	30	60	40.-
Związek Strzelecki	9	36	-	-	1572	22	250	422,45
Zjednoczenie Związków Młodzieży Wiejskiej i Ludowej	-	4	-	-	206	46	120	81.-
Związek Pracy Obyw.Kobiet	8	-	-	1	400	15	150	-
Ochotnicza Straż Ogniowa	46	19	-	-	892	25	160	65.-
L.O.P.P.	-	1	-	2	180	30	150	-
Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej	9	21	-	4	2430	14	350	457.95
Zrzeszenie Patronatu Stowarzyszenia Młodzieży Polsk.	-	12	-	-	328	23	130	81.60

H.B.

184 33

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.209/33.T.
Dnia __ stycznia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1
za miesiąc grudzień 1932 r.

V. Ruch wyznaniowy.

Kościół prawosławny.

Poszczególni duchowni prawosławni w powiatach: bielskim, białostockim i wołkowyskim inicjują akcję domagania się przez ludność rosyjską i białoruską nauczenia dzieci prawosławnych języka rosyjskiego w szkołach powszechnych. Omawiane poczynania wspomnianego duchowieństwa spowodowane zostały artykułami warszawskiego pisma rosyjskiego "Słowo", które m.in. w numerze 73/10% zamieściło artykuł p.t."Szkolny plebiscyt w Polsce"

Polski Katolicki Kościół Narodowy.

Zauważono stały wzrost liczby wyznawców P.K.K.N.w Łomży. Prawdopodobnie w związku z tem pozostaje oskarżenie proboszcza łomżyńskiej parafji P.K.K.N. duchownego Tadeusza Piechulskiego o nieprawne używanie katolickich szat liturgicznych do Starosty Powiatowego.

---:-:-:-:-:-:-:-:-:---

H.B.

Wojewoda Białostocki
Nr.BP.209/33.T.
Dnia __ stycznia 1933 r.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne
Nr.1. za miesiąc grudzień 1932 r.

VI. Mniejszości narodowe.

Odbyty w Białymstoku w dniu 20 listopada ubiegłego roku zjazd okręgowy delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej nie przyniósł jeszcze poważniejszych rezultatów, jakich się władze administracji ogólnej od tego zjazdu spodziewają, niemniej jednakże dostrzeżono już pewne, pozytywne zmiany w ustosunkowaniu się poszczególnych kół Towarzystwa w powiecie białostockim do polskich organizacyj społecznych. W każdym bądź razie, sądząc z dotychczasowych spostrzeżeń, przypuszczać należy, że wspomniany zjazd w jego konsekwencjach zahamuje działalność elementów wywrotowych na gruncie Towarzystwa Szkoły Białoruskiej.

W życiu mniejszości żydowskiej dominowało, jak zwykle dotąd, zainteresowanie się sprawami gospodarczemi, na które nastawiona była uwaga niemal wszystkich organizacyj żydowskich. W Białymstoku znaczne ożywienie życia politycznego i społecznego spowodowały odbyte dnia 28 grudnia wybory do organów zarządzających wyznaniowej gminy żydowskiej. Wybory te przyniosły znaczny sukces ortodoksom, dały zaś minimalny w obecnych warunkach stan posiadania w nowej radzie sjonistów. Bund, zgodnie z zapowiedzią udziału w wyborach nie brał. Traktowane wybory unaoczniły upadek autorytetu instytucyj gmin wyznaniowych żydowskich wśród ludności żydowskiej, której przedstawiciele stwierdzali, że instytucje te, obciążając podatkami ludność żydowską, nie dają jej odpowiedniej odpłaty w formie niezbędnych świadczeń w różnych dziedzinach życia tej ludności.

a/ Z y d z i

Życie polityczne.

S j o n i ś c i.

W osadzie Raczki, powiatu augustowskiego dnia 1 b.m. Izaak Bary z Białegostoku, omawiając stosunki społeczne w Palestynie, podkreślał konieczność zachowania się wyjeżdżającej do Palestyny młodzieży żydowskiej tak, jak zachowywała się ona dotychczas w Polsce.

W Białymstoku dnia 17 grudnia miejscowi działacze sjonistyczni dr.Grosfeld, Szczupakiewicz i Szuster w związku z wyborami do wyznaniowej gminy żydowskiej omawiali cele i dążenia organizacji sjonistycznej./80/.

W Białymstoku dnia 27 grudnia odbył się przedwyborczy /w związku z wyborami do wyznaniowej gminy żydowskiej/ wiec sjonistyczny, na którym dr.Schiper z Warszawy, radny warszawskiej wyznaniowej gminy żydowskiej podkreślił, że sjoniści wypowiadają bezwzględną i najostrzejszą walkę ortodoksom za "ich uginanie się przed władzą na każdym kroku, ustępstwa na rzecz władz, łamanie życia żydowskiego i zaprzepaszczanie interesów mas żydowskich"/1000/.

W Truskawcach, powiatu grodzieńskiego w dniach 16 i 17 grudnia Izaak Czechowski wygłosił odczyty, traktujące o sprawach organizacyjnych sjonistów i emigracji rzemieślników żydów do Palestyny. Stwierdzał on, że sytuacja gospodarcza w Palestynie jest daleko lepsza niż w Europie /56-40/.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 17 grudnia Aron Baliński z Warszawy wygłosił odczyt na temat "Sjonizm na rozdrożu", w którym podkreślał rysujące się możliwości poważniejszego rozłamu w organizacji sjonistycznej. Na odczycie występowała opozycja

komunistyczna, która została usunięta siłą z sali /200/.

W Grajewie dnia 23 grudnia dr.Ber Kantorszczyk z Warszawy wygłosił odczyt o konieczności popierania sjonistycznej organizacji palestyńskiej /40/.

Sjoniści rewizjoności.

W Suwałkach uzewnętrzniły się silnie dążenia sjonistów rewizjonistów do pogłębienia już istniejącego odosobnienia i wyodrębnienia żydów z ogólnych prac społecznych. Lokalna organizacja sjonistów rewizjonistów zorganizowała wykłady we własnym uniwersytecie ludowym w celu izolowania się od Towarzystwa Uniwersytetu Ludowego. Wzorując się zaś na sjonistach rewizjonistach, ogólna organizacja sjonistyczna w Suwałkach utworzyła Żydowskie Towarzystwo Krajoznawcze obok istniejącego tamże oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Poalej-sjon.

W Białymstoku dnia 17 grudnia z okazji 15 rocznicy zgonu B.Boruchowa odbyła się akademja żałobna, na której wygłoszono szereg przemówień okolicznościowych /150/.

W Białymstoku dnia 24 grudnia odbył się wiec przedwyborczy do rady wyznaniowej gminy żydowskiej /700/.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 2 grudnia odbył się wieczór dyskusyjny, podczas którego działacz bundowski Ela Kosower dowodził, że o ile organizacje sjonistyczne mają racje bytu w Palestynie, o tyle istnienie ich w Polsce jest zgoła zbyteczne Zorganizowana opozycja Bundu i komunistów przeciwko sjonistom doprowadziła w skutkach do rozwiązania odczytu przez policję/40/

B u n d.

OK Bundu w Grodnie zaangażował na sekretarza Szmula Wyrwicza z Warszawy, który wykazuje intensywną działalność, szczególnie w dziedzinie organizowania robotników i rzemieślników

196 39

nizmem i stalinizmem a trockizmem /50/. Tamże z inicjatywy wyżwspomnianej rady dnia 30 grudnia Chmurne z Warszawy w odczycie o dążeniach, zamierzeniach i zdobyczach sjonizmu dowodził, że ile Bund walczy o prawa i pracę dla proletarjatu żydowskiego we wszystkich krajach, o tyle sjonizm demonstruje wobec pracujących mas żydowskich złudny miraż palestyński. W dyskusji nad jego odczytem podniesiono niedostatecznie sprężystą organizację Bundu i konieczność nadania jej takich form, jakie posiada organizacja ukraińska U.N.D.O.

Życie kulturalno-oświatowe.

Poszczególne kuturalno-oświatowe organizacje żydowskie urządziły szereg odczytów, których celem było spopularyzowanie idei kulturalnego uświadamiania mas żydowskich.

Życie gospodarcze.

W Ostrowi-Mazowieckiej dnia 11 grudnia na walnem zgromadzeniu członków Banku Spółdzielczego Kupców i Przemysłowców postanowiono bank ten zlikwidować z racji ciężkiej sytuacji gospodarczej i uciążliwych warunków finansowych i płatniczych.

W Sokółce dnia 4 grudnia na walnem zebraniu oddziału Żydowskiego Związku Kupców podkreślano konieczność dokonania zmian w dotychczasowym systemie podatkowym, rujnującym kupiectwo żydowskie. Tamże powstał oddział Centrali Drobnych Kupców i Handlarzy Żydów w Polsce, liczący około 60 członków.

Sprawy wyznaniowe.

W Białymstoku dnia 28 grudnia odbyły się wybory do organów zarządzających gminy wyznaniowej żydowskiej, złożono 4722 deklaracje wyborcze, głosowało natomiast 3211 osób. Ze zgłoszonych list wyborczych mandaty uzyskały: lista Nr.1, sjonistyczno-mizrachistyczna - 5 mandatów, lista Nr.2 Żydo-

skiej Socjalistycznej Partji Robotniczej "Poalej -sjon" - 2 mandaty lista Nr.3 - Zjednoczenia przedmieść - 2 mandaty, lista Nr.4 - Rzemieślników - 2 mandaty lista Nr.5 Drobnych Kupców i Handlarzy - 1 mandat, lista Nr.6 - Okręgowego Związku Kupców - 1 mandat, lista Nr.8 Zjednoczonego Bloku Religijnego - 4 mandaty, lista Nr.10 Bezpartyjnego Zjednoczenia Wszystkich Domów modlitw - 2 mandaty, lista Nr.11 Mizrachi - 1 mandat, lista Nr.12 - Bezpartyjnego Zjednoczenia wszystkieg domów modlitw na przedmieściach - 1 mandat, lista Nr.13 Właścicieli nieruchomości - 2 mandaty, lista Nr.14 Szomrej Szabos - 1 mandat i lista Nr.16 Złączonego Bloku Drobnych Kupców - 1 mandat.

Przeciwko odbytym wyborom pełnomocnik listy Nr.10 wniósł odwołanie do Starosty Grodzkiego. Ponieważ nie miało ono charakteru protestu wyborczego, przeto zostało oddalone przez Starostę Grodzkiego ze względów formalnych.

Zaznaczyć należy, że stan posiadania sjonistów w nowej radzie gminy wyznaniowej żydowskiej w Białymstoku jest minimalny i, że przeto wspomniana rada daje z tej racji pewne gwarancje lojalnej współpracy z władzami administracji ogólnej.

P r a s a.

Prasa Białostocka żywo interesowała się przebiegiem kampanji wyborczej do rady gminy wyznaniowej żydowskiej. Ogólnie stwierdzała ona, że nie wierzy, aby sama instytucja gminy wyznaniowej żydowskiej z racji nowych wyborów mogła uzyskać większy, niż dotychczas autorytet na ulicy żydowskiej i, ażeby mógł być przełamany jej dotychczasowy klerykalizm. Stwierdzała ona ponadto, że gminy wyznaniowe żydowskie wogóle winny ulec gruntownej reorganizacji w tym kierunku, by stały się istotnie czynnikiem twórczym pod każdym względem w odniesieniu do żydowskich mas.

187 41

Oceniając sytuację gospodarczą, wspomniana prasa podkreśla zastój przemysłu, szybki wzrost bezrobocia i spotęgowaną pauperyzację żydowskiego handlu i rzemiosła oraz żydowskich mas pracujących.

---oOOoo---

b/ Białorusini.

Sku tki odbytego dnia 20 listopada ub.r. w Białymstoku zjazdu okręgowego delegatów Towarzystwa Szkoły Białoruskiej dostrzegane były dość wyraźnie w powiecie białostockim, w którym część kół Towarzystwa Szkoły Białoruskiej powstrzymywała się od działalności politycznej w obawie przed zaostrzeniem stosunku władz administracji ogólnej do Towarzystwa, część zaś zmieniła w kierunku dodatnim swój stosunek do Stowarzyszenia Rezerwistów i b.Wojskowych i Ochotniczych straży ogniowych. W przeciwieństwie do powiatu białostockiego koła Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w powiecie wołkowyskim były nadal terenem dość intensywnej działalności elementów wywrotowych. Względem tych kół po przeprowadzeniu zgrupowanych materjałów zostaną zastosowane właściwe represje.

Zarząd Okręgowy Towarzystwa Szkoły Białoruskiej w Białymstoku w okresie świątecznym zorganizował kilka odczytów o charakterze kulturalno-oświatowym, wygłoszonych przez studentów białorusinów.

Powiat białostocki.

Dnia 26 grudnia ub.r. w Michałowie student Uniwersytetu Wileńskiego, Marja Milukówna, wygłosiła odczyt w języku białoruskim na temat "Literaci białorusey Jakób Kotas i Janko Kupała", a następnie na tenże temat wygłosił zaraz drugi odczyt student Uniwersytetu Warszawskiego, Mikołaj Orsa. Scharakteryzowawszy twórczość obu poetów, Orsa podkreślił, że Jakób Kolas, wyróżnio-

ny został przez Radę Komisarzy Ludowych w Mińsku i otrzymuje dożywotnią pensję. Na zapytanie jednego z słuchaczów, dlaczego Kołos zamieszkuje w Rosji a nie w Polsce, Orsa wyjaśnił, że Białoruś znajduje się pod trzema zaborami - polskim rosyjskim i łotewskim. z trzech tych zaborów najlepiej powodzi się białorusinom w Rosji. Z tego też powodu Kołos przebywa w Mińsku mając tam zapewniony byt dla siebie /100/.

Tegoż dnia i ci sami prelegenci wygłosili odczyty we wsi Nowa Wola, gminy Michałowo na tematy: "Zwierzęta domowe a człowiek" i "Dola kobiety na wsi". Tematów politycznych w trakcie tych ostatnich odczytów nie poruszano.-

Zauważono zarówno w Michałowie, jak i w Nowej Woli przyjacielki kontakt prelegentów z miejscowymi działaczami, podejrzanymi o komunizm.

Białystok miasto.

Studenci Uniwersytetu S.B. w Wilnie - Piotr Purzszkiewicz i Piotr Czeczko wygłosili w Białymstoku dwa odczyty naukowe dla członków T.S.B /27/.

Powiat wołkowyski.

Koło T.S.B. w Niezwodziczach, gminy Jałówka na walnem zebraniu w dniu 11 grudnia postanowiło wynająć lokal dla bibljoteki. Koło T.S.B. w Swisłoczy przystąpiło do organizowania sekcji dramatycznej, na kierownika której powołano Konstantego Woronowicza. Koło w Dobrowoli gminy Swisłocz poczyniło kroki w kierunku uzyskania lokalu dla bibljoteki i uruchomienia kursów dokształcających dla dorosłych.

c/ R o s j a n i e.

Na zebraniu członków Rosyjskiego Towarzystwa Dobroczynności w Grodnie uchwalono zwrócić się do Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Wilnie z prośbą o nauczanie religji dzieci prawosławnych w szkołach powszechnych w języku rosyjskim /200/.

d/ U k r a i n c y.

W Augustowie dnia 4 grudnia odbyło się organizacyjne

188

zebranie oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego w R.P. , na którego prezesem został wybrany Stefanow Faktir, a na jego zastępcę Jan Bystrow.

d/ L i t w i n i.

Powiat suwalski.

Oddział Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza we wsi Żumba gminy Krasnopol powołał komitet budowy tamże kaplicy. Kaplica ta ma być wzniesiona z funduszów osiągniętych w drodze dobrowolnych składek.

Oddział tegoż Towarzystwa w Klejwach, gminy Krasnopol postanowił wybudować pomnik dla upamiętnienia 500-nej rocznicy śmierci Wielkiego Ks.Witolda.

Skarbnik oddziału nazwanego Towarzystwa we wsi Widugiery, gminy Krasnowo, Pieczulis zdefraudował 110 złotych ze składek członkowskich. Zarząd oddziału występuje przeciwko niemu na drogę sądową.

Powiat grodzieński.

We wsi Szandubry, gdzie dotychczas w szkole powszechnej było dwóch nauczycieli polskich - została przydzielona do tejże szkoły nauczycielka litewska, zaś jeden z nauczycieli polaków, Ignatowicz został przeniesiony do innej szkoły. Wskutek zmiany nauczyciela młodzież szkolna oświadczyła, że do nauczycielki litewskich chodzić nie będzie, gdyż czuje się polską. Uspokoił ją dopiero nauczyciel polak, nie chcąc dopuścić do bojkotu przez młodzież nauczyciela litwina.-

Szczegółową działalność politycznych i społecznych organizacyj mniejszości narodowych ilustruje poniższa tablica:

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Dochód
Sjoniści	2			6	620	4o	200	36
Sjoniści-rewizjoniści	-	1	-	2	140	40	100	-

Nazwa organizacji	I	II	III	IV	Ilość osób razem	Rozpiętość od	Rozpiętość do	Do- chód
Poalej-Sjon	3	1	-	4	1131	25	700	7.
Agudas-Izrael	1	1	-	-	123			
Tarbuth	4	8	-	2	1089	40	250	150
Zjenoczenie Szkół Zydowskich	-	-	-	4	380	30	125	65.
Kultur-Liga	-	-	-	1	150			
Gemilus Hesed	1	-	-	1	72	25	47	13.
Makabi	1	-	-	-	40			
Hehaluc-Pione	3	-	-	-	48	18	30	
Brith-Trumpeldor	1	-	-	-	60			
Linas-Chacedek	-	2	-	-	550	150	400	157.
Towarzystwo Szkoły Białor.	4	1	-	5	316	10	120	48.
Rosyjskie Tow. Dobroczynności	1	-	-	-	300	—	—	
Litewskie Towarzystwo Swiętego Kazimierza	3	1	-	-	187	27	120	

I - zebrania

II - przedstawienia

III - zabawy

IV - odczyty.

H.B.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU 4